

480
ct 40

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

REDACTIE: DR PH. A. COPPENS - Bergschelaan 167a - Rotterdam

Bestuur der Vereeniging: DR C. J. BRENKMAN, *Arts te 's Gravenhage, Voorzitter*; MR M. D. K. S. VAN LIER, *Rechter te Amsterdam, Lid van het Dagelijksch bestuur*; DR PH. A. COPPENS, *Apotheker Gem. Ziekenhuis, Bergweg, Rotterdam*; MR A. VAN DER ELST, *oud-Ambtenaar van het O.M. bij Kantongerecht te Leiden, te Noordwijk aan Zee*; N. KEULEMANS, *Apotheker, Binnengasthuis Amsterdam*; MR J. MOOLENBURGH, *Kantonrechter te Middelburg*; MR J. J. PLUGGE, *Rechter te Utrecht*; MEJ. J. C. RESSING te Delden; MR H. B. DE BRUEYS TACK, *Ambtenaar O.M. te Alkmaar*; A. H. v. d. VELDE, *Apotheker, Inspecteur v. Volksgezondheid in Alg. Dienst te 's Gravenhage*; G. E. WINDEMÜLLER, *Arts te Vaassen*; H. J. A. TER WEE, *Apotheker Wilhelmina Gasthuis te Amsterdam, Secr.-Penningmeester*.

Adres voor het opgeven v. Leden en Abonnés:
H. J. A. TER WEE - Zoomstr. 30 - Amsterdam
Postgiro der Verg. 32237 - Gem. Giro K. 1672
Lidmaatschap der Vereeniging . . f 3.—

Het nadrukken van artikelen
uit dit blad is niet alleen
geoorloofd doch wordt zelfs
dringend verzocht.

Abonnement per jaar fr. p. p.
bij vooruitbetaling f 2.—
Administratie Maandblad: Keizersgracht 104 -
Amsterdam C. - Telef. 49122 - Postgiro 78536

HET AFGELOOPEN EN HET NIEUWE JAAR

Wederom is een jaar verstreken. Onwillekeurig gaat men nog eens na wat het oude bracht, en is men nieuwgierig omtrent de wederwaardigheden, die zich in de nieuwe periode zullen voordoen. Ons Maandblad is er niet op achteruit gegaan. De betere uiterlijke verzorging heeft een verhoogde belangstelling gewekt. Er bestaat een gegronde verwachting, dat dit voor de vereeniging niet zonder gunstige gevolgen zal blijven. Uit het verslag der jaarlijksche ledenvergadering heeft men kunnen lezen, dat het ledental, ondanks het bedanken van velen, is toegenomen met ongeveer 10%. Nog steeds echter moeten wij blijven constateeren, dat nog niet $\frac{1}{8}$ der artsen en apothekers lid is. Eenerzijds is dit te betreuren, doch wij hopen op den duur op een grootere medewerking te kunnen rekenen. Vooral de jongere artsen toonen weinig animo in het verleenen van steun bij de bestrijding der kwakzalverij. Anderzijds is het feit, dat betrek-

kelijk zoo weinig artsen en apothekers als lid toetraden, wel een bewijs tegen de door kwakzalvers dikwijls aangehaalde meening, als zou de vereeniging een soort „vakverbond” zijn. Er wordt soms zelfs wel gesproken van een *trust*! Hier lijkt het niet heel veel op, terwijl men gevoelig kan vaststellen, dat, hoe belangrijk overigens de samenwerking van de artsen met de apothekers moge zijn, het terrein van hun onderlinge medewerking elders is gelegen. De bestrijding der kwakzalverij beoogt het nastreven van een belang, dat „algemeen” is te noemen in den meest uitgebreiden zin van het woord. De belangstelling daarvoor is zeker nog niet groot genoeg. Bij het begin van het vorig jaar werd gewag gemaakt van de persoonlijke onjuiste inzichten op dit punt, die een minister zich had laten ontvallen. Deze waren kenmerkend en veelzeggend. Zoiets nu moet veranderen.

Eenige maanden later troffen wij de vragen van mevrouw de Vries-Bruins aan, die zij stelde aan de ministers van justitie en sociale zaken. Daarin werd o.a. medewerking verzocht om de wettelijke regeling betreffende de bestrijding der kwakzalverij te bespoedigen. Dit naar aanleiding van een reeds eerder geuit voornemen in dien zin door de ministers. Het antwoord daarop kwam hierop neer, dat wijzigingen in overweging zouden zijn genomen. Verdere uitvoering zien wij nog steeds met belangstelling tegemoet.

Wij schrijven thans 1937 op 27

Mededeelingen van het Bestuur

In verband met de aanvang van het nieuwe vereenigingsjaar en ter voorkoming van inningskosten verzoekt ondergeteekende de voor lidmaatschap of abonnement verschuldigde gelden te willen storten op een der girorekeningen: Postgiro 32237, Gemeente giro K-1672.

NIEUWE LEDEN:

- P. W. J. HEYDENS, *apotheker te Tilburg.*
- P. HUIZINGA, *apotheker te Rotterdam.*
- M. J. N. SCHUURSMA, *apotheker, Insp. v. Volksgezondh. te Breda.*
- H. J. A. TER WEE, *Secr.*

November 1935 sprak de minister zijn voornemen tot wijziging der bestaande wettelijke regeling uit! Bijzonder snel gaat het dus nog niet.

Uit dit alles valt op te merken, dat er voor de vereeniging nog genoeg valt te doen. Het kwaad in al zijn geledingen door kwakzalverij bedreven, met als gevolg veel noodeloos lijden en verdriet, is grooter dan degenen vermoeden, die schertsend aanhalen: „De wereld wil bedrogen zijn.”

Er bestaat een soort onschuldige kwakzalverij, en tegen deze richten wij ons niet zoozeer, maar er is een vorm van doortrapte oplichterij, die niet mag blijven voortwoekeren zonder meer. Wij hopen, in deze, thans weer eenigszins vergrootte uitgave van het Maandblad, met vrucht te werken ter verwezenlijking van ons aller doel.

Ons Streven

behoeft steun! Daadwerkelijk steunt U, indien U als lid toetreedt tegen per jaar slechts

f 3.—

DE BEVOEGDHEID TOT
UITOEFENING VAN
TANDTECHNIEK

Het antwoord van den minister van sociale zaken op eenige adressen ter zake. — De minister is bereid ten aanzien van eenige adressanten concessies te verleen.

De minister van sociale zaken heeft aan de Tweede Kamer een brief doen toekomen betreffende de inlichting op de adressen van: a. H. M. Le Grand, adviseur van de Vereeniging van tandtechnici, te Zwolle, b. Ed. de Lang en H. Bolle, beiden te Amsterdam, betreffende het alsnog toelaten van een aantal tandtechnici tot de uitoefening van de volledige tandprothese, en c. den voorzitter en den secretaris namens het hoofdbestuur en een gedelegeerd lid van de Nederlandsche tand-technische vereeniging, te Amsterdam, betreffende wijziging van de wet inzake

de uitoefening van de tandprothese in dien zin, dat aan tandtechnici de bevoegdheid wordt verleend tot volledige uitoefening van de tandtechniek en het den aldus bevoegden tand-technici mogelijk wordt gemaakt zich met een tandarts of medicus te associeeren.

De minister zegt o.a.: de sub a en b genoemde adressen betreffen twee groepen van tandtechnici, die, zij het op verschillende gronden, van oordeel zijn, dat hun alsnog de bevoegdheid van tandheelkundige moet worden verleend. Het sub a genoemde adres heeft betrekking op personen, die indertijd wel tot het examen krachtens de wet van 1929 zijn toegelaten, doch daaraan niet hebben deelgenomen, dan wel afgewezen zijn.

Het sub b genoemde adres heeft betrekking op personen, die indertijd toelating tot het examen hebben verkregen op grond van het feit, dat zij niet het bewijs hadden geleverd, dat zij vóór 10

INHOUD

	Blz.
Het Afgelopen en het Nieuwe Jaar	C. 1
Mededeelingen van het Bestuur	1
De bevoegdheid tot uitoefening der tandtechniek	2
Mededeelingen van het Rijks-instituut voor Pharmaco-Therapeutisch Onderzoek (No.29)	2
Rechtszaken: Wonderdokters	3
Correspondentie	4
Naamlijst van de leden der Vereeniging tegen de Kwakzalverij	4

Juni 1913 de volledige tandprothese hebben toegepast.

Dat zij dat bewijs toen niet hebben kunnen leveren, is niet zoo verwonderlijk, als men bedenkt, dat de adressant de Lang is geboren op 7 Februari 1897 en de adressant Bolle op 29 Januari 1899, zoodat zij op 10 Juni 1913 respectievelijk 16 en 14 jaar oud waren.

Beide adressen vragen alsnog aan de daarin bedoelde personen de

MEDEDEELINGEN

van het Rijksinstituut voor Pharmaco-Therapeutisch Onderzoek (No. 29)

(Vervolg I)

GENEESMIDDELEN, VOORGESCHREVEN DOOR
HELDERZIENDE TE BREDA

Uitkomsten van het onderzoek: Spiritol (voor uitwendig gebruik) is een bruin gekleurde vloeistof die naar lavendel reikt. In de vloeistof konden worden aangetoond alcohol, een reduceerende suiker en een weinig looistof. Spiritol zal dus waarschijnlijk een aftreksel zijn van een plantaardige stof, gearomatiseerd met lavendelspiritus. Smeersel. Fabrikant Héberlé's Kruidenhuis, Breda. Half vloeibare niet homogene vetachtige massa. Het preparaat bevat kamfer (waarschijnlijk als kamferspiritus toegevoegd); verder is vaseline en een verzeepbaar vet aanwezig. Een volledige analyse van de vetachtige massa was met het oog op de zeer beperkte hoeveelheid ingezonden materiaal onmogelijk.

GENEESMIDDELEN VAN VAN DER POORTEN

De geneesmiddelen bestaan uit kruiden, druppels en tabletjes.

Uitkomsten van het onderzoek: Druppels. De vloeistof bestaat uit een spiritueus aftreksel van plantaardige grondstoffen. De vloeistof reikt naar kaneel en kruidnagelen; de smaak is intensief bitter als die van gentiaanwortel. Het is niet uitgesloten, dat nog andere plantaardige grondstoffen voor de bereiding gebruikt werden. Alkaloiden of andere sterk werkende stoffen werden niet gevonden.

Tabletjes. In de sterk naar pepermuntolie riekende tabletjes werden aangetoond Radix Rhei, natrium, calcium, bismuth en carbonaat. De laatste bestanddeelen zullen als natriumcarbonaat, calciumcarbonaat en basisch bismuthcarbonaat aanwezig zijn.

DRUPPELS EN ZALF VOOR LONGPATIENTEN

Verstrekt door het kruidenhuis Nizam (v. d. Poorten), den Haag.

Uitkomsten van het onderzoek: De troebele, bruingele, eerst scherp, daarna bitter smakende, sterk alcohoholische (ongeveer 70 Vol. %) vloeistof bestaat uit ammoniakale anijsspiritus, vermoedelijk gemengd met gentiaantinctuur.

De licht-gele zalf reikt naar methylsalicylaat en bevat tevens menthol, terwijl beide stoffen verdeeld zijn onder een mengsel van gele vaseline en lanoline.

GENEESMIDDEL TEGEN HOOFDPIJN EN DIK OOG

Het middel was verstrekt door een z.g. waterkijker.

Uitkomsten van het onderzoek: De zwak troebele vloeistof bestaat uit een gearomatiseerd mengsel van glycerine en een waterige oplossing van ammoniumacetaat. In het destillaat kon alcohol worden aangetoond. Van kwantitatieve bepalingen moest met het oog op de hoeveelheid van het materiaal worden afgezien.

RHYMONAL

Afkomstig van Dr Byschl'sche Apotheke, Garmisch.

Uitkomsten van het onderzoek: Grof gegraneleerd preparaat, dat onder koolzuurontwikkeling geheel in water oplosbaar is. Deze oplossing re-

begeerde bevoegdheid van tandheelkundige te verschaffen. Inmiddels is de kennisneming van de hier besproken adressen voor den minister aanleiding geweest om zich nog eens in de geheele geschiedenis van het vraagstuk van de tandtechnici te verdiepen. De minister is daarbij tot het inzicht gekomen, dat er inderdaad bij de in de sub a en b genoemde adressen bedoelde personen aanleiding zou kunnen bestaan om zich niet geheel door de vroeger genomen beslissingen bevredigd te gevoelen. De minister zou dan ook niet meer geheel afwijzend behoeven te staan tegenover het denkbeeld om deze personen alsnog in de gelegenheid te stellen van hun bekwaamheid te doen blijken. Of het organiseren van een cursus daartoe het meest gewenschte middel is, meent de minister evenwel nog steeds te moeten betwijfelen. Het sub c genoemde adres is van geheel andere strekking. Het heeft geen betrekking op tand-

technici, die indertijd gemeend hebben aanspraken te kunnen doen gelden op toepassing van de bekende overgangsregeling doch op personen, die zich na den fatalen datum hebben gevestigd. Zij vragen dan ook niet de bevoegdheid die aan de tandheelkundigen is toegekend, d.w.z. de volledige uitoefening van de tandtechniek, doch volledige uitoefening van de tandheeltechniek, waardoor zij alleen verstaan de vervaardiging van het kunstgebit, doch ook het nemen van afdrucken en het plaatsen en controleeren van het gebit in den mond.

Toekenning van een dergelijke bevoegdheid zou naar 's ministers oordeel de eerste stap zijn op een hellend vlak, dat eindigt bij de toekenning van de bevoegdheid tot volledige tandprothese. Van de regeering kan daarom niet worden verwacht, dat zij bereid zou zijn tot het doen van een dergelijken stap eenige medewerking te verleen. N. R. C.

RECHTSZAKEN

WONDERDOKTERS

De Enschedesche kantonrechter heeft deze week een „magnetiseur” uit Delden, die zich wegens onbevoegd uitoefenen van de geneeskunde te verantwoorden had, van rechtsvervolging ontslagen. De ambtenaar van het Openbaar Ministerie had f 300 boete geëischt.

De strijd tegen de kwakzalverij wordt met meer hardnekkigheid dan succes gevoerd. Doorlopend leest men van wonderdokters, die terecht moeten staan en tot meer of minder hooge boeten veroordeeld worden, want de meeste zijn niet zoo fortunlijk als in dit geval deze „magnetiseur” was.

Voor het overige vertoonen al deze kantongerechtigden vrijwel hetzelfde beeld: een reeks van getuigen, die verklaren, dat zij baat bij de hulp van den wonderdokter gevonden hebben en een reeks andere, die geen beterschap van zijn behandeling bespeurd hebben. Aangezien de verhalen van hen, die op wonderbaarlijke wijze genezen zeggen te zijn, bij de meeste

ageert alkalisch op lakmoes, zuur op phenolphthaleïne. Na verwarmen wordt de reactie alkalisch op phenolphthaleïne. Het aschgehalte bedraagt 44,4 %. De asch bevat kalium, natrium, lithium, carbonaat en een kleine hoeveelheid sulfaat. Verder konden worden aangetoond: suiker, citroenzuur, formaline en ammonia; deze laatste drie zijn waarschijnlijk gebonden als helmitol aanwezig. Een kwantitatieve stikstofbepaling wees op een helmitol-gehalte van 6,6 %. Het gehalte aan suiker is 20,6 %.

SUPPOSITORIA TEGEN PROSTAAT-HYPERTROPHIE

Het is een Belgisch geheimmiddel.

Onderzoek: Bruinzwarte suppositoria, met een gewicht van ruim 3 gram. Zij bestaan uit een vetmengsel (o.a. Oleum Cacao) en een op ichtyol gelijkende stof.

MEDICAMENTEN VAN „DOKTER KOSMOS”

Deze geneesmiddelen werden na diagnose, gesteld door oogen-diagnostiek en een instrument op het goed gelegd, door dezen „dokter” geleverd aan een ernstige hartpatiënte, die tevens nierlijder is. Prijs der medicamenten f 6.—

Uitkomsten van het onderzoek: A. Geel-groen poeder, eigenaardig riekend en bitter van smaak, vermoedelijk alleen gemalen Semen Foeni Graeci (Fenegriek-zaad).

B. 2 Doosjes, gemerkt I en II, ieder gevuld met een wit, naar melksuiker smakend poeder. Bij analyse bleek, dat in beide doosjes alleen melksuiker kon worden aangetoond.

C. Herz-balsam, van onbekend fabrikaat; volgens het etiket een destillaat van Ster-anijs-, Gelanga-, Gember-, Oranjeschil- en Cardamomtinctuur. De

aanwezigheid van anijs, cardamom, gember kon bevestigd worden, terwijl bovendien nog als bestanddeel kaneelolie gevonden werd. De andere opgegeven bestanddeelen kunnen evenwel toch aanwezig zijn.

POEDER VAN EEN „AUGEN-DIAGNOSTIKER”

Afkomstig van „Augen-Diagnostiker” Hesper te Beek bij Nijmegen.

Uitkomsten van het onderzoek: De ingezonden ouwel bevat ongeveer 500 mg. van een mengsel, waarin konden worden aangetoond aspirine, kinine en suiker.

PALMSUIKER

Fabrikant: Mevr. Tjoa Tjoen Goam, Tjitoeroeg, Java. Door den vertegenwoordiger in Nederland wordt deze Palmsuiker aanbevolen als „onschadelijk voor diabetici”.

Uitkomsten voor het onderzoek: Palmsuiker, het nagenoeg ongezuiverde tot droog ingedampde sap, afkomstig van suiker leverende palmen, bestaat uit ongeraffineerde (bruine) rietsuiker.

CAPSULES M.I.S.T. No. 2

Fabrikant: The M.I.S.T. Co., Toledo. Ohio. Deze capsules werden geleverd aan een patiënt lijdende aan suikerziekte.

Uitkomsten van het onderzoek: Gelatineuze kokercapsules, gevuld met een naar methylsalicylaat riekende, slordig gedoseerde, gemiddeld 430 mg. wegende pillenmassa, waarin per capsule gemiddeld 30 mg. vrij, door vet gedood Hg aanwezig was, naast plantaardige extractiestoffen, die bitter smaken en een oxymethyl-anthrachinonreactie geven. (Wordt vervolgd)

mensen meer geloof vinden dan die van de andere partij, worden vele gerechtelijke vervolgingen tot reclame voor de kwakzalvers, welke door hen handig wordt uitgebuit.

De verhalen, die over dit Deldensche lid van het nobele gilde gedaan waren, konden al evenzeer tot vermeerdering van zijn roem onder het lichtgeloovige deel van het mensdome — dat blijkbaar zeer groot is! — bijdragen.

Best mogelijk, dat de man over bepaalde „magnetische” gaven beschikt. Maar voor een mensch, die zich van zijn verantwoordelijkheid jegens zich en de zijnen bewust is, kan dat nog geen reden zijn om zijn lichamelijk of geestelijk welzijn in handen van zoo iemand te stellen. Het gezegde: „Baat het niet, het schaadt ook niet”, dat men in dergelijke gevallen zoo vaak hoort, is lang niet ongevaarlijk. Het kan wel degelijk schaden, wanneer

men, in al te groot vertrouwen op den kwakzalver, verzuimt tijdig de hulp van een deskandige in te roepen, in dit geval van een arts.

Correspondentie

Mej. R. te D. - Dank voor uw toezending der knipsels. Wilt u zoo vriendelijk zijn in het vervolg de naam te vermelden van de courant waarin u de berichten toekomt?

J. v. D. te L. - Zeker willen wij de pillen voor u onderzoeken. Weest u inmiddels zoo verstandig uw arts te raadplegen.

L. de M. te U. - U vraagt iets waarop we het antwoord schuldig moeten blijven. Medische adviezen worden door de vereeniging uit den aard der

zaak niet gegeven. Wendt u tot den arts ter stede.

J. J. S. te H. - Inderdaad kan een arts ook kwakzalver zijn. Iedereen kan dat zijn. U kunt daarom toch niet zeggen, dat iedereen dat ook werkelijk is, of dat elke arts dat is. Om te beginnen zult u wat vertrouwen moeten hebben. Er zijn redenen te over dit vertrouwen te kunnen stellen in uw ordentelijk mensch, die een langdurige studie maakte en daardoor zoowel bevoegd als bekwaam is u te helpen. Kunt u zich niet neerleggen bij zijn advies, wel zeg hem dat ronduit, en hij zal u desgewenscht den weg wijzen u elders te laten voorlichten.

Mej. V. te A. - Vermageringsmiddelen domweg te slikken zonder medisch advies, is niet aan te raden. Bovendien gaat de slanke lijn uit de mode, zooals u misschien weet!

NAAMLIJST

VAN DE LEDEN DER

Vereeniging tegen de Kwakzalverij

op 1 Januari 1937

Totaal 621 leden

DAGELIJKSCH BESTUUR:

Dr C. J. Brenkman, arts te 's Gravenhage, *Voorzitter*.

H. J. A. Ter Wee, Apotheker te Amsterdam.

Secretaris-Penningmeester.

Mr M. D. K. S. van Lier, Rechter te Amsterdam.

ALGEMEEN BESTUUR:

N. Keulemans, Apotheker te Amsterdam.

Dr Ph. A. Coppens, apotheker te Rotterdam.

Mr A. van der Elst, Oud-Ambtenaar O. M. te Noordwijk.

Mr J. Moolenburgh, Kantonrechter te Middelburg.

Mr J. J. Plugge, Rechter te Utrecht.

Mej. J. C. Resing te Delden.

Mr. H. B. de Brueys Tak, Ambtenaar O. M. te Alkmaar.

A. H. van de Velde, Apotheker te 's Gravenhage.

G. E. Windemüller, arts te Vaassen.

NEDERLAND

GEWONE LEDEN:

Aalsmeer

Aug. Snethlage, tandarts.

Aarlanderveen

W. van der Wind, arts.

Alkmaar

Afd. Alkmaar, Ned. Mij t. b. d. Geneesk.

Mr. H. B. de Brueys Tak, Ambtenaar O. M.

Dr J. M. van Dam.

Dr J. Degenaar, arts.
H. Hartong van Ark, apotheker.
B. Schouten, apotheker.
Th. v. d. Sluis, arts.

Alphen a/d Rijn

J. F. Allart, apotheker.
L. W. Hildernisse.

Ameide

L. A. Donker, arts.

Amersfoort

D. G. J. Bolten, milit. apoth.
E. W. Henssen, apotheker

Amsterdam

Ir B. Adam.
Amsterdamsche Ver. tot Bestrijding van Tuberculose.

R. F. Armbrust, apotheker.

J. Armbrust, apotheker.

Dr B. H. de Beer, tandarts.

J. v. d. Berg, apotheker.

W. Binnendijk, arts.

Dr J. W. Birza, apotheker.

Dr C. J. Blok, apotheker.

P. H. Bon, apotheker.

Jhr. Kr. W. v. d. Borne, arts.

Dr C. F. Bosch, arts.

Dr W. G. Bouman, arts.

N. M. Bouvy & Zoon, apothekers.

Mevr. Fr. v. d. Broek-Swart, apoth.

A. J. van Bronkhorst, apotheker.

Dr W. A. van Bronkhorst, apotheker.

Dr P. W. C. M. Busch, arts.

J. Bijlsma, arts.

Dr E. H. La Chapelle, arts.

Mej. T. Con, apotheker.

Depart. Amsterdam van de Nederl.

Maatsch. tot bev. d. Pharmacie.

Dr Jos. Duquesne, arts.

Mej. J. E. van Dijk, arts.

Mevr. J. M. P. Edel-Visser, apoth.

S. Engers, arts.

Dr H. Feriz, chirurg.

C. Ferkenius, arts.

Mevr. J. A. Fey, apotheker.

J. C. Filedt Kok, apotheker.

Dr C. L. de Fouw, Inspecteur v/d

Volksgezondheid.

S. S. Gallée, apotheker.

J. B. Gersons, apotheker.

L. J. de Haan, pharm. cand.

H. D. de Haas, arts.

W. B. ten Harmsen v. d. Beek, apoth.

Mej. G. E. Hastman, gedipl. masseuse.

Mej. Mr R. v. d. Heide.

Mevr. M. M. Hertzstein-Schouten, apoth.

E. van der Hoop, arts.

Dr A. Huender, apotheker.

Mej. C. Hugenholtz, apoth.

Mej. N. Hugues, apoth.

Dr C. Hijmans, arts.

V. van Itallie, apotheker.

Dr J. C. de Jong, apotheker.

M. de Jong, apotheker.

D. B. Kagenaar, arts.

S. van Kempen, arts.

H. Kerssemakers, pharm. cand.

N. Keulemans, apotheker.

Mevr. J. de Klerck-v. Rietschoten,

apoth.

Mr W. P. C. Knuttel, Rechter.

J. Kok, apotheker.

Dr H. B. Koldewijn, apoth.

A. Kropveld, arts.

Mevr. J. C. Kruysse-Rübsaam, apoth.

J. M. Kijzer, arts.

C. J. v. Ledden Hulsebosch, apoth.

M. J. Lewenstein.

F. Lieflijn, arts.

H. M. v. Linschoten, apoth.

Mej. C. A. Lubsen, apoth.

H. Meijer, arts.

G. C. E. Moesman, apoth.

E. Monasch, apotheker.

Ned. Genootschap t. bev. der Voet-

verzorging.

Ned. Maatsch. t. bev. d. Geneesk.

Ned. Maatsch. t. bev. d. Pharmacie.

A. Otto, arts.

H. Pekelharing, apotheker.

W. Polak, arts.

W. Posthumus Meijes.

A. J. v. Reeuwijk, arts.

J. Roozeboom, mil. apotheker.

Mr A. J. van Royen, Vice-President

der Rechtbank.

H. van 't Sant, apotheker.

C. N. Schmidt.

Mej. A. H. C. Sinke, apoth.

Mr P. H. Smits, Rechter.

Mevr. J. Stärcke-Polenaar, arts.

Mevr. de Wed. S. J. Stork-v. d. Horst.

Dr G. J. Stracke, leeraar M.O.
Mevr. A. D. J. Suyver-Stoutjesdijk,
apotheker.
C. Suir, apotheker.
Dr F. Tekelenburg.
Dr J. Temminck Groll, Lector.
Vereeniging t. bev. d. Homoeopathie.
R. Vedder, arts.
J. H. Verhave, arts.
H. J. A. Ter Wee, apotheker.
H. W. Welvaart, arts.
Mej. B. H. Wentink.
Ed. Wiener, arts.
Dr P. A. de Wilde, arts.
P. H. de Wit, apotheker.
Dr I. A. Wijsenbeek, arts.

St. Anthonius (N.Br.)

Jos Verbeek, arts.

Apeldoorn

N. H. Biegman, arts.
L. Bouwman, arts.
E. J. Fresemann Viëtor, arts.
Mevr. A.-G. Kerkhoven-Wijthof.
P. Persijn, apotheker.
M. C. J. Pilaar, arts.
A. J. Risseeuw, arts.
Dr N. Speyer, arts.
Dr P. L. Stal, arts.
G. A. v. d. Stok, arts.
Mej. C. W. E. v. Velthuysen, arts.
A. de Vries, arts.

Appingedam

Groene Kruis.

Arnhem

Afd. Walcheren, Ned. Mij t. b. d. Geneeskunst.

Arnhem

Afd. Arnhem v. d. Ned. Maatschappij
t. b. d. Geneeskunst.
Dr. W. H. Bloemendal, Insp. v. d.
Volksgezondheid.
W. K. Brevet.
Mej. M. M. Couvée.
Dep. Gelderland v. d. Ned. Mij t. b. d.
Pharmacie.
Dr G. Fabius, arts.
Th. Hillen, apotheker.
H. F. Louwe Kooymans, apotheker.
Dr H. C. Maats.
Dr J. P. v. d. Marel, mil.-apoth.
E. Menthen, apotheker.
D. Raven, apotheker.
Dr M. J. Schulte, apotheker.

Asperen

G. Verdoes Klein, arts.

Baarn

Dr P. V. Astro, arts.
Rud. Heybroek, arts.
Mej. M. C. Julius, apotheker.

Balkbrug

Groene Kruis.

Barendrecht

P. Westra, arts.

Barneveld

J. H. v. d. Horst, arts.
L. D. Korthuis, arts.
S. J. v. Schuppen, Secr. Groene Kruis.

Barsingerhorn

Witte Kruis.

Beekbergen

D. Pont, arts.

Bentveld

Dr S. Simons, arts.

Bergum (Fr.)

B. J. Hornstra, arts.

Berlikum

Dr J. Kwast.

Beverwijk

Mej. P. v. Hattum.
Jac. v. d. Ree, arts.
Mej. Anna C. A. Sepp, apotheker.

Bloemendaal

H. Lemstra van Beusekom, arts.
Mr J. D. v. d. Plaats.

Bodegraven

Groene Kruis.

Bolsward

Dep. Friesland Ned. Mij t. b. d. Pharmacie.

Den Bommel

P. Oosthoek, arts.

Borculo

Groene Kruis.

Borne

Groene Kruis.

Boxtel

C. P. J. Hoek, arts.

Breda

Guill. Beck.
Groene Kruis.
Mevr. C. E. v. d. Heem van Lier.
R. Smagge, groothandelaar.
M. J. N. Schuurmsma, apotheker, Insp.
van Volksgezondheid.
F. Wetselaar, apotheker.

Breskens

J. N. C. Broodman, arts.

Breukelen

Dr M. H. J. Adels.

Brielle

J. Joppe, arts.
A. Sonnega, apotheker.

Burg (Texel)

Witte Kruis.

Bussum

Ned. Maatsch t. b. d. Tandheelkunde,
p/a Den Heer J. Salomons.
H. Schouten, arts.
Dr F. G. de Wilde, apotheker.
G. van Woerkom.

Castricum

Witte Kruis.

Culemborg

Groene Kruis.

Cuyck

J. van den Broek, arts.

Dedemsvaart

J. de Clercq Zubli, arts.

Delden (O.)

Dr J. W. A. Gewin, arts.
Groene Kruis.
R. A. van der Laan, arts.
Mej. J. C. Rassing.

Delft

Z. v. d. Belt, arts.
A. J. v. Gerrevink Gzn., apoth.
W. v. Krimpen, arts.
J. H. Rassing, arts.
Dr A. Verhoeff, arts.
M. J. Wilmink, tandarts.

Deventer

Mej. G. C. Ekker.
A. Pull ter Gunne, arts.
P. Volders, apotheker.

Diemen

W. Balfoort, arts.

Dieren

J. van Eijk, apotheker.

Diever

Dr S. v. Nooten.

Dinxperlo

Groene Kruis.
W. M. v. Ringelstijn, arts.

Dirksland

Groene Kruis.

Dodewaard

P. A. Cornet, arts.

Doesburg

Dr J. Brand, arts.
W. Meyering, apotheker.

Doetinchem

F. W. E. de Haan, apotheker.

Doorn (U.)

M. J. van Dam, arts.

Dordrecht

P. W. Brandt, uitgever.
S. M. Hugo van Gijn.
Mr. G. van Itallie, Subst. griffier.
Afd. Dordrecht Ned. Mij t. b. d.
Geneeskunst.
Z.-H. Ver. het Groene Kruis.

Driebergen

L. H. T. Breedvelt, Off. v. Gez. K. M.
G. H. P. v. d. Meene, apotheker.

Dubbeldam

Groene Kruis.

Echt

A. J. A. B. Stijns, arts.

Edam

Witte Kruis.

Ee

J. Ruinen.

Eindhoven

H. C. E. Keunen, apotheker.

Elst

Groene Kruis.

Enschede

G. Baurichter, apotheker.
H. Sijtsema, apotheker.

Garmerwolde (Gr.)

D. S. Niermeyer, pharm. cand.

Gasselternijveen

A. R. Frijling, arts.

Gemert

A. A. M. F. Pannekoek, arts.

Giessendam

Groene Kruis.
M. Schlemper, arts.

Giessen-Nieuwkerk

H. K. Kettenborg, arts.

Giethoorn

R. A. Prins, arts.

Goes

C. v. Baak, dierenarts.
H. Snoek, arts.

Gorinchem

Afd. G. v. d. Ned. Mij t. b. d. Geneeskunst.

Gouda

Dep. Gouda Ned. Mij t. b. d. Pharmacie.
J. Haddérus Oostingh, tandarts.

Gouderak

Dr F. Beekenkamp, arts.

Groningen

Dr L. M. v. d. Berg, apotheker.
Dr. L. Bouman.
H. Cazemier, apotheker.
Dept. Groningen, Ned. Mij t. b. d. Pharmacie.
H. W. Dijkhuis.
R. G. C. Oldeman, apotheker.
Pharm. Stud. Vereen. Pharmaciae Sacrum.
J. J. Rietema Polman, arts.
J. J. Venema, apotheker.

Grijpskerk

Groene Kruis.

Gulpen

Groene Kruis.

Den Haag

Prof. Mr P. J. H. Aalberse, oud-Minister.
Dr L. Arisz, arts.
C. G. Baert, inspecteur v. d. Volksgezondheid.
W. H. Bal.
H. Beekhuis, arts.
Firma F. L. E. en E. van Beest, apoth.
Prof. G. J. W. Koolemans Beynen Jr.
B. J. Bijnen, arts.
Dr A. M. Blok, arts.
Dr J. Blomberg Jr, apotheker.
G. C. Bolten, arts.
P. Bon, arts.
Mr P. W. R. Bouman, Oud-Off. van Justitie.
Dr C. J. Brenkman, arts.
Dr A. W. M. v. Deventer, arts.
C. J. Doets.
I. Hanks Drielsma, arts.
N. Faber, arts.
Dr E. W. Goteling Vinnis, arts.
Dr J. de Groot Sr, arts.
J. R. F. Hannivoort, arts.
Dr A. Hendriks, arts.
Dr J. J. Hofman, apotheker.
A. J. van Huffel Jr, apotheker.
Dr H. M. Hijmans, arts.
Dr M. Hijmans.
Dr C. L. de Jongh, arts.
Dr N. M. Josephus Jitta, voorzitter Centr. Gezondheidsraad.
C. E. Keilholz, arts.
J. de Konink, arts.
J. A. G. Krijger, arts.
Mej. A. E. van Laaren, apotheker.
Dr P. Th. Luyckx, apotheker.
Dr. M. M. de Monchy.
Afd. Den Haag, Ned. Mij t. b. d. Geneeskunst.
A. C. Nanning, apotheker.
E. L. Nauta, arts.
Mej. C. Offerhaus, apotheker.
Dr J. L. A. Peutz, arts.
J. W. H. Pieters.
Mej. C. M. v. d. Pijl, arts.
W. C. Rensen, arts.

Mevr. Wed. J. v. Riel-Breebaard, apoth.
J. v. Riel, Gep. Dir. Mil. Apoth.
A. H. Schirm, apotheker.
J. J. Schoevers, apotheker.
Dr J. F. Selhorst, arts.
Dr A. Sikkell, arts.
Dr Wilha Smidt, arts.
L. M. C. F. Steger, arts.
Mej. L. van Straaten.
J. A. v. Tooren, apotheker.
W. D. Valkis, apotheker.
A. H. v/d Velde, apotheker, Inspecteur in Algem. Dienst bij de Insp. v/d Volksgezondh.
Mr J. D. Verbroek, advocaat.
R.K. Vereen. van Slechthoorenden.
Mej. J. H. Visser, apotheker.
D. de Vos, arts.
Mevr. A. E. J. de Vries-Bruins, arts, lid der 2e Kamer.
L. H. Vrijman.
G. H. van der Wal, apotheker.
Dr H. v. Wely, arts.

Haaksbergen

J. M. Scaf, arts.

Haarlem

Mej. Dr C. G. v. Arkel, apoth. Lector.
H. Bartels, apotheker.
S. Boonzaayer, arts.
Mej. A. C. Honig, apoth.
Mevr. C. M. Hoog-Gulensteeden Egeling.
Dr L. C. Kersbergen, arts.
I. Koster, apotheker.
Mr M. D. K. S. van Lier, Rechter.
Dr W. E. Merens.
J. E. Schalkwijk.
Dr Sluyterman, arts.

Hardinxveld

Groene Kruis.

Haren (Gr.)

Mr L. B. Lohman, rechter.

Harlingen

Mevr. C. Suir-Verwaal, apoth.

Heemstede

Mej. C. E. Schotsman, apoth.

Heer Hugo Waard

Witte Kruis.

Heerlen

Dr E. Hollmann, apotheker.

Heinenoord

Afd. Z.-H. Eilanden, Ned. Mij t. b. d. Geneeskunst.
G. de Reus, arts.

Den Helder

W. H. Kingma, apotheker.
G. v. d. Nieuwenhuizen, Off. v. Gez. K. M.
M. G. Vroom, arts.
Witte Kruis.

Helmond

J. van Riet, apotheker.

Hem (gem. Venhuizen)

M. de Heer Kloots, arts.

Hengelo (O.)

P. J. M. Haanappel, arts.
J. M. Sytsema, arts.

's Hertogenbosch

H. v. Baer, apotheker.
Afd. 's Hertogenbosch Ned. Mij t. b. d. Geneeskunst.
Dr K. L. E. Lamers, arts.

Heukelum

L. Hoejenbos, arts.

Heythuizen

J. D. Smits, arts.

Hilversum

Dep. N.-Holland Ned. Mij t. b. d. Pharmacie.
Mevr. Feenstra-ten Seldam, apoth.
Mevr. G. H. Frima-Nijhoff, apoth.
H. J. Guljé, arts.
Afd. Gooi en Eemland Ned. Mij t. b. d. Geneeskunst.
D. Kok, apotheker.
Prof. P. van der Wielen.

Hoensbroek

J. Martens, apotheker.

Hoofddorp

Dr H. D. Nanninga, arts.

Hoogblokland

W. B. v. Herwijnen.

Hoogkerk

Groene Kruis.
A. Polman, arts.

Hoorn

Dr P. F. J. Baesjou.

Huizum (Fr.)

W. Fortuin, arts.
Groene Kruis.
Dr W. Sinninghe Damsté, arts.

Hulst

J. A. van Lierop, arts.

Kampen

P. Butter, arts.

Kerkrade

Jos Schönefeld, apotheker.

Kethel (Z.-H.)

G. Sauer, arts.

Klundert

J. H. Wilmink, dierenarts.

Kollum (Fr.)

Dr H. de Jager.

Kortgene

L. G. Gelderman, arts.
Groene Kruis.

Krommenie

Witte Kruis.

Kwadijk

Het Witte Kruis.

Laag Keppel

R. P. Belinfante, arts.

Laag-Soeren

E. G. van Heusden, arts.

Lage Zwaluwe

D. Dooremans, arts.

Laren (N.-H.)

Mej. J. A. Stheeman, apoth.

Leeuwarden

S. G. Cath, apotheker.
S. W. van Dantzig, apotheker.
Dr K. Dijkstra, apotheker.
Groene Kruis.
W. C. C. ten Veldhuys, arts.

Leeuwen bij Tiel

Dr A. W. van Haagen.

Vervolg Naamlijst

Leiden

C. G. J. van Alphen, arts.
 J. P. A. Brand, tandarts.
 D. J. v. Driezum Jr.
 Prof. P. H. G. v. Gilse.
 Mej. A. Harmsma.
 Prof. Dr L. van Itallie.
 P. Jasperse.
 Jac. J. de Jong.
 Prof. Dr W. A. Kuenen.
 Leidsche Tandheelk. Vereen.
 Dr C. Pieck, oogarts.
 Dr T. Potjewijd, apotheker.
 R. D. G. Ph. Simons, arts.
 N. Speyer.
 Mevr. Dr Stark.
 Mej. Dr A. Steenhauer, apoth.
 Prof. Dr W. F. Suermondt.
 H. P. Veldhuysen, arts.

Leimuiden

D. Stapensea, arts.

Lisse

D. Blok, arts.

Loosduinen

H. A. N. Vechtman, arts.

Loppersum

W. F. Sap.

Lunteren

S. A. Appel, arts.

Maastricht

J. Hollman, arts.
 A. H. Schmedding, arts.
 Dr E. J. A. H. Verzijl, apotheker.

Makkinga

Groene Kruis.

Markeloo

J. S. B. Wanrooy, arts.

Medemblik

Witte Kruis.

Meerkerk

Dr C. Spijkerboer, arts.

Meppel

Firma Brocades en Stheeman.

Middelburg

Dep. Zeeland der Ned. Mij t. b. d.
 Pharmacie.
 H. Gersons, apotheker.
 Mr J. Moolenburgh.

Midwolda

Afd. Oldambt Ned. Mij t. b. d. Geneeskunst.

Midwoud

Witte Kruis.

Molenaarsgraaf

P. L. Burggraaf.

Naarden

L. L. Posthuma, arts.

Nieuw-Beijerland

M. P. Doorenbos, arts.

Nieuw-Helvoet

Afd. Voorne en Putten, Ned. Mij t. b. d.
 Geneeskunst.

Nieuwpoort (Z.-H.)

W. N. v. Stralen, arts.

Nieuwe Tonge

P. J. de Man, arts.

Nieuw Vennep

W. G. Schreuder.

Nieuw-Weerdinge

Groene Kruis.

Noordeloos

A. A. Weenink, arts.

Noordwijk

Dr Coenraads Nederveen, arts.
 Mr A. v. d. Elst.

Numansdorp

C. Flohil, arts.
 H. Hartman, arts.

Nijmegen

J. J. W. v. Beek, tandarts.
 R. van Gelder, arts.
 Dr H. G. L. Moeyss, arts.

Nijverdal

K. J. Schaafsma, arts.
 Dr H. Smit, arts.

Oegstgeest

Dr H. Varekamp, arts.

Oene

Groene Kruis.

Oisterwijk

Dr B. Schröder, arts.

Oldekerk

Groene Kruis.

Oostburg

I. Buskop, arts.
 C. Foudraïne, apotheker.

Oosterbeek

Mr F. Couvée.
 Mevr. J. de Wit-Louwaars, apoth.

Oost en West Souburg

J. C. Huysman, arts.

Ooster-Nijkerk

G. A. Dekker.

Oosterwolde

J. G. Kijlstra, arts.

Oosterzee

E. R. v. Schothorst, arts.

Oostzaan

T. Thorbecke, arts.
 Witte Kruis.

Opperdoos

Witte Kruis.

Oss

N.V. „Organon”
 R. W. Spanhoff, apotheker.

Oud-Beijerland

Dr F. Groenewoud.

Oude Wetering

A. v. d. Bijl

Oud-Karspel

Witte Kruis.
 J. de Wit.

Purmerend

Apotheek fa B. H. Jurgens.
 K. Zijp, pharm. cand.

Puttershoek

Groene Kruis.

Pijnacker

W. v. d. Horst, arts.

Raamsdonksveer

B. Knaap, arts.

Rhoon

Groene Kruis.

Rockanje

Groene Kruis.

Roermond

F. A. Haan, apotheker.
 J. J. E. H. Oor.
 J. Wiggelendam, arts.

Rotterdam

J. Beker, apotheker.
 Jac. Beker, apotheker.
 D. G. Bier, arts.
 J. Brunt, arts.
 Mevr. G. v. Buuren-v. Asselt, apoth.
 J. A. Buurman, arts.
 M. Cohen, apotheker.
 Dr Ph. A. Coppens, apotheker.
 H. E. Ekker, tandarts.
 P. S. Exler, apotheker.
 C. Groenewegen, arts.
 C. de Groot, arts.
 Dr P. de Haan, arts.
 P. Huizinga, apotheker
 Dr M. Kingma Boltjes.
 K. Kuiken, arts.
 Dr J. J. van Leeuwen, arts.
 Levensverz. Mij. R. V. S.
 R. Maathuis, arts.
 Dr E. C. Tuinzing.
 D. Veen, arts.
 A. Verdam, apotheker.
 J. H. M. Vos, apotheker.
 Dr J. H. Zaayer, arts.
 H. C. Zeelt, apotheker.

Rozenburg

Groene Kruis.

Rijnsburg

H. G. Jonker, arts.

Rijssen

Groene Kruis.

Rijswijk

P. Greup, arts.
 Dr B. J. de Haan, arts.
 G. W. Reddingius, arts.
 Dr S. v. d. Schaaf, apotheker.

Sassenheim

Dr P. le Grand.

Schaesberg

A. H. Claessens, apotheker.

Schalkwijk

W. J. M. Janssen, arts.

Scheveningen

J. E. Brouwer, arts.
 J. van Buuren, apotheker.
 M. den Heijer, apotheker.
 Dr C. Oorthuys.
 B. H. Opdenberg.
 J. A. Speltie, apotheker.

Schiedam

C. I. Jansen, apotheker.
 W. Lomars, apotheker.

Schipluiden

Groene Kruis.

Schoorl

S. G. L. F. Baron v. Fridagh,
 Burgemeester.
 Witte Kruis.

Sittard
H. J. G. Boelens, apotheker.

Sliedrecht
Groene Kruis.
D. Zijp, arts.

Soestdijk
J. Baart de la Faille, arts.

Speckholzerheide
M. Retera, arts.

Steenwijk
M. J. Vlezenbeek, apotheker.

Stompetoren (N.-H.)
Witte Kruis.

Streefkerk
Groene Kruis.

Ter Aar
A. Quartel, arts.

Ternaard
Groene Kruis.

Terneuzen
Dep. Zeeuwsch Vlaanderen Ned. Mij t. b. d. Geneeskunst.

Tholen
P. J. Duinker, arts.

Tiel
Afd. Tiel en Omstr. Ned. Mij t. b. d. Geneeskunst.

Tilburg
M. J. M. Bijvoet, apotheker.
Th. N. Cloosterhuis, apotheker.
P. W. J. Heydens, apotheker.
Dep. Noord-Brabant Ned. Mij t. b. d. Pharmacie.

Uden (N.-B.)
Dr P. F. A. Peters, arts.

Utrecht
Dr J. H. G. Carstens.
Gem. Geneesk. Dienst.
Groene Kruis - Centr. Bureau.
W. G. de Haas, arts.
Mej. Dr C. J. H. Kam, scheikundige.
Dr E. H. B. van Lier.
Pharmaceutisch Laboratorium.
Redactie Maandblad tot studie van med. beroepsbelangen.
Afd. Utrecht, Ned. Mij t. b. d. Geneeskunst.
Ned. Ver. het Groene Kruis.
Mr J. J. Plugge, Rechter.
Jhr L. Schorer.
Mej. M. E. Stas, scheikundige centr. Laboratorium.

Vaassen
Groene Kruis.
G. E. Windemüller, arts.

Valkenswaard
Frans v. Best.

Veendam
W. Boer, notaris.
Dr Th. Tjabbes, arts.

Veenendaal-de Klomp
C. Engel, arts.
J. P. Vergouwen, arts.
G. H. de Waard, arts.

Velp (bij Arnhem)
Dr P. E. Bos.
Dr W. van Rijn, apotheker.
Dr A. v. d. Willigen Sr, arts.

Velsen-Noord
Mej. R. Pothoff, apoth.

Venhuizen
Dep. West-Friesland, Ned. Mij t. b. d. Geneeskunst.

Venlo
A. Schrijnen, apotheker.

Vianen
H. J. Thorbecke, rustend arts.

Vlaardingen
J. Baeker, apotheker.
G. A. H. v. d. Corput, apotheker.
F. de Waard, apotheker.

Vlissingen
A. Staverman, arts.

Waarder
Groene Kruis.

Wageningen
J. H. Auer, arts.
D. E. Jansen, apotheker.

Wamel
L. A. v. Hoeke, arts.

Warffum
M. A. J. Jansma, arts.

Warmenhuizen
G. J. W. E. v. Hesteren, arts.

Wassenaar
Dr N. W. Bouman, arts.
Floris Hers, arts.

Weesp
A. A. Knaap, arts.

Wehl (Gelderl.)
Th. A. Blom, arts.

Wervershout (N.-H.)
Witte Kruis.

Wierden
Groene Kruis.

Wildervank
Dr D. Huizinga.

Winschoten
Fokko Beek, apotheker.

Winterswijk
H. G. Enklaar, officier v. gezondheid.
C. v. Schothorst, arts.

Woerden
W. G. Haye Jr, apotheker.

Wolvega
Groene Kruis.

Wijhe
K. Ittmann, arts.

IJzendijke
H. C. Rozemeyer, arts.

Zaandam
D. K. Boom, arts.
Dr C. v. Dam.
Mevr. H. J. W. Eskens-Krabbé, apoth.
J. W. de Goeje, arts.
A. M. Pelt, arts.
H. M. Romijn, apotheker.
Firma Dr Willmar Schwabe.

Zalt-Bommel
J. A. v. Haaften, tandarts.
D. J. de Jong, apotheker.

Zandvoort
J. J. L. A. Wijnne, apotheker.

Zeist
H. Blanken, arts.
Dep. Utrecht, Ned. Mij t. b. d. Pharmacie.
N. A. Kortland, arts.
J. A. van der Vliet, arts.
D. van Zanten, apotheker.

Zevenbergen
L. van der Linde, arts.

Zevenhuijzen (Z.-H.)
Dr H. J. de Wit, arts.

Zoeterwoude
Wijbo Kortmann.

Zuid-Beijerland
P. W. van Waasbergen, arts.

Zuidbroek
Groene Kruis.

Zuidwolde
S. G. Vegter, arts.

Zutphen
Afd. Zutphen Ned. Mij tot bev. der Geneeskunst.
Dr H. Jonker.
Dr J. Oudenampsen, apotheker.

Zwolle
Dep. Overijsel Ned. Mij tot bev. der Pharmacie.
Overijselsche Vereeniging tot bestr. der Tuberculose.
E. H. Hengeveld, arts.
Dr G. J. van Thienen, arts.
J. J. Tijl, uitgever.

Zwijndrecht
G. M. A. J. Krijger, arts.

NED. O. INDIË

Bandoeng
N.-I. Assistent-Apoth. Bond.
R. C. J. ten Seldam, arts.

Batavia (Centr. Java)
M. J. Straub, apotheker.

Buitenzorg
Dr Thung Soey Hay.

Pontianak
Lie Giok Tjoan, arts.

Soerabaja
Bond van Apothekers in Ned.-Indië.

Tandjong-Priok
Dr W. F. de Priester, arts.

Tjepoe
Dr E. Smits.
Mevr. L. M. de Zoeten-Padt.

ZUID-AFRIKA

Bloemfontein
Mr H. de Munnik.

Nijlstrom
Gerrit Bakker.

RAAFF'S Temoelawak Gal-Pastilles

In archiv: f. exp: Path. u. Pharm. afl. 25 Mei '36 verscheen van Hans Robbers een artikel over proeven, verricht in het Pharm. Instituut der Universiteit te Giessen, met de AETHERISCHE

OLIËN en de KLEURSTOF van de

CURCUMA JAVANENSIS, elk afzonderlijk

De Samenvatting vermeldt:

- 1e. Het Curcuma-Simplex bevat verscheidene gal-drijvende stoffen.
- 2e. De gal-drijvende werking van de Curcuma berust ten deele op de contracties van de galblaas en ten deele op verhoogde galproductie.
- 3e. **DE VERHOOGDE GAL-SECRETIE** komt tot stand door den **INVLOED DER AETH. OLIËN**.
- 4e. **DE KLEURSTOFFEN** van de Curcuma veroorzaken een **CONTRACTIE** van de **GALBLAAS** en daardoor een **VERHOOGDE AFSCHIEDING** van **BLAASGAL**.

Ons extract bevat: 13,5% aeth. oliën, 7,8% kleurstof. Bovendien een **hoog gehalte aan vette curcuma-olie**
 Fabr.: A. Boerrigter Raaff, Leuvensestraat 61, Scheveningen. RAADPLEEG UW DOKTER

In dit Blad worden uitsluitend annonces opgenomen, die door de Vereeniging Tegen de Kwakzalverij zijn goedgekeurd

GLASFABRIEKEN A. J. BAKKER

Opgericht 1838 NIEUW BUIJEN

Wij leveren uit onderstaande magazijnen:

<p>Amsterdam Geldersche Kade 97/99 Tel. 40054</p> <p>Groningen Ged. Zuiderdiep 39 Tel. 793</p>	<p>Prima kwaliteit MEDICIJN-GLAS verder in zeer ruime sortering:</p>	<p>Rotterdam Haringvliet 27/29 Tel. 12101</p> <p>Zwolle Diezerstraat 5 Tel. 2591</p>
--	---	--

ziekenverplegingsartikelen, apotheek- en laboratoriumbenodigdheden als koorts-, bad- en chemische thermometers, bedpannen, urinalen, irrigatoren, spuiten, inneemglasjes, maatglazen, trechters, personen- en babyweegschalen, balanssen, Jena kookglas, object- en dekglasjes, zalfpotten, doozen etc.

Geill. prijscourant wordt op aanvraag gaarne toegezonden.

FIRMA P. L. STRAATMAN — ENSCHEDE

Postbus 65 — Gevestigd 1889

Etiketten-, Papierwaren- en Cartonagefabriek

UW ADRES VOOR

VOUWDOOZEN EN FONDSETIKETTEN

Het beste adres voor mooi uitgevoerde

PARTICULIERE DOOZEN EN ETIKETTEN

BROMOCALM liq.

BROMOCALM bouillonblokjes

BROMOCALM tabletten

Voortreffelijk Nervinum en Sedativum in 3 verschillende samenstellingen en vormen

Voor Artsen Literatuur op aanvraag

N.V. Pharmaceutisch Chemische Industrie

Amsterdam „Phia”

Brouwersgracht 115 — Amsterdam C
 Telef. 42131 — 42331

Haliphoscal

Halitran 1200 en
 Kalkphosphaten

Een waardevolle aanvulling bij de bestrijding van winterhanden en -voeten en van circulatie-stoornissen.

Het zeer hoge gehalte aan vitamine A bevordert een gezonde conditie van de epitheel-weefsels. Het vitamine-D-gehalte waarborgt de beenvorming.

Bestrijdt tandcaries en tanduitval, en bevordert de tandvorming bij kinderen door het op peil houden van het kalkgehalte.

Van belang tijdens de graviditeit, en in alle gevallen, waar een kalk-tekort bestaat of dreigt te ontstaan.

Indicaties: Zie boven.

Gegarandeerde potentie per gram:

Vitamine A: 36 000 Intern. Groei-Eenh.
 Vitamine D: 3.000 Internat. Eenheden
 Plus kalk-phosphaten.

Voor Medici:

Gratis monsters op aanvraag.

Dosis: Prophylactisch en bij tandcaries . . . 2 capsules
 In acute gevallen . . . 4 capsules
 daags na den hoofdmaaltijd.

Flacon 25 capsules . . . . . f -.80
 Flacon 50 capsules . . . . . f 1.40
 Flacon 100 capsules . . . . . f 2.40

Iedere capsule bevat 0.148 cc Halitran 1200 en 0.1296 gr. calcium-phosfaat.

Alleenvert. voor het Continent en Ned. Oost- en West-Indië:
 N.V. Drogerijen Maatschappij, Pharm. Afdeling, Rotterdam.

ASCAL-CALQUINAL-HEPREX

zijn GENEESmiddelen

Fabrikanten: N. V. AMSTERDAMSCH E CHININEFABRIEK

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

REDACTIE: DR PH. A. COPPENS - Bergschelaan 167a - Rotterdam

Bestuur der Vereeniging: DR C. J. BRENKMAN, Arts te 's Gravenhage, Voorzitter; MR M. D. K. S. VAN LIER, Rechter te Amsterdam, Lid van het Dagelijksch bestuur; DR PH. A. COPPENS, Apotheker Gem. Ziekenhuis, Bergweg, Rotterdam; MR A. VAN DER ELST, oud-Ambtenaar van het O.M. bij Kantongerecht te Leiden, te Noordwijk aan Zee; N. KEULEMANS, Apotheker, Binnengasthuis Amsterdam; MR J. MOOLENBURGH, Kantonrechter te Middelburg; MR J. J. PLUGGE, Rechter te Utrecht; Mej. J. C. RESSING te Delden; MR H. B. DE BRUEYS TACK, Ambtenaar O.M. te Alkmaar; A. H. v. d. VELDE, Apotheker, Inspecteur v. Volksgezondheid in Alg. Dienst te 's Gravenhage; G. E. WINDEMÜLLER, Arts te Vaassen; H. J. A. TER WEE, Apotheker Wilhelmina Gasthuis te Amsterdam, Secr.-Penningmeester.

Adres voor het opgeven v. Leden en Abonné's:
H. J. A. TER WEE - Zoomstr. 30 - Amsterdam
Postgiro der Verg. 32237 - Gem. Giro K. 1672
Lidmaatschap der Vereeniging . . . f 3.—

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd doch wordt zelfs dringend verzocht.

Abonnement per jaar fr. p. p. bij vooruitbetaling f 2.—
Administratie Maandblad: Keizersgracht 104 - Amsterdam C. - Telef. 49122 - Postgiro 78536

Mr W. P. R. BOUMAN †

Weer is een der oude Strijders tegen de Kwakzalverij heengegaan.

Mr W. P. R. Bouman, jaren lang bestuurslid onzer Vereeniging is op 6 Februari j.l. overleden.

Op 't einde van 1936 meende hij te moeten aftreden als bestuurslid; noode zagen wij hem heengaan, want het was altijd een genoegen in de bestuursvergaderingen hem te hooren. En dan vielen op zijn ijzersterk geheugen en zijn degelijke adviezen. Een ieder genoot van zijn groote vriendelijkheid in den omgang. Hij was een goed man!

P. KEULEMANS

Mededeelingen van het Bestuur

In verband met de aanvang van het nieuwe vereenigingsjaar en ter voorkoming van inningskosten verzoekt ondergeteekende de voor lidmaatschap of abonnement verschuldigde gelden te willen storten op een der girorekeningen: Postgiro 32237, Gemeente giro K-1672.

NIEUWE LEDEN:

G. FUHRI SNETHLAGE, arts te Zutphen.
Dr H. W. VAN LIER, arts te Zutphen.
Ch. SIMONS, arts te Apeldoorn.
E. TIELERIUS KRUYTHOFF, arts te Zutphen.

H. J. A. TER WEE, Secr.

DE WONDER-GOLVEN VAN KÄTHE GÜNDL

In Oostenrijk bevindt zich ergens, volgens „Die Kritik”, een merkwaardige juffrouw genaamd Käthe Gündl. Er zullen natuurlijk wel meer bijzondere juffrouwen in dat land te vinden zijn; deze echter geeft op ondubbelzinnige wijze uiting aan een zekere voorliefde, die zij koestert voor Holland, of althans voor een typisch Hollandsch product n.l. de gulden!

Onwillekeurig frappeert zoiets, vooral als men het in een Oostenrijksch blad tegenkomt. Het is natuurlijk niet te verwonderen, dat de (Hollandsche) lezer, lichtelijk geveild, zich als vanzelf ertoe zet, dit artikel eens te lezen. Die dame schijnt in ieder geval nog wel vertrouwen in onze gedeprecieerde gulden te hebben. Daar willen wij het onze van hebben.

„Es ist uns lieber wenn Sie Hollandgeld schicken; 10 Gulden für Diagnose, 45 Gulden für 15 Behandlungen.”

Dit staat er zoo maar boven! Toch wel aardig. Wat doet die juffrouw dan toch eigenlijk? Wij zullen maar eens verder zien. Er staat ook nog iets uit een van haar brochures. Luistert U hier goed naar, het ziet er belangwekkend uit.

„Käthe Gündl's Diagnostisch zendstation om de geheele wereld met G-golven.” Dat is toch in ieder geval een voor ons volkomen nieuw iets. Misschien heeft het wel met televisie te maken? Je moet eigenlijk tegenwoordig nooit meer ergens verwonderd over zijn, of dit tenminste niet laten merken. Niets schijnt op het gebied van techniek meer onmogelijk en de practisch toepassingen der laatste vindingen komen zóó vlug achter elkaar, dat men

al heel goed en voortdurend op moet letten, wil men niet de kans loopen achter te raken en ouwerwetsch te worden.

Je hoort dan ook dikwijls de menschen, bij het vernemen van voor anderen volkomen nieuwe snuffjes, rustig zeggen: O! Dat heb ik drie maanden geleden al in de courant gelezen! Het is dan natuurlijk niet zoo heel zeker of het wel precies waar is. Maar zoo'n zegsman imponeert toch wel een beetje; je kan nooit eens weten of je dat nu toevallig niet oversloeg.

Wij lezen nu echter eens verder: „De ontdekster geeft een nieuwe weg aan om menschen, dieren en planten op elken afstand te onderzoeken.”

Ziezoo, dat is tenminste iets! „Een ieder dient dit te weten,”

zoo staat het er te lezen. „De Gündl-diagnosen worden zonder luisteren of tasten gesteld.” Dit mag nu misschien voor iemand, die van dergelijke zaken volkomen onkundig is, een beetje onbegrijpelijk klinken; maar daarom laat de „geniale” dame er een verklaring achter volgen.

„Het geheele menselijke lichaam wordt van top tot teen op afstand met onzichtbare tasters (golven) onderzocht. Op deze wijze manifesteren zich storingen, die te herkennen zijn aan het terugslingeren der golven.”

Dat kan een ieder natuurlijk weer goed begrijpen. Als iets golft kan het ook weer terug golven; je moet maar op de gedachte komen om daar op zoo'n wijze gebruik van te maken.

„Deze G-golven komen uit de alom heerschende aether en vormen een levensvoorwaarde.” Een soort lucht-vitamine zou je kunnen zeggen. „Een gezond orgaan zuigt ze automatisch in zich op, een ziek geworden lichaamsdeel heeft dit vermogen echter verloren. Käthe Gündl vangt met haar hersenen de golven op. Daarna worden deze (de golven dus) via haar arm weer verder geleid om tenslotte in de hersenen van de patient aan te landen. Vanuit deze plaats wordt dan het geheele

lichaam onderzocht. De geringste afwijkingen, die zich dan in de golven voordoen, worden waargenomen in Käthes hand, die daarop ongeveer reageert als een wichelroede. Al naarmate de aard der afwijking, maakt de hand een beweging, die in zeer ernstige gevallen zelfs veroorzaakt, dat dit lichaamsdeel in zijn volle lengte in de hoogte geheven wordt. De storingen kunnen tot op een millimeter nauwkeurig nagegaan worden. Vergissingen zijn volkomen uitgesloten.”

Voor de goede orde en het juiste begrip zij hier even opgemerkt, dat in de voorgaande regels voortdurend Käthe aan het woord is. „Sporen worden ontdekt, die nagelaten zijn door ziekten, welke in de prille jeugd werden door-gemaakt. Belangrijker is het echter, dat de geniepigste kiemen opgespeurd kunnen worden van ziekten, die zich over jaren pas zullen openbaren(!).

„Bij een diagnose op afstand moet een photo te voren worden opgezonden. Indien men een photo mocht sturen van iemand, die reeds overleden is, dan geeft de golven-diagnose den toestand aan uit de laatste levensminuut.

„Heeft men een afbeelding uit de jeugd gestuurd, dan wordt toch nog, indien de betrokkene intus-

INHOUD	
Mr W. P. R. Bouman †	Blz. 11
De wonder-golven van Käthe Günde	11
Mededeelingen van het Bestuur	11
Mevrouw Schellevis wederom beboet	12
Kwakzalverij en Oogziekten Dr A. Catry	13
Rechtszaken	13
Kwakzalverij en Tuberculose	14
Mundus vulin decipi	15
Mededeelingen van het Rijks-instituut voor Pharmaco-Therapeutisch Onderzoek (No. 29)	16

schen als grijsaard mocht zijn overleden, de laatste levensminuut in de golvendiagnose waargenomen.

„Op analoge wijze wordt van iemand, die een photo instuurt, welke jaren geleden gemaakt mocht zijn, de algemeene toestand zooals deze heden is, waargenomen.”

Het blijkt intusschen, dat deze onzin meer inslaat dan de lezer zou vermoeden. Käthe Gündl diagnostiseert op afstand over geheel Oostenrijk en ver buiten de grenzen. Mogelijk kunnen wij een andere keer daar weer eens iets van vertellen.

MEVROUW SCHELLEVIS WEDEROM BEBOET

4 Febr. moest mevr. W. S. zich wederom voor den Amsterdamschen kantonrechter verantwoorden, als verdacht van onbevoegd uitoefenen der geneeskunde. Evenals den vorigen keer was zij niet verschenen, zij liet vragen of de behandeling niet kon worden uitgesteld tot het hooger beroep van de eerste zaak door de rechtbank was behandeld.

De kantonrechter mr van Creveld achtte echter geen termen tot uitstel aanwezig.

Een vrouwtje uit Beverswijk was als getuige gedagvaard. Een patiënte, die overal pijn had...

Kantonrechter: „En wat deed mevrouw S.

„Ze zat tegenover me in een stoel...” En toen?

Ik zat ook in een stoel en mijn zoon, die mee was, zat naast me. Ze legde haar hand op mijn hoofd, deed haar oogen dicht en begon te dicteeren...

Kantonrechter (verbaasd): Dicteeren?

Ja, natuurlijk. Aan mijn zoon vertelde ze welke kruiden ik moest gebruiken. En duurde dat consult lang?

Oh neen, onthulde de juffrouw, het ging nog gauwer dan hier op de zitting.

De kruiden, hoorden we verder van de bejaarde Beverwijksche, kosten f 1.10, „maar ik moest ze bij haar schoonzoon halen, want dan waren ze verscher.”

Kantonrechter: En hielpen die kruiden?

Neen, dat kon de patiënte niet zeggen. Ze had „om zoo te zeggen” nog overal pijn en haar geld was ze kwijt.

Een tweede Beverwijker, die „vol op de borst” was geweest, was samen met zijn moeder naar den wonderdoenster gegaan.

„Ook m'n moeder voelde zich niet lekker, ook een beetje „vol op de borst”. Het consult was ook in dit geval heel vlug gegaan: „We kregen dezelfde kruiden.”

De behandeling had niet gebaat.

De ambtenaar van het O.M. mr de

Menthon Bake was van meening, dat een strenge straf moest worden opgelegd in het belang van de volksgezondheid. Deze vrouw is reeds herhaaldelijk veroordeeld en ditmaal kan z.i. niet met een geldboete worden volstaan. Spr. requireerde een maand hechtenis. Spr. merkte daarbij op, dat deze vrouw zooveel verdient, dat een geldboete geen voldoende gevolgen bij haar heeft.

De kantonrechter mr Van Creveld zeide, dat gebleken is, dat het optreden van verdachte niet zoo onschuldig is. Spr. veroordeelde haar tot f 500 boete en tot een voorwaardelijke hechtenisstraf van acht dagen. *Maasb.*

Ons Streven

behoeft steun! Daadwerkelijk steunt U, indien U als lid toetreedt tegen per jaar slechts

Secr.: Zoomstraat 30,
Amsterdam Z.

f 3.-

Kwakzalverij en Oogziekten

A. Een eerste soort kwakzalverij is de negatieve bv. geneeskundige zorgen afraden of verwaarlozen geneeskundige hulp in te roepen. Talrijk zijn degenen die hier falen. Hoe dikwijls moet de oogdokter niet zeggen: „Mijnheer of Mevrouw, waarom zijt gij mij niet vroeger komen raadplegen, nu zal ik niet meer de volledige genezing kunnen bekomen.”

1. Vele patiënten raadplegen alleen den oogdokter om wille van de pijn. Sommigen laten zich met een niet te vergeven onverschilligheid half blind worden, vooraleer de noodige hulp in te roepen. Ter verontschuldiging vinden ze allerhande oorzaken uit, waaronder vooral: brand, koude, flauwte, ouderdom, enz., oorzaken dus waaraan weinig of niets te doen is, of die van zelf zullen verdwijnen, en waarvoor de tuschenkomst van een dokter nutteloos schijnt.

Hier kunnen wij opsommen alle *inwendige* oogziekten, die niet gepaard gaan met pijn of roodheid van de oogen, b.v. netvliesontsteking, bloeding of verkalking, chronische glaucoma, enz.; ook *uitwendige* aandoeningen als

b.v. scheelzien, traankanaal-verstopping.

Alleen wanneer het geval erg geworden is, wordt de dokter aangesproken. Aan die patiënten zeggen wij: „zorgt tijdig vóór dat het geval erg is”.

2. Anderen verwaarloozen den oogdokter te raadplegen uit vrees dat hij zal pijn doen, of dat hij er zal aan „werken” volgens de gekende volksspreuk. Aan hen zeggen wij: de dokter is niet voortdurend met mes en schaar gewapend; over 't algemeen gaat gij bij hem om *raad* te vragen, en hij geeft u raad mede.

Nu nog een bijzonder woord over het scheelzien, waarover ook tal van vooroordeelen bestaan. Over 't algemeen denken de menschen er als volgt over: ofwel 't is van af de geboorte en dan is er niets aan te doen, 't moet uitgroeien; ofwel het scheelzien is later opgekomen bv. op 3 of 4 jaar ouderdom, en dan is de oorzaak flauwte of distel en bijgevolg het moet van zelf genezen, zooniet later geopereerd worden op 10 of 12 jaar. Distel is eigenlijk een soort huidziekte, maar die volgens de verkeerde opvatting van het onwetend volk elke ziekte in elk lichaamsdeel kan veroorzaken b.v. bronchitis bij kinderen is distel!

De waarheid is nu, kort samen-

gevat, als volgt: scheelzien veroorzaakt door zenuwstoornis is moeilijk te verhelpen, scheelzien veroorzaakt door een optisch *gebrek* van een oog of van beide oogen is gemakkelijk te verbeteren; en als de hulpmiddelen (bril, oefening, indruppeling van zekere artsensijen) *vroegtijdig* toegevend zijn, kan de operatie vermeden worden in de meeste gevallen.

Alleen de oogdokter is bevoegd om te oordeelen of zenuwstoornis of optisch gebrek in 't spel is, of alle beide samen. Het vermijden van een operatie, stelt reeds een groot voordeel daar, doch de vroegtijdige behandeling brengt een tweede voordeel mede, nog grooter dan het eerste, namelijk dat het scheel oog het gezicht niet verliest, hetgeen anders zonder behandeling wel het geval is. En dit verlies van gezicht is zoo goed als onherstelbaar, en zelfs niet met operatie te verhelpen.

Hierop kunnen we niet genoeg steunen en als stelregel aanraden: van zoohaast gij bemerkt dat een kind scheel is, in hoe kleine mate ook en zelfs als voorbijgaande verschijnsel, raadpleeg dadelijk uw oogdokter.

B. Wordt er gefaald door niet te zorgen, nog meer wordt er gefaald door verkeerde zorgen toe te dienen, hetgeen wij de

RECHTSZAKEN

RECHTBANK TE ALMELO KWAKZALVER VOOR DE RECHTBANK

In hooger beroep stond voor de rechtbank terecht de Duitse „wonderdokter” Karl Fick, die door den kantonrechter wegens het onbevoegd uitoefenen der geneeskunde in het noorden van Overijssel is veroordeeld tot 1500 gulden boete.

Deze zaak is verleden jaar speciaal bekend geworden door een open brief van een arts te Dedemsvaart, die Fick verweet, dat een patiënte van hem door den kwakzalver verkeerd was behandeld, ten gevolge waarvan de vrouw was overleden. Fick was ook thans niet verschenen en als zijn gevolmachtigde en raadsman trad wederom op mr Bouwman uit Zwolle. Deze zeide, dat Fick speciaal in beroep was gekomen, omdat hij de straf zoo hoog vond.

Als getuigen traden op de arts uit Dedemsvaart en enkele patiënten van Fick, welke laatsten verklaarden, dat zij wel baat bij de behandeling hadden gevonden.

Tenslotte werd bevestiging van het vonnis van den kantonrechter geëischt.

N.R.C.

RECHTBANK TE AMSTERDAM ONBEVOEGD UITOEFENEN VAN DE GENEESKUNDE

De rechtbank heeft 19 Jan. de strafzaak tegen H. J. E., fabrikant van geneesmiddelen te Oegstgeest, behandeld. Hem waren drie gevallen van onbevoegd uitoefenen van de geneeskunde tenlaste gelegd. Op 5 Mei jl. had hij in zijn zittingslokaal aan de Prins Hendrikkade drie personen, lijdende aan tuberculose onderzocht en medicijnen voorgeschreven.

De kantonrechter had hem veroordeeld tot drie geldboeten van f 10, daarbij o.m. overwegende, dat verd.

in ieder geval verlichting van de kwaal kon brengen.

De getuigen verklaarden wederom door verd. te zijn onderzocht en geneesmiddelen te hebben ontvangen. De eerste getuige, een juffrouw, vertelde, dat zij geen baat bij doktoren had gevonden. Thans zou zij geheel hersteld zijn.

Een winkelmisje had, naar zij beeerde, dezelfde ondervindingen opgedaan. Zij was tien maanden verpleegd in een van de ziekenhuizen. Daarna was zij naar verd. gegaan en — volgens haar verklaring — was zij thans geheel hersteld.

De verdachte beriep zich op de noodzakelijkheid om zijn medicijnen toe te dienen: de doktoren, aldus verd., kunnen niet helpen en ik wel.

De officier van justitie eischte drie maal f 75 boete, subs. drie maal 20 dagen hechtenis.

Vonnis 2 Februari.

N.R.C.

eigenlijke kwakzalverij noemen. Als kwakzalversmiddelen kunnen we vermelden: de brilglazen, het boorwater, de moer (bezinksel) van rooden wijn, geelkwikoxyde, wit van ei, het aflezen; hetzij die middelen verkeerdelijk worden toegepast voor een bepaalde aandoening, hetzij ze beschouwd worden als zijnde „goed voor alles”. Beschouwen we nu die middelen van naderbij.

1. Brilglazen. Als kwakzalverij kunnen we beschouwen het geven van brillen aan personen die geen bril noodig hebben, of het geven van brilglazen die niet passen op de oogen bij personen die er wel een noodig hebben. Voor verderen uitleg verwijs ik naar mijn bijdragen verschenen in dit maandblad, 7e jaargang, no. 12 en 8e jaargang no. 1.

2. Boorwater. Onschuldig middel op zich zelf, doch wegens de verkeerde volksopvatting zeer schadelijk. Negen op tien patiënten die zich bij een oogdokter aanmelden, hebben reeds beproefd de oogziekte te bestrijden met boorwater, en in menig geval is er kostbare tijd verloren gegaan. De ziekte is niet verbeterd, integendeel veel verergerd, en soms niet heelemaal meer te genezen.

Zijn hoop stellen in een waardeeloos middel zonder geneeskundige kracht en verder wachten, en verwaarloozen de gepaste hulp in te roepen kan noodlottige gevolgen hebben. Ieder oogdokter is ooggetuige geweest van blindheid bij pasgeborenen wegens verettering der oogen niet tijdig verzorgd. Weken, soms maanden blijft een oog etteren bij een kind, en men wascht voortdurend met boorwater; tot men het eindelijk moe is, en de oogdokter een traanverstopping ontdekt, die reeds vanaf de geboorte diende verzorgd te worden. Een ontsteking van het regenboogvlies wordt behandeld met wasschingen van boorwater, tot dat er verscheidene vastgroeiingen en verduisteringen tot stand zijn gekomen die het gezicht voor altijd zullen blijven belemmeren.

Hier kan ik nog het gezaghebbend woord van Dr Rubbrecht aanhalen uit een van zijn brochuren: „wie het boorwater uit de familie-apotheek kan doen verdwijnen, zal nuttig sociaal werk doen.”

Met boorwater kunnen wij gelijk stellen alle vochten in den handel die voor het wasschen der oogen, soms met groote reklaam worden aanbevolen.

3. 't Zelfde kan gezegd worden over de volgende middelen: roze-water, in vervanging van boorwater; het aanbrengen van moer van rooden wijn op het voorhoofd om ziekten uit het oog te „trekken”.

4. Sommige kwakzalvers beschikken over een voorraad geelkwikoxyde (gele zalf) en geven aan al wie klaagt aan de oogen een potje van die zalf. De toepassing van geelkwikoxyde, goed zijnde voor enkele oogziekten, wordt hier veralgemeend, en zal heel dikwijls schadelijke gevolgen hebben voor de oogen en voor het gezicht.

5. Wit van ei wordt in veel omstandigheden gebruikt om, naar 't gezegde der menschen, den brand uit 't oog te „trekken”; en toegepast vooral voor etterende oogen. Na enkele dagen is er een ulceratie van het hoornvlies, hetgeen een verwikkeling is die de oorspronkelijke ziekte nog verergerd. De microben, ingesloten achter de oogleden, kunnen ongestoord voortwoekeren en nieuwe ontstekingen verwekken.

6. Een bijzonder woordje nog over het aflezen. Waar 't bijgeloof bijna volledig is uitgeroeid, bestaat het nog voor de oogen. Het staat bij 't volk nog als een dogma vast dat „perels” (een zekere oogziekte) moeten afgelezen worden. En let wel, dit gebeurt niet in de kerk, maar ergens bij een oude vrouw wonende te lande.

Met perels worden natuurlijk gelijkgesteld alle aandoeningen, die min of meer gelijken op perels, en dit is rekbaar! Zoo worden beschouwd als perels: vlekken op 't hoornvlies, ontstekingen van allen aard die op 't hoornvlies een zichtbare troebeling geven, ook nog ulcus, staar, enz.; allemaal ziekten die met mekaar geen uitstaans hebben en die met perels in de verste verte niets te maken hebben. Ge kunt dan zelf oordeelen wat geelkwikoxyde in al die gevallen zal uitrichten.

Dit vluchtig overzicht heeft niet de bedoeling volledig te zijn, want de kwakzalversmiddelen zijn talrijk, doch de hooger opgesomde zullen wel de voornaamste zijn.

Mocht de lezer er nut uittrekken en nooit slachtoffer worden van de zoo noodlottige kwakzalverij.

Dr A. CATRY

Uit: *Geneesk. Voorlichting v/h publiek*, 1e reeks No. 3.

Kwakzalverij en Tuberkulose

Baglivi, een Italiaansch geneesheer uit de zestiende eeuw schreef ergens in een van zijn boeken het volgende: „O quantum difficile est dignoscere morbus pulmonum. O quantum difficiliter curare.”

Wat in degelijk Nederlandsch zeggen wil dat het moeilijk is de ziekten der longen te onderkennen en nog veel moeilijker ze te genezen.

Dit geschrift heeft ten minste dit voordeel van aan duidelijkheid niets te wenschen over te laten, al hebben we er ook niet veel meer aan.

We zijn er sedert dien heel wat op vooruitgegaan. Het is ons nu wél mogelijk en zelfs vrij gemakkelijk bij middel van de X-stralen ook de longziekte bij uitstek — de tuberkulose namelijk — reeds bij den aanvang te bestatigen.

Dat het bij het behandelen en genezen der longtuberkulose op het vroeg onderkennen aankomt is zoodanig waar dat het als een grove fout moet aangerekend worden het X-stralen-onderzoek niet aan te wenden telkens wanneer er ook maar het vermoeden van beginnende tuberkulose bestaat. Kunnen we nu zonder blikken of blozen beweren dat we op het terrein der behandeling der tuberkulose even ver gevorderd zijn als op het terrein der onderkenning?

Ja en neen!

Laten we mekaar goed begrijpen! Er is geen ziekte die zoo dikwijls vermeld staat in de reeks van kwalen voorkomend op de etiketten van fleschjes en doozen waarin speciale drankjes of pilletjes zijn welke met doelmatigheid in al de onderhavige gevallen kunnen aangewend worden.

Wat een zegen schijnt dat te zijn! Maar wij, die met de tuberkulose sinds jaren begaan zijn, weten beter, en we zeggen: waar er vele middelen tegen één kwaal als deze aanbevolen worden, mag men ge-

rust beweren, dat geen enkel ervan afdoende is.

Dokter Rist, een bekwaam Parijsch specialist, schrijft in een kaptittel betreffende de behandeling der tuberculose: „Over de medikamentele behandeling kunnen we heel kort zijn: er bestaat er geen.”

Dat wil zeggen dat men naar geen enkel aangeprezen anti-teringmiddel grijpt met die beslistheid waarmee men bijvoorbeeld grijpt naar het serum tegen de kroep of naar het natrium salicylaat in geval van akuut rheuma.

En nochtans hoe dikwijls gebeurt het niet dat een zieke op het spreekuur komt met een knipsel uit een dagblad, dat nu eindelijk het middel tegen de tuberculose gevonden is.

Zonder zelfs ook maar de tong van den zieke gezien te hebben stuurt men het onmiddellijk af... tegen terugbetaling of na ontvangst van een postcheck.

Helaas het was maar het zooveelste in de reeks der onfaalbare waarheden waarvan al de voorangsters reeds langs vergeten zijn. Doch een sluw gevoerde propaganda, een goed voorgestelde reklame op de verpakking doen de goe gemeente er telkens weer inloopen.

Er zijn daar echter groote nadelen aan verbonden.

De meeste van die heldhaftige middelen helpen niet en kosten veel geld. Bovendien gaat er dikwijls gedurende het gebruikstijperk ervan veel kostelijke tijd verloren eer een degelijke behandeling kan worden aangevat.

Maar dat is nog niet alles. Sommige van die middelen zijn echt schadelijk.

Om slechts een paar voorbeelden te geven: het is schadelijk aan een tuberkuloselidder ijzerpreparaten toe te dienen, kreosoot werkt nadeelig op de spijsverteringsverrichtingen die van het grootste belang zijn bij deze soort zieken, en kan anderzijds in sommige stadia van de kwaal op de letsels in de long zeer schadelijk inwerken.

Hoevele ijzerpillen heeft een zogenaamd anemiek jong meisje soms al niet geslikt tot wanneer de bloedarmoede een bloedovervloed wordt... onder vorm van een bloedspuwing... kenteekenen

van een reeds gevorderde tuberculose.

Hoevele liters creosoot- of derivaat-oplossingen heeft soms een zogenaamde bronchitislijder al niet naar binnen gegoten intuschen doorgaande met zijn bacillen als het zaad van den duivel rond te strooien en heel zijn omgeving te besmetten. Wij zouden die voorbeelden kunnen vermenigvuldigen met de meest treurige variaties erbij, alleen maar om te besluiten dat er geen afdoende middel tegen de tuberculose bestaat en dat al wat aan het publiek als dusdanig wordt voorgesteld behoort tot het domein van de kwakzalverij.

Want er is geen andere naam voor dit akelig bedrijf al is het dan ook kwakzalverij onder een pseudo-wetenschappelijken dekmantel of in geraffineerden vorm. Wij spreken dan nog niet eens over de grove kwakzalverij die middelen aanprijst als het slapen in een donkeren koestal waar ook een stinkende bok te gast is; of het dagelijks verorberen van een hoeveelheid look tot de ademtocht echt misselijk maakt. Wij hebben het ook niet bijzonder over al die versterkende voedingsmiddelen uit blikjes en potjes, waar zooveel geld nutteloos wordt aan uitgegeven en die in eigenlijke voedselwaarde nog beafstuk of een ons versche roomboter vertegenwoordigen.

Al wat wij van sommige eigenlijke medikamenten kunnen zeggen is dat zij ofwel eenige bij-symptomen der kwaal vermogen te verzachten ofwel den algemeenen toestand van het organisme kunnen verbeteren om het zoo beter uit te rusten voor den strijd dien het tegen tuberkuloseuse besmetting te voeren heeft.

Doch deze voordeelen die dan toch niets tegen de eigenlijke oorzaak der kwaal rechtstreeks vermogen, kunnen met eenvoudige, veel min kostelijke middelen naar het voorschriftbriefje van den handelenden geneesheer bereid, evengoed bekomen worden. De arts die de behandeling leidt is trouwens alleen bevoegd om op ieder oogenblik van de ziekte die in elk geval lang duurt, die medikamenten voor te schrijven welke voor het oogenblik alleen gepast zijn en niet schadelijk en

waarmede hij overigens zoo karig mogelijk omgaat.

Onze bedoeling is geenszins propaganda of reclame te maken voor of tegen dit of dat produkt, maar zij is wel het publiek te waarschuwen tegen het onnut van vele kostelijke, zoogezegde afdoende middelen tegen tuberculose waarvan sommige werkelijk gevaarlijk kunnen zijn. Dat er wel een moderne behandeling der tuberculose bestaat is een andere zijde van het vraagstuk die wij hier niet te behandelen hadden.

Dr ALB. VAN DRIESSCHE,
St. Niklaas W.

Uit: *Geneesk. Voorlichting v/h publiek*,
1e reeks No. 3.

Mundus vult decipi

DE WERELD WIL BEDROGEN WORDEN

In deze eeuw van sterk-geëvolueerde techniek, behoeft men voor 't vervaardigen van elk voorwerp, vanaf een vliegtuig, auto of radio tot het meest eenvoudig gebruiksartikel, over bekwame vaklieden te beschikken.

De verbruiker eischt dit of dat gepatenteerd merk, en betaalt het soms extra-duur, om een waarborg te bekomen van degelijke fabricage.

En in deze zelfde verlichte eeuw wenden zich, nog even trouw als in vroegere tijden, een massa met rede en verstand begaafde schepselen tot den kwakzalver om hun voornaamste goed — hun gezondheid, — te vrijwaren of te herstellen.

Laten wij nochtans een oogenblik nadenken.

Het geheel van de geneeskundige kennis is gegroeid van uit onheugelijke tijden. In den beginne zeer langzaam. Zoodat in de Middeleeuwen iemand tevens een bekwaam filosoof en kundig rechtsgeleerde, geleerd sterrekundige en knap dokter kon zijn.

Maar sinds ongeveer 150 jaar, is het tempo zóó ontzaglijk versneld, en loopt steeds sneller en sneller; zoodat het knapste menselijk brein onmogelijk tot in de bijzonderheden kan op de hoogte geraken van alle verschillende takken der geneeskunde.

Uit dien onmetelijk rijken schat, wordt het voornaamste, het meest

praktisch nuttige samengelezen en aangeleerd in de Universiteiten, ten behoeve van den student in de geneeskunde, die aldus, in beknopten vorm, het geduldig streven, de moeizaam verkregen kennis en de eeuwenlang aange-groeide ondervinding in zich opneemt, ten bate van den zieken evenmensch.

Aan de andere zijde staat de kwakzalver, die aanbrengt tegenover de geconcentreerde wijsheid der meest geniale onderzoekers en geneesheeren der heele wereld-geschiedenis... zijn eigen methode, zijn eigen ondervinding van luttele jaren alleenstaand rond-tasten.

En dan veronderstellen we nog dat de kwakzalver werkelijk te goeder trouw zijn best doet om te genezen, en het er niet enkel op aankomt — lijk bijna steeds — zoo handig mogelijk een belangrijk „eereloon” los te maken.

Hoe is nu het publiek van den kwakzalver samengesteld?

1 - Een zekere categorie menschen, die zich gaarne toevertrouwen aan het geheimzinnige, het paradoxale en het onlogische.

2 - Diegenen, aangetast door een kwaal, waarvan ongelukkiglijk, de genezing nog niet in het bereik ligt van onze middelen, en die alles beproeven, ten einde raad.

3 - Deze, die... ééns genezen van

een uit zich zelf óók genezende kwaal, met volle betrouwen anderen meeslepen.

4 - De juist vernoemde schapen van Panurgus.

En waar boekt de kwakzalver successen?

Bij degenen die spontaan óók zouden genezen zijn. (Nummer 3 van daarjuist).

Bij diegenen, welke meer in verbeelding dan werkelijk lijden, en doorvertrouwen alléén verbeteren. En dan soms ook enkele eenvoudige gevallen, waar de kwakzalver met een zuiver symptomatische behandeling den toestand wat opklaart.

Al de rest — wonderlijke gezin-gen en sensationeele helderziendheid — is oude-wijvenpraat en weerstaat geen ernstige kritiek.

En ondertussen is het onheil, door den kwakzalver toegebracht, verschrikkelijk en meestal onherstelbaar. Omdat alle gevallen, die een bekwaam dokter tijdig kan herkennen, behandelen en genezen, lijk vele tuberculosen en sommige kankers, om alleen maar deze twee groote sociale kwalen te noemen, omdat al die gevallen reddeloos verloren gaan bij den kwakzalver.

Deze kan en zelfs wil ze niet eens herkennen en blijft ze behandelen met zijn nuttelooze pillen en zalven en flesschen.

Er zijn kwakzalvers van alle pluimage, vanaf de kermistromme-laar tot den peperduren pseudo-professor in een fijn instituut met gestyleerde verpleegsters.

Alleen kan men ze door één kenmerk dadelijk herkennen: door hun publiciteit.

Geen enkel waardig dokter maakt zich bekend in dagbladen, kinema of radio.

Wie dit wel doet, met of zonder diploma (maar meestal: zonder) is een kwakzalver.

Ten slotte, nog ééne overweging. Indien u moest eene rivier oversteken, waarover twee bruggen liggen, de eene gebouwd door een goed ingenieur, de ander, door een man, die dacht dat hij dat óók wel zou opknappen... over welke brug zoudt u wandelen?

De brug van ziekte tot gezondheid, welke leidt langs het kabinet van den dokter, is gebouwd volgens 'n verfijnde techniek, waartoe eeuwen van collectieve studie en waarneming noodig waren.

De brug van den kwakzalver volgens zijn persoonlijke grillen.

Nogmaals, beste lezer, over welke brug zoudt U nu wandelen?

Dr M. DECKERS,

Antwerpen.

(Uit: *Geneesk. voorlichting van het publiek*)

MEDEDEELINGEN

van het Rijksinstituut voor Pharmacotherapeutisch Onderzoek (No. 29)

MIDDEL TEGEN SUIKERZIEKTE

Het middel werd afgeleverd door de moutfabriek Aurora te Gennep, met een gebruiksaanwijzing. Uitkomsten van het onderzoek: Het ingezonden materiaal bestaat uitsluitend uit de ongeveer 1 cm. lange kiemplantjes van gerst met een enkelen gerstkorrel er tusschen.

GENEESMIDDELEN TEGEN COLITIS

De middelen werden verstrekt door een „Wonderdokter”; ze bestaan uit een poeder en Hesper's biologisches Nierentonicum.

Uitkomsten van het onderzoek: De ingezonden hoeveelheid van beide geneesmiddelen leende zich alleen voor een oppervlakkig onderzoek. Het nierentonicum is een spiritueus aftreksel van kruiden, waarin ook suiker aanwezig is. De asch bevat fosphaat. Alkaloiden en arsenicum werden niet gevonden. In het poeder werd microscopisch naast bestanddeelen van cacao veel verstijfseld zetmeel waargenomen, verder was melksuiker aanwezig; alkaloiden zijn ook hierin niet

aanwezig. Het aschgehalte bedraagt 4 %, dit wijst nog niet op toevoeging van anorganische zouten. In de asch konden worden aangetoond calcium en fosphaat.

MAAGPOEDER

Het poeder werd door een kwakzalver gegeven voor chronische maagbezwaren.

Uitkomsten van het onderzoek: Het poedermengsel bestaat uit tartras kalicus acidus (gezuiverde wijnsteen) en melksuiker. Het gehalte aan gezuiverde wijnsteen bedraagt 66 %.

NERVATON

Fabrikant: Dr Theobald Schröder, te Keulen.

Het geneesmiddel werd door den Duitschen „dokter” Fick verstrekt aan een patiënt, lijdende aan maagzweer. Volgens opschrift zijn de volgende bestanddeelen er in aanwezig: Chinine, Ferrum, Mercurius D6, Phosphor en Saccharum.

Uitkomsten van het onderzoek: Nervaton is een neutraal reagerende heldere bruine vloeistof, waarin naast suiker en ijzer een spoor alkaloiden aanwezig is; het destillaat bevat een weinig alcohol. Het verdampingsresidu bedraagt 7 %, het aschgehalte 0,2 %. Fosphaat is in uiterst minimale hoeveelheid aanwezig.

RAAFF'S Temoelawak Gal-Pastilles

In archiv: f. exp: Path. u. Pharm. afl. 25 Mei '36 verscheen van Hans Robbers een artikel over proeven, verricht in het Pharm. Instituut der Universiteit te Giessen, met de **AETHERISCHE**

OLIËN en de **KLEURSTOF** van de

CURCUMA JAVANENSIS, elk afzonderlijk

De Samenvatting vermeldt:

- 1e. Het Curcuma-Simplex bevat verscheidene gal-drijvende stoffen.
- 2e. De gal-drijvende werking van de Curcuma berust ten deele op de contracties van de galblaas en ten deele op verhoogde galproductie.
- 3e. **DE VERHOOGDE GAL-SECRETIE** komt tot stand door den **INVLOED DER AETH. OLIËN**.
- 4e. **DE KLEURSTOFFEN** van de Curcuma veroorzaken een **CONTRACTIE** van de **GALBLAAS** en daardoor een **VERHOOGDE AFSCHIEDING** van **BLAASGAL**.

Ons extract bevat: 13,5% aeth. oliën, 7,8% kleurstof. Bovendien een **hoog gehalte aan vette curcuma-olie**
 Fabr.: A. Boerrigter Raaff, Leuvenchestr. 61, Scheveningen. **RAADPLEEG UW DOKTER**

GLASFABRIEKEN A. J. BAKKER

Opgericht 1838 NIEUW BUINEN

Wij leveren uit onderstaande magazijnen:

<p>Amsterdam Geldersche Kade 97/99 Tel. 40054</p> <p>Groningen Ged. Zuiderdiep 39 Tel. 793</p>	<p>Prima qualiteit MEDICIJN- GLAS verder in zeer ruime sortering:</p>	<p>Rotterdam Haringvliet 27/29 Tel. 12101</p> <p>Zwolle Diezerstraat 5 Tel. 2591</p>
--	--	--

ziekenverplegingsartikelen, apotheek- en laboratoriumbenodigdheden als koorts-, bad- en chemische thermometers, bedpannen, urinalen, irrigatoren, spuitjes, inneemglasmaasjes, maatglazen, trechters, personen- en babyweegschalen, balansen, Jena kookglas, object- en dekglaasjes, zalfpotten, doozen etc.

Geïll. prijscourant wordt op aanvraag gaarne toegezonden.

FIRMA P. L. STRAATMAN — ENSCHEDE

Postbus 65 — Gevestigd 1889

Etiketten-, Papierwaren- en Cartonagefabriek

UW ADRES VOOR

VOUWDOOZEN EN FONDSETIKETTEN

Het beste adres voor mooi uitgevoerde

PARTICULIERE DOOZEN EN ETIKETTEN

BROMOCALM liq.

BROMOCALM bouillonblokjes

BROMOCALM tabletten

Voortreffelijk Nervinum en Sedativum in 3 verschillende samenstellingen en vormen

Voor Artsen Literatuur op aanvraag

N.V. Pharmaceutisch Chemische Industrie

Amsterdam „Phia”

Brouwersgracht 115 — Amsterdam C

Telef. 42131 — 42331

N.V. A'DAMSCHE VERBANDSTOFFEN FABRIEK

FABRIKANTE van alle soorten

VERBANDSTOFFEN

VERBANDTROMMELS

GROSSIER in ZIEKENVERPLEGINGSARTIKELN

HARTMANN'S PLEISTERS

ZINKOCOLL en KOSMOPLAST

BROUWERSGRACHT 180 — TELEF. 44213-43213

ZIEKENVERVOER ONDERNEMING HOLLAND

11220
ROTTERDAM
GLASHAVEN 37

Haliphoscal

Halitran 1200 en
Kalkphosphaten

Een waardevolle aanvulling bij de bestrijding van winterhanden en -voeten en van circulatie-stoornissen.

Het zeer hoge gehalte aan vitamine A bevordert een gezonde conditie van de epitheel-weefsels. Het vitamine-D-gehalte waarborgt de beenvorming.

Bestrijdt tandcaries en tanduitval, en bevordert de tandvorming bij kinderen door het op peil houden van het kalkgehalte.

Van belang tijdens de graviditeit, en in alle gevallen, waar een kalktekort bestaat of dreigt te ontstaan.

Indicaties: Zie boven.

Gegarandeerde potentie per gram:

Vitamine A: 36.000 Intern. Groei-Eenh.

Vitamine D: 3.000 Internat. Eenheden

Plus kalk-phosphaten.

Voor Medici:

Gratis monsters op aanvraag.

Dosis: Prophylactisch en bij tandcaries . . . 2 capsules
 In acute gevallen . . . 4 capsules
 daags na den hoofdmaaltijd.

Flacon 25 capsules . . . . . f -.80

Flacon 50 capsules . . . . . f 1.40

Flacon 100 capsules . . . . . f 2.40

Iedere capsule bevat 0.148 cc Halitran 1200 en 0.1296 gr. calcium-phosfaat.

Alleenv. voor het Continent en Ned. Oost- en West-Indië:

N.V. Drogerijen Maatschappij, Pharm. Afdeling, Rotterdam.

**DELIUS
AMSTERDAM**

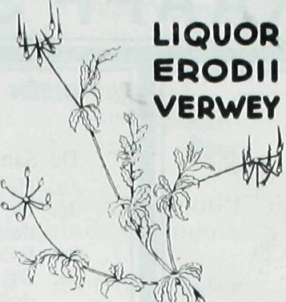

Benodigdheden voor:
**APOTHEKEN
 ZIEKENHUIZEN
 LABORATORIA
 DROGISTEN
 ONDERWIJS**

1840

N.V. ORGANON
 OSS

strijdt mede tegen het misbruik van geneesmiddelen, doordat zij uitsluitend bij medici propaganda maakt voor haar preparaten.

<p>PILULAE JOD- OVI</p> 	<p>LIQUOR ERODII VERWEY</p>
<p>PIL FERRO-50-VERWEY PIL ARSEN-FERROWEY-COMP PIL ARSEN-FERROWEY PIL FERROWEY-COMP</p> 	<p>PILULAE KAJOETI</p>

**NUTRICIA'S
VOEDING**

VOOR
LIJDERS

AAN
**SUIKER-
ZIEKTE**

SUIKERARME MELK EN ROOM, LUCHTBROOD, GLUTENBROOD -BESCHUIT, -HAVERVLOKKEN, -VERMICELLI- -MACARONI, PEPEPMUNT, FRAMB. DROPS, GEBAK, BONBONS, CHOCOLADE, ZOETSTOFFEN, ENZ.

AL ONZE PREPARATEN ZIJN BEREID VOLGENS RECEPTEN VAN BEKENDE MEDICI.

OP DE VERPAKKING VAN ELK PRODUCT KOMT DE ANALYSE VOOR.

**MIJ. NUTRICIA
ZOETERMEER**

IN ALLE PLAATSEN VERTEGENWOORDIGD

VRAAGT VOLLEDIG PROSPECTUS

U.A.

 UITSLUITEND IN APOTHEKEN

N. VERWEY & Co. - TIEL
 Apotheek gevestigd in 1741, tevens fabriekmatig bereidend sinds 1818
Apotheeker: J. J. VERMET
 Postgto 98061 - telefoon 79 - telegram: vermet

**NEDERLANDSCH
FABRIKAAT
EXPORT
VERBODEN**

30 Pantonsiletten

3 g DIAMINO, 10 METHYL-ACRIDINIUMCHLORIDE, 3 mg GR. PER TABLET.

TEGEN VERKOUDEHEID EN TER BESCHERM. V. DE MOND-EN KEELHOLTE

PRIJS F. 0.65

CFA

CHEMIFA-CHEM. FABRIEK-AMSTERDAM N.V.

ALUCOL

Colloidaal aluminiumhydroxyde

De verlaagde prijzen zijn:

36 tabletten	f 0.80
60 " "	f 1.25
50 gr. poeder	f 0.75
100 " "	f 1.50

N.V. Pharm. Handelsafdeeling v.h. KERKHOFF & Co. Nassaukade 370 - Amsterdam

In dit Blad worden uitsluitend annonces opgenomen, die door de Vereeniging Tegen de Kwakzalverij zijn goedgekeurd.

HET NEDERLANDSE KALKVOEDSEL

NOURICAL

NOURICAL TABLETTEN
 30 tabletten, per tablet 1½ gram calciumgluconaat bevattende. Prijs voor het publiek: f 0.95. Kliniekverpakking à 288 tabletten: f 7.50.

NOURICAL CHOC. HAGELSLAG EN GESTAMPTE ANIJSMUISJES
 bevatten 5% calciumgluconaat en 5% calciumfosfaat. Prijs voor het publiek: f 0.60 per busje van 200 gram.

NOURICAL PAPPOEDER
 bevat 25% calciumgluconaat, 25% droog moutextract, 50% suiker. Prijs voor het publiek: f 0.95 per busje van 180 gram.

**N. V. NOURYPHARMA
DEVENTER - HOLLAND**

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

REDACTIE: DR PH. A. COPPENS - Bergschelaan 167a - Rotterdam

Bestuur der Vereeniging: DR C. J. BRENKMAN, Arts te 's Gravenhage, Voorzitter; MR M. D. K. S. VAN LIER, Rechter te Amsterdam, Lid van het Dagelijksch bestuur; DR PH. A. COPPENS, Apotheker Gem. Ziekenhuis, Bergweg, Rotterdam; MR A. VAN DER ELST, oud-Ambtenaar van het O.M. bij Kantongerecht te Leiden, te Noordwijk aan Zee; N. KEULEMANS, Apotheker, Binnengasthuis Amsterdam; MR J. MOOLENBURGH, Kantonrechter te Middelburg; MR J. J. PLUGGE, Rechter te Utrecht; Mej. J. C. RESSING te Delden; MR H. B. DE BRUEYS TACK, Ambtenaar O.M. te Alkmaar; A. H. v. d. VELDE, Apotheker, Inspecteur v. Volksgezondheid in Alg. Dienst te 's Gravenhage; G. E. WINDEMÜLLER, Arts te Vaassen; H. J. A. TER WEE, Apotheker Wilhelmina Gasthuis te Amsterdam, Secr.-Peningmeester.

Adres voor het opgeven v. Leden en Abonnè's: H. J. A. TER WEE - Zoomstr. 30 - Amsterdam Postgiro der Verg. 32237 - Gem. Giro K. 1672 Lidmaatschap der Vereeniging . . f 3.—

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd doch wordt zelfs dringend verzocht.

Abonnement per jaar fr. p. p. bij vooruitbetaling f 2.— Administratie Maandblad: Keizersgracht 104 - Amsterdam C. - Telef. 49122 - Postgiro 78536

DE COMMISSIE VAN CONTROLE OP DE AANPRIJZING VAN GENEESMIDDELEN EN GENEESWIJZEN

Onder bovenstaande titel kwam in het November-nummer 1936 een artikel voor van den voorzitter der Vereeniging Tegen de Kwakzalverij, Dr C. J. Brenkman. Daarin werd een en ander medegedeeld over het ontstaan en de samenstelling der commissie. De wenschelijkheid tot samenwerking met onze vereeniging werd reeds geruimen tijd gevoeld. Het schijnt, dat wij de goede richting op gaan.

Met zeer veel genoegen plaatsen wij onderstaand artikel van Prof. Veraart, den voorzitter der controle-commissie. Daarbij spreken wij de wensch uit, dat in de toekomst inderdaad eendrachtig hetzelfde doel nagestreefd zal kunnen worden.

Het zal den schrijver ongetwijfeld aangenaam zijn te constateeren, dat de vereeniging, bij monde van haar voorzitter, op zoo duidelijke wijze haar goede wil tot samenwerking in het onderschrift tot uitdrukking brengt.

Red.

Geachte Redactie,

Het zou nog maar korten tijd geleden niet wel denkbaar zijn geweest, dat ik eenige plaatsruimte vroeg in Uw blad; nu de verhouding tusschen Uw orgaan en de Commissie — van welker Bureau ik de eer heb Voorzitter te zijn — klaarblijkelijk aanmerkelijk is verbeterd, vraag ik U gaarne verlof tot een korte uiteenzetting. Als uitgangspunt kies ik daarbij het artikel van Dr C. J. Brenkman, in het nummer van Novem-

ber 1936, dat ongetwijfeld veel heeft bijgedragen om de verhouding tusschen orgaan en Commissie te verbeteren.

Inderdaad, particulier initiatief heeft het aanzijn aan de Commissie gegeven; particulier initiatief, dat uitging van handelaren in pharmaceutische artikelen en van de Nederlandsche Dagbladpers. Stond er een andere weg open, wanneer men bevreesd was voor een wetsontwerp, dat wellicht met zeer ruwe hand in het bestaan van velen zou hebben ingegrepen? Ik vermag het niet te zien!

Wie moest men indertijd vragen als leden van de Commissie en dan in het bijzonder van het Bureau, waarop — zooals Dr Brenkman zeer juist uiteenzet — het leeuwendeel van het werk zou neerkomen?

Personen van voldoende bekendheid en bekwaamheid, erkend onafhankelijk — en natuurlijk zich plaatsende op het standpunt, dat adverteeren voor geneesmiddelen en geneeswijzen principieel niet uit den boeze was.

Het schijnt mij toe, dat de initiatiefnemers er goed in geslaagd zijn, een dergelijk Bureau samen te stellen. Het enige waarover redelijkerwijze bij het initiatief te twisten valt, blijft: is adverteeren voor geneesmiddelen en geneeswijzen principieel te aanvaarden?

Mededeelingen van het Bestuur

In verband met de wensch geuit op de Alg. Vergadering gehouden in November 1936 om weer te komen tot een verzameling, geschikt om dienst te doen op tentoonstellingen e.d., doet ondergeteekende een beroep op de lezers van 't Orgaan om te willen meewerken aan de tot standkoming daarvan.

Hiertoe verzoekt hij hem materiaal, dat daarvoor zou kunnen dienen ter beschikking te stellen; als zoodanig kunnen dienen prenten, brochures, pamfletten, boeken, kwakzalversmiddelen, niet meer gebruikte hoogfrequenttoestellen, radiumbekers, kussens, enz. enz.

Hoe uitgebreider de verzameling wordt, des te grooter nut zal deze hebben, voor de bestrijding der Kwakzalverij.

Tot 1 April bestaat nog gelegenheid contributie en abonnementsgeld per giro te voldoen. Gironummers der Vereeniging zijn:

Postgiro 32237 en Gemeente Giro K-1672 ten name van den Secretaris-Peningmeester der Vereeniging, Zoomstraat 30, Amsterdam.

Na 1 April wordt per kwitantie, verhoogd met inningskosten, gedisponeerd.

NIEUWE LEDEN:

P. DIEPHUIS, Apotheker te Groningen.

J. A. FIJNVANDRAAT, Apotheker te Veendam.

Mej. A. SISSING, Apotheker te Groningen.

M. L. STOEL, Arts te Oosterwolde (Fr.)

H. J. A. TER WEE, Secr.

Ik meen dat de verschillende standpunten hier elkaar beginnen te naderen. Zie ik goed, dan wordt het starre standpunt, geen enkele publiciteit langs commerciële weg voor een geneesmiddel of geneeswijze! steeds meer een verlaten standpunt. Zie ik goed, dan wordt het steeds meer de vraag: waarvoor, waarmede en op welke wijze wordt geadverteerd? en wil men dat gaan beoordeelen. Geen reden om elkaar in de haren te vliegen, of om allerlei verdachtmakingen te uiten!

Het is duidelijk dat ik mij ook volstrekt niet kan vereenigen met de uitspraak van Dr Brenkman: op de Commissie en op het Bureau drukt een vitium originis. Een dergelijke Commissie en een dergelijk Bureau konden niet uit de lucht komen! En het is toch wat al te veel gevraagd, dat belanghebbenden als handelaren in pharmaceutische artikelen en dagbladuitgevers maar weerloos zouden hebben berust in een wetsontwerp, dat het adverteeren voor geneesmiddelen en geneeswijzen uitsluitend ambtelijk wenschte te regelen, blijkbaar geen rekening houdend met de praktijk van het leven. Wat bleef er onder zulke omstandigheden dan anders over, dan een op zuiver particulier initiatief berustend Bureau in het leven te roepen, om langs dezen weg de uitwassen te bestrijden, die het wetsontwerp o.m. ook op het oog had. Ik zie nog steeds geen andere oplossing — in het begin. En alleen hij kan zich verzetten, die meent, dat hij hier met gekochte en betaalde lieden te maken heeft.

Een misleidende Brochure

Dezer dagen zond ons een lezer een brochure, die verspreid wordt door „Het Kruiden-Laboratorium Java”, waarvan het hoofdkantoor te Haarlem gevestigd heet te zijn. Het voornaamste bezwaar, dat wij tegen de inhoud van dit geschrift hebben is de volkomen onjuiste voorstelling, die tegenover het publiek gemaakt wordt van de kruiden, welke door het „Laboratorium” in den handel gebracht worden.

In de eerste plaats dan iets uit de inleiding: „Uw dokter heeft bij U een ziekte geconstateerd, laten

Buitenstaanders — waarover Dr Brenkman in zijn gewaardeerd artikel spreekt — moeten dan maar leeren wél te begrijpen, dat het Bureau volkomen vrij staat in zijn oordeel; dat de enkele pharmaceutische handelaren in de commissie uitsluitend dáár — en dus niet in het Bureau¹ — volkomen terecht als men zich niet principieel tegen commerciële publiciteit richt — slechts een adviseerende stem namens een groote groep belanghebbenden laten hooren. —

Blijft alleen maar over — naar mijn meening — wat van het Bureau in de toekomst moet worden gemaakt. —

Eerlijk gezegd, voor héél groote hervormingen zie ik niet veel aanleiding. De leidraad is een knap stuk werk. Wat bereikt werd is zeer veel. Niemand kan dat meer ontkennen, ook al had het Bureau zijn teleurstellingen. Maar wij zijn en blijven gaarne bereid, (als de zaak tot een geheel praktische wordt gemaakt) van anderen te leeren — en zeer zeker uit een milieu, waar zooveel studie van de kwakzalverij wordt gemaakt.

Ik zou dus zeggen: laten wij de

¹ Onder Bureau verstaan wij de kleine groep van 5 leden plus secretaresse, die al het werk verrichten. Die vijf leden zijn, behalve de voorzitter, de medicus (momenteel een vacature), de pharmaceut: E. Monasch, Apotheker te Amsterdam, Mr F. van Walsem, Directeur Maatschappelijk Hulpbetoon te Rotterdam, de vorige secretaris, en de heer A. W. Sijthoff, Uitgever van de Haagsche Courant. —

wij zeggen rheumatiek, en nu hebt U het eene middel na het andere geprobeerd, met dikwijls het resultaat, dat... uw aandoening toch telkens terugkeerde en iederen keer met heviger pijnen dan de vorige maal. U nam echter nog geen proef met onze Indische kruiden.” Hierbij wordt den lezer dus de meening opgedrongen als zouden de Nederlandsche artsen geen kennis bezitten van Indische kruiden. Nietwaar, het staat er duidelijk: het eene middel na het andere werd geprobeerd, maar U nam nog geen proef met onze Indische kruiden. Dit is echter een zeer misleidende voorstelling. In

handen in elkaar slaan. Niet: to clean the world; niet: om uitsluitend knellende wettelijke regels, waarvan de praktijk elders nu niet zoo heel veel goeds leert, ook in ons land te verkrijgen, maar wel: om de heilzame werking van het Bureau en de Vereeniging tegen de Kwakzalverij over heel het land uit te breiden, om, wat waarlijk de volksgezondheid bedreigt, steeds te weren uit de publiciteit op het Vaderlandsche erf.

Me dunkt, het ziet er naar uit, dat dit streven thans ook in Uw kring meer en meer waardeering ondervindt. Dit verheugt ons zeer; dit vormt een goede basis van samenwerking en doet terwille van het groote belang dat hier op het spel staat, onzerzijds gaarne vergeten wat vroeger, uit niet weten, zonder objectief onderzoek, in Uw blad tegen onzen arbeid werd aangevoerd.

U dankende voor de verleende ruimte,

Hoogachtend,

Prof. Dr J. A. VERAART,

Voorzitter van het Bureau van de Commissie van Contrôle.

Onderschrift van den Voorzitter der Vereeniging tegen de Kwakzalverij

Wij mogen den voorzitter van het Contrôle-bureau dankbaar zijn voor zijn rustig wederwoord. Voor hen, die de ontwikkeling der Ver. tegen de Kwakzalverij jaren hebben gevolgd, zal het wel duidelijk zijn, dat er tusschen den voorzitter van het bureau en den voorzitter onzer vereeniging geen *volledige* overeenstemming zal zijn verkregen bij de beoordeeling

de eerste plaats worden door de medici hier te lande wel degelijk Indische geneesmiddelen, bereid uit tropische kruiden voorgeschreven. De voornaamste kruiden, die wij, verder lezende in de brochure, tegenkomen zijn alle goede bekende. Men late zich dus niet in den waan brengen, dat het bovengenoemde kruidenhuis U nu eens terdege helpen zal met voor ons totaal onbekende geneesmiddelen. Een ieder weet bovendien, dat de Nederlandsche artsen, die in Indië werkzaam zijn, en daar aan de Inlandsche bevolking zeer groote diensten bewijzen, in ruime mate gebruik maken van ty-

INHOUD

	Blz.
De Commissie van Contrôle op de aanprijzing van Geneesmiddelen en Geneeswijzen VERAART	19
Mededeelingen van het Bestuur	19
Een misleidende Brochure	20
Kwakzalverij en Electriche Apparaten BOUCHERIJ	21
Krelis Modderpot en zijn Praktijken A. TIMMER	23
Mededeelingen van het Rijksinstituut voor Pharmacotherapeutisch Onderzoek (No. 29)	24

der historische gegevens, betrekking hebbende op het ontstaan der Contrôle-commissie. Het over- overblijvend verschil kan m.i. geen sta-in-den-weg meer zijn naar het doel, dat zoowel bureau als vereeniging nastreven en dat doeltreffend kan worden bevorderd door nauwe samenwerking, waarbij niet zal worden vergeten, dat beide lichamen niet eenzelfde, maar toch zeker een parallellopende, weg gaan.

Ten volle onderschrijf ik het voorstel van prof. Veraart om de handen in elkaar te slaan, hetgeen in geen enkel opzicht een bezwaar kan zijn tegen verbeteringen die op dit gebied zijn te bereiken; integendeel!

Ten slotte maak ik van deze gelegenheid gebruik om mede te deelen, dat ik door bijzondere omstandigheden nog niet in de gelegenheid was over het werk van het Bureau te schrijven, doch dat ik verwacht dat nu binnenkort te kunnen doen.
BRENKMAN

pische Europeesche geneesmiddelen, of althans van stoffen, die zeker voor het grootste aantal niet tot de Indische „kruiden” gerekend moeten worden. Het „oersterke natuurvolk” zou daar vermoedelijk niet zulk een dankbaar gebruik van maken als het zelf over betere en doeltreffender kruiden beschikte.

Dit omvat nog niet het eenigste bezwaar, dat wij tegen de aanprijzing van al die mengsels hebben. Er komt nog een algemeen tegen dergelijke geneesmiddel-handeltjes geldend bezwaar. Op welke wijze durft die, de doktoren zoo eminent aanvullende, kwakzalver

Kwakzalverij en Electriche Apparaten

Een onzer lezers die een reclamevoordracht over hoofrequentie-apparaten en radiummiddeltjes heeft bijgewoond, vraagt ons een artikel te wijden aan de uitwerkselen en de geneeskundige kracht, toegeschreven aan de bestraling door middel van die apparaten. Dit doen wij des te liever, daar in het algemeen de menschen zoo goed als niets van al deze moderne behandeling en apparaten afweten en dan ook argeloos gelooven al hetgeen een handig reclame-verkooper met een radde tong hun weet op te disselen aangaande de fantastische uitwerkingen en de wonderbare genezingskracht van dit of dat hoofrequentie-apparaat „dat ook in vele gevallen, daar geholpen heeft, waar reeds alle andere genezingsmethoden geheel en al gefaald hebben.”

U kent ze alle wel die apparaten: Men vindt ze links en rechts in de uitstalling van de winkels; zelfs de groote crediethuizen zouden zich niet op de hoogte hunner taak achten, indien ze deze niet konden leveren tegen maandelijksche afkortingen. Elke coiffeur, die zich respekteert, zorgt ervoor dat hij zulk een apparaatje in huis heeft om tegen een billijke vergoeding je gezicht er mede te masseeren. Af en toe vind je wel in je brievenbus een reclamebriefje met de afbeeldingen van deze toestellen en de onvermijdelijke getuigschriften van Mr D. te Geeraadsbergen en Mme K. M. uit Zoetenaie, die aan de gansche wereld getuigenis afleggen van

het te verantwoorden, zoo maar lukraak de menschen te laten uitmaken of de mengsels, die hij verstrekt, nu juist wel in die bepaalde gevallen de goede zijn? Er worden b.v. genoemd onder No. 6: „Bleekzucht- en bloedarmoedekruiden”. Het zal een ieder toch wel een beetje vreemd voorkomen, dat een Hollandsche arts daar niet iets goeds in zijn arsenaal voor kan vinden. Bovendien zal toch de dokter wel weten met wat voor soort „bloedarmoede” hij te maken heeft, en waaraan de „zwakte” moet worden toegeschreven, die het „Laboratorium” maar zoo en passant ook

hun mirakuleuze genezing, dank zij het apparaat van Mr X. Gelukkig zijt ge, als een handelsreiziger u nog niet is komen doorzagen om zoo'n dingetje, dat maar een slordige 700 of 1400 franken kost, te kooplen!

't Zijn mooie dingetjes die kastjes: van buiten schoon zwart in percaline en van binnen gekleurd fluweel. Daarbij een heeleboel glazen buisjes in allerlei grillige vormen, enfin, zooiets heelemaal mysterieus en tooverachtig. En als je zoo een glazen buis in je handen moogt houden en je trekt er vonken uit, dan geeft je dat zoo een gevoel van verheven te zijn boven de vulgaire massa die het geluk niet heeft zoo'n tooverkastje te bezitten. Je gevoelt je een heelen baas, omdat je dat spel in gang kunt zetten en denkt meer te weten en te kunnen dan de overigen, al begrijp je nu ook geen sikkepit van al wat er in dat tuig gebeurt.

De huisgenooten bekijken u met bewonderende blikken en benijden, ze beginnen u zoo een beetje als een über-mensch te aanschouwen, als een halve god der electriciteit.

Als ze zoo een ding gekocht hebben, dan denken de menschen dat zij nu een machientje voor ultraviolette stralen in handen hebben. Ultra-violet licht moet immers blauw zien, niet? Want waarom zou men het anders violet heeten? Ja, als je dat ding in gang zet, dan krijg je wel een blauw licht in de glazen buisjes, maar ultra-violet licht is dat nu juist niet! *Uit de*

met de kruiden No. 6 belooft te kunnen bestrijden met succes. „Wij bestrijden Uw kwaal en geven U levensvreugde terug.”

Alle benamingen der kwalen wijzen er duidelijk op, dat de aanprijzer niet de minste notie van ziekten heeft; laat staan dus dat hij deze met succes, en dan nog wel zóó, zou kunnen bestrijden. *Wendt U dus niet tot deze inrichting!* Men belooft er dingen, die gaan boven het kunnen en zeker boven de bevoegdheid zoowel als boven de bekwaamheid van den aankondiger. Het adres is: Garenkokerskade 82, bij een zekere *Chumager*.
C.

buisjes kan trouwens nooit ultraviolet licht doorkomen, doodeenvoudig omdat de ultra-violette stralen niet door glas heen kunnen gaan: het glas houdt deze stralen tegen en slorpt ze op. Nu bestaan er wel van deze apparaten die ultra-violet licht afgeven, maar dan zijn de buisjes geheel speciaal vervaardigd: zij bevatten dan een beetje kwik en zijn gemaakt niet uit glas, maar uit kwarts, omdat dit in tegenstelling met het glas, wel de ultra-violette stralen doorlaat. Doch kwarts is heel duur: zoo'n enkel buisje kost maar eventjes driehonderd franken. Dan begrijp je ook dat zulke kwartsbuisjes niet te vinden zijn in het kastje dat je koopt.

Met deze buisjes kan men slechts een tweetal werkingen verrichten. Als men een buisje gebruikt dat in een punt eindigt, en men houdt dat tegen de huid, dan ontspringt er een vonk, die sterk genoeg is om de huid op een klein plaatsje te verbranden. Aldus kan men de huid ontdoen van een heele reeks kleine aanwassen, zooals wratten, die bestaan uit een week weefsel, dat zich gemakkelijk door de elektrische vonk laat vernietigen.

Wanneer men nu echter een buisje gaat gebruiken, dat voorzien is van een tamelijk plat vlak of van een schijf, dan bekomt men een geheel andere werking. De electriciteit wordt dan niet meer opgeslorpt op een bepaald punt, maar werkt op een veel grootere oppervlakte en bijgevolg is hare werking ook meer verspreid en verdeeld. Als het buisje op geringen afstand van de huid gehouden wordt, dan ontspringen er overal kleine vonkjes tusschen de glazen buis en de huid. Het overspringen van deze vonkjes veroorzaakt een licht gevoel van branding en slaat heel kleine oppervlakkige wondjes in de huid. Deze elektrische prikkeling veroorzaakt nogal spoedig een plaatselijk rood worden van de huid. Zooals u weet is dit rood worden juist een gevolg van een verwijding der bloedvaten in de huid en op deze manier komt er dus meer bloed toegestroomd op de plaats waar de electriciteit wordt toegepast.

Zooals u ziet verkrijgt men met deze elektrische toestellen juist denzelfden uitslag als met de van ouds gekende mosterdpleisters,

met dit verschil nochtans dat de mosterdpleisters een veel sterkere werking vertoonen. Maar een mosterdpleister is iets van den ouden tijd en een mensch van de twintigste eeuw, van de eeuw van den vooruitgang, moet zich natuurlijk op een ultra-moderne manier laten behandelen en dus zeker met electriciteit.

Deze vorm van toepassing kan in enkele goed gekozen gevallen wel eenigen dienst bewijzen. Zoo bijv. in sommige wel bepaalde gevallen van haaruitval.

Hier zal het rood worden van de huid, ten gevolge van de elektrische prikkeling, een betere bloedvoorziening en dus ook een betere voeding van den haarwortel veroorzaken. En zoo kan een dagelijksche toepassing van dezen vorm van electriciteit wel eenigermate den groei van het haar bespoedigen. Maar dat kaalhoofdig en personen, die hun haar beginnen te verliezen, zich geen illusies maken: ook het elektrische toestel is nog niet het ideale haargroeimiddel, dat zij met veel ijver aan het zoeken zijn!

Bij sommige oppervlakkige en vage pijnen kan het toestelletje ook wel eenigen uitslag opleveren, alweer langs den weg van een betere bloedvoorziening om. Doch in ernstige gevallen is er absoluut niets mee te bereiken; al staat er op het strooibriefje in groote letters te lezen dat „Het succes geeft bij bijna alle ziekten”: Het speen verdwijnt ermee bij tooverslag, de dooven beginnen te hooren, de beroemde „piluless orientales” zijn overbodig en overvleugeld; de leelijke meisjes ontpoppen zich tot schoonheidskoninginnen en de zwaarlijvigen voelen hun vetkwabben smelten gelijk boter in de pan? Wie zou er dan zoo'n wonderding niet koopen?

Trouwens, al wie een oogenblik nadenkt zal moeten toegeven dat er van al die toestelletjes heel weinig genezende kracht kan uitgaan, om de goede reden dat deze dingen geen sterken elektrischen stroom kunnen noch mogen leveren. Het geldt hier immers een handelszaakje: dus moeten er zooveel mogelijk van deze toestellen geplaatst worden bij Jan Publiek, dat nu eenmaal geen sikkepit van electriciteit afweet en ook niet weet hoe het er mee moet omspringen. Moest er nu een ster-

ken stroom geleverd worden, dan zou het zeer gevaarlijk worden, wanneer Jan en Alleman deze apparaatjes in handen krijgt en ongelukken zouden zeker niet uitblijven. Daarom moeten deze toestellen electriciteit geven onder een vorm die geen kwaad kan, en die bijgevolg gerust in de handen van leeken mag gegeven worden zonder gevaar op te leveren voor leven en gezondheid. Stel u maar eens voor, wat er zou gebeuren, wanneer zoo een apparaat een stroom levert die in staat is de weefsels diep te branden, laat ons zeggen tot op een diepte van een centimeter. Pa, die van stroomsterkte noch dieptewerking eenig benul heeft, zal eens gauw een wratje op moeders wang wegbranden; volle stroom wordt opgezet en klaar is Kees. Maar als enkele dagen later de verbrande weefsels uitvallen, dan staat moeder met een groote put in haar kaak!

U begrijpt dus dat al deze apparaten geen diepdoordringende werking mogen hebben. Bijgevolg werken zij maar heel oppervlakkig en is hunne genezende kracht dus ook zeer gering.

Trouwens, een ernstige behandelingswijze en degelijke apparaten hebben al die kermisachtige reclame niet noodig om opgang te maken. Zonder publieke voordrachten, zonder strooibiljetten en zonder handelsreizigers vinden zij wel hun weg in de wetenschappelijke middens, die het naar waarde weten te schatten, wanneer zij werkelijk iets te beteekenen hebben.

Personen die zich alleen wenden tot het publiek, dat van geneeskunde en van behandeling der ziekten niets afweet, om het allerlei apparaten of geneesmiddelen aan te praten, zijn in den algemeenen regel gelijk te stellen met kwakzalvers.

Het beste wat men doen kan, wanneer men zoo gepraamd wordt om die elektrische toestellen te koopen, is raad te vragen aan een bevoegd persoon, die door zijn vak op de hoogte is van de geneeskundige electriciteit. Als men zoo handelt zal men nooit het gevaar loopen iets te koopen, dat achteraf blijkt volkomen waardeloos te zijn.

Dr H. BOUCHERIJ

(Uit *Geneesk. Voorlting v. h. publiek*).

Krelis Modderpot en zijn Praktijken

door

A. TIMMER

Krelis Modderpot was een eerste pochhans, een groote opsnijder. Hij had — als zijn beweringen juist waren natuurlijk — nu letterlijk verstand van alles. Zelfs van dingen, die hij onmogelijk weten kon.

Daar had je b.v. de geneeskunde. Zieke menschen weer beter maken, dat was toch zoo eenvoudig! Maar je moest er „gevoel” voor hebben. Dokters wisten er niets van. Hij kon veel beter medicijnen geven dan zij.

Ieder voelt direkt het onzinnige van zoo'n redeneering.

Hij, Krelis Modderpot, een dom en onwetend boertje, zou voor dokter kunnen spelen! Hij, die van 't menschelijk lichaam, evenals van ziekten en geneesmiddelen, precies zooveel verstand had als een kòe, zou het beter weten dan mannen van studie en onderzinking! 't Is toch al te gek!

Dat vonden de meeste menschen gelukkig ook. Ze sloegen aan zijn praatjes dan ook geen geloof.

Helaas, soms waren er, die dit wèl deden! En die vlogen er, als Krelis ze onder „behandeling” kreeg, natuurlijk in. Want... de kwakzalver stelde zich graag beschikbaar en liet zich duur betalen. Krelis had in zijn „apothek” allerlei soorten medicamenten: petroleum, kamfer-spiritus, een paar bussen vet, wagensmeer, melksuiker, fijn gehakte en gekookte sjalotten, eenige kleurstoffen, hooizaad, enz.

In de vorm van drankjes, zalfjes, pillen, poeders of druppels gingen de medicijnen de wereld in. Eens op een dag ging Krelis verhuizen en toen brak er een gouden tijd voor hem aan.

Hij besloot in zijn nieuwe woonplaats, waar niemand hem kende, de zaak beter door te zetten.

Hij plaatste een verbluffende advertentie in de krant, dat men bij hem terecht kon voor alle ziekten. Zelfs wanneer de dokters geen raad meer wisten.

Een paar aanbevelingen van menschen uit zijn vroegere woonplaats, moesten zijn beweringen kracht bijzetten.

Die menschen waren inderdaad van een ziekte genezen, maar dat Krelis daartoe het middel geweest was, konden ze niet bewijzen.

In 't begin had het boertje dadelijk al succes.

Er kwam iemand bij hem, die nergens baat gevonden had, en zie... als met een tooverslag was de „patiënt” weer beter.

Reden hiervan was, dat de man méénde ziek te zijn, maar het in werkelijkheid niét was. Het vertrouwen, dat hij in de kwakzalver had, had hem opeens van al zijn „kwalen” verlost.

Maar dat wisten de menschen natuurlijk niet. Voor hen gold Krelis als een buitengewoon knap man, een „wonderdokter”.

Van heinde en ver stroomden nu de zieken toe, om bij hem genezing te vinden.

Ons boertje maakte in korte tijd groote winst.

Dat dit hem goed naar de zin ging, valt gemakkelijk te begrijpen.

En nu het vervolg van de geschiedenis.

Aan een der buitenwijken van het stadje woonde de familie Kluivers. Deze familie bestond uit een man, een vrouw, een grootvader en een zes-tal kinderen.

Het gezin behoorde niét tot de rijken. Kluivers moest elke dag hard werken, om in de dagelijkse behoeften te voorzien.

Grootvader was sinds eenige jaren ziekelijk. Hij had een beroerte gehad en was niét goed meer bij het hoofd.

Kluivers nu hoorde van de groote daden des heeren Krelis Modderpot. Vooral buurman, die met hem „dokterde”, was vol lof over het heerschap.

Dan moest die wondermensch toch ook eens bij hem aan huis komen, meende de man. Mischien, dat hij zijn vader helpen kon.

Hij vroeg aan buurman, of die de „dokter” eventjes wilde sturen. Natuurlijk wou buurman dit wel doen.

Een dag later, daar trad ons „modderpotje” binnen.

De oude man, die te bed lag, werd van boven tot onder beklopt en betast. Eindelijk zei de „dokter”: „De patiënt is erg ziek, maar ik zie er wel licht in.”

Hij nam zijn zakboekje en schreef medicijnen voor.

De vrouw, die bij de tafel zat, was ook niét al te wel. Toen Krelis dit hoorde, bood hij aan, ook haar te helpen. Het onderzoek was gratis. Natuurlijk werd dit aanbod gretig aanvaard.

De vrouw werd nauwkeurig „onderzocht”. Vooral de nagels trokken de aandacht van de „dokter”. Dit, in verband met een en ander, bracht aan het licht, dat de vrouw aan „pleuris” leed.

Na het consult vertrok ons boertje.

Een paar dagen later kwam hij, voorzien van medicijnen, terug.

Grootvader kreeg een klein fleschje met inhoud. Per dag driemaal 4 druppels „achter op de tong” was voldoende. Iedere druppel bracht nieuwe „hersendeeltjes” met zich mee.

De vrouw kreeg een hoogroode drank, benevens een gele zalf, om haar rug mee te wrijven.

Deze medicijnen zouden de „zieke” vast en zeker genezen. En een goede gezondheid was toch eigenlijk schatten waard, meende onze „dokter”. Veel meer dan 24 „kouwe guldens”, die hij er voor hebben moest.

Kluivers en zijn vrouw schrokken wel een beetje.

„Zijn die medicijnen zóó duur, dokter?”

„Ja, ziét u, dat zit hem in die hersendruppels, meneer! Dat is geweldig duur goedje. Reizigers hebben het meegenomen, heel van Nova-Zembla! Nu kunt u wel begrijpen, dat het duur komt.

En die roode drank voor de juffrouw, daar zitten van die edele kleurelementen in, die heel schaarsch op de aarde voorkomen, krek als radium!”

„Maar meneer de dokter...!”

„Ja, ziét u, meneer! En die zalf ook. Daar is in de heele provincie maar één, die ze krijgen kan en die gelukkige ben ik. Door mijn gevoel voor herstellen, weet u?” Even was het stil.

„Maar...”

„En 't is maar voor éénmaal, ziet u? De medicijnen helpen direkt. En het onderzoek is gratis.”

Tegen zoo'n woordenvloed viel niet te praten.

De menschen keken elkander eens aan.

't Was wel wat veel, maar genezen te worden en dan in éénmaal....daar had je ook wel wat voor over.

Het moest dan maar. En zonder verdere aarzeling werd de schurk het bedrag uitbetaald.

Onze wonderdokter vertrok.

En toen begon de kuur met de medicijnen.

De oude man slikte de druppels gewillig, maar bleef zooals hij was.

En het drankje van de vrouw, dat was eenvoudig verschrikkelijk! Ze werd er telkens misselijk van en ze kreeg ook nog pijn in haar been.

Dat moest de „dokter” weten. Kluivers schreef hem een brief. Per omgaande kreeg hij het volgende terug:

Geagtte Vamiellei!

Das is een praggtug teken, menneer. De pein wil niet weg, vanda da dei mizzelijkhiet. Maar nu is dei pein naa tbeen geskoten. Noch een dag geduult en de pein skiet naa de voed. En dan er uut!

In haazd.

„En dan er uut!” herhaalde Kluivers achterdochtig. „Wat gaat dat allemaal gauw!”

„Er staan fouten in!” zei de vrouw, die 't briefje ook eens las. „Als olifanten!” vulde de man aan.

„En 't is niet eens onderteekend!” „Ook nog niet!”

Voreerst werd er toen over de zaak gezwegen. Maar 's avonds kwamen de tongen weer los.

Kluivers las in de krant, dat er tegen een zekere Modderpot, wegens onbevoegd uitoefenen van

de geneeskunde, gewaarschuwd werd. De burgemeester van het stadje verzocht ieder, die zich met genoemd heerschap in verbinding wilde stellen, zich vooraf bij hem te vervoegen.

Toen wist de man genoeg. Woedend stooft hij op.

„'t Is een bedrieger, vrouw!”

„Maar man! Wie bedoel je?”

„Die *dokter!* Lees zelf!”

De vrouw moest het toestemmen.

„Ik ga direkt naar hem toe! Ik wil mijn geld terug!”

Kluivers op stap naar „dokter Modderpot”.

Hij werd vriendelijk ontvangen, maar het geld terug, daar was geen sprake van. Verbeeld je, hij, de wereldberoemde, zou zóó in de krant beleedigd worden! Dat was natuurlijk een ander!

Kluivers wist genoeg. Hij ging direkt naar de politie.

Juist toen hij daar was, kwam er nog iemand over de kwakzalver klagen.

De man vertelde, dat zijn dochttertje medicijnen van hem gekregen had en dat het kind daar „vreeselijk naar” van geworden was. Een dokter had het gevaar tijdig gekeerd, anders was het stellig niet goed afgelopen.

Nu nam de loopbaan van onze wonderdoener spoedig een einde.

De politie nam de medicijnen in beslag en bij onderzoek bleek, dat er schadelijke stoffen in waren.

Nog diezelfde dag werd Krelis in arrest gesteld.

Het eind van de historie is kort.

Ons boertje moest voor de kantonrechter verschijnen. Verschillende menschen, als getuigen gehoord, verklaarden eenparig wel eens medicijnen van hem gehad te hebben en dat ze daardoor, in plaats van beter, zieker geworden waren.

De Ambt. van het O.M. eischte van de bedrieger *f* 150 boete of 3 weken hechtenis.

De kantonrechter, uitspraak doende, vond de straf niet te hoog en ging er mee akkoord...

De komende weken zat de Wel-edel Zeergeleerde Heer, Dr Krelis Modderpot, achter slot en grendel!

Dat was zijn verdiende loon.

— — — — —
Een kwakzalversstaaltje!

En zulke staaltjes zijn er meer! Dr Abrahams te Amsterdam geeft in zijn brochure tegen kwakzalverij het volgende:

Hij schreef aan zeker persoon, die zich als geneeskundige aandeede, dat hij pijn in de maag had. Verdere mededeelingen liet hij met opzet achterwege.

Eenige tijd later werden hem medicijnen gestuurd, terwijl een volledige behandeling zou volgen, als *f* 75 werd overgemaakt.

Aan welke ziekte de patiënt leed, hoefde de kwakzalver niet te weten!

Nog erger maakte deze man het bij een andere gelegenheid.

Iemand stuurde hem zijn naamkaartje. Goed begrijpen... alleen zijn naamkaartje! Het antwoord luidde: „Wij hebben uw ziektegeval goed bestudeerd en zullen u vast en zeker genezen.”

Hier vroeg de kwakzalver dus niet eens, of er... iemand ziek was.

Wat dunkt je, zou dat ook een oplichter geweest zijn?

Genoeg hiervan.

Duidelijk gebleken is, hoe gewetenloos sommige kwakzalvers te werk durven gaan.

Ze geven vaak niets helpende, waardelooze medicijnen. Soms zelfs schadelijke. En ze voorkomen, dat de menschen naar de dokter gaan.

MEDEDEELINGEN

van het Rijksinstituut voor Pharmacotherapeutisch Onderzoek (No. 29)

COMPLEX 121, 114 EN 38

Fabrikant Dr Th. Schröder te Keulen. De geneesmiddelen werden verstrekt door den Duitschen dokter Fick aan een patiënt, lijdende aan maagzweer.

Uitkomsten van het onderzoek: De preparaten bestaan alle drie uit een oplossing van een mi-

nimale hoeveelheid stof in verdunnen alcohol. Het S.G. was 0,95 tot 0,96. Het verdampingsresidu van alle drie bedroeg ongeveer 0,02 %. Chemisch onderzoek van dergelijk materiaal is meestal onbegonnen werk. We moeten dan ook volstaan met te constateeren, dat Complex 38 een alkaloidhoudende tinctuur bevat. Het onderzoek van de twee andere verdampingsresidu's leverde geen positief resultaat op in een bepaalde richting. De reactie op arsenicum was in alle drie preparaten negatief.

Waarschijnlijk hebben wij hier te doen met homeopathische middelen.

RAAFF'S Temoelawak Gal-Pastilles

In archiv. f. exp. Path. u. Pharm. afl. 25 Mei '36 verscheen van Hans Robbers een artikel over proeven, verricht in het Pharm. Instituut der Universiteit te Giessen, met de AETHERISCHE

OLIËN en de KLEURSTOF van de

CURCUMA JAVANENSIS, elk afzonderlijk

De Samenvatting vermeldt:

- 1e. Het Curcuma-Simplex bevat verscheidene gal-drijvende stoffen.
- 2e. De gal-drijvende werking van de Curcuma berust ten deele op de contracties van de galblaas en ten deele op verhoogde galproductie.
- 3e. DE VERHOOGDE GAL-SECRETIE komt tot stand door den INVLOED DER AETH. OLIËN.
- 4e. DE KLEURSTOFFEN van de Curcuma veroorzaken een CONTRACTIE van de GALBLAAS en daardoor een VERHOOGDE AFSCHEIDING van BLAASGAL.

Ons extract bevat: 13,5% aeth. oliën, 7,8% kleurstof. Bovendien een hoog gehalte aan vette curcuma-olie
 Fabr.: A. Boerrigter Raaff, Leuvensestraat 61, Scheveningen. RAADPLEEG UW DOKTER

Haliphoscal

Halitran 1200 en
Kalkphosphaten

Een waardevolle aanvulling bij de bestrijding van winterhanden en -voeten en van circulatie-stoornissen.

Het zeer hoge gehalte aan vitamine A bevordert een gezonde conditie van de epitheel-weefsels. Het vitamine-D-gehalte waarborgt de beenvorming.

Bestrijdt tandcaries en tanduitval, en bevordert de tandvorming bij kinderen door het op peil houden van het kalk-gehalte.

Van belang tijdens de graviditeit, en in alle gevallen, waar een kalk-tekort bestaat of dreigt te ontstaan.

Indicaties: Zie boven.

Gegarandeerde potentie per gram:

Vitamine A: 36.000 Intern. Groei-Eenh.
 Vitamine D: 3.000 Internat. Eenheden
 Plus kalk-phosphaten.

Voor Medici:

Gratis monsters
op
aanvraag.

Dosis: Prophylactisch en
 bij tandcaries . . . . . 2 capsules
 In acute gevallen . . . . . 4 capsules
 daags na den hoofdmaaltijd.

Flacon 25 capsules . . . . . f -.80
 Flacon 50 capsules . . . . . f 1.40
 Flacon 100 capsules . . . . . f 2.40

Iedere capsule bevat 0.148 cc Halitran
 1200 en 0.1296 gr. calcium-phosfaat.

Alleenvert. voor het Continent en Ned. Oost- en West-Indië:
 N.V. Drogerijen Maatschappij, Pharm. Afdeling, Rotterdam.

5

FIRMA P. L. STRAATMAN — ENSCHEDE

Postbus 65 — Gevestigd 1889

Etiketten-, Papierwaren- en Cartonnagefabriek

UW ADRES VOOR

VOUWDOOZEN EN FONDSETIKETTEN

Het beste adres voor mooi uitgevoerde

PARTICULIERE DOOZEN EN ETIKETTEN

BROMOCALM liq.

BROMOCALM bouillonblokjes

BROMOCALM tabletten

Voortreffelijk Nervinum en Sedativum in 3 verschillende samenstellingen en vormen

Voor Artsen Literatuur op aanvraag

N.V. Pharmaceutisch Chemische Industrie

Amsterdam „Phia”

Brouwersgracht 115 — Amsterdam C

Telef. 42131 — 42331

In dit Blad worden uitsluitend annonces opgenomen, die door de Vereeniging Tegen de Kwakzalverij zijn goedgekeurd

GLASFABRIEKEN A. J. BAKKER

Oppericht 1838

NIEUW BUIENEN

Wij leveren uit onderstaande magazijnen:

Amsterdam
 Geldersche Kade 97/99
 Tel. 40054

Prima qualiteit

MEDICIJN-

GLAS

verder in zeer
 ruime sortering:

Rotterdam
 Haringvliet 27/29
 Tel. 12101

Zwolle
 Diezerstraat 5
 Tel. 2591

ziekenverplegingsartikelen, apotheek- en laboratorumbenodigdheden als koorts-, bad- en chemische thermometers, bedpannen, urinalen, irrigatoren, spuitjes, inneemglasjes, maatglazen, trechters, personen- en babyweegschalen, balansen, Jena kookglas, object- en dekglasjes, zalfpotten, dozen etc.

Geill. prijscourant wordt op aanvraag gaarne toegezonden.

ASCAL-CALQUINAL-HEPREX

zijn GENEESmiddelen

Fabrikanten: N. V. AMSTERDAMSCH E CHININEFABRIEK

**DELIUS
AMSTERDAM**

Benodigdheden voor:
APOTHEKEN
ZIEKENHUIZEN
LABORATORIA
DROGISTEN
ONDERWIJS

OPGELEDT 1840

**N.V. ORGANON
OSS**

strijdt mede tegen het misbruik van geneesmiddelen, doordat zij uitsluitend bij medici propaganda maakt voor haar preparaten.

30 Pantonsiletten

30 DIAMINO, 10 METHYL-ACRIDINIUMCHLORIDE, 3 mg. GR. PER TABLET.
TEGEN VERKOUDHEID EN TER BESCHERM. V. DE MOND-EN KEELHOLTE
PRIJS F. 0.65

CHEMIFA-CHEM. FABRIEK-AMSTERDAM N.V.

N.V. A'DAMSCHE VERBANDSTOFFEN FABRIEK

FABRIKANTE van alle soorten

**VERBANDSTOFFEN
VERBANDTROMMELS**

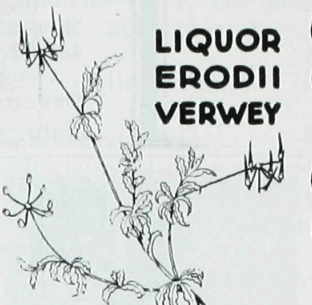

GROSSIER in ZIEKENVERPLEGINGSARTIKELEN

HARTMANN's PLEISTERS
ZINKOCOLL en KOSMOPLAST

BROUWERSGRACHT 180 — TELEF. 44213-43213

**ZIEKENVERVOER
ONDERNEMING
HOLLAND**

**11220
ROTTERDAM
GLASHAVEN 37**

<p>PILULAE JOD- OVI</p> 	<p>LIQUOR ERODII VERWEY</p>
<p>PIL FERRO-50-VERWEY PIL ARSEN-FERROWEY-COMP PIL ARSEN-FERROWEY PIL FERROWEY-COMP</p> 	<p>PILULAE KAJOETI</p>

N. VERWEY & Co. — TIEL

Apotheek gevestigd in 1741, tevens
fabriekmatig bereidend sinds 1818

Apotheker: J. J. VERMET

Postgto 98061 — telefoon 79 — telegram: vermet

HET NEDERLANDSE KALKVOEDSEL

NOURICAL

NOURICAL TABLETTEN

30 tabletten, per tablet 1½ gram calciumgluconaat bevattende. Prijs voor het publiek: f 0.95. Kliniekverpakking à 288 tabletten: f 7.50.

NOURICAL CHOC. HAGELSLAG EN GESTAMPTE ANIJSMUISJES

bevatten 5% calciumgluconaat en 5% calciumphosfaat. Prijs voor het publiek: f 0.60 per busje van 200 gram.

NOURICAL PAPPOEDER

bevat 25% calciumgluconaat, 25% droog moutextract, 50% suiker. Prijs voor het publiek: f 0.95 per busje van 180 gram.

**N. V. NOURYPHARMA
DEVENTER - HOLLAND**

BESCHIKBAAR

In dit Blad worden uitsluitend annonces opgenomen, die door de Vereniging Tegen de Kwakzalverij zijn goedgekeurd.

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

REDACTIE: DR PH. A. COPPENS - Bergschelaan 167a - Rotterdam

Bestuur der Vereeniging: DR C. J. BRENKMAN, Arts te 's Gravenhage, Voorzitter; MR M. D. K. S. VAN LIER, Rechter te Amsterdam, Lid van het Dagelijksch bestuur; DR PH. A. COPPENS, Apotheker Gem. Ziekenhuis, Bergweg, Rotterdam; MR A. VAN DER ELST, oud-Ambtenaar van het O.M. bij Kantongerecht te Leiden, te Noordwijk aan Zee; N. KEULEMANS, Apotheker, Binnengasthuis Amsterdam; MR J. MOOLENBURGH, Kantonrechter te Middelburg; MR J. J. PLUGGE, Rechter te Utrecht; MEJ. J. C. RESSING te Delden; MR H. B. DE BRUEYS TACK, Ambtenaar O.M. te Alkmaar; A. H. v. d. VELDE, Apotheker, Inspecteur v. Volksgezondheid in Alg. Dienst te 's Gravenhage; G. E. WINDE-MÜLLER, Arts te Vaassen; H. J. A. TER WEE, Apotheker Wilhelmina Gasthuis te Amsterdam, Secr.-Penningmeester.

Adres voor het opgeven v. Leden en Abonnés:
H. J. A. TER WEE - Zoomstr. 30 - Amsterdam
Postgiro der Verg. 32237 - Gem. Giro K. 1672
Lidmaatschap der Vereeniging . . . f 3.—

Het nadrukken van artikelen
uit dit blad is niet alleen
geoorloofd doch wordt zelfs
dringend verzocht.

Abonnement per jaar fr. p. p.
bij vooruitbetaling f 2.—
Administratie Maandblad: Keizersgracht 104-
Amsterdam C. - Telef. 49122 - Postgiro 78536

Sascomint

NIETS NIEUWS ONDER DE ZON

Van bevriende zijde werd ons een brochure toegezonden, uitgegeven door het Verkoopkantoor „Sascomint” te 's-Gravenhage met verzoek om inlichtingen over het daarin beschreven middel tegen suikerziekte. Bij lezing van deze brochure vraagt men zich af, hoe het mogelijk is, dat er nog zoo vele insuline-injectie's gegeven worden, en nog zoovelen gebukt gaan onder een min of meer ingewikkeld dieet.

We zullen eerst even deze brochure aan het woord laten, en vernemen het volgende:

„Met bescheidenheid gezegd, brengen wij thans elk suikerpatiënt een kans en wel door een eenvoudig, gemakkelijk toe te passen middel. Wij brengen U „Sascomint”-druppels, bereid volgens recept van den Heer E. 't Sas Sr en ervaring leerde, dat deze eenvoudige druppels van zieke, normaal gezonde menschen maakte. Elk suikerpatiënt mag met onze druppels eten en leven als ieder ander. Dieet is dus geheel uitgesloten.

„Sascomint heeft haar eigen geschiedenis.

„In kleinen kring bekend als de druppels van den Heer 't Sas, heeft dit middel werkelijk wonderen verricht. In medische kringen is het op verzoek der patiënten meerdere malen toegepast en steeds met zeer gunstig resultaat.

„Door het gebruik van Sascomint is de mogelijkheid gevonden voor algemeen herstel en wordt de suikerlijder weder normaal gezond. Omdat dit gebruik kan plaats hebben op zoo gemakkelijke natuurlijke wijze, is er alle reden om een Sascomint-kuur toe te passen. Alvorens deze brochure te beëindigen met nog eenige dankbetuigingen, diene opgemerkt, dat een Sascomint-kuur in zware gevallen doorgaans 12 weken duurt. In dien tijd heeft men noodig 5 flacons, à f 2.40 per flacon.

„Aanbeveling verdient onderstaande gebruiksaanwijzing, tenzij Uw arts deze wijzigt. (Sic)
„Twee dagen achtereens 3 x daags 2 druppels. Vervolgens 2 dagen 3 x daags 3 druppels. Dan 2 dagen 3 x daags 4 druppels en zoo vervolgens elke twee dagen klimmen met 3 x daags 1 druppel. Deze vermeerdering zet men om de twee dagen voort, totdat 3 x daags 20 druppels bereikt is. Deze hoeveelheid wordt aangehouden tot de urine geheel of bijna suikervrij is. Nu gaat men om de twee dagen weer terug op 3 x daags 19 druppels, 3 x daags 18 druppels enz. totdat het gebruik onnoodig blijkt.”

„Voeding: bij het gebruik van onze druppels wordt het volgen van dieet ontraden.”

Als ge nu zoudt meenen, dat het

Mededeelingen van het Bestuur

NIEUWE LEDEN:

TH. A. JAGERINK, arts te Winterswijk.
R. A. v. d. LAAN, Arts te Delden.

middel alleen suikerziekte geneest, hebt ge het mis. Ook de „bijwerkingen” zijn niet te versmaden, leest slechts wat een der gebruikers in een attest schrijft:
„Mijn rheumatiek is eveneens sterk verminderd en ook de stoelgang welke te wenschen overliet, is nu geregeld. Redenen waarom ik den Heer 't Sas altijd dankbaar zal blijven en het écnige middel warm aanbeveel.”

Verder zou een pharmaceutisch doctor o.a. geschreven hebben:

„Toen de heer 't Sas mij vertelde, dat deze resultaten verkregen waren door het gebruik van zijn geneesmiddel en de patiënten geen diët meer hielden, maar alles aten (ze onderhielden zich alleen door het gebruik van zuivere saccharose) kon ik niet nalaten hierover mijn groote bewondering te uiten.”

Wie zou niet stomverbaasd zijn te hooren hoe bij een suikerzieke geen suiker in de urine te vinden is, als deze door 't gebruik van zuivere suiker in zijn „onderhoud” voorziet. Krasser kan het niet.

Toen we van dit alles kennis genomen hadden, kan men zich voorstellen met hoeveel belang-

stelling we het preparaat, hetwelk we zonder aarzelen bestelden, tegemoet zagen. Voor onze f 2.40 ontvingen we een druppelfleschje met ongeveer 30 gram inhoud. Het chemisch onderzoek van het kostbare vocht, dat door mij verricht werd, leverde als samenstelling, schrik niet lezer... *petroleum* met ongeveer 10% *aether*, gearomatiseerd met *pepermuntolie*.

„Mijn kracht schuilt in mijn eenvoud”, luidt de spreuk, waarmee bovengenoemde brochure begint. Eenvoudig is de samenstelling wel, alleen zal men de kracht niet moeten zoeken in de geneeskraft der druppels, daar men hiervan *totaal geen genezing verwachten kan*. Het gebruik hiervan is zelfs niet geheel onschuldig, terwijl het *grote gevaar* schuilt in het *geheel verlaten* van een *diet*, waarvan het volgen *elk* suikerpatiënt (dus ook den zwaarsten?) *ontraden* wordt.

Dit wettig gedeponereerd middel bracht echter nog een verrassing. We sloegen in ons bekende roode boekje „De Kwakzalversmidde-len, hunne inhoud en de gevaren die bij het gebruik dreigen” op de rubriek Suikerziekte. Het eerste kwakzalversmiddel waarop we stuiten is *Antidiabetic* van J. W. de Jong uit Nieuw-Lekkerland. In 1918 door *Mej. Knipscheer* en den Heer *Keulemans* onderzocht bleek het te bestaan uit... *petroleum* en 10% *aether*.

Deze gelijke samenstelling kan toevallig zijn, maar we gaan twijfelen als we de gebruiksaanwijzing lezen. Deze luidde:

„De 1e en 2e dag neme men drie-maal daags 2 druppels na 't eten. „De 3e en 4e dag driemaal daags „3 druppels; de 5e en 6e dag drie-maal daags 4 druppels enz., tot „men eindelijk twee dagen be-„reikt van 3 maal 20 druppels. „Daarna gaat men weer op de-„zelfde wijze geleidelijk terug tot „men weer bij driemaal 2 drup-„pels is aangekomen. Prijs per „flesch ($\pm$ 30 gram) f 2.45 franco „per post.”

Waarschijnlijk is de prijs van de petroleum, wat verminderd, dat men het nu voor f 2.40 kan krij-gen. Het kan nu niet anders of we moeten na publicatie van ons

onderzoek een proces verwachten van den Heer de Jong of zijner erfenamen tegen den Heer 't Sas inzake het in den handel brengen van „zijn onfeilbaar middel tegen suikerziekte” of hebben deze heeren het op een accoordje gegooid? In ieder geval zij men gewaar-schuwd en make zich geen illus-sie's omtrent dit middel.

TER WEE

INHOUD

	Blz.
Sascomint	27
Kwakzalverij en Zenuwziekten	
Dr RENÉ DELLAERT	28
Rechtszaken	30
MEVROUW SCHELLEVIS wederom	
voor de Rechtbank	30
Correspondentie	31
Kwakzalverij bij Kinderziek-ten - I	31

Kwakzalverij en Zenuwziekten

Voor elken tak der geneeskunde is men geneigd te verklaren: de kwakzalverij doet het meest kwaad op mijn terrein.

De kwakzalverij heeft zich inderdaad op het heele geneeskundige domein als een onvernietigbaar onkruid ingewoerd; nadeel brokkent zij ten alle kante; hoe teerder de plant is die zij verdringt, hoe erger het kwaad is dat zij kan verrichten.

Wij meenen terecht dat zulks het geval is op het terrein der zenuw-ziekten.

Het mensdomein ondergaat lijde-lijk het bestaan van het kwaad op alle gebied, en het is gewoon goed door kwaad te zien verdrin-gen, en vast te stellen dat het kwaad steeds meer beheerschings-kracht bezit dan het goed.

Zoo ook is het gesteld voor de kwakzalverij.

Meer dan onkruid, moet deze ver-geleken worden met de slinger-plant die slap, los en dor is zoo-haast zij door zich zelf het be-staan moet vinden, maar flink, stevig en weelderig tiert wanneer zij als parasiet het sap der krach-tige boomen afzuigt waarrond zij zich heeft kunnen vasthechten.

De bestaansmogelijkheid der kwakzalverij hangt o.i. af, van de volgende vier factoren: 1. dat zij, als een kwaad, mogelijks, nood-zakelijk is; daaraan is blijkbaar niets te verhelpen; 2. dat zij als dusdanig wordt geduld; het is de steeds verbeide rol der openbare machten van ze door doeltreffende wetgevingen te bestrijden; 3. dat zij de zuiverste en nieuwste wetenschappelijke gegevens der geneeskunde rooft om ze tot eigen vindingen in blinde en verblindende praktijk om te zetten; de geneeskundige studie's worden inderdaad nooit geheim gehouden,

en het is de roem en grootheid der geneesheeren van, zoohaast zij iets nuttigs ontdekken, steeds het algemeene boven het persoon-lijke belang te stellen, en hun uit-vindingen onmiddellijk aan de heele wereld ruchtbaar maken. Wacht u van hen die een genees-kundig geheim uitbaten 4. De laatste en voor ons onderwerp de belangrijkste reden waarom de kwakzalverij kan en blijft be-staan is, dat zij door de zieken wordt bevoorrecht.

De oorzaken daarvan zijn eener-zijds te vinden in 't bedenkelijk genot dat sommige menschen on-dervinden bij 't overtreden van een verbod, en ook in den prikkelenden lust naar het verborgene, het wonderbare, het geheimzin-nige; anderzijds in de goedgeeloo-vigheid zelf van vele lieden, wel-ke door de kwakzalvers handig wordt uitgebaat.

Wanneer een kwakzalver negen zieken bedriegt, en er een helpt, dan zwijgen die negen stil over hun misgreep, wijl de tiende re-klaam maakt; wanneer een ge-neesheer negen zieken geneest en er een niet helpen kan, dan zwij-gen er weer negen, die hun gene-zing heel gewoon vinden, wijl de tiende den dokter openlijk om zijn mislukking afbreekt.

Deze schimp welke wij eens van een collega hoorden, verklaart ook gedeeltelijk de ondankbaar-heid jegens vele geneesheeren, en het succes der meeste kwakzal-vers.

De geneeskunde zelf is niet in het minst door de kwakzalverij gedeerd; de geneeskundigen noch-tans handelen en leven nog vooral ten bate van het volkswelzijn; en zij gaan den strijd tegen de kwak-zalverij aan, om de zieken van het bedrog, de aftruggelarij en de

gevaarlijke behandelingen te vrijwaren.

Wij achten deze korte, hoewel algemeene uiteenzetting nuttig, omdat wij ons inzonderheid tot de zenuwzieken richten.

Zij weten het zelf goed genoeg: hoewel zij zich aan een grashalm-pje zouden vastklampen om zich in veiligheid te laten brengen, toch vraagt hun kenmerkende onrust steeds naar klare bewijsvoering, duidelijke uiteenzetting, vaste zekerheid om zich in volle vertrouwen tot een heelende behandeling te leenen.

Hoe klakkeloos daarentegen schenken zij een heilloos vertrouwen in de mooi-praterij van zoveel genezers zonder eenige bekwaamheid; alle zenuwlijders wezen op hun hoede om wille hunner goedgeloofigheid en beïnvloedbaarheid.

Geen enkel dagblad of winkel-reklaam voor een of ander wonderprodukt, wordt er gevonden waarin, naast de menigvuldige weldaden ook geen voordeelen voor zenuwzieken wordt vermeld. De suggestieve artikels van charlatans, door de gazetten opgenomen, maken steeds vooraan gewag van de onfeilbaarheid hunner eenige methode voor allerhande en de meest uiteenlopende zenuwkwalen.

Er wordt gespeculeerd op de vage meening dat de zenuwzieken tot één klas van aandoeningen zijn te herleiden: men „heeft het aan de zenuwen” pleegt het volk te zeggen.

De oorzakelijkheid der nevropathiën is nochtans zoo verscheiden als ingewikkeld. In de grootste hoeveelheid der gevallen heeft men ten andere niet te doen met ware ziekten, die een begin, een verloop en een einde vertoonen, doch wel met toestanden welke min of meer ziekelijk zijn, waarbij de evenwichtige harmonie der natuur van den patiënt behooren, en waarbij de heele menselijke persoonlijkheid betrokken is.

Het volstaat, even over de uiterste ingewikkeldheid van het menschenlijk wezen en zijn leven na te denken, om te begrijpen hoe onzinnig het is met een zuiverings-tea, een z.g. zenuwsterkend(?) drankje, of zelfs met een totaal werklooze plantenformule of

krachtmethode deze wonderwereld van levenswerkingen tot evenwicht en samenhoorigheid te willen brengen. De geneeskunde zelf staat hier voor de meest kiesche, de fijnste en boeiendste problemen der wetenschap, welke voor elk persoon afzonderlijk met takt en doorzicht weer opnieuw moeten worden opgelost.

Hoewel men in onze beschaafde omgeving niet meer aan heksen en tooverij gelooft, toch zou men verwonderd staan, moest men den ondergrond der opinie kennen van vele personen, voornamelijk op den buiten, nopens den oorsprong van zenuwzieken met waardig zielkundige symptomen. Juist zooals in de middeleeuwen blijven de kwade hand, de spokenvermaledijding, de geheimzinnige veemstraf, en andere sombere invloeden hun rechten behouden. Is het dan te verwonderen dat, door een nog veel ouder naklevend atavisme de moderne menschen, zooals de primitieven, in „toovenaars” hun vertrouwen blijven stellen? Hoeveel sluwe boeren, die te lui zijn deftig hun brood te verdienen, leven niet van die onzinnige kleingeestigheid der landelijke bevolking, en worden rijk met handoplegging, afzweren, belezen, en andere fopperij waar zij geen de minste hoedanigheid toe hebben, en gewoonlijk zelf niets van gelooven.

De verkerstening dezer antieke opvattingen heeft in de middeleeuwen reeds, en nu nog, meer belang aan de helse krachten geleend: wij kennen kloosters waar geen dag voorbijgaat dat er niet een of meer lieden komen vragen om een lastig kind of een sukkelaar af te lezen, en indien de Paters er wilden op ingaan, zouden zij nog dikwijls den duivel moeten uitdrijven.

Wij verlangen hier de waarde dezer verkristelijkte praktijken niet te bespreken, doch wenschen er alleen op te wijzen welke gevaarlijke mentaliteit nog in de bevolking huist; die zelfde gesteltnis vindt men nog terug in allerlei opvattingen, waarvan de menschen zich zelf niet bewust zijn. Zooals in de oudheid, door sommige volkeren, de toevallijder godsdienstig werd vereerd, zoo ook zien wij thans nog veel, een heilige be-

zorgdheid der familie rondom een zorgenkind, dat, met zijn onschuldige onnoozelheid, als een soort schutsengel, den huiskring van alle hangende onheilen zou kunnen vrijwaren. Deze, bijna instinktmatige gehechtheid is ook zeer dikwijls een beletsel om de minbegaafden aan de gepaste inrichtingen te doen vertrouwen.

In feite, het gevaar der kwakzalverij voor zenuwzieken is gedeeltelijk gelegen aan hun goedgeloofigheid en beïnvloedbaarheid, doch vooral aan de simplistische en verkeerde opvattingen welke men nog te veel bezit in zake zenuwpathologie. Wij eischen van de patienten op verre na geen studie van het geval, wel integendeel; doch wij raden hun aan een heilvol vertrouwen te stellen in de geneeskundigen, welke door hun studie's de moeilijkheden en dieptegang van hun toestand trachten te doorgronden.

Niet de geneeskunde, doch wel de zieke, moet het gevaar der kwakzalverij duchten, en vermits de charlatans juist die inslaande middelen voor publiciteit en behandeling gebruiken, welke op de rusteloze zenuwmenschen invloed hebben, en met hun onberekenbare opinie's stroken, zijn zij voor hen in 't bijzonder gevaarlijk. Dat gevaar neemt werkelijk ongewone afmetingen aan, wanneer men de individueele en sociale draagwijdte meet der pathologische zenuwtoestanden, die nooit kies en zorgvuldig genoeg kunnen worden aangevat.

Indien het waar is dat de geneeskundige wetenschap zelf nog niet alle natuurgeheimen wist te ontsluiten op het gebied der neurologie, dan heeft zij dat gemeen met alle wetenschap; dan weze er ook aan herinnerd hoe nauw de zenuwaandoeningen met de onontwarbare geheimen van het leven zelf verband houden.

Ook dat hoeft den patienten verders niet te bekommeren.

Indien zij de verkeerde opvattingen weten te ruimen hebben zij voldaan aan hun plicht jegens zich zelf, en dat zal heel wat nuttiger zijn en makkelijker, dan ineens het volware begrip over hun problemen te willen ontdekken.

DR RENÉ DELLAERT, Antwerpen
(Gen. Voorl. v. h. Publiek)

RECHTSZAKEN

MEVROUW SCHELLEVIS WEDEROM
VOOR DE RECHTBANK

Sinds de reeks van publicaties door het dagblad „De Telegraaf” vorig jaar ingezet, over de praktijken van verschillende „grootte” kwakzalvers hier te lande, heeft mevrouw Schellevis weinig rust meer gehad. In zeker opzicht althans. Rust zal zij feitelijk juist wel gehad hebben van haar vermoeiende en uitgebreide „slaapsters”-arbeid, die haar volgens door haarzelf verstrekte gegevens, wel noodzaakte tot tien keer toe per uur in trance te geraken en weer tot bewustzijn te komen. Dat zij hiermede nu eens even niet zoo intens behoeft bezig te zijn zal haar goed doen. Minder aangenaam zal ze het echter vinden, dat men haar nu op een heel andere wijze lastig komt vallen, n.l. met het gerecht. In het maandblad van Juni 1936 werd een en ander weergegeven van haar doen en laten. Het komt er dan altijd op neer, dat de patient zelf tegen haar zegt wat zijn klachten en zijn kwaal zijn. Mevrouw neemt alles dan „slappende” in zich op. Alle poespas, die daarbij gemaakt wordt, schijnt een buitengewone indruk op de menschen te maken. Gewoonlijk raken ze hun laatste geld er grif kwijt, en verspelen ze de laatste redelijke kans op redding. In Juli daarop kan men reeds een bericht aantreffen, waaruit blijkt, dat mevrouw Schellevis zich voor het Amsterdamsche kantongerecht te verantwoordde had. Een dichte menigte verdrong zich voor het gebouw en vulde de zaal.

„Tijdens de behandeling van een patient ben ik in een lichte trance-toestand. In dezen toestand schrijf ik ook de kruiden voor. De patienten vertellen mij later wat ik gezegd heb en wat ik heb voorgeschreven. Wat ik gedaan heb weet ik zelf niet. Ik beschouw mijn werk als een groote gave Gods.” Dit waren o.a. de indrukwekkende woorden, die zij daar sprak en die op zich zelf niet nagelaten zullen hebben de toehoorders op de tribune te imponeren.

Mevrouw Schellevis was zich daarvan natuurlijk volkomen bewust. Dit moge b.v. blijken uit de woorden, die zij op theatrale toon tot het auditorium in de zaal richtte: „Doe ik niet veel voor de armen?” — en daarop: „Ik kan mijn werk niet opgeven, mijnheer de rechter, God gebiedt het mij.”

De boete, die volgde (f 50) kon zij in zekeren zin beschouwen als een luttel bedrag voor een kostelijke reclame.

Met dat al was toch ook de aandacht op een andere wijze op haar gevallen. In October daarop werd zij opnieuw gedagvaard wegens eenige gevallen van onbevoegd uitoefenen van de geneeskunst. De kantonrechter veroordeelde haar toen tot een geldboete van f 500 subs. twintig dagen hechtenis.

In Februari j.l. volgde een zelfde veroordeeling. In geen der twee laatste gevallen was zij persoonlijk voor den kantonrechter verschenen.

Nu kortelings diende deze zaak in hooger beroep voor de rechtbank (23 Maart).

Ook thans was gedaagde niet verschenen. Als reden gaf zij op zenuwachtigheid.

De rechtbank hoorde in dezen twee getuigen-deskundigen, n.l. prof. Bouman en prof. Snapper.

Omtrent het verslag laten wij hierbij het bericht dienaangaande voorkomende in „De Telegraaf” volgen.

Prof. I. Snapper verklaarde thans o.m. dat het vooral gevaarlijk is, wanneer patienten in het beginstadium een kwakzalver raadplegen. Dan verstrijkt de kostbare tijd waarin een arts doeltreffende maatregelen kan nemen. Kwakzalvers zijn z.i. een groot gevaar voor de volksgezondheid.

Prof. dr K. H. Bouman achtte het onmogelijk dat mevrouw Schellevis tienmaal in een uur in trance geraakt en weer tot bewustzijn terugkeert. Getuige had niet den indruk dat verdachte in trance geraakte bij de behandeling van haar patienten.

De officier zeide, ter motiveering van zijn eisch tot vernietiging van het vonnis van den kantonrechter, dat uit de verklaringen van de deskundigen gebleken is dat het optreden van kwakzalvers funest kan zijn. Spr. achtte het opmerkelijk, dat een vrouw, die zich niet ontziet zieken te behandelen, thans wegens „zenuwen” niet ter terechtzitting verschijnt. Er moet paal en perk aan haar optreden worden gesteld.

Daar honderden patienten gevoelens van dankbaarheid jegens haar koesteren, voerde de verdediger, mr Endt, op bijna hartstochtelijken toon aan. Tot de bewonderaars van mevrouw Schellevis behooren, volgens pl., ook velen van standing, advocaten, rechters...! „Menigeen die een oordeel over haar moest uitspreken, noteerde stilletjes haar adres, om de vrouw na-

derhand voor zichzelf te kunnen raadplegen,” aldus zeide de verdediger. Mr Endt las brieven voor van patienten, die nergens baat hebben kunnen vinden en ten einde raad naar verdachte gingen. Eerst dan brak de genezing aan.

Officier: Het is gemakkelijk om op doctoren te schelden. Die zijn aan hun ambtseed gebonden.

Mr Endt betreunde het, dat een vrouw als mevr. S., die zooveel goed kan doen, niet voor haar patienten mag werken, omdat zij wettelijk niet bevoegd is. De wetgever heeft trouwens nooit gewild, dat zij vervolgd worden die uit menschlievendheid of godsvrucht handelen.

De rechtbank zal in deze zaak op 6 April uitspraak doen.

Onmiddellijk in aansluiting op deze zaak werd nog een tweede strafzaak tegen verdachte behandeld, wederom naar aanleiding van haar praktijk als „natuurgeneeskundige”.

Een patiente trad als getuige op. Mevr. S. heeft met een hand over haar lichaam gestreken, waarna zij verklaarde:

— U hebt suikerziekte. Later heeft getuige griep gekregen en zij ging toen naar een dokter, die bij deze gelegenheid vaststelde, dat getuige geen suikerziekte had.

Mr Endt: Dat was nadat zij de middelen van mevr. S. had gebruikt.

— Zij heeft mij behandeld en niet afgezet, was het oordeel van een volgende getuige.

De officier eischte ook in dit geval vernietiging van het vonnis van den kantonrechter, die verd. een geldboete van f 500 had opgelegd, en veroordeeling tot veertien dagen hechtenis.

Het is zeer zeker wel eens goed als bevoegde autoriteiten hun oordeel in het openbaar kunnen uitspreken, zooals het hier het geval was. Zonder twijfel zullen velen daaruit een nuttige les kunnen trekken. Toch is natuurlijk niet te ontkomen aan het vernietigende oordeel van sommige zwartgallige menschen, die zelfs zoover zijn gekomen, dat zij het vertrouwen ook in hoogeraren verloren hebben, en meenen, dat zij deze onzalige gedachte ook aan anderen moeten opdringen.

Zoo kwam ons onlangs een bericht in een onzer dagbladen onder oogen, waarin een onbekende eens eventjes netjes wilde aantoonen, dat toch die professoren er ook lang niet alles van

Kwakzalverij bij Kinderziekten

I

af weten. Dit zou dan o.a. gemotiveerd moeten worden door het door ieder een gelezen geval van de z.g. simuleerende gevangene, die door doktoren en professoren voor verlamd werd gehouden, doch die op listige wijze ter elfder ure uit het ziekenhuis, waar hij streng bewaakt werd (voor zoover dit noodig was voor een lamme), op eigen beenen wist te ontsnappen.

Een ieder, die dit gelezen heeft begrijpt direct, dat er hier sprake moet zijn van heel bijzondere omstandigheden, en dat men een dergelijk bericht niet zonder meer als geheel juist kan beschouwen. Volledig zal het zeker niet geweest zijn. Het spreekt overigens vanzelf, dat de voornaamste gevolgen van dit geval aanleiding gaven de pers stof te verschaffen voor een sensationeel bericht.

Zoo wordt dan telkens door kwakzalvers en kwakzalverig-denkende lieden geen gelegenheid onbenut gelaten, om toch maar vooral de officieele wetenschap in een verkeerd daglicht te stellen. Dit gebeurt dan met meer of minder succes. In ieder geval geeft dit ons dan weer aanleiding te beseffen, dat wij niet op mogen houden telkens maar weer opnieuw een waarschuwend woord tot de menschen te richten, in de hoop natuurlijk daar iets nuttigs mede te bereiken.

Menschen zoals mevrouw Schellevis zijn inderdaad een groot gevaar voor niet goed ingelichten en bederven veel van wat in het belang voor de volksgezondheid geschieden moet.

KWAKZALVER

De gemeentepolitie te Oud-Alblas heeft tegen den 27-jarigen L. v. d. W. te Dubbeldam procesverbaal opgemaakt wegens het onbevoegd uitoefenen van geneeskunde. De man schijnt zich aan velerlei kwakzalverijen te hebben schuldig gemaakt.

N.R.CI.

Aan het gevraagde artikel over kwakzalverij bij kinderziekten gaf ik liever de titel van kwakzalverij bij de kinderverzorging. En ik geef dat artikel des te liever dat ik er van overtuigd ben dat kwakzalverij, al heeft ze nog zooveel nutteloos lijden, geldverspilling en verlies aan levens op haar geweten bij volwassen en ouderlingen, een zondenboek heeft bij kinderlijden dat minstens even zwart gekleurd en zwaar geladen is.

Dat is natuurlijk niet met cijfers en statistieken aan te geven, maar het is voor de dokter een ontvinding van elke dag wat kwakzalversmiddelen kwaad en onheil stichten bij kinderen wier gezondheid ze knakken, wier ziekte ze verzwaren en wier ontwikkeling ze voor vele jaren soms storen. En zij die de stupiede raadgevingen uitdeelen hebben zelfs niet de excuse van de suggestie en kunnen zich niet troosten met de overtuiging dat ze, deden ze geen goed, toch ook geen kwaad bedreven en dat het geloof en het vertrouwen van de zieke hem ten minste iets zou kunnen gebaat en zijn hoop levendig zou gehouden hebben, in die gevallen waar toch geen genezing te verhoppen was. Het gevaar van verkeerde behandeling en verzorging is bij het kind des te grooter dat het een kind geldt, d.i. een onvoldoende ontwikkeld organisme en dat al wat genezing in den weg staat, al wat genezing onvolledig doet blijven, al wat de normale ontwikkeling van alle organen, stelsels en functies belemmert of vertraagt,

zijn gevolgen dreigt te laten voelen langen tijd nadat alles voorbij schijnt, in de jeugdijaren, in bloei van de volwassen leeftijd.

De kinderkwakzalverij als dusdanig ze is minder bij eenige magnaten geconcentreerd; is minder georganiseerd; ze „zetelt” minder in deze of gene boerenschuur, herbergzaal, zg. gezondheidsgesticht; ze is voor een groot deel minder gespecialiseerd; ze kent minder geneesprincipen onder vorm van vervelende eenzijdigheid in de behandeling, maar hare beoefenaars zijn daarom juist des te talrijker en hunne raadgevingen des te meer gevarieerd. Ze zijn minder beroepskwakzalvers en hun gulden raad is over 't algemeen heel wat goedkooper, ze geven hem uit louter medelijden, uit zuivere goedhartigheid tegenover die onschuldige bloeikens. Ze zijn, als 't mogelijk is, nog veel rechtzinniger in de overtuiging hunner eigen kunde en kennis en der onkunde en onwetendheid der anderen. Ze zijn rondom ons in elk huis, ze loopen huis uit huis in overal zaaiend het goede woord en het voorbeeld, overal aanraddend en afraddend en zijn kwakzalvers zonder dat ze het zelf weten. Ze heeten bakkers, grootmoeders, familieleden of buurvrouwen, en misschien wel zijn we het zelf geweest.

Ze mogen het me niet kwalijk nemen, het is niet slecht bedoeld van mij. Ook niet van hen, ik weet het en zei het ook reeds. Daarom juist zullen ze het me niet kwalijk nemen, als ik hun zeg, dat hunne raadgevingen zoo dikwijls verkeerd zijn en dat ze misschien zooveel dooden gemaakt hebben, veel verzwakten en verminkten gekweekt.

De wetenschappelijke kinderverzorging is nog betrekkelijk jong in de geneeskunde getreden; geen wonder dus dat ze, er buiten, nog graag en vaak voortwerkt met al de begrippen, de doenwijzen, het bijgeloof en de blinde moederliefde waarmee vroeger de kinderen werden behandeld en opgevoed. Sedert de 20 à 30 jaren dat nu door allerlei middelen — vóór de oorlog dank zij private instellingen

Correspondentie

Dr V. A. te R. - Met genoegen willen we trachten de genoemde middelen voor U te analyseren. Hoewel dit terwille van de goede zaak natuurlijk gratis gebeurt, zijn we zoo vrij U er op te wijzen, dat wij het zeer, op prijs zullen stellen als U intusschen zult inzien, dat U in dezen groote medewerking kunt verleenen door als lid der vereeniging toe te treden. Het ter lezing

leggen van het maandblad in Uw wachtkamer zal zeker Uw patiënten ten goede komen.

J. J. v. L. te U. - Wij zijn bezig een onderzoek in te stellen naar het door U genoemde diabetesmiddel „Sascomint”. Intusschen geven we U in ernstige overweging hier geen experimenten mede te doen zonder Uw arts erin te kennen.

Op anonieme brieven kan op geen enkele wijze worden ingegaan.

gen en persoonlijke opofferingen, na de oorlog dank zij grootendeels het officieele geld van het Nationaal Werk voor Kinderwelzijn — de gezonde kinderverzorging ge vulgariseerd werd, zagen we dan ook de gemiddelde zuigelingensterfte over het heele land dalen van ongeveer 14 tot zoowat 8%. Dat is het gevolg der raadplegingen voor zuigelingen, voordrachten, lessen, cursussen, vlugschriften die de gezonde kinderverpleegkunde hebben verspreid onder het volk.

Maar niettegenstaande dat alles woedt nog menig bijgeloof over de behoeften van het kind en wordt nog veel gekwakzalverd met de kinderen.

Het blijft niet binnen het bestek van een tijdschriftartikel dit met het noodige aantal voorbeelden op te luisteren. In zijn boek „Om en rond het kraambed”, geeft Dr W. Broeckaert eenige kapitteltjes die we hier gepast zouden mogen overschrijven.

Het beste wat geraden kan worden om al het verkeerde te ontsnappen en te vermijden wat moet vermeden worden, blijft nog: te leeren wat werkelijk moet worden gedaan. Dat gebeurt door aanschaffen van een degelijk boekje (niet een lijvig boekdeel is daartoe noodig) over kinderverzorging, door bijwonen van lessen en voordrachten, door een cursus in de beroepsscholen, door volgen eener raadpleging voor zuigelingen of, voor hen die hierin voor zichzelf persoonlijke onaangenaamheden ondervinden, door een geregeld doktersadvies om de een of twee maanden.

Aldus zal het uit zijn met al die volksremedies, dat bijgeloof, die verkeerde handelingen die zooveel schade hebben gedaan. Uit met voor de eenen te versterken en voor de anderen te wachten dat het wel slijten zal of dat het keeren zal op 7 jaar; uit met de halsbandjes, die voor het doorbreken der tanden moeten instaan en de oorringen die de ontstekings uit de oogen moeten wegtrekken; uit met de ziekelijke zenuwachtigheid, omdat moeder ook zenuwachtig was; uit met de haarworm die ge niet genezen moogt, met de kinkhoest die ge niet genezen kunt en waarmee ge maar

naar den buiten, naar de zee en in Antwerpen naar de Schelde moet, met de tanden die oorzaak zijn van alles wat niet normaal is en waar ge maar op wachten moet tot ze er zijn, met de mazelen die ge moet uitbroeien in dichte, gesloten donkere kamers als bakovens; uit met het bronwater, het rozenwater en al de rest; uit met al de remedies der kennissen en vrienden wier kind juist hetzelfde had — en uit met alles wat de hemel weet waar ze het uitvinden!

Naast deze vorm der onbaatzuchtige, welmeenende en goedgehartige bedoelde kwakzalverij, is er een andere. Deze is bijna als de overdrijving in de reactie tegen het vele verkeerde van z.g. vroegere behandeling.

Ik noem hier bijzonder de handelaars in kindervoedingsartikelen. Voor hen deugt niets van het eenvoudige, van het vroegere. Het moet alles nu krijgen, een wetenschappelijke naam, een wetenschappelijke kleur, het moet gaan met professors ontleding en aanbevelingen, het moet besproken in tijdschriften en kan het doktersfeuilleton van het dagblad er dan nog eens een woordje over reppen, dan stijgt natuurlijk het aanzien en de waarde zeer sterk.

Ook het inzicht van deze... handelaars — handel drijven — is zuiver, zoo zuiver als het produkt meestal dat ze aanbevelen. Op dit produkt als dusdanig is niet altijd veel af te dingen. Maar de beste zaken passen niet altijd en overal en wél is er af te dingen op en moet sterk gereageerd tegen de manier waarop vele dier produkten worden opgedrongen, tegen het veralgemeenen van hun gebruik, te pas of te onpas, zonder aanzien van het kind, tegen het aanbevelen in principieel voor alle kinderen en tegen het exclusief gebruik ervan. De namen mogen nog zoo ronkend klinken, de producten mogen nog zoo algemeen verspreid zijn en geprezen, de prijs mag nog zoo laag als reklaam of nog zoo hoog als tegenreklaam gesteld zijn, de foto's in de prospectusboekjes mogen nog zoo mooi, zoo lachend en zoo dik voorkomen (een kenners oog haalt

er zoo menig rachitiek tusschen uit!), het tijdschrift dat de firma uitgeeft moge nog zooveel professoren namen op zijn eerste bladzijde en zelfs onder sommige zijner artikelen vermelden — het heeft alles niet meer waarde en vraagt vanwege de lezer niet meer geloof dan de reklaam op de laatste bladzijde van zijn dagblad. De waar staat op de hoogte van een handelsprodukt: aangewend, met mate en waar het past, goed; aangeprezen en gebruikt zonder onderscheid, zooals dit doorgaans geschiedt, is het: kwakzalverij. En het beste dat we er in die gevallen mogen van verhoppen is dat het niet te veel kwaad moge doen en dat het vanwege de ouders maar alleen een nuttelooze gelduitgave is geweest.

Aan namen te noemen ga ik me niet wagen. Het ware t.a. onbegonnen taak; de producten zijn te talrijk; vele hebben, voor sommige gevallen, iets goeds; andere, doen ze geen goed, doen ook geen kwaad en het zou een eindeloze opsomming worden van voor- en nadeelen, goed en kwaad.

Om echter toch eenige voorbeelden te geven die bewijzen hoe de allerbeste zaken kunnen worden misbruikt, stel ik u voor het Soxhlet-toestel, de vitaminen en de levertherapie.

Het Soxhlet-toestel dat enkel beoogt een gemakkelijke pasteurisatie ten huize van de melk, heeft zoo'n reclame ondergaan en heeft daardoor zoo'n hoogschatting verworven, dat de nadeelen der kunstmatige voeding van de zuigeling schenen verdwenen en Soxhlet niet minder goed was dan borstvoeding. Overdreven betrouwd en slecht aangewend heeft het Soxhlet-toestel misschien meer ziekten veroorzaakt dan genezen.

(Wordt vervolgd)

Ons Streven

behoeft steun! Daadwerkelijk steunt U, indien U als lid toetreedt tegen per jaar slechts

Secr.: Zoomstraat 30,
Amsterdam Z.

f 3.-

RAAFF'S Temoelawak Gal-Pastilles

In archiv: f. exp: Path. u. Pharm. afl. 25 Mei '36 verscheen van Hans Robbers een artikel over proeven, verricht in het Pharm. Instituut der Universiteit te Giessen, met de AETHERISCHE

OLIËN en de KLEURSTOF van de

CURCUMA JAVANENSIS, elk afzonderlijk

De Samenvatting vermeldt:

- 1e. Het Curcuma-Simplex bevat verscheidene gal-drijvende stoffen.
- 2e. De gal-drijvende werking van de Curcuma berust ten deele op de contracties van de galblaas en ten deele op verhoogde galproductie.
- 3e. **DE VERHOOGDE GAL-SECRETIE** komt tot stand door den **INVLOED DER AETH. OLIËN**.
- 4e. **DE KLEURSTOFFEN** van de Curcuma veroorzaken een **CONTRACTIE** van de **GALBLAAS** en daardoor een **VERHOOGDE AFSCHIEDING** van **BLASGAL**.

Ons extract bevat: 13,5% aeth. oliën, 7,8% kleurstof. Bovendien een **hoog gehalte aan vette curcuma-olie**
 Fabr.: A. Boerrigter Raaff, Leuvensestraat 61, Scheveningen. RAADPLEEG UW DOKTER

GLASFABRIEKEN A. J. BAKKER

Opggericht 1838

NIEUW BUIJEN

Wij leveren uit onderstaande magazijnen:

<p>Amsterdam Geldersche Kade 97/99 Tel. 40054</p> <p>Groningen Ged. Zuiderdiep 39 Tel. 793</p>	<p>Prima kwaliteit MEDICIJN-GLAS verder in zeer ruime sorteering:</p>	<p>Rotterdam Haringvliet 27/29 Tel. 12101</p> <p>Zwolle Diezerstraat 5 Tel. 2591</p>
--	--	--

ziekenverplegingsartikelen, apotheek- en laboratoriumbenodigdheden als koorts-, bad- en chemische thermometers, bedpannen, urinalen, irrigatoren, spuitjes, inneemglasa's, maatglazen, trechters, personen- en babyweegschalen, balansen, Jena kookglas, object- en dekglasa's, zalfpotten, doozen etc.

Geïll. prijscourant wordt op aanvraag gaarne toegezonden.

N.V. A'DAMSCHE VERBANDSTOFFEN FABRIEK

FABRIKANTE van alle soorten

VERBANDSTOFFEN VERBANDTROMMELS

GROSSIER in ZIEKENVERPLEGINGSARTIKELEN

HARTMANN'S PLEISTERS
ZINKOCOLL en KOSMOPLAST

BROUWERSGRACHT 180 — TELEF. 44213-43213

BROMOCALM liq.

BROMOCALM bouillonblokjes BROMOCALM tabletten

Voortreffelijk Nervinum en Sedativum in 3 verschillende samenstellingen en vormen

Voor Artsen Literatuur op aanvraag

N.V. Pharmaceutisch Chemische Industrie

Amsterdam „Phia”

Brouwersgracht 115 — Amsterdam C
Telef. 42131 — 42331

FIRMA P. L. STRAATMAN — ENSCHEDE

Postbus 65 — Gevestigd 1889

Etiketten-, Papierwaren- en Cartonagefabriek
UW ADRES VOOR

VOUWDOOZEN EN FONDSETIKETTEN

Het beste adres voor mooi uitgevoerde

PARTICULIERE DOOZEN EN ETIKETTEN

Haliphoscal

Halitran 1200 en
Kalkphosphaten

Een waardevolle aanvulling bij de bestrijding van winterhanden en -voeten en van circulatie-stoornissen.

Het zeer hoge gehalte aan vitamine A bevordert een gezonde conditie van de epitheel-weefsels. Het vitamine-D-gehalte waarborgt de beenvorming.

Bestrijdt tandcaries en tanduitval, en bevordert de tandvorming bij kinderen door het op peil houden van het kalkgehalte.

Van belang tijdens de graviditeit, en in alle gevallen, waar een kalktekort bestaat of dreigt te ontstaan.

Indicaties: Zie boven.

Gegarandeerde potentie per gram:

Vitamine A: 36 000 Intern. Groei-Eenh.

Vitamine D: 3.000 Internat. Eenheden

Plus kalk-phosphaten.

Voor Medici:

Gratis monsters
op
aanvraag.

Dosis: Prophylactisch en
bij tandcaries . . . . . 2 capsules
In acute gevallen . . . . . 4 capsules
daags na den hoofdmaaltijd.

Flacon 25 capsules . . . . . f -.80

Flacon 50 capsules . . . . . f 1.40

Flacon 100 capsules . . . . . f 2.40

Iedere capsule bevat 0.148 cc Halitran
1200 en 0.1296 gr. calcium-phosfaat.

Alleenvert. voor het Continent en Ned. Oost- en West-Indië:
N.V. Drogerijen Maatschappij, Pharm. Afdeling, Rotterdam.

5

ZIEKENVERVOER
ONDERNEMING
HOLLAND

11220
ROTTERDAM
GLASHAVEN 37

**DELIUS
AMSTERDAM**

Benodigdheden voor:
APOTHEKEN
ZIEKENHUIZEN
LABORATORIA
DROGISTEN
ONDERWIJS

OPGELETT 1840

N.V. ORGANON
OSS

strijdt mede tegen het misbruik van geneesmiddelen, doordat zij uitsluitend bij medici propaganda maakt voor haar preparaten.

30 Pantonsiletten
3,0 DIAMINO, 10 METHYL-ACRIDINIUMCHLORIDE, 3 m GR. PER TABLET.
TEGEN VERKOUDHEID EN TER BESCHERM. V. DE MOND-EN KEELHOLTE **CFA**
PRIJS F. 0.65
CHEMIFA-CHEM. FABRIEK-AMSTERDAM N.V.

NUTRICIA IS SEDERT 40 JAREN DE FABRIKANTE VAN
ZUIGELINGEN VOEDING

KINDERMEEL
FARINE LACTÉE
EIWITMELK, SYSTEEM PROF. FINKELSTEIN
GEC. KARNEMELK, „ Dr. THOMAS
VOEDINGSSUIKER (NÄHRZUCKER)
SYST. PROF. Dr. SOXHLET
EN ANDERE SPECIAALPREPARATEN
SPENEN EN ZUIGFLESSCHEN

VRAAGT VLLEDIG PROSPECTUS

ZOETERMEER IN ALLE PLAATSEN VERTEGENWOORDIGD.

 PILULAE JOD-OVI	 LIQUOR ERODII VERWEY
 PIL.FERRO-50-VERWEY PIL.ARSEN-FERROWEY-COMP PIL.ARSEN-FERROWEY PIL.FERROWEY-COMP	 PILULAE KAJOETI

N. VERWEY & Co. - TIEL
Apotheek gevestigd in 1741, tevens fabriekmatig bereidend sinds 1818
Apotheker: J. J. VERMET
Postgto 98061 - telefoon 79 - telegram: vermet

1-8 MEI 1937
BOEKENWEEK

In dit Blad worden uitsluitend annonces opgenomen, die door de Vereeniging Tegen de Kwakzalverij zijn goedgekeurd.

HET NEDERLANDSE KALKVOEDSEL

NOURICAL

NOURICAL TABLETTEN
30 tabletten, per tablet 1½ gram calciumgluconaat bevattende. Prijs voor het publiek: f 0.95. Kliniekverpakking à 288 tabletten: f 7.50.

NOURICAL CHOC. HAGELSLAG EN GESTAMPTE ANIJSMUISJES bevatten 5% calciumgluconaat en 5% calciumphosfaat. Prijs voor het publiek: f 0.60 per busje van 200 gram.

NOURICAL PAPPOEDER bevat 25% calciumgluconaat, 25% droog moutextract, 50% suiker. Prijs voor het publiek: f 0.95 per busje van 180 gram.

**N. V. NOURYPHARMA
DEVENTER - HOLLAND**

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

REDACTIE: DR PH. A. COPPENS - Bergschelaan 167a - Rotterdam

Bestuur der Vereeniging: DR C. J. BRENKMAN, Arts te 's Gravenhage, Voorzitter; MR M. D. K. S. VAN LIER, Rechter te Amsterdam, Lid van het Dagelijksch bestuur; DR PH. A. COPPENS, Apotheker Gem. Ziekenhuis, Bergweg, Rotterdam; MR A. VAN DER ELST, oud-Ambtenaar van het O.M. bij Kantongerecht te Leiden, te Noordwijk aan Zee; N. KEULEMANS, Apotheker, Binnengasthuis Amsterdam; MR J. MOOLENBURGH, Kantonrechter te Middelburg; MR J. J. PLUGGE, Rechter te Utrecht; Mej. J. C. RESSING te Delden; MR H. B. DE BRUEYS TACK, Ambtenaar O.M. te Alkmaar; A. H. v. d. VELDE, Apotheker, Inspecteur v. Volksgezondheid in Alg. Dienst te 's Gravenhage; G. E. WINDE-MÜLLER, Arts te Vaassen; H. J. A. TER WEE, Apotheker Wilhelmina Gasthuis te Amsterdam, Secr.-Penningmeester.

Adres voor het opgeven v. Leden en Abonnés:
H. J. A. TER WEE - Zoomstr. 30 - Amsterdam
Postgiro der Verg. 32237 - Gem. Giro K. 1672
Lidmaatschap der Vereeniging . . . f 3.—

Het nadrukken van artikelen
uit dit blad is niet alleen
geoorloofd doch wordt zelfs
dringend verzocht.

Abonnement per jaar fr. p. p.
bij vooruitbetaling f 2.—
Administratie Maandblad: Keizersgracht 104 -
Amsterdam C. - Telef. 49122 - Postgiro 78536

DE COMMISSIE VAN CONTROLE OP DE AANPRIJZING VAN GENEESMIDDELEN EN GENEESWIJZEN - II¹)

HET WERK VAN HET BUREAU

door

DR C. J. BRENKMAN

Sinds het oogenblik dat ik het plan opvatte om over de controle-commissie, in engeren zin, n.l. over het „Bureau” en over zijn werk te gaan schrijven is er reeds weer het een en ander gebeurd, dat niet heeft nagelaten invloed uit te oefenen op genoemd plan. Er waren omstandigheden die maakten dat dit artikel van maand tot maand werd verschoven; zij waren: tijds-gebrek en een tekort aan bezonken inzicht. Langzamerhand kwam hierin wel eenige verbetering, echter er deed zich een nieuw feit voor, dat hier wel in de eerste plaats vermeld moet worden. Het is den lezers bekend dat de oud-secretaris, de heer Keulemans, en ik een paar vergaderingen van het Bureau bijwoonden; nog niet bekend is dat het contact met het Bureau opnieuw tot stand kwam in Januari van dit jaar, toen onze secretaris, de heer Ter Wee, en schrijver dezes opnieuw een werkvergadering bijwoonden ter bespreking van het in November gepubliceerde artikel, waarop inmiddels de voorzitter van het Bureau, prof. Veraart, weer heeft geantwoord in het nummer van Maart j.l. De besprekingen hebben er toe geleid dat ik, na rijp

beraad, niet meende te mogen weigeren, toen mij gevraagd werd als medisch adviseur van het Bureau te willen optreden, een vraag die geboren was uit het vertrek van dr Buning.

Het bijwonen van de gewone maandelijksche werkvergaderingen heeft mij meer inzicht kunnen geven in het werk van het Bureau, dan ik in het vorige jaar hebben kon en ik meen dat de objectiviteit hieronder niet geleden heeft. Ik ben mij zeer goed bewust dat er onder onze lezers zullen zijn, die misschien niet heelemaal met deze verwachting zullen instemmen, toch hoop ik dat zij hun oordeel zullen opschorten totdat de feiten hebben kunnen spreken.

Stellig kan ik reeds thans verklaren dat de momenteel nog brooze band, die provisorisch gelegd is tusschen onze Vereeniging en het Bureau, nog in geen enkel opzicht als knellend is aanvoeld en dat dit contact intendeend reeds voor beide partijen — zij het dan tot nu toe: kleine — voordeelen heeft opgeleverd.

Laat ik U nu echter eerst iets over het werk van het Bureau mogen vertellen.

Velen onzer lezers zal het wel bekend zijn dat de contrôle-com-

Mededeelingen van het Bestuur

Het Bestuur der Vereeniging stelt er prijs op mede te deelen, dat het zich na uitvoerige bespreking in een vergadering van het Algemeen Bestuur kan vereenigen met het optreden van Dr BRENKMAN als medisch adviseur van het Bureau der Commissie van Contrôle op de Aanprijzing van Geneesmiddelen en Geneeswijzen.

Dr BRENKMAN had het voldoen aan het verzoek van dit Bureau, om als zoodanig mede te werken, afhankelijk gesteld van de goedkeuring van ons Bestuur.

NIEUWE LEDEN:

J. DOORSCHODT te 's Gravenhage.
Pharm. Stud. Vereen. Luctor et Emergo te Amsterdam.

H. J. A. TER WEE, Secr.

missie een leidraad heeft opgesteld, volgens welke bepaalde lijnen worden gevolgd bij de beoordeeling der aangeboden advertenties.

»De taak der commissie bestaat in het beoordeelen van alle aanprijzing van

a - geneesmiddelen, waaronder ook te verstaan alle middelen, welke aanbevolen worden als hebbende een gunstige preventieve werking;

b - geneeswijzen, waaronder te verstaan alle behandelingen van geneeskundigen aard.«

Dit eerste punt der leidraad wordt dan nader toegelicht: de strekking is om zooveel mogelijk alle publiciteit onder de competentie der commissie te doen vallen, die betrekking heeft op aanprijzing van middelen ter geneezing of voorkoming van ziekten en ter

¹ Het eerste artikel verscheen in het November-nummer van 1936.

bevordering der lichamelijke gezondheid.

»In het tweede punt der leidraad wordt uitgesproken dat de werkkring der commissie zich niet behoeft te beperken tot die aanprijzing, waarbij met name genoemde geneesmiddelen en geneeswijzen aan het publiek worden aanbevolen, maar dat deze ook omvat de zgn. gecamoufleerde reclame, d.w.z. die reclame, welke aanleiding geeft tot het aanvragen van geschriften, gratis monsters, apparaten enz., alsmede tot het bezoeken in het bijzonder van op het gebied der geneeskunde onbevoegde personen.«

Uit deze twee eerste punten der leidraad blijkt wel voldoende welk een omvangrijk terrein de contrôle-commissie meent te moeten bestrijken. Men bepaalt zich principieel niet tot advertenties, doch wenscht een oog in het zeil te houden op „alle aanprijzing”, op „alle publiciteit”, op dit specifieke terrein.

Deze beide punten zijn van het allergrootste belang en de vraag moet worden gesteld of het bureau der commissie er in den loop der jaren in geslaagd is naar genoemde punten te handelen.

Zeer zeker heeft men hier geen volledig succes bereikt; zeer zeker zijn er talloze wijzen van aanprijzing die het wakend oog der commissie ontsnappen en waarvan gezegd moet worden dat dit ernstig te betreuren valt, maar de taak — voorzoover deze wordt vervuld in verband met publicaties in de pers — is reeds vrij zwaar en heeft geleid tot zeer belangrijke verbeteringen, waarvan voorbeelden te over gegeven kunnen worden.

Laat ik even blijven stilstaan bij het feit dat het Bureau zich slechts met een gedeelte der publiciteit kan bemoeien. Voor een belangrijk deel wordt dit verklaard door de teugellooze vrijheid die gelaten wordt aan hen, die uit allerlei overwegingen, onze brievenbussen wenschen te vullen met gedrukte reclame voor z.g. geneesmiddelen en geneeswijzen, voor kwakzalvers en hun praktijken, voor lezingen en tentoonstellingen en wat niet al op dit groote gebied, waarvan zoo enorm veel

aantrekkingskracht uitgaat op hen die zich ten doel stellen te parasiteren op de zak van het publiek.

Deze teugellooze vrijheid wordt sterk geaccentueerd door het betreurenswaardige feit dat de post hierin geen rem schijnt te kennen en mededoet aan het bezorgen van allerlei ongezonde lectuur.

Dat het bureau hier in de toekomst nog een groote taak wacht is wel zeer te hoopen, afgezien natuurlijk van de vraag of het bureau dan niet moet worden gevormd, voor de beantwoording waarvan ik belangstellende naar mijn eerste artikel verwijs.

Principieel beperkt men zich niet tot het controleeren van bepaalde reclame-methoden, doch de *praktijk* beperkt den arbeid van het bureau tot de advertentiepagina's der dag- en andere bladen... voorzoover dezen willen zeilen op het kompas van het bureau.

Nu moet men goed begrijpen dat het hier gaat om een subtiel werk: aan de eene zijde moeten de aankondigingen worden gekuischt en moeten ongewenschte advertenties worden geweerd, aan de andere kant mag niet vergeten worden dat de bladen belangrijke baten trekken uit de regelmatige aanbiedingen van geneesmiddelen. *Eenmaal het standpunt aanvaardend dat voor deze middelen in het openbaar reclame mag worden gemaakt, kan een controleerend lichaam alleen uitwassen tegengaan.*

Meestal wordt, bij kritiek op het werk der commissie, gezegd dat er nog zooveel in de pers verschijnt wat niet had moeten doorgelaten worden. Ik heb zelf deze kritiek meermalen geuit en ik zal haar waarschijnlijk nog dikwijls uiten. Ook in de boezem van het bureau wordt herhaaldelijk aldus gesproken, maar: Keulen en Aken zijn nu eenmaal niet op één dag gebouwd! Slechts een langzaam doch doelbewust voortschrijden kan den arbeid van het bureau op den duur in gunstigen zin beïnvloeden. Overijlde besluiten zouden veel kunnen bederven en het „hoor en wederhoor” moet telkens weer worden toegepast. Het is niet te verwonderen dat zij die dit werk verrichten fouten

INHOUD

	Blz.
De Commissie van Controle op de Aanprijzing van Geneesmiddelen en Geneeswijzen II	
BRENKMAN	35
Mededeelingen van het Bestuur	35
Het Instituut Walraven	37
Kwakzalverij bij Kinderziekten	37
Rechtszaken	39
Jaarverslag over 1936	39
Rekening en Verantwoording over 1936	40

maken en fouten zullen blijven maken. Blijf er buiten staan en de scherpste kritiek zult gij kunnen blijven uitoefenen! Ik gaf er de voorkeur aan het er op te wagen en te trachten mede te werken aan het bereiken van belangrijke verbeteringen op dit gebied.

Het bovenstaande betoog zal niet iedereen overtuigen en ik heb er dan ook ernstig over gedacht eenige voorbeelden te geven van het werk van het bureau; echter, bij nader inzien, lijkt het mij niet juist namen te noemen van middelen die het controle-stempel: „geen bezwaar”, niet konden verwerven, o.m. omdat een groot aantal van deze namen den lezers toch geheel vreemd zouden zijn: de vindrijkheid van den adverteerder van kwakzalversmiddelen en van dat wat op de grens staat is groot.

Beter lijkt het mij mee te deelen dat ik in den loop van nog geen half jaar reeds talrijke malen een aankondiging ontoelaatbaar heb hooren verklaren en ik heb mij dikwijls kunnen verheugen wanneer weder een barrière werd opgeworpen ter wering van voor de volksgezondheid schadelijke middelen. Daarenboven worden een groot aantal advertenties verbeterd, of — wil men — minder slecht gemaakt.

Veel zal nog worden geadverteerd dat den bestrijder der kwakzalverij zal ergeren. De „Vereeniging tegen de Kwakzalverij” zal nog tot in lengte van dagen een taak hebben te vervullen en zij zal den moed niet mogen verliezen wanneer de kwakzalver steeds weer nieuwe methoden bedenkt en nieuwe wegen weet te bewandelen ten einde het groote publiek zand in de oogen te strooien en

het te verlokken hem op zijn kronkelpaden te volgen.

Onze vereeniging heeft een andere taak dan de controle-commissie; men houde zich dit goed voor oogen. Beider werk echter zal er door kunnen winnen, wanneer er een samenwerking bestaat, die — naar mijn persoonlijke overtuiging — krachtig zal moeten worden voortgezet.

En als dan, trots het bureau, toch advertenties verschijnen, die onze vereeniging streng moet afkeuren, dan moet men er aan wenen dat zoiets heelemaal niet vreemd is, daar de Vereeniging uit den aard der zaak veel verder moet en kan gaan dan welke controle-commissie ook.

Ook als wij of zij fouten maken, dan is dat nog wel weer te overkomen. De kwakzalvers zijn niet zoo scrupuleus dat we veel plichtplegingen met hen moeten maken. In hun vaandel staat geschreven — al is het dan met onzichtbaar schrift — *pecunia non olet* (geld

stinkt niet) en het zal blijven behooren tot de groote taak van onze vereeniging en eveneens tot die der controlecommissie om het dezen heeren duidelijk te maken dat zij in ons land op een steeds krachtiger wordende barrière stuiten bij het beramen van hun minderwaardige praktijken.

De adverteerders van geneesmiddelen en geneeswijzen moeten begrijpen dat hun waardigheid meebrengt dat kwakzalverachtige reclame op den duur hun producten slechts nadeel kan toebrengen en dat goede waar slechts met eenvoudige en waarachtige woorden behoort te worden aangekondigd. Het controle-bureau, zooals dit thans werkt en zooals dit al jaren gewerkt heeft, verrichtte zonder twijfel belangrijk werk en zal in de toekomst nog heel wat kunnen doen, waarover onze vereeniging zich zal verheugen; moet er tot grootere activiteit worden aangespoord dan behoort dat tot de taak onzer vereeniging.

Kwakzalverij bij Kinderziekten - II

Een ontdekking die onschatbare diensten heeft bewezen is die der vitaminen. Maar wat hebben fabrikanten en handelaars haar toch weer misbruikt en waar hebben ze toch allemaal vitaminen, b.v. de antirachitische, ingestoken! Is er nog een melkpoeder, nog een kindermeel, nog een z.g. versterkmiddel dat niet prijkt met een rijke vitamine-inhoud. Ja, goed, dat heeft waarschijnlijk niet veel kwaad gesticht. Maar wat wel kwaad heeft gesticht is het kwakzalverachtig lawaai dat rond zeer vele van die vitaminen houdende versterkmiddelen werd gemaakt, die alles wat verzwakking heet in den volksmond genezen moest, en het feitelijk de tijd gaf toe te nemen en te verergeren.

Hetzelfde mogen we zeggen van de levertherapie, een geneesmethode die mirakelen doet daar

Het Instituut Walraven

Geruimen tijd hebben wij weinig of niets gehoord van deze inrichting. In April 1935 schreven wij o.a. over de werkzaamheden ervan het volgende:

In verband met de in de pamfletten van het instituut voorkomende dankbetuigingen, die door de Rotterdamse politie onderzocht zouden zijn (je moet toch maar brutaal zijn), treffen wij een merkwaardige opmerking aan. Deze was geplaatst in de Nieuwe Rotterdamse Courant, en luidde:

WAARSCHUWING

„De hoofdcommissaris van Politie te Rotterdam geeft belanghebbenden, die zich in verbinding stellen met het „Heilinstituut Walraven“, speciale inrichting voor behandeling van chronische ziekten, gevestigd Vierambachtstraat 114 te Rotterdam, in overweging het contract, dat ter teekening wordt aangeboden, nauwkeurig te lezen, alvorens dit te onderteekenen.”

Het overdrukken en verspreiden van deze waarschuwing met enkele opmerkingen erbij, waren oorzaak, dat door den eigenaar

van het instituut een eisch tot schadeloosstelling werd ingediend, dewelke evenwel uitliep op een niet-ontvankelijk verklaring van eischer in deze vordering.

Wij brengen hier even in herinnering waarom het in dezen ging. Het Instituut Walraven was indertijd wel zoo vriendelijk aan zijn patiënten kamertjes beschikbaar te stellen, die natuurlijk gehuurd moesten worden. De voorwaarden nu in het huurcontract genoemd, waren van dien aard, dat het Instituut er lang geen slechte zaken mede deed. Dit laatste is op zich zelf niet zoo heel gek maar de werkzaamheden van de Heilinrichting lagen volgens de aankondigingen nu niet bepaald op dit terrein. Er werd echter op een grove manier misbruik gemaakt van de omstandigheden. Men weet dus thans weer een en ander van het welbekende Instituut!

Het is nu wel interessant iets uit de brochure te lezen, die tegenwoordig huis aan huis verspreid wordt.

Het Instituut is blijkbaar nu gevestigd in Den Haag (Jan van Nassastraat 23). Men schijnt het noodzakelijk te hebben gevonden

aan het hoofd der brochure een verklaring af te leggen waarom het deze verhuizing noodig achtte. Welnu, dit was eenvoudig een kwestie van uitbreiding! —

Eenigszins eigenaardig lijkt dit wel na kennisname der waarschuwing van de Rotterdamse Politie. Maar het staat er toch duidelijk: „Wegens uitbreiding is het Instituut verplaatst van Rotterdam naar Den Haag,” etc.

In werkelijkheid zal het er wel op neerkomen, dat het aantal patiënten noodig uitgebreid moest worden doordat er te Rotterdam na bovenstaand politiebericht leelijk de klad in was gebracht.

Ook thans wordt weer evenals vroeger in de pamfletten gewerkt met allerlei mooie attesten; van een overspannen dominee (die zijn verklaring natuurlijk schreef *nadat* hij door Walraven genezen was, als men het maar gelooven wil wat dat „genezen” van dezen weleerwaarden heer betreft).

Er is echter ook nog een geref. predikant bij, die slechts vermoed was vroeger maar nu weer heelemaal fit schijnt te zijn. Deze heer is zoo vriendelijk geweest o.a. het volgende te willen verklaren:

„Het is hem (den heer Walraven)

waar ze iets doet, maar alleen daar. En wat heeft men lever doen eten, ten eerste op een manier, die niet méér baten kon dan het eten van om 't even welk ander vleesch en ten tweede, in gevallen waar de uitwerking totaal nul moest blijven. Gevolg: vele ziekten die een zekere bloedarmoede en verzwakking veroorzaakten bleven in feite onverzorgd en kregen tijd meer en meer naedeelen in het leven te roepen. Dit zijn drie voorbeelden van zaken die buitengewoon verdienstelijk zijn op zich zelf, maar die worden misbruikt. Die voorbeelden zouden we met vele andere van meer dagelijksch, van alle-daagsch gebruik kunnen aanvullen waren we niet bevreemd langdradig te worden en verkeerd te worden begrepen.

(Vervolg Instituut Walraven)

geenszins om geldbejag te doen en van kwakzalverij is geen sprake. Van harte wensch ik, dat vele lijdenden in het Heilinstituut Walraven onder den zegen des Heeren genezing mogen vinden en alzoo ook deelen mogen in mijn blijdschap."

Wij zijn zoo vrij hieraan de opmerking toe te voegen, dat deze dominee al bitter weinig verstand blijkt te hebben van kwakzalverij. Dit nu is hem natuurlijk niet kwalijk te nemen. Wel is het hem euvel te duiden, dat hij zich zoo onvoorzichtig toont een terrein te betreden waarop hij allermint thuis blijkt te zijn. Niet alleen, dat hij hiermede zich zelf in zekeren zin belachelijk maakt, doch tegelijkertijd levert hij zodoende nog een gevaar voor de gezondheid van zijn medemenschen op. Dit zal toch met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid niet in zijn bedoeling gelegen hebben. Het is feitelijk haast niet te gelooven, dat ontwikkelde menschen zich ervoor leenen dergelijke verklaringen de wereld in te zenden.

Een andere dominee (althans volgens de brochure) schrijft o.m. het volgende:

„Ik zag een inrichting, die aan al de eischen van een uitstekende geneeskundige behandeling der patiënten kan voldoen. (Ook deze

En wat moeten we dan zeggen, als we rond goede en rond de beste zaken een deel kwakzalverij zien ontstaan, van een heele boel kinderzeepen, kinderopoeders en kinderzalven, van sommige blauwlicht lampen, van doorgedreven naakt- en rauwkostkuren, van de onmogelijk bij te houden reeks versterkende middelen?

Dit doet de handel leven, zal men zeggen. Ja, en de handelsman mag trachten zijn kapitaal te doen renderen, maar wij verdedigen de gezondheid onzer kinderen en zeggen waar het moet, wat past en niet past, wat goed is, wat nuteloos en wat nadeelig is.

Moeten we na die twee hoofdstukken nog verder zoeken naar kwakzalverij in de kinderverzorging, dan wijzen we op ... durven

predikant schijnt te denken, dat hij verstand heeft van het medische vak!) Niemand hoeft zich te geneeren. (Stel je voor!) De kostbare instrumenten, lampen voor hoogtezon, apparaten voor diathermie en hoogfrequentie, 20 motoren, enz. geven een prettigen en rustigen indruk, die al terstond het vertrouwen wekken in de natuurgeneeskundige geneeswijze. (De heer Walraven is beter bekend dan de schrijver van voorgaande regelen, dat volgens de moderne eischen zoo'n spreekkamer de patiënten „pakken” moet. Hij leze de kostelijke beschrijving van de colleges, die daarover gegeven worden in Amerika, eens na in „Arrow Smith”).

Nog eens: meer dan treurig is het te noemen, dat menschen, die toch werkelijk wel kunnen weten, dat zij zulke uitstapjes niet maken kunnen, ertoe overgaan dergelijke zouteloze dingen te verkondigen en dan nog wel zóó, dat het gevaar voor anderen kan opleveren.

Wij zullen het hier thans verder niet over hebben.

Vermeldenswaard is echter nog iets uit een andere verklaring, die wel niet van een dominee is, doch welke wél door een predikant gesanctioneerd is. Dat laatste is evenwel nog het allergekste. Men leze:

„Constipatie sedert haar kinderjaren. (Je moet er toch maar aan

we? De officieele belangstelling rond het kind.

Doch vooraf ook hier een openlijke en oprechte waardeering en hulde voor alles wat ten bate van de gezonde ontwikkeling van het kind door of met de hulp van officieele inrichtingen werd en wordt verwezenlijkt en bekomen.

Dit belet echter niet dat onder de schaduw van die schoone boom weer paddestoeltjes opgeschoten zijn, meestal ontstaan uit officieele ijver, aanstellerige voorstellenmakerij en demagogisch opbod. In dit opzicht, om maar één voorbeeld te geven, is er de kop melk, in de morgen, op school. Enkele kinderen die ze hoogst noodig hebben, komen beter niet op school; enkele anderen kunnen ze nuttig gebruiken; de overgrootste meerderheid is er noch bij gebaat

sukkelen!) Geen enkel middel hielp. (Ook al vrij sterk!) Operatie werd aangeraden maar deze bleek te groot en kon dus niet uitgevoerd worden. In ons Instituut zonder operatie geholpen. Zij heeft thans reeds langer dan vier jaar ontlasting. (Ook dat zou wel eens een bezwaar voor een gewoon mensch kunnen worden!) De dominee komt hier nog eens achteraan met o.m. de volgende verklaring:

„Ondergeteekende ..... verklaart oprechtelijk, dat het bovenstaande getrouw de werkelijkheid weergeeft en staat voor de waarheid der vermelde feiten in..... Men voelt wel, dat het nu heusch beter is hier werkelijk verder niets aan toe te voegen. Het zou al te gek worden!

Een 25 kwalen worden opgesomd, die door het Instituut met succes volgens „de Natuurgeneeswijze” verholpen kunnen worden. Dat dit werkelijk het geval moet zijn, zal men bijna gaan gelooven. Maar daar is het natuurlijk ook juist om te doen. Enfin, men kent het adres: Instituut Walraven, wegens „uitbreiding” verplaatst van Rotterdam naar Den Haag, Jan van Nassaustraet 23, (direct achter den dierentuyn). Wij hopen, dat het binnen afzienbaren tijd wederom wegens „uitbreiding” verplaatst zal moeten worden. —

Weest voorzichtig! C.

noch bij geschaad en voor een laatste deel is ze vrijweg nadeelig. Besluit: een groote (bereken maar eens wat een kop melk vertegenwoordigt in een schoolbudget), op zijn zachtst gezegd, nuttelooze uitgave. Maar het geeft een cachet van philanthropie aan de school.

Of dit alles thuis hoort onder de rubriek kwakzalverij? Dit hangt

RECHTSZAKEN

ONBEVOEGD UITOEFENEN DER GENEESKUNST

Een Magnetiseursgeval

Onderstaande regelen, ontleend aan berichten in de Nieuwe Hengelosche Courant, illustreeren op duidelijke wijze, dat het uitoefenen van het beroep van magnetiseur voorloopig nog wel een attractie zal blijven voor allerlei gespuis, dat er niet tegen op ziet om op een gemakkelijke doch weinig eerbare wijze aan de kost te komen.

Het is een bekend feit, dat lang niet steeds eenvoudig is om uit te maken of bepaalde handelingen wettelijk in strijd zijn met de bevoegdheid tot uitoefenen der geneeskunst. Herhaaldelijk kan men in de couranten berichten aantreffen, waaruit blijkt, dat kanton-gerechten of rechtbanken dergelijke zaken te behandelen hadden, en geen termen voldoende aanwezig konden

af van de bepaling die aan het woordt wordt gegeven. Van Dale's woordenboek geeft als synoniem: boerenbedrog. Er ligt over alles wat we hier hebben besproken en bedoeld een zekere schijnbehandeling, een valsche geruststelling die geen geneeskunde meer is, maar iets anders. D. J. LEBEER. (*Gen. Voorlichting van het Publiek*)

vinden om de dames en heeren magnetiseurs te veroordeelen. Een ieder, die eenigszins op de hoogte is van de methodes, die deze knoeiers toepassen, weet, dat in al deze gevallen, bewust of (in sporadische gevallen) onbewust, inderdaad wel degelijk sprake is van kwakzalverij. Hoevelen zullen in vaak hopelooze gevallen zich niet vastgeklampt hebben aan de voorspellingen van deze z.g. magnetiseurs? Hun laatste spaarduitjes hebben ze er graag voor over om te hooren verklaren, wat geen enkele dokter durfde en mocht, dat ze hun gezondheid weer *geheel* zouden terugkrijgen! — Wij behoeven er hier niet lang over uit te wijden. Helaas is het een ieder eigenlijk maar al te zeer bekend. De groote moeilijkheid is echter steeds weer de zelfde. Ze werd hierboven reeds genoemd: de rechterlijke instanties ondervinden telkens, dat de mazen om te ontsnappen aan een vervolging met veroordeeling vele zijn en — dat de kwak-

zalverende magnetiseurs deze terdege kennen. Hun positie is dus in het algemeen een vrij sterke. Eenerzijds een publiek, dat als het ware op hun grenzeloze brutaliteit zit te wachten en er haast een wedloop van maakt om maar de eerste te zijn (ten einde opgelicht te worden), anderzijds een wet, die in ruime mate de gelegenheid biedt langs allerlei achterdeurtjes juist bijtijds het terrein te verlaten

Wat een overbodige omslag en kosten worden b.v. gemaakt in het hieronder afgedrukte geval!

Ter inleidende illustratie omtrent den persoon van den begaafden beklaagde moge eerst nog even het volgende dienen.

De betreffende L. G. J. de Vries was oorspronkelijk barbier te Almelo. Deze heeren hebben steeds ruim gelegenheid veel van de menschen te hooren. Het was dezen man blijkbaar duidelijk geworden, dat er voor hem wel een beter betaald baantje bestond, waarbij hij de menschen toch bij de neus kon nemen als weleer, maar dan op een andere manier!

Hij trok er dus tusschenuit en liet de scheerwinkel aan de zorgen van vrouw en zoon over. Na eenigen tijd de praktijk als magnetiseur uitgeoefend te hebben, groeide hem echter, zooals men dat noemt, de weelde over het hoofd. Doch de patienten zorgen er wel voor, dat het mijnheer verder aan niets ont-

JAARVERSLAG over 1936

Het afgelopen jaar kan voor de Vereeniging niet als ongunstig beschouwd worden. Ondanks vele afschrijvingen nam het ledental toe met 25, zoodat er op 1 Januari 1937 621 leden waren.¹ We zullen hopen, dat dit het begin is van een geleidelijke groei onzer Vereeniging, waarvoor het Bestuur de medewerking inroept van alle leden en abonné's. Dat dit in niet geringe mate afhankelijk is van den nieuwen vorm van ons Orgaan is buiten twijfel.

Niettegenstaande de verwachting in het jaarverslag over 1935 uitgesproken kon dit, zooals uit de Rekening en Verantwoording over

¹ Voor de goede orde merken wij bij dit cijfer op, dat de verspreiding van ons Maandblad belangrijk grooter is, deze bedroeg minimaal 2000 ex. Sedertdien kon een enkel nummer op belangrijk ruimer schaal worden verspreid. - Red.

1936 blijkt, geschiedt zonder overbelasting der uitgaven. Een en ander had tengevolge, dat we een batig saldo over het jaar 1936 mochten boeken van f 71.32 en we dus het jaar 1937 beginnen met een voordeelig saldo groot f 303.02.

Vanwege de Vereeniging werden 15 Kwakzalversmiddelen onderzocht en het verslag hiervan met vele onderzoekingen van het Rijks Instituut voor Pharmacotherapie. Onderzoek in ons Orgaan gepubliceerd.

Door bedanken van de Heeren C. G. Baert en Mr W. P. R. Bouman, die jarenlang bestuursleden onzer Vereeniging waren, werden als nieuwe bestuursleden gekozen de Heeren Mr J. Moolenburgh en A. H. van de Velde.

Ook buiten de Vereeniging mochten wij dit jaar een opleving waarnemen van de bestrijding der Kwakzalverij. Eenige groote dagbladen wijdden hieraan groote

serie's artikelen, voorzien van foto's en teekeningen, grootendeels gericht tegen het optreden van z.g. Heilpraktiker e.d. in ons grensgebied. Ook een Amsterdamsch „slaapster" stond in het centrum der belangstelling.

In den loop van dit jaar werden ook op verzoek van de Commissie van Contrôle op de aanprijzing van geneesmiddelen en geneeswijzen door enkele bestuursleden eenige vergaderingen bijgewoond, die ons een indruk gaven van het werk der Commissie. Alhoewel een samenwerking der Commissie met onze vereeniging op verschillende punten mogelijk is en wederzijds op prijs gesteld wordt, moeten wij afwachten in hoeverre deze samenwerking kan meewerken tot het welslagen van het doel onzer Vereeniging, wier principe's t.o.v. de aanprijzing van geneesmiddelen veel verder strekken dan die der Commissie.

de Secretaris-Penningmeester.

breekt en — de kantonrechter in eerste instantie kan omtrent zijn medische praktijken geen termen vinden, hem er op overtuigende wijze aan te herinneren, dat het voor anderen en hemzelf beter ware indien hij zich bij zijn oorspronkelijke beroep beperkte.

Het verslag der Nieuwe Hengelose Courant volgt nu hier:

Het kantongerecht te Enschede heeft een zaak te behandelen gehad tegen J. L. G. J. de V. te Delden, die zich als magnetiseur uitgeeft en die volgens zeggen der vrouwelijke getuige zooveel magnetische kracht bezat, dat een door hem gemagnetiseerde clivia was gaan bloeien, ja, dat zij zelfs stralen uit zijn vingers had zien komen. Welnu, dit „stralen” en in bloei komen van planten komt inderdaad in de literatuur, die zich met de verschijnselen van het magnetisme bezig houdt, herhaaldelijk voor. De man van dezen getuige, onderwijzer van beroep, hier ook als getuige gehoord, stond zeer sceptisch tegenover deze dingen.

Merkwaardig is wel, dat de verdachte niet verschenen was. Hij zou het o.i. toch op prijs hebben moeten stellen nu eens in de gelegenheid te zijn voor een officieele instantie zijn enorm magnetisch vermogen te demonstreeren, om nu eens te bewijzen, dat hij geen kwakzalver was, doch inderdaad gaven bezat, die aan de lijdende menschheid

ten goede konden komen. Wanneer hij overtuigd is van zijn kunnen, dan heeft hij door het wegblijven van de kantongerechtszitting, aan de erkenning van het magnetisme als natuurfeit, zeker geen goed gedaan.

Hij heeft nu wel degelijk het odium van kwakzalverij op zich geladen en bij voorbaat de strafpredikatie van het O.M. tegen het als kwakzalver voordeel putten uit eens anders ongeluk, gecincasseerd. Op zichzelf mag iemand, die zieken geneest, aanspraak maken op belooning, dat doet de dokter immers ook, maar in de literatuur over magnetisme wordt steeds op den idealistischen kant van de zaak gewezen en dan doet een honorarium van f 35 in de maand voor één patiënt, niet sympathiek aan. Later, toen slechts twee behandelingen werden gegeven, werd dit bedrag weliswaar tot f 8 teruggebracht, maar met die f 35 is het toch begonnen.

Het geval zelf kwam hierop neer, dat het echtpaar, dat als getuige verscheen, een zoon had, die aan een zenuwziekte leed, die blijkbaar ongeneeslijk was en langzaam verergerde. Dokter en zenuwarts hadden den patiënt opgegeven en met leed in het hart zagen de ouders hun kind steeds meer achteruitgaan.

Toen hoorde men van De V. De vrouw haalde haar man over dezen magneti-

seur te raadplegen. Men wil graag het uiterste doen om zijn kind te redden en De V. beloofde redding.

Volgens de moeder is de toestand van den jongen inderdaad eenigermate verbeterd. De vader is daarvan niet overtuigd en de behandelende geneesheer schrijft de verbetering toe aan het werk, dat men den jongen gegeven heeft, waardoor hij de voor hem noodzakelijke afleiding vond.

Het O.M. zag in verdachte het type van een kwakzalver, die in zijn vroegere beroepen niet was geslaagd en het nu maar eens als genezer probeerde. Er zijn velen van dezulken. Het is begrijpelijk, dat ouders, die in omstandigheden verkeeren als deze, zich aan een stroohalm vastgrijpen, maar het optreden van De V. is hoogst laakbaar. Het is moeilijk tegen een kwakzalver voldoende bewijzen te krijgen, omdat de menschen er tegen opzien in het openbaar hun verklaringen tegen dergelijke personen af te leggen. Vaak komen na een rechtszaak als deze stapels anonieme brieven binnen, van menschen, die geen baat hadden gevonden, doch dit niet hadden durven te verklaren.

Tegen De V. werd tenslotte de maximumstraf staande op het onbevoegd uitoefenen der geneeskunde, geëischt: f 300 subsidiair een maand hechtenis. (Kantongerecht Enschede, Dec. 1936).

REKENING EN VERANTWOORDING OVER 1936

ONTVANGSTEN		UITGAVEN	
Nederl. Maatsch. tot bevordering der Geneeskunst	f 50.—	Redacteur	f 600.—
Nederl. Maatschappij tot bevordering der Pharmacie	„ 25.—	Onkosten redactie	„ 9.52
Nederl. Maatschappij tot bevordering der Tandheelkunde	„ 25.—	Secretaris-Penningmeester	„ 250.—
Afdeelingen Mij. t. b. d. Geneeskunst en Departementen Mij. t. b. d. Pharmacie	„ 210.65	Onkosten Secretaris	„ 38.63
Contributie leden	„ 1860.98	Uitgever Maandblad	„ 1169.21
Abonnementen	„ 186.20	Contributie Groene Kruis	„ 10.—
Verkocht 28 exemplaren „Kwakzalversmiddelen”	„ 38.17	Aankoop Kwakzalversmiddelen	„ 3.10
Advertentiën	„ 18.88	Onderzoek Kwakzalversmiddelen	„ 75.—
Verkochte Maandbladen	„ 1.05	Druk- en Cyclostylwerk	„ 44.45
Rente Gemeente Giro	„ 2.01	Diversen	„ 6.—
	f 2417.94	Onkosten Bestuurs- en Ledenvergadering	„ 32.15
		Reiskosten Bestuur en Redacteur	„ 30.10
		Innen contributies en abonnementen	„ 78.46
			f 2346.62
		Voordeelig saldo	„ 71.32
			f 2417.94

Het voordeelig saldo op 31 Dec. 1935 was f 231.70

Het voordeelig saldo over 1936 is „ 71.32

Blijft een voordeelig saldo van f 303.02

Nagezien en accoordbevonden,

de Commissie tot nazien van de rekening

w.g. C. HUGENHOLTZ

w.g. Dr COENRAAD HIJMANS

Het Bestuur

w.g. Dr C. J. BRENKMAN, voorzitter

w.g. Mr M. D. K. S. VAN LIER, onder-voorzitter

w.g. H. J. A. TER WEE, secretaris-penningmeester

RAAFF'S Temoelawak Gal-Pastilles

In archiv. f. exp. Path. u. Pharm. afl. 25 Mei '36 verscheen van Hans Robbers een artikel over proeven, verricht in het Pharm. Instituut der Universiteit te Giessen, met de AETHERISCHE

OLIËN en de KLEURSTOF van de

CURCUMA JAVANENSIS, elk afzonderlijk

De Samenvatting vermeldt:

- 1e. Het Curcuma-Simplex bevat verscheidene gal-drijvende stoffen.
- 2e. De gal-drijvende werking van de Curcuma berust ten deele op de contracties van de galblaas en ten deele op verhoogde galproductie.
- 3e. **DE VERHOOGDE GAL-SECRETIE** komt tot stand door den **INVLOED DER AETH. OLIËN**.
- 4e. **DE KLEURSTOFFEN** van de Curcuma veroorzaken een **CONTRACTIE** van de **GALBLAAS** en daardoor een **VERHOOGDE AFSCHIEDING** van **BLAASGAL**.

Ons extract bevat: 13,5% aeth. oliën, 7,8% kleurstof. Bovendien een **hoog gehalte aan vette curcuma-olie**
 Fabr.: A. Boerrigter Raaff, Leuvenchestrat 61, Scheveningen. **RAADPLEEG UW DOKTER**

In dit Blad worden uitsluitend annonces opgenomen, die door de Vereeniging Tegen de Kwakzalverij zijn goedgekeurd

GLASFABRIEKEN A. J. BAKKER

Opggericht 1838

NIEUW BUINEN

Wij leveren uit onderstaande magazijnen:

Amsterdam
 Geldersche Kade 97/99
 Tel. 40054

Prima qualiteit
MEDICIJN-GLAS

Rotterdam
 Haringvliet 27/29
 Tel. 12101

Groningen
 Ged. Zuiderdiep 39
 Tel. 793

verder in zeer
 ruime sortering:

Zwolle
 Diezerstraat 5
 Tel. 2591

ziekenverplegingsartikelen, apotheek- en laboratoriumbenodigdheden als koorts-, bad- en chemische thermometers, bedpannen, urinalen, irrigatoren, spuiten, inneemglasjes, maatglazen, trechters, personen- en babyweegschalen, balansen, Jena kookglas, object- en dekglasjes, zalfpotten, dozen etc.

Geïll. prijscourant wordt op aanvraag gaarne toegezonden.

FIRMA P. L. STRAATMAN — ENSCHEDE

Postbus 65 — Gevestigd 1889

Etiketten-, Papierwaren- en Cartonagefabriek

UW ADRES VOOR

VOUWDOOZEN EN FONDSETIKETTEN

Het beste adres voor mooi uitgevoerde

PARTICULIERE DOOZEN EN ETIKETTEN

BROMOCALM liq.

BROMOCALM bouillonblokjes

BROMOCALM tabletten

Voortreffelijk Nervinum en Sedativum in 3 verschillende samenstellingen en vormen

Voor Artsen Literatuur op aanvraag

N.V. Pharmaceutisch Chemische Industrie

Amsterdam „Phia”

Brouwersgracht 115 — Amsterdam C
 Telef. 42131 — 42331

Haliphoscal

Halitran 1200 en
 Kalkphosphaten

Een waardevolle aanvulling bij de bestrijding van winterhanden en -voeten en van circulatie-stoornissen.

Het zeer hoge gehalte aan vitamine A bevordert een gezonde conditie van de epitheel-weefsels. Het vitamine-D-gehalte waarborgt de beenvorming.

Bestrijdt tandcaries en tanduitval, en bevordert de tandvorming bij kinderen door het op peil houden van het kalkgehalte.

Van belang tijdens de graviditeit, en in alle gevallen, waar een kalk-tekort bestaat of dreigt te ontstaan.

Indicaties: Zie boven.

Gegarandeerde potentie per gram:

Vitamine A: 36 000 Intern. Groei-Eenh.
 Vitamine D: 3.000 Internat. Eenheden
 Plus kalk-phosphaten.

Voor Medici:

Gratis monsters
 op
 aanvraag.

Dosis: Prophylactisch en
 bij tandcaries . . . . . 2 capsules
 In acute gevallen . . . . . 4 capsules
 daags na den hoofdmaaltijd.

Flacon 25 capsules . . . . . f .80
 Flacon 50 capsules . . . . . f 1.40
 Flacon 100 capsules . . . . . f 2.40

Iedere capsule bevat 0.148 cc Halitran
 1200 en 0.1296 gr. calcium-phosfaat.

Alleenvert. voor het Continent en Ned. Oost- en West-Indië:
 N.V. Drogerijen Maatschappij, Pharm. Afdeling, Rotterdam.

5

ASCAL-CALQUINAL-HEPREX

zijn GENEESmiddelen

Fabrikanten: N. V. AMSTERDAMSCH E CHININEFABRIEK

**DELIUS
AMSTERDAM**

Benodigdheden voor:
 APOTHEKEN
 ZIEKENHUIZEN
 LABORATORIA
 DROGISTEN
 ONDERWIJS

1840

**N.V. ORGANON
OSS**

strijdt mede tegen het misbruik van geneesmiddelen, doordat zij uitsluitend bij medici propaganda maakt voor haar preparaten.

30 Pantonsiletten
 30 DIAMINO, 10 METHYL-ACRIDINIUMCHLORIDE, 3 mg GR. PER TABLET.
 TEGEN VERKOUDHEID EN TER BESCHERM. V. DE MOND-EN KEELHOOLTE
 PRIJS F. 0.65

CHEMIFA-CHEM. FABRIEK-AMSTERDAM N.V.

**ZIEKENVERVOER
ONDERNEMING
HOLLAND**

11220
 ROTTERDAM
 GLASHAVEN 37

N.V. A'DAMSCH E VERBANDSTOFFEN FABRIEK

FABRIKANTE van alle soorten

**VERBANDSTOFFEN
VERBANDTROMMELS**

GROSSIER in ZIEKENVERPLEGINGSARTIKELEN

HARTMANN'S PLEISTERS
 ZINKOCOLL en KOSMOPLAST

BROUWERSGRACHT 180 — TELEF. 44213-43213

<p>PILULAE JOD- OVI</p>	<p>LIQUOR ERODII VERWEY</p>
<p>PIL FERRO-50-VERWEY PIL ARSEN-FERROWEY-COMP PIL ARSEN-FERROWEY PIL FERROWEY-COMP</p>	<p>PILULAE KAJOETI</p>

N. VERWEY & Co. — TIEL

Apotheek gevestigd in 1741, tevens
 fabriekmatig bereidend sinds 1818

Apotheeker: J. J. VERMET

Postgto 98061 — telefoon 79 — telegram: vermet

ALUCOL

Colloidaal
 aluminiumhydroxyde

De verlaagde prijzen zijn:

36 tabletten f 0.80
 60 " " f 1.25
 50 gr. poeder f 0.75
 100 " " f 1.50

N.V. Pharm. Handelsafdeeling
 v h. KERKHOFF & Co.
 Nassaukade 370 - Amsterdam

In dit Blad worden uitsluitend annonces opgenomen, die door de Vereniging Tegen de Kwakzalverij zijn goedgekeurd.

HET NEDERLANDSE KALKVOEDSEL

NOURICAL

NOURICAL TABLETTEN
 30 tabletten, per tablet 1½ gram calciumgluconaat bevattende. Prijs voor het publiek: f 0.95. Kliniekverpakking à 288 tabletten: f 7.50.

NOURICAL CHOC. HAGELSLAG EN GESTAMPTE ANIJSMUISJES
 bevatten 5% calciumgluconaat en 5% calciumphosfaat. Prijs voor het publiek: f 0.60 per busje van 200 gram.

NOURICAL PAPPOEDER
 bevat 25% calciumgluconaat, 25% droog moutextract, 50% suiker. Prijs voor het publiek: f 0.95 per busje van 180 gram.

**N. V. NOURYPHARMA
DEVENTER - HOLLAND**

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

REDACTIE: DR PH. A. COPPENS - Bergschelaan 167a - Rotterdam

Bestuur der Vereeniging: DR C. J. BRENKMAN, *Arts te 's Gravenhage, Voorzitter*; MR M. D. K. S. VAN LIER, *Rechter te Amsterdam, Lid van het Dagelijksch bestuur*; DR PH. A. COPPENS, *Apotheker Gem. Ziekenhuis, Bergweg, Rotterdam*; MR A. VAN DER ELST, *oud-Ambtenaar van het O.M. bij Kantongerecht te Leiden, te Noordwijk aan Zee*; N. KEULEMANS, *Apotheker, Binnengasthuis Amsterdam*; MR J. MOOLENBURGH, *Kantonrechter te Middelburg*; MR J. J. PLUGGE, *Rechter te Utrecht*; Mej. J. C. RESSING te Delden; MR H. B. DE BRUEYS TACK, *Ambtenaar O.M. te Alkmaar*; A. H. v. d. VELDE, *Apotheker, Inspecteur v. Volksgezondheid in Alg. Dienst te 's Gravenhage*; G. E. WINDEMÜLLER, *Arts te Vaassen*; H. J. A. TER WEE, *Apotheker Wilhelmina Gasthuis te Amsterdam, Secr.-Penningmeester*.

Adres voor het opgeven v. Leden en Abonnés:
H. J. A. TER WEE - Zoomstr. 30 - Amsterdam
Postgiro der Verg. 32237 - Gem. Giro K. 1672
Lidmaatschap der Vereeniging . . . f 3.—

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd doch wordt zelfs dringend verzocht.

Abonnement per jaar fr. p. p. bij vooruitbetaling f 2.—
Administratie Maandblad: Keizersgracht 104 - Amsterdam C. - Telef. 49122 - Postgiro 78536

SASCOMINT

Terecht werd in het April-nummer van dit blad gewaarschuwd tegen „Sascomint”, voor welk kwakzalversmiddel in den laatsten tijd een groote reclame wordt gemaakt en waarbij, evenals voor andere anti-diabetes-middelen, welke zouden kunnen worden ingenomen, vooral gespeculeerd wordt op den tegenzin van vele suikerzieken om een bepaald dieet nauwkeurig te volgen of zich met insuline te doen inspuiten.

Ieder, die beweert een middel te bezitten, dat kan worden ingenomen door den lijder aan suikerziekte en hem vrijwaart voor dieet en insuline, kan er zeker van zijn bij een groote schare van zulke lijders gehoor te zullen vinden en het door hem vervaardigde middel voor goed geld aan deze patienten te kunnen verkoopen. Wie zich veel bezig houdt met studie van diabetes mellitus en met de praktische behandeling van de lijders aan deze ziekte, kan evenwel de schreeuwende aanprijzing dier middelen niet zonder meer naast zich neerleggen. Wil hij op de vragen van zijn patienten over zulke kwakzalversmiddelen een zakelijk antwoord kunnen geven, dan zal hij niet kunnen nalaten van tijd tot tijd zulke middelen bij in een ziekenhuis opgenomen patienten nauwkeurig te beproeven op hun werkzaamheid.

De gang van zulk een onderzoek is de volgende. Zoodra de patient met suikerziekte in de kliniek is

opgenomen, wordt hem een bepaald dieet voorgeschreven.

Dit dieet, waarvan de samenstelling, uitgedrukt in grammen koolhydraat, eiwit en vet, dagelijks dezelfde is, wordt gedurende den geheelen tijd van het onderzoek nauwkeurig gehandhaafd. Dagelijks wordt nagegaan hoeveel grammen suiker de patient per 24 uren bij dit dieet in de urine verliest, welke hoeveelheid wordt berekend uit het suikergehalte der urine in procenten en de totale hoeveelheid urine, in die 24 uren geproduceerd. Het heeft geen zin om het suikerverlies met de urine zonder meer in procenten uit te drukken. Want wie eerst 6 % suiker in de urine heeft en later, b.v. onder invloed van een of ander middel, slechts 3 % zou hebben, lijkt vooruit gegaan te zijn. Zou hij evenwel eerst 1 liter urine per 24 uren hebben geproduceerd en later 2 liter, dan doet een eenvoudige berekening het fictieve dezer vooruitgang zien. Toch wordt nog door kwakzalvers dikwijls alleen met dit percentage suiker gewerkt om verbetering van suikerziekte aan te toonen. Volkomen ten onrechte dus.

Verder wordt bij zulk een patient eenige malen daags het bloed-suikergehalte bepaald, waarbij ervoor gezorgd moet worden, dat het bloed voor deze bepalingen steeds op dezelfde uren wordt afgenomen om vergelijkbare waarden voor de verschillende dagen te verkrijgen.

Tenslotte mag men den patient nooit terstond het middel geven, waarvan men de werkzaamheid

Mededeelingen van het Bestuur

NIUWE LEDEN:

Afdeeling Breda der Ned. Mij. tot bevordering der Geneeskunst.

Departement 's Gravenhage der Ned. Mij. ter bevordering der Pharmacie.

Afdeeling Haarlem der Ned. Mij. tot bevordering der Geneeskunst.

Afdeeling Rotterdam der Ned. Mij. tot bevordering der Geneeskunst.

Afdeeling Wageningen der Ned. Mij. tot bevordering der geneeskunst.

Mej. J. DOEDENS, *Apotheker te Oegstgeest*.

A. J. DONK, *Apotheker te Leiden*.
Mej. J. E. M. TEN DIJK, *Apotheker te Leiden*.

A. A. VAN GLABBEEK, *Arts te Rijen (N.Br.)*.

J. G. HOGE, *Arts te Haarlem*.

D. C. KOK, *Apotheker te Leiden*.

J. N. VEENIS, *Arts te Breezand*,

H. VOERMAN, *Arts te Wouw*.

A. H. DE VRIES, *Arts te Haarlem*.

H. J. A. TER WEE, *Secr.*

wil nagaan. Teneinde nl. spontane schommelingen van het suikergehalte van bloed en urine niet aan te zien voor reacties op het toe te passen middel, moet men den patient eerste eenige dagen observeren zonder het middel.

In die dagen krijgt hij dus alleen dieet en wordt nagegaan hoe bloedsuiker en urinesuiker bij dat dieet zijn. Daar dergelijke onderzoekingen veel tijd vragen en inzonderheid een langdurig verblijf van den patient in de kliniek

noodzakelijk maken, kan eenzelfde kliniek slechts nu en dan zich met het onderzoek dier in aantal toenemende middelen bezighouden.

Zoodra ik van een mijner patienten van het bestaan van Sascomint had gehoord, heb ik den fabrikant om toezending van het middel voor klinisch onderzoek verzocht. Aan dit verzoek werd voldaan, waarbij genoemde fabrikant er zijn vertrouwen over uitsprak, dat ook het wetenschappelijk onderzoek zou bewijzen, dat het middel werkzaam was. Want immers, schreef hij, de praktijk had dit reeds bewezen.

Ik was in staat het middel bij een der patienten met suikerziekte, opgenomen in de Geneeskundige Afdeling van het Academisch Ziekenhuis te Leiden, te beproeven.

Aan deze patiente, een 57-jarige vrouw, werd een dieet gegeven, dat dagelijks 165 gram koolhydraat, 71 gram eiwit en 94 gram vet bevatte en dat nauwkeurig werd afgewogen.

Gedurende een week kreeg de patient alleen dit dieet zonder eenig geneesmiddel. In die voorbereidingsperiode schommelde het

bloedsuikergehalte voor het eerste ontbijt tusschen 0.229 % en 0.274 %, het bloedsuikergehalte omstreeks twaalf uur tusschen 0.277 % en 0.321 % en dat van den namiddag tusschen 0.229 % en 0.271 %. Het suikerverlies in de urine schommelde in die dagen tusschen 43 gram en 79 gram per 24 uren.

Na die dagen van voorbereiding werd Sascomint toegediend overeenkomstig het voorschrift, bij het fleschje gevoegd. Het dieet bleef dus nauwkeurig hetzelfde als op de dagen zonder Sascomint.

Bij dit dieet met Sascomint schommelde de hoeveelheid suiker, welke met de urine verloren ging, tusschen 17.5 gram en 74 gram per 24 uren.

Het bloedsuikergehalte schommelde voor het eerste ontbijt nu tusschen 0.194 % en 0.286 %, om twaalf uur tusschen 0.250 % en 0.319 % en des namiddags tusschen 0.198 % en 0.325 %.

Ondanks de toediening van Sascomint bleven de bloedsuikervwaarden dus hoog en bleef er suiker in de urine, op sommige dagen zelfs in de hoeveelheid van 74 gram.

linge wedijver tot verduidelijking in de aanprijzingen, dat de voorbijganger een soort chaotische indruk krijgt. In zekeren zin is het dan ook een chaos, die bij nadere beschouwing zich in de étalage bevindt.

Te midden van een groot aantal platte kartonnen schaaltes, waarop kruidmengsels zijn uitgestald, treft men lawaaijerige aankondigingen aan, die het den beschouwer niet gemakkelijk maken alle opschriften bij de kruiden zelve te lezen. De uitgestalde mengsels zien er niet direct bijzonder aantrekkelijk uit; misschien is er erg veel te doen in de kruidenzaak en komt het daardoor, dat er meer stof dan eigenlijk noodig is over de schaaltes en hun inhoud is verspreid. De ter zake kundige herkent reeds spoedig een groot aantal fijngehakte plantendeelen, en het valt daarbij dan nog op, dat verschillende mengsels, hoewel voor zeer uiteenlopende kwalen aanprezen, een merkwaardige overeen-

INHOUD		Blz.
Sascomint	Dr Jac. J. de Jong	43
Mededeelingen van het Bestuur		43
Het Kruidenhuis, Hoogstraat 16, Rotterdam	C.	44
De Verkoop van „Geneesmiddelen” op markten	C.	45
Rechtzaken		46
Aan de Lezers		47
De Wonder-Doktoor	Brenkman	48

Zulk een eenvoudige waarneming bewijst ten duidelijkste, dat Sascomint een volkomen waardeloos kwakzalversmiddel is. Ik heb dit den fabrikant medegedeeld.

Na de mislukking met Sascomint werden de patiente insuline-injecties toegediend met handhaving van het dieet der vorige dagen.

Zooals vrijwel altijd lieten deze injecties niet na een uitstekende werking te hebben. Door drie injecties van 40, resp. 5 en 20 eenheden insuline per dag werd de urine reeds na enkele dagen geheel suikervrij en bedroegen de bloedsuikervwaarden op de bovenbedoelde tijdstippen, nadat de insuline gedurende enkele dagen was toegepast 0.140 %, 0.126 % en 0.115 %.

HET KRUIDENHUIS HOOGSTRAAT 16, ROTTERDAM

Brutale mensen hebben de halve wereld.

Juist aan het begin van de Hoogstraat te Rotterdam, niet ver van de bureelen van de Gemeentelijke Geneeskundige- en Gezondheidsdienst, is het hierboven genoemde kruidenhuis gevestigd. Hoewel op dit gedeelte van de Rotterdamsche „Nieuwendijk-Kalverstraat” niet bepaald de voornaamste winkels zijn, en het oog dus niet al te zeer afgeleid wordt door fraaie uitstallingen in groote moderne étalages, heeft de „kruidkundige” op No. 16 het noodig geoordeeld zijn zaak van groote opschriften te voorzien, die, het moet gezegd, inderdaad de aandacht trekken. Hoewel bij den eersten oogopslag een ieder direct begrijpt wat hier alzoo te koop is, maakt de veelvuldigheid van het aantal opschriften en hun onder-

komst vertoonen. In ieder geval zijn er zeer weinig ziekten waarvoor men U daar niet de benodigde kruiden zou kunnen leveren!

Voor al één groot papier in het midden maakte veel indruk. Men kon er n.l. op lezen, dat „Vele Doktoren, magnetiseurs en slaapsters” hun recepten er laten gereed maken. Zij weten dan dat ze het beste krijgen wat er te krijgen is en niet te duur”.

„Iedere drogist is nog geen kruidkundige”. Dat is nog weer eens een nieuw gezichtspunt! Men zou haast gaan denken, dat de schrijver van voorgaande regelen wil zeggen, dat er maar weinig nette drogisten zouden zijn. Het is voor ons zeker een beetje moeilijk te begrijpen. Om nu een van deze opmerkingen te staven, zijn er een paar recepten tentoongesteld van een bekend arts „voor natuurgeneeswijze” hier ter stede. Dat is werkelijk prachtig reclamemateriaal. Op het eene recept staan aanwijzingen voor de sa-

Dit onderzoek moge er toe bijdragen om ook in de kringen van patienten met suikerziekte de overtuiging te doen post vatten, dat Sascomint, evenals al dergelijke middelen, waardeloos is bij de behandeling hunner ziekte en, gegeven de samenstelling uit petroleum, pepermuntolie en aether, misschien niet ongevaarlijk is óók uit anderen hoofde.

Dr JAC. J. DE JONG

Leiden, Mei 1937.

Naschrift:

In aansluiting op het bovenstaande kunnen we mededeelen, dat eenige weken geleden in Amsterdam sommige apothekers bezoek ontvingen van de vertegenwoordiger der Sascomint fabrikant. Deze heer beweerde, dat het middel in de kliniek van „Professor” de Jong te Leiden reeds met succes werd toegepast. Hij trachtte aan de hand hiervan een aantal fleschjes te plaatsen.

Toen hem het juist verschenen maandblad onzer vereniging met de bespreking van Sascomint werd getoond, ruimde hij echter vlug het veld.

H. T. W.

De Verkoop van „Geneesmiddelen” op Markten

EEN MAATREGEL TE WOERDEN, DIE NAVOLGING VERDIENT
AMSTERDAM VOLGT

De verkoop van z.g. geneesmiddelen tegen allerlei kwalen, heeft reeds menige pen in beroering gebracht; en terecht! Meer dan eens is er in ons blad op gewezen welke gevaarlijke vormen deze vrije distributie kan opleveren. Strafbaar is volgens de wet het onbevoegd uitoefenen van de geneeskunst en het door onbevoegden bereiden en afleveren van geneesmiddelen. Het is dus onbevoegden verboden patienten te onderzoeken en eventueel geneesmiddelen voor te schrijven of te verstrekken. Dit laat schijnbaar aan duidelijkheid niets te wenschen over. In de praktijk blijkt het echter lang niet altijd zoo eenvoudig te zijn om uit te maken of hiertegen werkelijk gezondigd is (volgens de wet). Op welke wijzen deze handelingen verdedigd kunnen worden blijkt o.a. uit de volgende regelen, die ontleend zijn aan verslagen van verschillende rechtszaken.

Het eerste geval betreft een kwestie van z.g. „handoplegging”. Uit

de verklaringen van enkele getuigen is genoegzaam gebleken, dat de beklagde inderdaad dergelijke handelingen had verricht. De zaak diende eerst voor het kantongerecht, waar echter ontslag van rechtsvervolgning werd uitgesproken. Tegen deze beslissing werd door den ambtenaar van het O.M. hooger beroep aangeeteekend. Bij de daarop volgende behandeling voor de rechtbank betoogde het O.M. het volgende:

„Naar de meening van den kantonrechter vallen verdachte's handelingen niet onder artikel 1 van de wet op de uitoefening van de geneeskunst. Verdachte heeft behoudens een eenvoudige handoplegging, en dit nog slechts bij een eerste of tweede bezoek, geen enkele materiele handeling verricht en deze handeling maakte geen essentieel deel uit van hetgeen hij wel deed, n.l. het teweegbrengen van geestelijk contact, waardoor hij bij zijn patienten de levensenergie versterkte, waar-

menstelling van een kruidenmengsel, terwijl het andere vermeldt de bestanddeelen voor .... „Salicylspiritus”. Het is werkelijk een formeel recept. Ra, ra hoe kan dat?

De winkelier meent zeker, dat iedere kruidkundige (of misschien hij alleen) bevoegd en bekwaam is om geneesmiddelen op recept af te leveren! Ja, als je natuurlijk zóóveel van kruiden weet, dat je ze zonder schroom aan durft te prijzen tegen vrijwel alle ziekten dan moet je toch ook wel héél knap en geleerd óf .... dom en brutaal zijn!

Wij meenen hier wel eens even de aandacht op te moeten vestigen. Misschien, dat de Inspectie der Volksgezondheid er een stokje voor kan steken, dat op deze wijze openlijk aangekondigd wordt door een onbevoegde hoe bij hem officieele voorschriften (recepten) van artsen ter gereedmaking kunnen worden aangeboden.

Je moet maar brutaal zijn! Maar het kan ook te ver gaan. C.

Aan bovenstaand bericht kunnen wij nog het volgende toevoegen:

De Inspectie van de volksgezondheid hadden we van een en ander op de hoogte gesteld. Als gevolg daarvan zijn de voor het venster liggende recepten in beslag genomen. Zij waren beide afkomstig van denzelfden arts en op denzelfden dag voor denzelfden patient voorgeschreven.

De eigenaar van de winkel, een zekere Denis, deelde mede, dat hij de salicyl-spiritus niet had afgeleverd, want dat hij dit niet mocht doen. Hij had patient een haarwater gegeven, dat hij in voorraad had.

Op het andere recept komen geen stoffen voor van de beroemde lijst C, zoodat de verkoop hiervan vrij is. Bovendien beweerde de man (dit zal hij wel voorzichtigheids halve gedaan hebben. Red.) dat hij de bloemen, bladen en vruchten afzonderlijk in zakjes had medegegeven.

Volgens zijn zeggen verder, zou

de zaak niet erg floreeren, zoodat hij er binnenkort uit zou moeten. Het is natuurlijk best mogelijk, dat hij van plan is te verhuizen, maar daarmee is dan nog niet gezegd, dat elders in de stad niet getracht zal worden de zaak op een fortuinlijker wijze voort te zetten. Dit zullen we dan ter zijner tijd wel gevaar worden.

Intusschen illustreert dit geval wel duidelijk, dat dergelijke heertjes aardig op de hoogte zijn van wat wel en wat niet mag, terwijl zij van deze kennis zoodanig weten gebruik te maken, dat ze nog juist buiten schot blijven. Anderzijds willen we hier nog eens met nadruk vermelden, dat het toch wel degelijk de moeite loont op zulke misstanden te wijzen. Inspecteur Baert heeft gelukkig aan de „kruidkundigen”-inhet-algemeen laten merken, dat hun optreden niet heelemaal zonder eenige beperking dient te zijn. C.

door zij beter konden vechten tegen de kwaal, waarmede zij behept waren. — (Men ziet er zit in deze kwesties veel „muziek”). Het is hier echter niet de vraag, of getuigen bij verdachte's handelingen al dan niet baat vonden, maar wel of hij eenige materiële handeling verrichtte, die in strijd is met de wet en daarvan is hier niet voldoende gebleken, zoodat spr. zich moet vereenigen met het door den kantonrechter gewezen vonnis.”

Geen wonder, dat de verdediger opgetogen was over het requisitoir, dat hem in alle deelen juist voorkwam. Hij beval de rechtbank aan een studie te maken van de door verdachte overgelegde geschriften!

De handelingen, die „essentieel zijn voor de uitoefening der geneeskunst” blijken zeer aanvechtbaar te zijn.

Een ander geval illustreert dit nog eens. Het betrof hier een magnetiseur, die juist terwille van deze kwestie zijn „taktiek” gewijzigd had. Hij raakte n.l. zijn patienten niet meer aan, doch maakte langs het lichaam een golvende beweging. Dat maakt een groot verschil!

De verdediger voelde dit natuurlijk direct aan en betoogde o.a.:

„Ik geloof niet, dat de handeligen van verdachte onder het uitoefenen van de geneeskunst vallen; hij gaf geen kruiden, geen zalfjes, voelde de pols van de patienten niet en stelde zelfs geen diagnose. Hij heeft elke handeling nagelaten, die essentieel is voor de uitoefening der geneeskunst.”

In dit geval ging de kantonrechter niet met deze zienswijze accoord, hij vond er geen principieel verschil in of iemand nu al bewegingen langs het lichaam maakt of er op.

Dit neemt echter niet weg, dat uit een en ander genoegzaam blijkt hoe betrekkelijk willekeurig de waardeering van dergelijke handelingen is. De wet voorziet dus niet op een zoodanige wijze als op het eerste gezicht wel het geval lijkt.

Het ten verkoop brengen van geneesmiddelen (of althans van brouwsels die daarvoor moeten doorgaan) is een kwestie, die niet met zich behoeft te brengen, dat er sprake is van onbevoegd uitoefenen van de geneeskunst. Zoo is het een ieder vrij een winkel te hebben waarin allerlei verpakte geneesmiddelen verkocht worden, die nog bovendien tegen verschillende kwalen worden aanbevolen. Dit is een omstandigheid

waar maar al te dikwijls een uitgebreid gebruik van gemaakt wordt. Een ieder kent de uitstallingen met groote lijsten erin, waarop men de namen van ziekten kan lezen en ... (voor het gemak van de koopers!) er achter welke geneesmiddelen men in deze zaak daarvoor heeft aan te bieden. De menschen kunnen zoo zelf de diagnose stellen, waardoor zij natuurlijk den verkooper een groote dienst bewijzen. Hij ontloopt zoo prachtig de kans zich aan onbevoegd uitoefenen der geneeskunst schuldig te maken. Nu doen de menschen dit in wezen dus feitelijk zelf. Maar dat mag, hetgeen ook weer te begrijpen is! Dit voor de verkoopers weinig risico leverend bedrijf, vindt vanzelfsprekend nog steeds een ruime beoefening op de markten. Het behoeft hier verder geen betoog, dat de koopers evenwel niet buiten gevaar blijven. Afgescheiden nu nog, dat het ook hier weer geldt: laten verlopen van kostbaren tijd waardoor hun kwalen in een ernstiger stadium onder oogen komen van den dokter, met alle naweeën daarvan, blijft daarnaast het risico bestaan, dat zij allerlei bocht te slikken krijgen, dat zelfs een volkomen gezond mensch niet zou kunnen verdragen. Dit alles is overbekend. Hierop werden wij onlangs nog

RECHTSZAKEN

Een Magnetiseurs-Geval¹⁾

VOORTZETTING VOOR DE RECHTBANK TE ALMELO - MAART 1937.

J. L. G. J. de Vr., magnetiseur, wonende te Stad Delden, werd door den kantonrechter vrijgesproken van een overtreding van de wet op de uitoefening der geneeskunst. Het O.M. kwam in appèl.

Verd. is niet verschenen. De get. J. W. uit Enschede deelt mede, dat hij verd. in Maart 1935 bij zielsziekte ontbood. Verd. heeft den zoon eenigen tijd behandeld zonder dat er van verbetering van den toestand sprake was. De geneezingspraktijk van verd. bestond hierin, dat hij den patiënt de eene hand op het hoofd en de andere op de maagstreek legde en ook soms voor en achter den patiënt eigenaardige be-

wegingen maakte. De behandeling kostte f 444 doch verd. betaalde later alles terug. De vrouw van J. W. verklaart, dat verd. haar zoon bestraalde. Pres.: Hoe deed hij dat?

Get.: Dat ben ik vergeten. Ik heb geleerd veel dingen te vergeten.

Pres.: Heeft de behandeling dan nog geholpen?

Get.: Jawel.

Pres.: Streek verd. met zijn handen langs het gelaat van uw zoon?

Get.: Ja, en ook langs het lichaam.

Pres.: Ja, hij beweerde, dat men de stralen, die uit zijn vingers kwamen, zelfs kon zien en dat de planten in den tuin zelfs beter gingen groeien, wanneer hij slechts langs liep.

Getuige heeft hier geen antwoord op. De officier is van oordeel, dat verd. zich inderdaad aan een strafbare handeling heeft schuldig gemaakt en eischt f 300 boete of 3 maanden.

De zaak is dus nog niet van de baan.

De uiteindelijke beslissing interesseert ons natuurlijk wel zeer. Met belangstelling zien wij dan ook de berichten daarvan tegemoet.

Intusschen zal de lezer zich toch na kennisname van een en ander ook moeten afvragen, evenals wij dit hier reeds deden: Waartoe dient in zoo'n geval toch al die omslag en al die moeite? De oplichterij en kwakzalverij ligt er toch dik boven op!

Hier zijn ontegenzeggelijk leemten in de thans geldende wet. Zooiets moest niet kunnen bestaan. Niet genoeg kunnen wij blijven voortgaan maar steeds op zulke euvelen te wijzen. Eindelijk zal daar verandering in moeten komen. Hoe lang het nog noodig zal zijn deze actie voort te zetten weten we niet. Opgeven zullen wij haar niet. Intusschen hopen wij, dat dergelijke mededeelingen tenminste een waarschuwend uitwerking voor anderen mogen hebben. Dan is in ieder geval iets nuttigs ermede bereikt. C.

¹⁾ Zie Mei-nummer.

weer eens geattendeerd door een voorval beschreven in de dagbladen. Men zal het zich wel herinneren. Te Zaandam overleed onder vergiftigingsverschijnselen een 35-jarige arbeider, die een kwakzalversmiddel gebruikt had, hetwelk hij op de markt kocht. Volgens mededeeling in de dagbladen bevatte het middel o.a. methyl-alcohol. Het was hem door den bekenden marktkoopman kwakzalver Spaan verkocht als een slaapmiddel.

Het geval zelf kon men uit en te na beschreven in de dagbladen vinden. Wat is echter tegen deze euvelen te doen? Het vermelden in de dagbladpers heeft natuurlijk zijn nut, doch het haalt ter bestrijding feitelijk niets uit. Op elke markt zal men voortdurend kwakzalvers vinden en blijven vinden omdat er steeds een nog grooter aantal gegadigden rond zal waren, die het op hun eigen gezondheid voorzien hebben. Het eenigste middel om daar een eind aan te maken is: de verkoop van „geneesmiddelen” in het openbaar, te verbieden.

Haar deed ons ook een groot genoegen te mogen vernemen, dat de gemeenteraad van Woerden in dezen een waardig besluit nam,

en daarmee een goed voorbeeld gaf.

De volgende verordening werd daar namelijk aangenomen:

„In het belang van de openbare gezondheid is het verboden op de markt geneesmiddelen te verkoopen of uit te reiken, dan wel boekwerken of andere geschriften, die bepaalde geneesmethodes aanprijzen of verwijzen naar adressen, waar bepaalde geneesmiddelen verkrijgbaar zijn of bepaalde geneesmethoden worden toegepast.”

Dit is tenminste radicaal en zal niet nalaten succes te hebben.

Het ware te wenschen, dat dit voorbeeld door andere instanties, welke daartoe bevoegd zijn, werd nagevolgd.¹

De lezers, die ertoe in staat zijn ter bevoegder plaatse dit ter kennis te brengen en op medewerking aandringen, kunnen zich ervan bewust zijn een belangrijke bijdrage ter bevordering der volksgezondheid te leveren.

¹ Na de opstelling dezer regelen bleek ons, dat ook in Amsterdam een voorstel ingediend is tot aanvulling van de Algemeene Politie Verordening met een dergelijke verbodsbepaling. C.

Aan de Lezers

Met nadruk vestigen wij de aandacht op het volgende:

Hoewel wij steeds zeer erkentelijk zijn voor de toezending van allerlei drukwerk betrekking hebbende op kwakzalversreclames, hebben wij voor ons blad bovendien noodig medewerking in den vorm van casuïstische berichten en opstelletjes over actueele gevallen. Ongetwijfeld zullen velen in staat zijn dergelijke bijdragen te leveren. Wij verzoeken thans nog eens aan onze lezers ieder voor zich na te gaan in hoe verre zij in dezen de vereeniging van dienst kunnen en willen zijn.

Het spreekt vanzelf, dat artikelen, die in aanmerking komen voor opname, worden gehonoreerd.

Toont ons Uw belangstelling en zendt zoo nu en dan een pennevrucht. Het adres der redactie is:

Bergschelaan 167a - Rotterdam

Kantongerecht te Amsterdam

ONBEVOEGD UITOEFENEN DER GENEESKUNDE

VERHUURDER VAN RADIUMBEEKERS TOT f 75.— BOETE VEROORDEELD

De 30-jarige koopman H. J. van B. heeft zich voor den kantonrechter mr Haase te verantwoorden gehad wegens onbevoegd uitoefenen van de geneeskunst. De man had „radiumemanatie-apparaten”, zgn. radium-bekers aan patiënten verhuurd.

Het O.M. had in deze zaak zes getuigen opgeroepen, die door verdachte waren behandeld of bezocht in verband met de radiumbekers.

Hij gaf toe bekeraan enkele getuigen te hebben verhuurd. Een gebruiksaanwijzing had hij er bij gevoegd: het instrument moest worden gevuld met koud, gekookt water, na 24 uur moest de patiënt het water opdrinken en dan rust houden. Voor het apparaat ontving verd. f 25 huur voor vier weken gebruik.

Kantonrechter: Hebt u de patiënten gegarandeerd, dat ze zouden genezen?

Geen sprake van, zegt verdachte, dat kan ik niet verzekeren. Radium bouwt het lichaam op, maakt het sterker en doet de ziekte op den duur afnemen. Maar ik ben geen oogenblik als arts opgetreden. Radium is bovendien geen medicijn.

Verd. had op 27 October een lezing gehouden in een zaal in de Indische buurt. Ook was dien avond de telepaath Maloitz opgetreden. Hij had het een en ander over radiumbestraling verteld. Verdachte had daarna gesproken over de functie van de organen en klieren. Alleen radiumenergie zou volgens verd. in staat zijn de cellen te versterken en op te bouwen. Verd. stelde zich gaarne beschikbaar om het publiek, dat zijn lezing bijwoonde, nader in te lichten.

Op de strooibiljetten stond o.a.: „wat vroeger niet genezen kon worden, kan tegenwoordig worden hersteld.”

Dien avond hadden ongeveer 40 personen zich aangemeld voor een nader gesprek met verdachte.

De agent, die proces-verbaal had opgemaakt en die de lezing van verd.

had bijgewoond en daarvan verslag had opgemaakt, bleef er bij dat verd. gezegd had dat suikerziekte geheel verkeerd wordt behandeld door de doktoren. Verd. ontkende dit met klem. Dr Heyermans, directeur van den geneeskundigen dienst uit zich nog krasser: „het aanprijzen van de radiumbekers voor de genezing van verschillende ziekten is bedrog en oplichterij en bovendien gevaarlijk.”

De ambtenaar van het O.M. zeide in zijn requisitoir dat verd. het publiek op een dwaalspoor brengt door het aanprijzen van de gevaarlijke radiumbekers. Het gebruik door leeken is niet verantwoord.

Verd. heeft zonder noodzaak geneeskundige hulp verleend. Spr. vordert, gezien de ernst van de feiten, f 150 boete, subs. twee maanden hechtenis. De kantonrechter wees onmiddellijk vonnis en achtte het onbevoegd uitoefenen van de geneeskunst buiten noodzaak bewezen.

Spr. veroordeelde hem tot f 75 boete subs. 75 dagen hechtenis.

N.R.C. 4 Mei '37

„PROF. KLADERATSKY”
SPRAK...

OVER VOETBADEN EN KRUIDEN
VAN HET „GOUDEN LEEUWTJE”

Kwakzalver verdedigt
zich

Voor de Haagsche rechtbank had zich 3 April j.l. te verantwoorden het stof-felijk omhulsel, waarvan de overleden professor Kladeratsky zich heeft bediend voor het diagnostiseeren van Nederlandsche zieken. Het was de 65-jarige magnetiseur J. Z., die door den kantonrechter tot f 50.— boete was veroordeeld, omdat hij een aan ischias lijdenden electricien in trance had aangeraden — en dat was dan het advies van opgemelden professor Kladeratsky — een lauw voetbad te nemen (tot aan de enkels) en een aantal kruiden uit het Gouden Leeuwkje.

Mr P. R. Blok vond dat een uitsteken-de boete voor dit onbevoegd uitoefenen van de geneeskunde en eischte bevestiging van het vonnis. Daaraan was echter voorafgegaan een technische uiteenzetting tusschen den vice-president der rechtbank, mr H. Haga en den magnetiseur. De zaak zat zoo.

„De electricien had ischias en een stijf been, maar hij krom als een poes met drie beenen de trap op,” zei de magnetiseur. „Ik zei tegen hem: „Ik zal je wel zeggen of je geholpen kan worden en toen viel ik in trance...”

„Aha,” zei de president.

„Dat is een hevige geheim,” zei de magnetiseur, „die dingen bestaan; plotse-ling val ik in slaap.”

„Als je het hier maar *niet* doet,” zei de president.

„Nee, eerwaarde,” zei de magneti-seur, „maar als ik dan in trance ben, dan spreekt door mij de Poolse Kladeratsky of Klabotsky, hoe hij precies heet weet ik niet, want hij is nu dood, maar de spiritisten hebben mij dat verteld.”

„Spreekt hij Hollandsch?” vroeg de president.

„In de geestenwereld bestaan geen ta-len,” zei de magnetiseur.

„En wat doet u nu als u in trance wil komen?” vroeg de president.

„Dan ga ik zitten,” zei de magnetiseur. „Blijft u dan vanmorgen maar staan,” zei de president.

„Mijn geest treedt dan uit, en de in-telligentie treedt in,” vertelde de mag-netiseur. „Mag ik even gaan zitten?”

De president onrustig: „Ja, maar als je maar niet...”

Het medicament, dat de magnetiseur had voorgeschreven, was nogal huise-

zijn, geen varkensvleesch en dan een paar kruiden van het Gouden Leeuw-tje. En daarop beriep zich dan ook de verdediger, die tot vrijspraak, subs. het niet opleggen van een straf, con-cludeerde, toen de officier gezegd had, dat het bij die f 50.— van den kanton-rechter maar moest blijven. Als pro-fessor Kladeratsky den magnetiseur niet vertelt tot hoeveel boete hij door de rechtbank veroordeeld wordt, kan hij het over veertien dagen komen hooren.... (Telegraaf)

MEVROUW SCHELLEVIS
DOOR DE RECHTBANK
VRIJGESPROKEN

In aansluiting met het desbetreffende bericht in het April-nummer voor-lijk: een voetbad, geen peper, geen komende, laten wij volledigheidshalve de uitspraak volgen, die de Amster-damsche rechtbank deed in boven-genoemde zaak.

Men zal zich herinneren, dat de kan-tonrechter haar veroordeelde tot een geldboete van f 500.— benevens een voorwaardelijke hechtenisstraf van acht dagen. Tot ieders groote verwon-dering heeft de rechtbank thans in dezen een beslissing genomen, die wei-nigen verwacht zullen hebben. Zij werd n.l. vrijgesproken van het haar ten laste gelegde onbevoegd uitoefenen van de geneeskunst!

ONBEVOEGDE TANDTECHNICI
VEROORDEELD

HONDERD GULDEN BOETE
OPGELEGD

De kantonrechter te Amsterdam, mr. De Vries Feyens, heeft 3 April j.l. vier tandtechnici uit Amsterdam wegens het onbevoegd uitoefenen van de tandheelkunde veroordeeld tot geld-boeten van f 100.— subs. 20 dagen hechtenis.

De ambtenaar van het O.M. had geld-boeten van f 150 subs. een maand hechtenis gerequireerd.

De tandtechnici, die vandaag terecht-stonden, hadden vroeger een bevoegd-heid; deze is echter in 1930 ingetrok-ken en een nieuwe regeling ten op-zichte van deze menschen laat nog steeds op zich wachten.

Eerst stond een Surinamer terecht. Hij is in het bezit van een Duitsch di-ploma, dat hier echter nooit bevoegd-heid heeft gegeven.

„U speculeert er op,” zeide de kanton-rechter, „dat de wet veranderd wordt, maar zoolang deze regeling van kracht is, mag u geen praktijk uitoefenen”.

Deze uitspraak accentueert nog eens te meer de leemten, die er ten dezen in onze huidige wetgeving bestaan. C.

De Wonder-Doktoor
door

JOS. JANSSEN

Uitg. M. VAN HAVER - Sint-Niklaas

De bekende auteur van het too-neelstuk „de Wonderdoktoor” heeft zijn werk tot een roman vervormd en de uitgever van Haver heeft deze, als een lijvig boekdeel, in het licht gegeven.

Janssen zegt geen letterkundige pretenties te hebben, doch hij wil met zijn boek den lezer een pret-tige afleiding bezorgen om de lange winteravonden gezellig mee door te brengen: „Dit is dan toch nog altijd beter, dan dat het flauwe vertaalde romannetjes of detectieeverhalen te slikken krijgt.”

En zoo is het. Letterkundige waarde heeft dit boek zeker niet en men kan zich niet los maken van de gedachte dat „dokter Steven” voor een arts toch wel wat heel erg naïef is, maar de strekking is wel zóó goed dat wij hopen dat het ook in ons land door duizenden zal worden ge-

Hierbij voegde de ambtenaar nog de opmerking, dat deze verdachte zeer zeker geen bevoegdheid zal krijgen.

„Als ik nu over veertien dagen mijn toestemming krijg,” vraagt een techni-cus, die al 14 jaar praktijk uitoefent, „moet ik dan toch die boete betalen?” Kantonrechter: „Dan probeert u maar gratie te krijgen.”

Den derden verdachte was ten laste gelegd, dat hij op een bepaalden dag een kunstgebit passend had gemaakt. Het bleek echter, dat dit reeds bij vroegere handelingen was gebeurd en de juffrouw had op den in de dag-vaarding genoemden dag het gebit al-leen maar gepast en in orde bevonden. „Daarmee heeft dokter zich niet be-moeid, 't was al in orde...”

De ambtenaar wist raad op deze juri-dische moeilijkheid; hij vroeg en ver-kreeg aanvulling van de dagvaarding met de woorden: „althans in 1936”. Het kwam er dus bij die aangevulde dagvaarding niet meer op aan, wan-neer het passend maken precies had plaats gehad. En ook deze verdachte ontliep zijn f 100 boete niet.

(Telegraaf)

lezen... óók door de jeugd. In de bibliotheken der middelbare scholen mag dit gezellige Vlaamsche boek niet ontbreken, want er blijft toch allicht iets van hangen voor het latere leven. Als dan de velerlei soorten kwakzalvers verleidelijke aanvallen doen op het publiek, door advertenties, circulaires en boekjes met schoon-schijnende beloften, dan zal het zich misschien herinneren dat in ons goede nabuurland, het mooie Vlaanderen, een boek is uitgegeven dat één ernstige waarschuwing is tegen de kwakzalverij en haar funeste gevolgen. Het maandblad onzer vereeniging wordt in „de Wonderdokter” genoemd: „Wat daarin te lezen

staat van openlijke en bedekte kwakzalverij, behoorlijk gemoderniseerd naar de eischen van den tijd, grenst aan het onge-loovelijke.” Voor de bestrijders van de kwakzalverij is deze uitgave weer eens een prikkel om den moed niet te verliezen in den moeilijken strijd en wij wenschen schrijver en uitgever gaarne heel veel succes toe met dit goede leesboek.

BRENKMAN

Men zal zich herinneren, dat kortelings in het maandblad gewag werd gemaakt van de gelijknamige film. Wij waren toen reeds vol lof over de strekking ervan. Jammer, dat de filmische

waarde zoo ver achterbleef bij de groote propagandistische betekenissen, zoodat er slechts weinig opvoeringen plaats hadden. Van ons standpunt uit gezien had ze een beter lot zeker verdiend. (C.)

2 GULDEN 25 CENT
 GESTORT OP POSTGIRO
21.17.20 (NEDERLAND)
 (M. VAN HAVER, ST-NIKLAAS)

EN U ONTVANGT
 VRACHT-VRIJ HET
 SUCCESVOLLE
 ROMANBOEK
„DE WONDERDOKTOOR”
 VAN JOS. JANSSEN
EEN GEESEL TEGEN DE KWAKZALVERIJ!

RAAFF'S Temoelawak Gal-Pastilles

In archiv: f. exp: Path. u. Pharm. afl. 25 Mei '36 verscheen van Hans Robbers een artikel over proeven, verricht in het Pharm. Instituut der Universiteit te Giessen, met de **AETHERISCHE OLIËN** en de **KLEURSTOF** van de

CURCUMA JAVANENSIS, elk afzonderlijk

De Samenvatting vermeldt:

- 1e. Het Curcuma-Simplex bevat verscheidene gal-drijvende stoffen.
- 2e. De gal-drijvende werking van de Curcuma berust ten deele op de contracties van de galblaas en ten deele op verhoogde galproductie.
- 3e. **DE VERHOOGDE GAL-SECRETIE** komt tot stand door den **INVLOED DER AETH. OLIËN**.
- 4e. **DE KLEURSTOFFEN** van de Curcuma veroorzaken een **CONTRACTIE** van de **GALBLAAS** en daardoor een **VERHOOGDE AFSCHIEDING** van **BLAASGAL**.

Ons extract bevat: 13,5% aeth. oliën, 7,8% kleurstof. Bovendien een **hoog gehalte aan vette curcuma-olie**
 Fabr.: A. Boerrigter Raaff, Leuvenchesstraat 61, Scheveningen. **RAADPLEEG UW DOKTER**

**ZIEKENVERVOER
 ONDERNEMING
 HOLLAND**

**11220
 ROTTERDAM
 GLASHAVEN 37**

FIRMA P. L. STRAATMAN — ENSCHEDE
 Postbus 65 — Gevestigd 1889

**Etiketten-, Papierwaren- en Cartonagefabriek
 UW ADRES VOOR
 VOUWDOOZEN EN FONDSETIKETTEN**
 Het beste adres voor mooi uitgevoerde
PARTICULIERE DOOZEN EN ETIKETTEN

N.V. A'DAMSCHÉ VERBANDSTOFFEN FABRIEK

FABRIKANTE van alle soorten

**VERBANDSTOFFEN
 VERBANDTROMMELS**
 GROSSIER in ZIEKENVERPLEGINGSARTIKELEN

**HARTMANN'S PLEISTERS
 ZINKOCOLL en KOSMOPLAST**

BROUWERSGRACHT 180 — TELEF. 44213-43213

BROMOCALM liq.

**BROMOCALM bouillonblokjes
 BROMOCALM tabletten**

Voortreffelijk Nervinum en Sedativum in 3 verschillende samenstellingen en vormen

Voor Artsen Literatuur op aanvraag
 N.V. Pharmaceutisch Chemische Industrie

Amsterdam „Phia”

Brouwersgracht 115 — Amsterdam C
 Telef. 42131 — 42331

GLASFABRIEKEN A. J. BAKKER
 Ongericht 1838 **NIEUW BUIJEN**

Wij leveren uit onderstaande magazijnen:

Amsterdam
 Geldersche Kade 97/99
 Tel. 40054

Groningen
 Ged. Zuiderdiep 39
 Tel. 793

Prima kwaliteit
**MEDICIJN-
 GLAS**

verder in zeer
 ruime sorteering:

Rotterdam
 Haringvliet 27/29
 Tel. 12101

Zwolle
 Diezerstraat 5
 Tel. 2591

ziekenverplegingsartikelen, apotheek- en laboratoriumbenodigdheden als koorts-, bad- en chemische thermometers, bedpannen, urinalen, irrigatoren, spuiten, inneemglasmaasjes, maatglazen, trechters, personen- en babyweegschalen, balansen, jena kookglas, object- en dekglasmaasjes, zalfpotten, doozen etc.

Geill. prijscourant wordt op aanvraag gaarne toegezonden.

**DELIUS
AMSTERDAM**

Benodigdheden voor:
APOTHEKEN
ZIEKENHUIZEN
LABORATORIA
DROGISTEN
ONDERWIJS

OPGEBOUIT 1840

**N.V. ORGANON
OSS**

strijdt mede tegen het misbruik van geneesmiddelen, doordat zij uitsluitend bij medici propaganda maakt voor haar preparaten.

30 Pantonsiletten
3 G. DIAMINO, 10 METHYL-ACRIDINIUMCHLORIDE, 3 m GR. PER TABLET.
TEGEN VERKOUDHEID EN TER BESCHERM. V. DE MOND-EN KEELHOLTE
PRIJS F. 0.65
CHEMIFA-CHEM. FABRIEK-AMSTERDAM N.V.

**NUTRICIA'S
VOEDING**

VOOR

LIJDERS

AAN

**SUIKER-
ZIEKTE**

SUIKERARME MELK EN ROOM
LUCHTBROOD, GLUTENBROOD,
-BESCHUIT, -HAVERVLOKKEN,
-VERMICELLI- -MACARONI,
PEPERMUNT, FRAMB. DROPS
GEBAK, BONBONS, CHOCOLADE,
ZOETSTOFFEN, ENZ.

AL ONZE PREPARATEN ZIJN
BEREID VOLGENS RECEPTEN
VAN BEKENDE MEDICI.

OP DE VERPAKKING VAN ELK PRO-
DUCT KOMT DE ANALYSE VOOR.

MIJ. NUTRICIA
ZOETERMEER

IN ALLE PLAATSEN VERTEGENWOORDIGD

VRAAGT VOLLEDIG PROSPECTUS

**PILULAE
JOD-
OVI**

**LIQUOR
ERODII
VERWEY**

**PILULAE
KAJOETI**

PIL FERRO-50-VERWEY
PIL ARSEN-FERROWEY-COMP
PIL ARSEN-FERROWEY
PIL FERROWEY-COMP

N. VERWEY & Co. - TIEL

Apotheek gevestigd in 1741, tevens
fabriekmatig bereidend sinds 1818

Apotheeker: **J. J. VERMET**

Postgiro 98061 - telefoon 79 - telegram vermet

ALUCOL

Colloidaal
aluminiumhydroxyde

De verlaagde prijzen zijn:

36 tabletten f 0.80
60 " " f 1.25
50 gr. poeder f 0.75
100 " " f 1.50

N.V. Pharm. Handelsafdeeling
v.h. KERKHOFF & Co.
Nassaukade 370 - Amsterdam

In dit Blad worden
uitsluitend annon-
ces opgenomen, die
door de Vereeni-
ging Tegen de
Kwakzalverij zijn
goedgekeurd.

HET NEDERLANDSE KALKVOEDSEL

NOURICAL

NOURICAL TABLETTEN
30 tabletten, per tablet 1½ gram cal-
ciumgluconaat bevattende. Prijs voor
het publiek: f 0.95. Kliniekverpakking
à 288 tabletten: f 7.50.

**NOURICAL CHOC. HAGELSLAG
EN GESTAMPTE ANIJSMUISJES**
bevatten 5% calciumgluconaat en
5% calciumphosfaat. Prijs voor het
publiek: f 0.60 per busje van 200 gram.

NOURICAL PAPPOEDER
bevat 25% calciumgluconaat, 25%
droog moutextract, 50% suiker. Prijs
voor het publiek: f 0.95 per busje
van 180 gram.

**N. V. NOURYPHARMA
DEVENTER - HOLLAND**

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

REDACTIE: DR PH. A. COPPENS - Bergschelaan 167a - Rotterdam

Bestuur der Vereeniging: DR C. J. BRENKMAN, Arts te 's Gravenhage, Voorzitter; MR M. D. K. S. VAN LIER, Rechter te Amsterdam, Lid van het Dagelijksch bestuur; DR PH. A. COPPENS, Apotheker Gem. Ziekenhuis, Bergweg, Rotterdam; MR A. VAN DER ELST, oud-Ambtenaar van het O.M. bij Kantongerecht te Leiden, te Noordwijk aan Zee; N. KEULEMANS, Apotheker, Binnengasthuis Amsterdam; MR J. MOOLENBURGH, Kantonrechter te Middelburg; MR J. J. PLUGGE, Rechter te Utrecht; Mej. J. C. RESSING te Delden; MR H. B. DE BRUEYS TACK, Ambtenaar O.M. te Alkmaar; A. H. v. d. VELDE, Apotheker, Inspecteur v. Volksgezondheid in Alg. Dienst te 's Gravenhage; G. E. WINDE-MÜLLER, Arts te Vaassen; H. J. A. TER WEE, Apotheker Wilhelmina Gasthuis te Amsterdam, Secr.-Penningmeester.

Adres voor het opgeven v. Leden en Abonnés:
H. J. A. TER WEE - Zoomstr. 30 - Amsterdam
Postgiro der Verg. 32237 - Gem. Giro K. 1672
Lidmaatschap der Vereeniging . . . f 3.—

Het nadrukken van artikelen
uit dit blad is niet alleen
geoorloofd doch wordt zelfs
dringend verzocht.

Abonnement per jaar fr. p. p.
bij vooruitbetaling f 2.—
Administratie Maandblad: Keizersgracht 104 -
Amsterdam C. - Telef. 49122 - Postgiro 78536

Statuten en Huishoudelijk Reglement

Sinds 1909, het jaar waarin laatstelijk de statuten en huishoudelijk reglement der Vereeniging tegen de kwakzalverij in druk verschenen, zijn eenige wijzigingen opgenomen, waarvan de Koninkl. goedkeuringen vermeld werden 18 Juli 1930 (Stbl. No. 121) en 3 Sept. 1930 (Stbl. No. 170).

In de algemeene vergadering van 14 November 1936 zijn eenige noodzakelijke veranderingen in het huishoudelijk reglement vast-

gesteld. Deze zijn hoofdzakelijk te beschouwen als verduidelijkingen.

Intusschen zijn de boekjes van 1909 verouderd en onjuist geworden, terwijl de voorraad tevens op is. Het bestuur besloot, terwille van bezuiniging, geen nieuwe exemplaren te laten drukken. De statuten zijn in dit nummer van het maandblad afgedrukt; het huishoudelijk reglement zal in het Augustus-nummer verschijnen. C.

Een Radio-Hoorspel over Kwakzalverij

Onlangs is door een onzer radio-uitzendingvereeningen een soort reportage gegeven, welke werd aangekondigd als: Een tocht door de wacht- en spreek-kamers van die medeburgers, die meer zeggen te weten dan „de dokters”, maar zich toch zeer gestreeld voelen als zij met „dokter” worden aangesproken. — Een en ander is als volgt in elkaar gezet: De reporter was, vergezeld van een of meer „handlangers”, op bezoek gegaan bij verschillende beruchte (tevens „bekende”) kwakzalvers, en wel als patiënt. Het resultaat van zijn bevindingen werd nu in dit hoorspel bekend gemaakt.

Van enkele dezer bezoeken zullen wij hier het een en ander mededeelen.

Zoo werd aan een kwakzalver in Apeldoorn, wiens naam wel niet genoemd wordt, doch die ieder zonder moeite uit het geval kan opmaken, een fleschje gezonden met inhoud. Deze laatste bestond

echter niet uit urine, zooals de argelooze patiënten dat plegen te doen, maar een aftreksel van curcumawortel. Men schreef erbij, dat de patiënt hevige pijn in de rug had. Het volgende antwoord werd daarop ontvangen: Mijnheer, U heeft een groote hoeveelheid vuil in Uw lichaam, waarvan een gedeelte aan het versteen is. De fout zit in de nieren, die niet bij machte zijn om dit vuil te verwijderen, waardoor het zich ophoopt, voornamelijk in rug, hoofd en voeten. Ook de longen en het zenuwstelsel worden erdoor beïnvloed. Ook lijkt het mij, dat U veel te sterke medicijnen heeft geslikt. Op den duur zou Uw geheele lichaam door rheumatische neerslagen geheel verstijfd zijn. Wilt U over veertien dagen weer een fleschje van 's morgens zenden?

Deze manier van diagnostiseeren komt de lezers van dit maandblad natuurlijk al heel bekend voor.

Vervolgens werd het een en ander voorgedragen van een bezoek

Mededeelingen van het Bestuur

NIUWE LEDEN:

- Afdeeling Amersfoort der Nederl. Mij. tot bevordering der Geneesk.
- Afdeeling Apeldoorn der Nederl. Mij. tot bevordering der Geneesk.
- Departement Dordrecht der Nederl. Mij. t. bevordering d. Pharmacie.
- Afdeeling Friesland-Noord der Ned. Mij. tot bevordering der Geneesk.
- Afdeeling Frieslands-Zuidwesthoek der Nederl. Mij. tot bevordering der Geneesk.
- Afdeeling Den Helder der Nederl. Mij. tot bevordering der Geneesk.
- Afdeeling Leiden der Nederl. Mij. tot bevordering der Geneesk.
- Afd. Purmerend der Nederl. Mij. tot bevordering der Geneeskunst.
- Afdeeling Zwolle der Nederl. Mij. tot bevordering der Geneesk.
- J. M. H. BECKERS, Apotheker te Maas-tricht.
- W. H. BEEKHUIS, Arts te Zaandam.
- Mevr. M. BEUKEMA-GOUDSMIT, Apo-theker te Hoogezand.
- L. G. BOET, Officier van Gezondheid te Assen.
- A. BRUINS, Apotheker te Malang (Nederl. Oost Indië).
- C. TEN CATE, Arts te Bolsward.
- J. H. M. A. CREMERS, Apotheker te Heerlen.
- G. GERRITSMAN, Arts te Nieuwolda.
- E. HUPPERETZ, Apotheker te Weert.
- G. A. KALVERKAMP, Arts te Assen.
- Dr A. W. C. G. KAMERLING, Arts te Den Helder.
- J. H. C. NIEVERGELD, Apotheker te Maastricht.
- B. W. L. SIEMENS, Arts te Groningen.
- TH. VAN DER STOK, Arts te Maas-tricht.
- A. J. F. THORBECKE, Arts te Den Helder.
- T. WASSENAAR, Arts te St. Jacobi Parochie. H. J. A. TER WEE, Secr.

aan een „kruidkundige”, die, thans een groote villa bewonend, tot voor twee jaar reiziger in koloniale waren was. Als het geval niet zulk een wrangen achter-

Radio-Hoorspel Kwakzalverij (verv.)

grond had, zou men moeten erkennen, dat de pseudo-dokter een prachtige comediant was, die het als reiziger een heel eind had kunnen brengen, terwijl hij dan de voldoening had kunnen smaken tenminste iets nuttigs te verichten. Het volgende gesprek werd ongeveer gevoerd: Dokter, ik geloof, dat ik een maagzweer heb. En mijn hart doet ook zoo gek soms. Zoo van boem-boem-boem. En dan is het weer net of het stilstaat. — Ja, ja, dat kennen we. Erge rugpijn zeker? — Ja, dokter. — Dan zullen we eens even kijken wat U nou wel precies mankeert. Kijkes, nou nemen we deze oogspiegel en dan steken we dit lampje aan. Nou, kom maar eens even hier. Ja, ja, juist. Kind, kind, och kind. Maar meisjelief, meisjelief. Laat je tong nog eens kijken. Juist. Kijk, de tong is de spiegel van de maag. Zooals je tong eruit ziet, zoo ziet de maag eruit. Veel last van hoofdpijn zeker? — Ja, dokter. — Ja, ja, ik begrijp het al. Je lichaam moet op krachten komen, dat is de zaak. De edelste sappen verlaten het lichaam. Veel rugpijn hier zeker? Ja, ja. Kijk, zoo moet je wassen: de rug en de borst en het onderlijf. Met koud water, hè? — Ja, dokter. — Dan zeg je wel brrr, maar na drie dagen vind je het prettig en na vier dagen vraag je erom. U moet onmiddellijk ophouden met alle medicijnen, die U tot dusver heeft ingenomen. Onmiddellijk, verstaat U wel? Hou je diët? — Ja, dokter. Ik eet alleen wit vleesch. Als ik eet. En mijn hart? Wordt dat nu ook beter? — Aan dat hart van je mankeert eigenlijk niets. 't Is alleen een van de hartklepjes dat niet goed werkt, maar dat zullen we wel gauw in orde maken. Nou zullen we je eens even wegen. Ga maar es even op de schaal. — Honderd en negen pond. 't Valt me mee, maar zonder de kleertjes zal het toch niet veel meer dan 104 pond zijn. Nou allereerst: vertrouwen, kind. Je moet me heelemaal vertrouwen en geen anderen meer raadplegen. Ik zal kruiden voor je gereed maken en die zullen je morgen thuis worden bezorgd. Als de kruiden te sterk zijn, kom je maandag weer terug. Ik begin altijd pianoaan en

als je lichaampje het kan verdragen, krijg je sterker. Daar neem je 's morgens en 's avonds een van in. Je leefregel schrijf ik je nog op. Ga maar even zitten. —

*

De tabletten zijn naderhand onderzocht door den heer Terwee, die hieromtrent het volgende mededeelde: Zij bestaan uit phenolphthaleïne, pl.m. 150 mgr, met wat suiker en cacao. Tegen het gebruik van eerstgenoemde stof werd onlangs in de medische kroniek van een onzer dagbladen op de volgende wijze gewaarschuwd: „Het gebruik van dit middel is sterk te ontraden. De bijwerkingen welke kunnen optreden zijn namelijk vele, terwijl het ook bij nier- en hartafwijkingen niet voorgeschreven mag worden! —

*

Vervolgens werden nog eenige andere bezoeken gereconstrueerd, waarvan het hieronder beschrevene zeker de moeite waard is vermeld te worden.

De kwakzalver verklaarde in dit geval met een hoogst ernstig gezicht (natuurlijk), o.a.: Alle pijn is koorts. Verhooging is een gloei-toestand of verhitting. Toen ik in uw oogen keek, heb ik gezien dat U 19% actief zenuwvet te kort komt. U zou verstandig gedaan hebben, als U uw bloed had laten onderzoeken. Voor U zijn er geen geneesmiddelen in Nederland te vinden. De doktoren kennen de geneesmiddelen tegen deze kwaal niet eens. De medicamenten moeten uit Polen komen. Het wordt 2000 meter diep uit het ertsgebergte gehaald. Koemiskoetjang heet het. Het heeft geen smaak en het ziet er uit als gewoon bronwater. U is net op tijd gekomen. Onderzoeken is bij mij niet nodig. Ik zie het zoo aan Uw oogen. Als U niet vlug bij mij gekomen was, had U het licht uit Uw oogen moeten missen. U heeft natuurlijk veel broomkali en belladonna gehad. Heel verkeerd. Uw bloed moet gezuiverd worden. — Dit gaat dan nog zoo eenigen tijd in denzelfden trant voort. Op een bepaald uur zouden de medicijnen klaar staan. Daar was aan toegevoegd een aantal voorschriften vol leefregels. De geneesmiddelen waren gegeven in de vorm van capsules, fleschjes, poeders, zouten en zuren. Dat alles vergezeld van een rekening groot 25 gulden en 10 ct.

INHOUD

Blz.

Statuten en Huish. Reglement	51
Een Radio-Hoorspel over Kwakzalverij	C. 51
Mededeelingen van het Bestuur	51
't Kruidenhuis „Natura Sanat"	53
België Voorontwerp van wet	53
Zuid-Afrika Wetsontwerp op patentgeneesmiddelen	54
Aan de Lezers	54
Correspondentie	54, 55
Rechtszaken	55
Mededeelingen van het Rijksinstituut voor Pharmacotherapeutisch Onderzoek (No. 29)	55
Uit de Pers	56
Registratie van pharmaceutische specialiteiten	56
Statuten van de Vereeniging tegen de Kwakzalverij	57

*

Het rapport van den heer Terwee, die ook thans weer zoo vriendelijk was een onderzoek in te stellen, luidde hoofdzakelijk als volgt: Geconstateerd werd gebrek aan actief zenuwvet, wat onzin is, daar er in hersenen en zenuwen geen eigenlijk vet aanwezig is. Volgens het opschrift is de gegeven kuur tegen slapeloosheid, die mede als gevolg van nierontsteking bestaat. Het eerste wat een medicus in dat geval doet, is het voorschrijven van een zoutarm diët. De kwakzalver hier schrijft een diët voor, gemengd met Jozozout, d.i. een weinig-jodiumhoudend keukenzout. Verder zou ik onder Uw aandacht willen brengen, dat deze zaak volgens ons bestuur, bij de justitie behoort te worden aangegeven, waarvoor ik Uw medewerking wil inroepen. —

*

Wetboek van strafrecht, artikel 436, eerste en derde lid, luiden: „Hij, die niet toegelaten tot een beroep, waartoe de wet een toelating vordert, buiten noodzaak dat beroep uitoefent, wordt gestraft met een geldboete van ten hoogste driehonderd gulden."

Voor strafbaarheid is dus vereischt:

- 1 - Dat de betrokkene zonder bevoegdheid genees-, heel- of verloskundige raad heeft verleend.
- 2 - Dat hij dat gedaan heeft als bedrijf.
- 3 - Dat hij dat gedaan heeft buiten noodzaak.

*

Verder zegt artikel 3 van de wet op de uitoefening van de geneeskunst:

„Alleen de geneeskundige mag binnen de grenzen zijner bevoegdheid in het openbaar aankondigen, dat hij de geneeskunst uitoefent of een titel voeren, die hem aan het publiek als geneeskundige aanwijst”.

*

De dokter mag dus geen reclame maken, terwijl men dagelijkservaart, dat kwakzalversmiddelen per advertentie van halve en heele krantenpagina's worden aangeprezen.

De brievenbussen worden maar al te vaak op werkelijk onaangename wijze verstopt met brochures van kwakzalvers. Het schijnt niet mogelijk te zijn, dergelijke handelwijzen te kunnen rekenen als overtredingen in zekeren zin van een der genoemde wettelijke bepalingen.

Degenen, die eenigszins in deze materie thuis zijn, en die ook weten welke dikwijls levensgevaarlijke toestanden door deze schandelijke handelwijzen in de hand worden gewerkt, vragen zich af hoe lang het nog duren zal, voor en aler door de overheid dit eens ernstig onder oogen gezien zal worden. Met alles wat er op dit punt „binnen afzienbaren tijd” in het vooruitzicht is gesteld, kunnen wij heden nog helaas slechts constateeren, dat er practisch geen enkele verandering van eenige beteekenis is tot stand gekomen.

Onder het motto: „De wereld wil bedrogen zijn”, wordt blijkbaar alles aanvaard en gedoogd. De mogelijkheid van belangrijke en noodzakelijke verbetering komt daardoor op onverantwoordelijke wijze in het gedrang.

Na deze opmerkingen onzerzijds zullen we de vermelding van bovengenoemde radio-reportage als hoorspel besluiten. Hoewel wij het streven daarmede bedoeld, slechts kunnen toejuichen, meenen wij aan het beoogde resultaat helaas te moeten twijfelen.

De verbetering waarop gewacht wordt moet van andere zijde komen! Dit alles neemt niet weg, dat tenslotte *elke* poging, die ondernomen wordt om tot een verandering in de goede richting te komen, door ons, zooals gezegd, slechts met vreugde kan worden geconstateerd. C.

Het Kruidenhuis „Natura Sanat”

Het schijnt wel of de nieuwe lente een bijzonder geschikte tijd geacht wordt door de verschillende kruidkundigen om hernieuwde reclamecampagnes in te zetten. Waaraan dat nu eigenlijk ligt is ons niet erg duidelijk, maar in ieder geval doet het merkwaardige verschijnsel zich voor, dat allom in den lande de brievenbussen zool niet verstopt, dan toch wel overladen worden met brochures en andere van dergelijke drukwerken uitgegeven door reeds lang bekende of ook weer nieuwe kruidenhuisen e.d. Zoo lazen wij nu ook weer een pamflet van de hierboven genoemde inrichting, die laatstelijk in het maandblad gesignaleerd werd in Augustus 1936. Het te Den Haag gevestigde hoofdkwartier (hoofdfiliaal Rotterdam, filiaal Vlaardingen) schrijft o.a. het volgende:

„De kruidengeneeswijze, tijdelijk verdrongen, herstelt zich heden ten dage in volle glorie. De resultaten der Allopatische Medicijnleer brengen de zieken vanzelf terug naar den weg, die de Natuur aanwijst.

Wij (let wel, hiermede is dus be-

doeld het kruidenhuis „Natura Sanat”!) willen U helpen dezen goeden weg te volgen. Waar Uw voorouders zelf hun planten en kruiden moesten gaan zoeken en probeeren, hebben wij de juiste wetenschappelijke samenstellingen voor tal van ziekten in dit blad aangegeven.

U kunt met vertrouwen één dezer No's aanvragen, overtuigd als wij zijn, dat zulks U nooit zal schaden, maar wel, zooals bij duizenden anderen het geval was, U helpen.”

Daarachter volgt dan een opsomming van een dertigtal ziekten waarvan men het recept wel kent zoo langzamerhand. Er zijn echter nog andere kruidencombinaties verkrijgbaar voor niet beschreven ziekten. Dit geldt in het bijzonder voor ziekten, waarover men in het openbaar niet spreekt of schrijft(!) De filiaalhouder verstrekt daar echter inlichtingen over (die schijnt er ook al verstand van te hebben.)

Men zou zoo zeggen, het is bijna niet mogelijk voor zulke zaken, om aan de verlangens van de zich natuurlijk verdringende koopers te voldoen. Dat is dan ook inderdaad zoo. Maar meer in tweede instantie bedoelen wij hiermede.

BELGIË

Voorontwerp van wet, BETREFFENDE DE CONTRÔLE OP DE PATENTGENEESMIDDELEN

Het uit 21 artikelen bestaande ontwerp werd onlangs door het Ministerie voor de Volksgezondheid gepubliceerd. De eerste punten behandelen hoofdzakelijk omschrijving van 't begrip patentgeneesmiddel, de registratie en contrôle van die producten, en het recht van de verkoop in het klein. Hoewel dit alles zeer belangrijke kwesties betreft, moeten wij ons terwille van de ruimte beperken tot vermelding van de artikelen, die met kwakzalverij verband houden. Dat zijn de nummers 7 en 8.

Artikel 7 zegt: De regeering kan, op voordracht van de commissie voor de patentgeneesmiddelen en op het eensluidend advies van de Koninklijke Academie voor Ge-

neeskunde, de registratie van patentgeneesmiddelen, die, wegens hun samenstelling, of de er rond gevoerde fantasie- of veelreclame, gevaarlijk zijn voor de gezondheid en een kwakzalverachtig karakter vertoonen, weigeren of intrekken. Zij kan ook op voordracht van de Commissie voor de patentgeneesmiddelen, de afgiften van sommige dezer producten van de voorlegging van een geneeskundig recept afhankelijk stellen.

Artikel 8. - Het is verboden in reclame of publiciteit, die voor het publiek rond de patentgeneesmiddelen gemaakt wordt, de woorden „genezen”, „genezing” te gebruiken, genezingsattesten te publiceren, de therapeutische uitwerking van het product op wetenschappelijke wijze te commentarieren, de verschijnselen van de ziekte, waarvan het product wordt aanbevolen, te beschrijven en tekeningen, waarbij een ziektestaat voor en na behandeling wordt

Aan de verlangens om de geneesmiddelen af te leveren zal ruimschoots voldaan worden, doch aan het oorspronkelijke doel dezer aanvragen zal wel zeer weinig, zooal nooit voldaan worden.

Voor alle zekerheid heeft het Kruidenhuis ook nog enkele algemeene middeltjes beschikbaar. B.v. „Robustine”, een zuiver Afrikaansch natuurproduct, het wondermiddel tegen uitputting. Daar zijn natuurlijk altijd wel koopers voor te vinden.

„Welke ook de oorzaak mocht zijn van Uw toestand, Robustine is het aangewezen middel en zal ook U helpen.”

Dergelijke gewaagde uitspraken bestempelen het kruidenhuis reeds voldoende. Bij de beschrijving van longziekten, die door de kruiden zouden genezen kunnen worden, lezen wij nog precies dezelfde beweringen als in het artikel van Augustus j.l. werden aangehaald. „Hiermede wordt bedoeld een zwakke long, benauwdheid, met zweetafscheiding, ook 's nachts hoestaanvallen, hetzij met of zonder slijmafscheiding. Andere af-

wijkingen hooren meer thuis in een sanatorium. Daar de longen hoofdorganen zijn, mag men bij aandoeningen nooit wachten tot het een ernstige toestand is geworden. Gebruikt bijtijds de longkruiden.”

Dr Hommes teekende hier inder tijd bij aan:

Men geeft hier een beschrijving van b.v. een longtuberculose en raadt nu dringend aan kruiden te gebruiken, waarmede een longtuberculose nog nooit is genezen, zelfs onder het motto „Weest er gauw bij”.

Welke aandoeningen meer in een sanatorium thuis behooren, blijft mij en vele andere lezers een raadsel. Of zouden het de, door het te lang innemen der kruiden, in een ongeneeslijk stadium verkeerende longlijders zijn?

Wij zullen het deze keer hierbij laten. „Natura sanat”, de natuur geneest, dit is een van de weinige waarheden, die in de brochure voorkomen. Men leze het hier echter: „Natura sanat” maar het kruidenhuis verprutst!

Aan de Lezers

|| Met nadruk vestigen wij de aandacht op het volgende:

Hoewel wij steeds zeer erkentelijk zijn voor de toezending van allerlei drukwerk betrekking hebbende op kwakzalversreclames, hebben wij voor ons blad bovendien noodig medewerking in den vorm van casuïstische berichten en opstelletjes over actueele voorvallen. Ongetwijfeld zullen velen in staat zijn dergelijke bijdragen te leveren. Wij verzoeken thans nog eens aan onze lezers ieder voor zich na te gaan in hoe verre zij in dezen de vereeniging van dienst kunnen en willen zijn. Het spreekt vanzelf, dat artikelen, die in aanmerking komen voor opname, worden gehonoreerd.

Toont ons Uw belangstelling en zendt zoo nu en dan een pennevrucht. Het adres der redactie is:

C. Bergschelaan 167a - Rotterdam

voorgesteld, te publiceeren.

Is verboden, onder welchen vorm ook, alle tot het publiek gerichte reclame of publiciteit betreffende een remedie tegen de tuberculose, den kanker, de geslachtsziekten of de onregelmatige maandstonden.

Bij voorbaat kunnen wij na kennisneming van deze regelen, onze Zuiderburen gelukwenschen met de poging, die thans ondernomen wordt, om een einde te maken aan de klakkelooze distributie van z.g. patentmiddelen en het adverteeren ervoor. Inderdaad is het in België wel héél erg wat op dit gebied gepresteerd wordt.

Wordt het voorgestelde ontwerp tot wet aangenomen, dan is men aldaar ineens een heel stuk verder dan bij ons. Laten wij hopen, dat dit goede voorbeeld bij ons stimuleerend moge werken. C.

ZUID-AFRIKA

Wetsontwerp op patentgeneesmiddelen

Bij het Zuid-Afrikaansche parlement is een wetsontwerp op den

handel in patent-geneesmiddelen ingediend, zoo luidt een referaat in het Pharm. Weekblad. De maatregelen, die daarin worden voorgesteld zijn niet gering. Als men nagaat wat en hoe er in de Afrikaansche pers geadverteerd wordt met geneesmiddelen (Wij wezen daar vroeger reeds op) dan zal de nieuwe wet een ware omwenteling op dit gebied teweeg moeten brengen.

Behalve, dat geen stoffen of combinaties daarvan verder zonder wettelijke contrôle in den handel gebracht zullen kunnen worden, zal men voortaan ook erop letten hoe ervoor geadverteerd wordt. De inhoud der advertenties wordt streng beoordeeld. Er zijn niet minder dan 14 punten opgesomd, die bij overtreding der bepalingen strafbaarheid veroorzaken. Hieronder treft men de volgende aan: opwekken van vrees voor ziekte, aanbieden van vrije behandeling of monsters, vermelden van uitdrukkingen als „professor”, „doctor” enz., en verwijzen naar bepaalde ziekten, die in een lijst opgenomen zijn. Alles bij elkaar genomen krijgen

wij den indruk, dat een belangrijke vooruitgang op 't gebied van geneesmiddelen-distributie en -aankondiging zal worden verkregen. Moge dit een aansporing zijn ook „elders” op een dergelijke wijze regelend op te treden.

C.

Correspondentie

J. v. M. te B. — Dergelijke verzoeken behooren thuis bij uw huisarts. Wij kunnen daar niet in treden.

J. J. L. te D. — Het is inderdaad maar al te zeer bekend, dat het punt „regeling van den verkoop van geneesmiddelen” veel te wenschen laat. Grondige herziening der bestaande wettelijke bepalingen is hoogst noodzakelijk en urgent. Beloften in die richting werden wel gedaan.

v. H. te V. — Zulk soort „Boertjes” zijn gemeenlijk al even onbedreven in de geneeskunst als in het boerenbedrijf. Zij zijn er alleen maar sterk van doordrongen, dat de wereld nu eenmaal bedrogen wil zijn; van deze „wetenschap”, de eenige waarvan zij iets weten, maken zij schromelijk misbruik.

RECHTSZAKEN

WATERKIJKER
IN HOGER BEROEP

De 61-jarige waterkijker, die zich scheidkundige noemt, heeft zich niet willen neerleggen bij een kantonrechterlijk vonnis, waarbij hem na een eisch van viermaal vijftig gulden boete de hoogere straf van f 300 subsidiair veertig dagen hechtenis was opgelegd. En zoo stond hij 3 Juni l.l. weer voor de rechtbank te Rotterdam terecht.

Dezelfde vier gevallen worden hier weer voorgedragen en dezelfde vier dames verschijnen dus wederom voor het hekje. Zij waren hetzij voor zichzelf hetzij voor anderen den wonderdokter komen consulteren, die de diagnose in voor ieder begrijpelijke aanwijzingen op een kaart noteerde, waarmee de patiënten naar een apotheek konden gaan om zich de middelen te verschaffen, die voor genezing van de betrokken kwalen heetten te zijn aangewezen.

Ook bij de behandeling in hooger beroep bleek, dat verdachte zijn patiënten geheel vrijliet in de keuze van apotheek. Wel lagen in zijn wachtkamer kaartjes met het adres van een bepaalde apotheek, die dan ook meestal de toevlucht der patiënten werd. Met de beheerster van deze apotheek had verdachte van te voren een afspraak gemaakt, welke specialiteiten zij voor bepaalde kwalen zou verstrekken. Voor het vaststellen van zijn diagnose berekende hij drie gulden.

— Hoe kwam u er bij naar verdachte gaan en niet naar een geneesheer? vroeg de president, dr G. L. van Oosten Slingeland, aan een der getuigen.

— Omdat ik bij den dokter geen baat meer vond, was het antwoord.

Dan verschijnt nog de apotheker, die naar Gouda is verhuisd en de zaak dus blijkbaar aan kant heeft gedaan, nadat zij is veroordeeld. Het te verstrekken geneesmiddel werd aan haar eigen inzicht overgelaten, doch zooals gezegd, had zij een richtsnoer in de afspraak met verdachte. Op een desbetreffende vraag van den verdediger antwoordt deze getuige, dat zij ook andere specialiteiten verkocht dan die, waaromtrent zij met verdachte overleg had gepleegd.

De vertegenwoordiger van het O. M., mr F. M. Wilbreninck, acht het kantonrechterlijk vonnis juist en de straf zeker nog aan den lichten kant. Spr. heeft er steeds een bijzonder behagen in geschept op kwakzalverij te loeren, want die doet naar zijn meening nog altijd veel kwaad; vooral onder menschen, die dit het minst kunnen lijden. De officier eischt daarom bevestiging van het vonnis.

De verdediger, mr F. Eikelenboom, betwist echter de bewijsvoering van den officier.

Juridisch gaat het om de combinatie van vaststelling der ziekte en het voorschrijven van geneesmiddelen. Ware dit hier geschied, dan zou verdachte inderdaad moeten worden veroordeeld, maar de Hooge Raad heeft uitgemaakt, dat alleen het vaststellen van een ziekte, b.v. door de zogenaamde oogendiagnose, niet strafbaar is. Pleiter voert over den handel in spécialiés eenige voorbeelden aan; o.m. van een algemeen bekend en veel verkocht preparaat, dat duizenden geneesheeren over de geheele wereld hebben ge-

prezen met attesten, maar dat niets dan kaasstremsel is. In de catalogi van pharmaceutische firma's kan het publiek zelf ook wel terecht om het aangeprezen middel voor een bepaalde kwaal te vinden. Pleiter legt de rechtbank eenig desbetreffend materiaal over, evenals een boekwerk, waarin de ziekten in alphabetische volgorde staan geregistreerd met haar omschrijvingen en de geneesmiddelen daartegen. Men heeft de bevoegdheid tot het verstrekken van geneesmiddelen dan ook niet verbonden aan de kennis van maar aan de toelating tot geneesheer. Pleiter concludeert tot vernietiging van het kantonrechterlijk vonnis en vrijspraak voor zijn cliënt. *Tel. 4/6/37*

CORRESPONDENTIE (vervolg)

J. L. te R. — Over het algemeen is het zeker niet gewenscht, dat in „medische rubrieken” van dag- of weekbladen dokters-adviezen worden verstrekt. Iedereen kan zich, practisch gesproken, tot zijn huisarts wenden. Al zijn dan ook de raadgevingen in de couranten slechts van algemeen aard, toch dragen zij er weinig toe bij het vertrouwen in de huisartsen te versterken. Het is juist noodig, dat dit laatste wel geschiedt. Vandaar ons, reeds eerder aan U gemeld, bezwaar. *C. H., arts te B.* — U zult intusschen ons schrijven wel ontvangen hebben. Wij hebben ook nog getracht op andere plaatsen ons licht op te steken, doch hier te lande is het praeparaat niet bekend. Overigens zullen de gegevens over het Instituut Damman, die wij U deden toekomen, op zichzelf voor U voldoende zijn om in dezen een oordeel te kunnen vormen.

MEDEDEELINGEN

van het Rijksinstituut voor Pharmacotherapeutisch Onderzoek (No. 29)

MIDDEL TEGEN MAAGZWEER

Afkomstig van Firma P. N. R., apotheek te H. Uitkomsten van het onderzoek: Bruinzwarte, weeke naar anijs riekende massa, waarin naast zoethoutextract, anijszaad-fragmenten, veel ijzer (plm. 7½ %) en verder calcium (mogelijk als carbonaat) en magnesium (als oxyde of carbonaat) aanwezig waren.

MEDICIJNEN VAN MONSMA

Deze drank van het bekende boertje van Rinsumageest werd verstrekt aan een patiënt „met verkeerde bloedsomloop”, à raison van f 3.50 voor de eerste flesch (500 cm³.) en f 2.50 voor de volgende.

Uitkomsten van het onderzoek: De drank bestaat

uit een aftreksel van kruiden, waarin alleen bestanddeelen van laurierbessen konden worden herkend. Het verdampingsresidu van de gefiltreerde vloeistof bedraagt ongeveer 1 %, het aschgehalte 0,6 %. Alkaloïden zijn in het verdampingsresidu niet aanwezig. In de asch konden worden aangetoond sporen kalium, natrium, calcium, sulfaat en fosfaat, die klaarblijkelijk niet opzettelijk zijn toegevoegd.

MIDDELEN VAN HET INSTITUUT VOOR
DIAETETIEK EN BIOLOGIE TE OVERVEEN

„Minegravita”, tegen bloedzuivering en zenuwen. Uitkomsten van het onderzoek: Het bruingrijze, naar cacao en caseïne riekende en smakende poeder bestaat voornamelijk uit een mengsel van cacao, caseïne en havermeel; daarnaast zijn nog andere zetmeelsoorten aanwezig. Het aschgehalte bedraagt 5,2 %. De asch bevat calcium, natrium en fosfaat. Voor het caseïnegehalte werd gevonden 13,5 % en voor het zetmeelgehalte 40,4 %.

Uit de Pers

EEN ERNSTIG GEVAL

Te Wehe bij Leens in Groningen was een vrouw onder behandeling van den plaatselijken geneesheer. Deze schreef een streng diëet voor en achtte tevens opname in een ziekenhuis noodzakelijk. Maar de familie wist het beter. Ze consulteerde een bekend kwakzalver en deze vond het diëet van den arts onnoodig, opname niet noodzakelijk en schreef zelf middelen voor. De gevolgen waren zeer ernstig; de patiënt werd veel erger, werd in allerijl naar het ziekenhuis vervoerd, maar het was te laat; kort na haar opneming overleed ze. Is zoo'n geval nu nog geen voldoende waarschuwing voor het publiek, om toch niet hun zieken aan kwakzalvers toe te vertrouwen? We vreezen. Er zullen wel weer patiënten naar denzelfden persoon gaan. „Dit liep nu niet best af, maar stierf de vrouw door zijn behandeling? En heeft hij vroeger geen prachresultaten gehad?” Moge de rechter een vonnis vellen, dat het verstandige publiek bevredigt. Het kwakzalverskwaad uitroeien zal echter zelfs de strengste rechter niet kunnen.

(Hom. Mndbl.)

GEMAGNETISEERD WATER

U weet niet, wat dat is? Nu, de kantonrechter te Delft wist het ook niet en vroeg er daarom een kwakzalver naar, die voor hem terecht stond en die beweerde er zieken mee te kunnen genezen. Het antwoord luidde: Daarover zou ik een dag kunnen praten en dan zou U het nog niet begrijpen. Vermoei U dus niet, geachte lezer, met een onderzoek naar dit wondermiddel. De rechter legde zich ook geheel bij de verklaring van zijn stadgenoot neer, maar veroordeelde hem intusschen tot een boete van 900 gld., subs. 90 dagen hechtenis en nog 9 weken voorwaardelijk. Wie er toch meer

van weten wil, vervoege zich bij den veroordeelde, want deze verklaarde, dat hij zijn praktijk onder geen omstandigheden zal neerleggen. (Hom. Mndbl.)

EEN GOEDE RAAD....

is duur, zult U zeggen. In dit geval niet, want Dr Stokvis heeft hem eenigen tijd geleden gratis in „de Tel.” gegeven. Hij had het over een veel besproken onderwerp van den tegenwoordigen tijd: het diëet. Hij schrijft dan over „maniakken, die niet beter weten, dan door dik en dun te zweren bij een bepaald soort diëet”. De propaganda voor leefregel zus en leefregel zoo, met de argumenteering, dat men te weinig vitamines binnen krijgt, noemt hij „humbug, die er slechts toe dient de menschen, die niet in staat zijn een zelfstandig oordeel over deze vraagstukken te vormen, te verwarren”. Hij geeft toe, dat er een tendentie bestaat tot het toekennen van een groote waarde aan het lacto-vegetabile diëet, d.i. het laten overwegen van de melkkost en de groenten boven het nuttigen van veel vleesch. Maar aan het eind komt dan de raad: „Laat ieder normaal mensch eten wat hij denkt dat goed voor hem is, tenzij blijkt, dat hem de keus te moeilijk is of dat hij ziek is. Dan moet de dokter het diëet voor hem uitkiezen”. Wij hopen ons aan dit advies te houden, maar weten ook, dat meerdere lezers van heel andere meening zijn. Wie heeft gelijk? (Hom. Mndbl.)

„EET MEER WORTELS”

In de „Leipz. Populäre Zeitschrift für Homoeopathie” wordt gewezen op een artikel van Dr Roese, waarin hij tegen tandbederf het eten van roode wortels aanbeveelt. Naast de tomaten, zoo schrijft hij, behooren de wortels tot die groenten, die de meeste vitamines bevatten. Rauwe wor-

tels hebben voor het behoud der tanden nog dit voordeel, dat ze beter dan iedere tandborstel tanden en tandvleesch reinigen. Dat hij dit niet op losse gronden beweert blijkt wel hieruit, dat hij reeds 40 jaar „Möhrenzahnpflegkuren” aanbeveelt. Wie dus nog in het gelukkige bezit van zijn natuurlijk gebit is, kan misschien met deze mededeeling winst doen. (Hom. Mndbl.)

Z W E D E N

Registratie van

pharmaceutische specialiteiten
Op grond van een Kon. Verordening van 15 Juni 1934, in werking getreden 1 Juli 1934, moeten pharmaceutische specialiteiten, alvorens deze in Zweden in den handel gebracht mogen worden, geregistreerd worden. Bij het indienen van een verzoek bij „Medicinalstyzelsern” tot registratie van een pharmaceutische specialiteit, moest tot nog toe een bedrag van Kr. 20.— gestort worden. Thans is echter bij Koninklijke Verordening van 28 Mei j.l. dit bedrag verhoogd tot Kr. 40.—. Voorts is bepaald, dat voor producten, welke een biologisch of klinisch onderzoek of vaststelling van radioactiviteit vereischen, behalve bovengenoemd bedrag, nog een extra recht verschuldigd is, dat door „Medicinal styzelsern” geacht wordt, de kosten van onderzoek te zullen dekken. Laatstgenoemd bedrag mag echter voor elk preparaat niet hooger zijn dan: voor bepaling van Digitalis of daarmee te vergelijken praeparaat Kr. 65.-
idem van Adrenaline „ 50.-
idem van elk vitamine apart „ 300.-
idem van insuline „ 50.-
voor elk ander biologisch onderzoek „ 150.-
voor klinisch onderzoek „ 200.-
Deze bepalingen traden 1 Juli j.l. in werking.

(Ph. Wkb. uit Korte berichten, No. 187, 18 Juni 1937).

FIRMA P. L. STRAATMAN — ENSCHEDE
Postbus 65 — Gevestigd 1889
Etiketten-, Papierwaren- en Cartonnagefabriek
UW ADRES VOOR
VOUWDOOZEN EN FONDSETIKETTEN
Het beste adres voor mooi uitgevoerde
PARTICULIERE DOOZEN EN ETIKETTEN

ZIEKENVERVOER
ONDERNEMING
HOLLAND
11220
ROTTERDAM
GLASHAVEN 37

STATUTEN

VAN DE

VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ

ARTIKEL 1.

De vereeniging draagt den naam van: Vereeniging tegen de Kwakzalverij, en is gevestigd te Amsterdam. Zij heeft ten doel de bestrijding der kwakzalverij op geneeskundig gebied.

ARTIKEL 2.

De vereeniging tracht haar doel te bereiken:

- a - door het onderzoeken van als geneesmiddelen aanbevolen stoffen;
- b - door het nasporen van de handelwijzen, die bij het aanbevelen en aanwenden van die middelen en geneesmethoden worden te baat genomen;
- c - door het bekend maken der uitkomsten van het onder a en b genoemde;
- d - door het bevorderen van de toepassing der wettelijke bepalingen, die de kwakzalverij kunnen tegengaan;
- e - door aan te dringen op betere wettelijke bepalingen ter bestrijding der kwakzalverij;
- f - door bevordering der internationale bestrijding der kwakzalverij.

ARTIKEL 3.

De vereeniging oorspronkelijk opgericht 10 November 1883, is te rekenen van 15 Mei 1930 opnieuw aangegaan voor den tijd van 29 jaren en 11 maanden, alzoo eindigende 14 April 1960.

In de laatste algemeene vergadering vóór het einde van dien termijn wordt omtrent den verderen duur der vereeniging beslist.

ARTIKEL 4.

Leden der vereeniging kunnen zijn personen en rechts-persoonlijkheid bezittende corporaties en commissies, die de vereeniging door eene jaarlijksche contributie steunen. De contributie wordt geregeld bij huishoudelijk reglement, waarvan de bepalingen niet in strijd mogen zijn met deze statuten.

Tot eereid kunnen door de algemeene vergadering benoemd worden zij, die zich bijzonder verdienstelijk hebben gemaakt voor de vereeniging of haar doel. Zij hebben stemrecht.

ARTIKEL 5.

Om lid te worden meldt men zich aan bij den secretaris-penningmeester.

Het bestuur weigert personen en corporaties, van wie het weet, dat hunne handelingen in strijd zijn met het doel der vereeniging, als leden toe te laten, en kan om die reden reeds ingeschreven leden schrappen.

Het geschrapt lid heeft het recht zich schriftelijk te beroepen op de eerstvolgende algemeene vergadering.

ARTIKEL 6.

Behalve op de wijze, bij 't vorig artikel bedoeld, verliest men het lidmaatschap der vereeniging door opzegging vóór December en door royement, waartoe het bestuur bij wanbetaling het recht heeft.

ARTIKEL 7.

Behalve door de contributies van de leden worden de uitgaven der vereeniging bestreden door extra bijdragen van de leden, door subsidies, schenkingen, erfmakingen, legaten, enz.

ARTIKEL 8.

Wanneer de uitgaven der vereeniging hare inkomsten overtreffen, wordt een beroep gedaan op de leden tot het schenken van vrijwillige bijdragen.

Zijn deze niet voldoende om het tekort te dekken, dan kan de algemeene vergadering tot een buitengewone heffing van een extra bedrag van elk der leden voor het volgend jaar besluiten.

Dit besluit moet vóór 1 November aan de leden worden bekend gemaakt.

De extra bijdrage kan niet hooger zijn dan f 5.

ARTIKEL 9.

Het algemeen bestuur bestaat uit 12 leden, uit en door de gewone leden gekozen.

Het dagelijksch bestuur bestaat uit 3 leden, uit en door het algemeene bestuur gekozen.

Het dagelijksch bestuur vertegenwoordigt de vereeniging in en buiten rechten.

ARTIKEL 10.

Tot ontbinding der vereeniging vóór het einde van den in art. 3 genoemden termijn, kan niet worden overgegaan dan nadat de leden minstens 1 maand van te voren met het voorstel zijn in kennis gesteld, en in eene algemeene vergadering, waarin minstens $\frac{3}{4}$ van het ledental tegenwoordig is. Zijn deze niet aanwezig, dan kunnen in eene volgende vergadering $\frac{3}{4}$ van het aantal aanwezige leden tot ontbinding besluiten.

ARTIKEL 11.

Wijziging der statuten kan niet anders plaats hebben dan in eene algemeene vergadering, nadat de leden minstens 8 dagen van te voren met het voorstel tot wijziging zijn in kennis gesteld, en minstens $\frac{1}{30}$ van alle leden der vereeniging ter vergadering aanwezig is.

Hierbij is van toepassing de laatste alinea van het vorige artikel.

Wijzigingen in de statuten treden niet in werking, alvorens daarop de nadere koninklijke goedkeuring verkregen is.

Voor het Bestuur der Vereeniging,

Mr P. W. DE KONING, Voorzitter.

N. KEULEMANS, Secretaris-Penningmeester.

N.V.P. MOLENAAR & Co's

Door gebruik der Allerbeste

Grondstoffen en

Vakkundige

Fabricatie

is

WEIGERT MINDERWAARDIGE QUALITEIT.

Molenaar's
Kindermeel

MEELFABRIEKEN WEST ZAAAN

met melk in gepaste verhouding bereid, het beste voedsel voor Kinderen en Zuigelingen. Geheel automatische verpakking. Waarborgt uiterste hygiëne. H.H. Medici zenden wij op aanvraag gratis kistje ter beoordeeling.

DELIUS
AMSTERDAM

Benodigdheden voor:
APOTHEKEN
ZIEKENHUIZEN
LABORATORIA
DROGISTEN
ONDERWIJS

OPGELOST 1840

N.V. ORGANON
OSS

strijdt mede tegen het misbruik van geneesmiddelen, doordat zij uitsluitend bij medici propaganda maakt voor haar preparaten.

In dit Blad worden uitsluitend annonces opgenomen, die door de Vereeniging Tegen de Kwakzalverij zijn goedgekeurd.

BROMOCALM liq.
BROMOCALM bouillonblokjes
BROMOCALM tabletten

Voortreffelijk Nervinum en Sedativum in 3 verschillende samenstellingen en vormen

Voor Artsen Literatuur op aanvraag
N.V. Pharmaceutisch Chemische Industrie
Amsterdam „Phia”
Brouwersgracht 115 - Amsterdam C
Telef. 42131 - 42331

HET NEDERLANDSE KALKVOEDSEL

NOURICAL

NOURICAL TABLETTEN
30 tabletten, per tablet 1½ gram calciumgluconaat bevattende. Prijs voor het publiek: f 0.95. Kliniekverpakking à 288 tabletten: f 7.50.

NOURICAL CHOC. HAGELSLAG EN GESTAMPTE ANIJSMUISJES
bevatten 5% calciumgluconaat en 5% calciumphosfaat. Prijs voor het publiek: f 0.60 per busje van 200 gram.

NOURICAL PAPPOEDER
bevat 25% calciumgluconaat, 25% droog moutextract, 50% suiker. Prijs voor het publiek: f 0.95 per busje van 180 gram.

N. V. NOURYPHARMA
DEVENTER - HOLLAND

ALUCOL

Colloidaal aluminiumhydroxyde

De verlaagde prijzen zijn:
36 tabletten f 0.80
60 " " f 1.30
50 gr. poeder f 0.80
100 " " f 1.60

N.V. Pharm. Handelsafdeeling
v.h. KERKHOFF & Co.
Nassaukade 370 - Amsterdam

<p>PILULAE JOD-OVI</p>	<p>LIQUOR ERODII VERWEY</p>
<p>PIL. FERRO-50-VERWEY PIL. ARSEN-FERROWEY-COMP. PIL. ARSEN-FERROWEY PIL. FERROWEY-COMP.</p>	<p>PILULAE KAJOETI</p>

N. VERWEY & Co. - TIEL
Apotheek gevestigd in 1741, tevens fabriekmatig bereidend sinds 1818
Apotheker: J. J. VERMET
Postgto 98061 - telefoon 79 - telegram: vermet

ASCAL-CALQUINAL-HEPREX
zijn **GENEESmiddelen**

Fabrikanten: **N. V. AMSTERDAMSCH E CHININEFABRIEK**

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

REDACTIE: DR PH. A. COPPENS - Bergschelaan 167a - Rotterdam

Bestuur der Vereeniging: DR C. J. BRENKMAN, Arts te 's Gravenhage, Voorzitter; MR M. D. K. S. VAN LIER, Rechter te Amsterdam, Lid van het Dagelijksch bestuur; DR PH. A. COPPENS, Apotheker Gem. Ziekenhuis, Bergweg, Rotterdam; MR A. VAN DER ELST, oud-Ambtenaar van het O.M. bij Kantongerecht te Leiden, te Noordwijk aan Zee; N. KEULEMANS, Apotheker, Binnengasthuis Amsterdam; MR J. MOOLENBURGH, Kantonrechter te Middelburg; MR J. J. PLUGGE, Rechter te Utrecht; MEJ. J. C. RESSING te Delden; MR H. B. DE BRUEYS TACK, Ambtenaar O.M. te Alkmaar; A. H. v. d. VELDE, Apotheker, Inspecteur v. Volksgezondheid in Alg. Dienst te 's Gravenhage; G. E. WINDEMÜLLER, Arts te Vaassen; H. J. A. TER WEE, Apotheker Wilhelmina Gasthuis te Amsterdam, Secr.-Penningmeester.

Adres voor het opgeven v. Leden en Abonnè's:
H. J. A. TER WEE - Zoomstr. 30 - Amsterdam
Postgiro der Verg. 32237 - Gem. Giro K. 1672
Lidmaatschap der Vereeniging . . f 3.—

Het nadrukken van artikelen
uit dit blad is niet alleen
geoorloofd doch wordt zelfs
dringend verzocht.

Abonnement per jaar fr. p. p.
bij vooruitbetaling f 2.—
Administratie Maandblad: Keizersgracht 104 -
Amsterdam C. - Telef. 49122 - Postgiro 78536

Statuten en Huishoudelijk Reglement

Blijkens mededeeling in de vorige aflevering, zijn de gewijzigde statuten der vereeniging afgedrukt in

het Juli-nummer. Thans zal men in dit nummer het huishoudelijk reglement aantreffen. Redactie

DE WERELD WIL BEDROGEN WORDEN

Deze bekende uitspraak is vooral van toepassing bij het opstellen van ons antwoord op de vraag: Hoe komt het toch, dat men nog maar steeds de schreden blijft richten tot kwakzalvers? En waaraan danken deze laatste voornamelijk hun successen? — Om te beginnen dan: de wereld wil bedrogen zijn. Er komen echter nog andere factoren bij. Zoo is daar in de eerste plaats: het geloof in het mysterie. Werken over de geschiedenis der volksgeneeskunde geven voorbeelden te over, waaruit men op kan maken, welk een belangrijke rol het geloof in wonderen en het bijgeloof steeds in het leven en denken der menschen hebben vervuld. De als geneesmiddel aan te wenden stoffen werden veelal toegepast onder het gelijktijdig uitvoeren van allerzonderlingste handelingen of het uitspreken van de uiteenlopendste bewoordingen. Enkele voorbeelden¹ uit de duizenden, die op dit gebied bestaan. Een middel tegen wratten meenden men te kennen in kikkerdril. „Smeer de wratten in met „vallende sterren” (kikkerdril), die men 's morgens vroeg in het land

vindt.” — Dit nu geschiedde wel meer, en blijkbaar overal weer gepaard gaande met zekere bijzondere handelingen. Zoo moest hier het dril verzameld worden in een kruik en begraven in den grond; elders moest onder het inwrijven het „Onze Vader” opgezegd worden. De methode om wratten te bestrijken met de schil van een groote boon, is van algemeene bekendheid. Daarna deze schil over het hoofd gooien, zonder verder meer er naar om te kijken, is een bijkomstige, doch belangrijke omstandigheid, die zeker niet minder populair is.

Tot in de grijze oudheid terug zien wij, dat bij voorkeur een gecombineerde toepassing wordt aangeraden: eenerzijds de aanwending van de genezende-krachtbezittende-stof, daarnaast echter de uitvoering van een of andere noodwendig daarbij behorende ceremonie.

In Plinius lezen we, dat vetgezwollen en krop genezen, wanneer men er 9 grasknoopen op legt, die al naar het aantal knoopen aan iederen halm, afkomstig moeten zijn van 1, 2 of 3 halmen. Die moet men dan wikkelen in zwarte wol en dan op het gezwel leggen. Degeen, die de knoopen verzamelt, moet nuchter zijn, in het huis van den patiënt gaan en zoo-

Mededeelingen van het Bestuur

NIEUWE LEDEN:

Afdeeling Hunsingo-Fivelingo en Westerkwartier der Ned. Mij. tot bevordering der Geneeskunst.
Afdeeling Twente der Nederl. Mij. tot bevordering der Geneeskunst.
P. BOLT, Arts te Grootelegast.
J. COLLET, Arts te Kornhout (Gem. Grootelegast).
Mej. M. le COULTRE, Apotheker te Amsterdam.
Dr H. M. KNIPSCHIEER, Apotheker te Amsterdam.
W. R. VAN DER MEER, Arts te Ten Boer.
Mej. C. H. SCHROO, Apotheker te Amsterdam.
M. H. P. SITSSEN, Apotheker te Amsterdam.
H. J. A. TER WEE, Secr.

dra hij binnenkomt zeggen: „Een nuchtere brengt aan den nuchtere een geneesmiddel”, dit dan drie-maal herhalen en hem dan binden op zijn bloote lichaam. Drie dagen achtereen moet diezelfde ceremonie verricht worden. — In den loop der jaren ontwikkelden zich de inzichten op natuurwetenschappelijk gebied zoodanig, dat dergelijke verhalen door ons thans wel héél anders beschouwd worden dan weleer. Niettemin is er bij het volk nog duidelijk een levende belangstelling gebleven voor wondermiddelen en voor den magischen invloed van vele stoffen. De kwakzalvers nu, die in het algemeen door hun geringere ontwikkeling dichter tot de eenvoudige denkbeelden, onder het volk heerschende, staan dan de artsen, weten deze bekendheid op geraffineerde wijze uit te buiten. Bovendien mis-

¹ (De voorbeelden zijn ontleend aan: „Volksgeneeskunde in Waterland” van C. Bakker, arts).

Wereld wil bedrogen worden (verv.)

sen zij de gedegen kennis, die de gestudeerden eigen is. Het is duidelijk, dat zij vanuit hun standpunt wel genoodzaakt zijn dankbaar die methodes te aanvaarden, welke het gemis van hun werkelijke kunde niet alleen camoufleren, doch hen zelfs in staat stellen in de oogen van de patiënten een bijzondere plaats in te nemen.

Het antwoord op de hier voorop gestelde vragen is hiermede in principe reeds gegeven. — Waar-aan danken zij hun successen? — De ondergrond daarvan is dus duidelijk.

Directe aanleidingen tot hun bekendheid komen veelal als volgt tot stand. Bijna iedereen kent van min of meer nabij het soort menschen, dat zich ongelukkigerwijs rampzalig voelt door het idee, dat zij aan een of andere kwaal lijdende zijn. De ingebeelde zieken dus. Tegen iedereen klagen zij en niet in het minst tegen hun arts. Als deze na nauwkeurig ingesteld onderzoek tot de conclusie komt, dat zijn patiënt niets mankeert, is Holland in last. Het vertrouwen is weg; de dokter weet er niets van! Nog maar eens naar een andere. Weer mis. Een specialist wordt te hulp geroepen en als deze „gewone” specialist ze ook al niet verder brengt, komt de professor aan de beurt. Als deze dan zelfs niet in staat blijkt wèl iets te kunnen vinden is het geduld uit. Er zijn nog andere wegen!.....

De kwakzalver doet zijn intrede. Reeds direct vat hij de zaak „goed” aan. Zaken zijn zaken. De bezoeker heeft natuurlijk iets, het is zelfs heelemaal niet ongevaarlijk als hij zóó door blijft loopen! Dies wordt hij onder „behandeling” genomen. Na eenigen tijd heeft de inbeelding een andere grondslag gekregen. De kruiden hebben een wonderlijke en weldadige uitwerking. Hij voelt zich, zoo lang als het duurt, als herboren en geheel hersteld. Het reclame object is afgewerkt en doet getrouw zijn plicht. Een pracht reclame, die bovendien betaalt en niet betaald moet worden. — Waarom werd nu de dokter niet vertrouwd, die hem aanvankelijk reeds vertelde, dat zijn kwaal een ingebeelde was?!

Op andere wijzen boeken de

kwakzalvers successen bij chronische patiënten, die soms perioden doormaken, dat zij veel beter zijn. In een slecht tijdperk maken zij met den kwakzalver kennis. Deze „behandelt” natuurlijk, en op een gegeven dag voelt de patiënt zich beter. De bijzondere kunde en kennis van den wonderdokter wordt alras in breeden kring bekend gemaakt.

Het merkwaardige is verder, dat de „genezen gevallen” wèl bekend worden, doch dat het publiek van de verknoeide patiënten weinig of niets hoort. Dit blijft het privilege der ziekenhuizen, die maar al te vaak menschen met in te ver gevorderden staat verkeerende kwalen opnemen, waarbij zelfs geen poging om ze te redden meer ondernomen kan worden.

Geneest iemand na door een dokter behandeld te zijn, wel... dat is heel gewoon. Het is immers de man zijn vak! Het wonderbegrip ontbreekt hier ten eenen male.

De dokter is in de oogen van de menschen gelijk de timmerman, die iets te repareren krijgt. Heel eenvoudig. Knaapt hij het niet goed op, wel dan is hij een prutser. Evenmin echter als zij eraan zouden denken hun defecte horloge bij een timmerman te brengen ter reparatie, evenmin denken zij eraan hoe dom het is een heel wat kostbaarder instrument als hun lichaam is, niet toe te vertrouwen aan den bekwamen vakman, hun dokter. Deze heeft een langdurige opleiding genoten en bezit alle kennis om volgens de bestaande inzichten z'n patiënten te behandelen en te helpen. .... Dat alles is bekend, zoo redeneert men, en heel gewoon. Veel indrukwekkender is de man, die zonder deze opleiding genoten te hebben, dus zonder studie, kennis van dat alles heeft. Dat is op zich zelf al een wonder en daarin gelooft men graag.

De wonderen zijn de wereld niet uit. Neemt u echter in acht voor het mysterie, dat geen mysterie is. Domheid en nieuwsgierigheid drijft de eenden in de kooi waar zij opgewacht worden om van hun onberedeneerde zucht tot het mysterieuze door te dringen voor-goed „genezen” te worden!

„De wereld wil bedrogen zijn.” Dit is het devies, dat de kwakzalver in zijn schild voert. C.

INHOUD

	Blz.
Statuten en Huish. Reglement	59
Mededeelingen van het Bestuur	59
De wereld wil bedrogen worden	59
Verkoop van Geneesmiddelen op Markten	60
Artsenbezoek aan het Instituut van Zeileis	61
In Duitschland maatregelen tegen „Heilpraktiker” te wachten?	61
Rechtzaken	62
Arts en Patiënt	62
Correspondentie	63
Uit de Pers: Verkoop van Slaapmiddelen	63
Sedormid, een gevaarlijk Geneesmiddel	64
Waarschuwing tegen het gebruik van Ontharingsmiddelen	64
Huishoudelijk Reglement van de Vereeniging Tegen de Kwakzalverij	65

VERKOOP VAN GENEESMIDDELEN OP MARKTEN

In ons Juni-nummer werd gewag gemaakt van de maatregelen, die te Woerden en Amsterdam getroffen waren, teneinde het verkoopen op markten van „geneesmiddelen” te beperken. Tot ons genoegen lazen wij in het Homoeopatisch Maandblad van Juli, dat Haarlem in dezen gevolgd is. Het bericht luidde:

Een verstandige maatregel

Laatst maakten de bladen melding van een geval, waarin een zieke een middel tegen zijn kwaal op de markt te Zaandam had gekocht en ingenomen, met het gevolg, dat hij kort daarop stierf. In Haarlem heeft nu de Gemeenteraad, nadat advies van den Directeur der G.G.D. was ingewonnen, besloten, dat op de wekelijksche markt aldaar geen verkoo-pers van genees- en kwakzalvers-middelen meer zullen worden toegelaten. Het is te hopen, dat spoedig in andere marktplaatsen een dergelijke maatregel zal worden genomen.

Deze wensch kunnen wij slechts onderschrijven. Een dergelijke maatregel werkt als een genees-middel met preventieve werking. Veel kwaad kan aldus worden voorkomen.

Wanneer zullen we volgende gemeenten kunnen vermelden?

C.

Artsenbezoek aan het Instituut van Zeileis

De tegenwoordige wijze van propaganda-maken vereischt andere en intensievere methodes dan voor eenige jaren. „Beleefdheidsbezoeken” met een soort openbaar cachet zijn zoo langzamerhand niet alleen meer gebruikelijk in de diplomatie, doch behoo- ren tot de algemeen erkende mid- delen voor iedereen om eens poolshoogte te nemen. Het uiter- lijke karakter van deze visites pleegt zeer vriendelijk en vriend- schappelijk te zijn. Als het slechts eenigszins mogelijk is worden al- lerlei autoriteiten in het geweer geroepen om hun medewerking te verleen en deze bezoeken zoo pro- ductief, en aangenaam-vermoei- end mogelijk te doen zijn. Het gaat tegenwoordig ook makkelijk met foto's, films, autobussen en vliegtuigen, om de menschen op te trommelen en dan van de ge- beurtenissen den volke kond te doen. Iedereen kent dat natuur- lijk.

Zoo schijnt het onlangs gebeurd

te zijn, dat een gezelschap van artsen een informatorisch bezoek heeft gebracht aan het instituut van Zeileis te Gallspach. De hee- ren waren op een „studiereis” naar eenige badplaatsen, zoodat het begrijpelijk is, dat een kleine onderbreking van het waarschi- nlijk zware programma, niet on- welkom was voor de meesten. Niet lang echter nadat de heeren het instituut, waar men hen keu- rig onthaald had, verlaten had- den, verschenen bedenkelijke stukjes in verschillende bladen, die kennelijk ten doel hadden, de goe gemeente ervan te overtu- igen, dat deze doktoren toch zoo- veel geleerd hadden bij dit be- zoek, en wel op zóódanige wijze, dat de menschen nu wel de oogen open zouden gaan om in te zien, dat het instituut Zeileis ook door de artsen als meer dan volwaar- dig werd beschouwd.

Tegen deze uitvloeisels van het eenigszins onvoorzichtige bezoek der Weenske artsen is nu in het

openbaar protest aangeteekend door het lid van den medischen raad, Dr Julius Fodor. Deze schrijft o.m.:

„Ter gelegenheid van een twee dagen durende studiereis van art- sen naar de kuurplaatsen Bad Hall en Schallerbach, was in het programma ingelascht een bezoek van een uur aan het in de buurt zijnde Gallspach. Dit bezoek was op dezelfde wijze bedoeld als men ter ontspanning wel brengt aan een of ander occulte séance, waar- bij men aan het eind beleefd- heidshalve eenige vriendelijke woorden zegt. Niemand van ons is echter „bekeerd” geworden, en de onjuiste interpretatie, die men in eenige bladen van dit bezoek gegeven heeft, draagt ertoe bij onze sceptische houding zeker niet te kunnen verminderen. Wij hebben bij dit bezoek noch pa- tiënten noch gevolgen van behan- delingen gezien. Het is dus on- mogelijk, dat wij op eenigerlei wijze een oordeel over de „Zeil- eis-methode” naar aanleiding hiervan gegeven kunnen hebben.

In Duitschland maatregelen tegen „Heilpraktiker” te wachten?

Volgens een redactioneele mede- deeling in *Die Kritik*, No. 32, schijnt er een belangrijke verbe- tering te zullen komen in Duitsch- land op het gebied van uitoeffe- ning der geneeskunst. De „Reichs- ärztetführer” Dr Wagner zou zich kortelings in een propagandarede te Lübeck als volgt hebben uit- gelaten:

Reeds direct was het mij duide- lijk, dat de vrije uitoefening van de geneeskunst en nationaal-so- cialisme twee absoluut onvere- nigbare begrippen zijn. Het is een onmogelijkheid, dat wij van iede- re schoenmaker en kleermaker een examen verlangen, dat wij echter van degenen, die met het kostelijkste en belangrijkste te maken hebben, met de gezond- heid van het Deutsche volk, geen bekwaamheidseischen verlangen. Dat is nationaalsocialistisch een onmogelijkheid en slaat het na- tionaalsocialistische principe in

het gelaat. Er werd mij voorge- houden: Wij hebben de „Heil- praktiker” noodig, wij kunnen de vrijheid van uitoefenen der ge- neeskunst niet opheffen, daar een groot gedeelte der bevolking zich niet volgens de „Schulmedizini- sche” methodes, doch volgens de natuurgeneeskunde-methodes wil laten behandelen. De Deutsche arts is in deze niet bekwaam, zoo- dat wij de „Heilpraktiker” noodig hebben.

Ik heb toen het volgende tot mijzelf gezegd: Je moet er voor zorgen dat de Deutsche arts deze metho- des net zoo goed beheerscht. Thans kan ik de heeren zeggen: De Deutsche arts kent ze net zoo goed als de „Heilpraktiker”, hij onderscheidt zich echter op de volgende wijze nog: ernaast be- schikt hij over een degelijke ken- nis, die een diagnose-stelling ver- eischt. Deze kunnen wij in het belang der volksgezondheid niet missen. Zoover zijn wij tegen- woordig, God zij dank. Dit begrip is algemeen geldend en, zoo waar ik hier sta, beroepskameraden: Zoolang ik nog rijksartsleider ben, zal er aan deze vrijheid van uitoefenen der geneeskunst een

einde komen en zijn, daarop kunt U rekenen.

De opheffing zal op zoodanige wijze geschieden, dat de „Heil- praktiker”, die niet buiten hun boekje gaan, verdragen zullen worden, en dat in de toekomst slechts de Deutsche arts de be- voegdheid zal hebben, behoudens in enkele gevallen, waarbij aan menschen, die over bijzondere gaven beschikken, uitzonderlijk toestemming gegeven zal worden praktijk uit te oefenen. In principe echter: Slechts de erkende Duit- sche arts mag de geneeskunst uitoefenen.

*

Het is hier niet de plaats deze beloften - van - beteekenis - be- vattende uitspraak, noch de be- woordning waaronder hij vervat is, aan kritiek te onderwerpen. Wij hopen echter, dat de uitvoe- ring van de in uitzicht gestelde maatregelen niet al te lang op zich zullen doen wachten, en dat niet juist langs onze grens de „Heilpraktiker” zullen blijken te zijn, die „den Nachweis bringen, dasz sie besondere heilerische Fähigkeiten haben”. C.

Het zal daarentegen een ieder duidelijk zijn, dat de misleidende poging, die gedaan werd om argelooze mensen ervan te overtuigen, dat volgens ons oordeel in het instituut ook algemeen gebruikelijke en erkende methodes worden toegepast, op zichzelf reeds een motief is om aan de juistheid daarvan te twijfelen."

*

Men kan hieruit zien hoe kinderlijk het gemoed van ouderen kan worden als zij op een excursie gaan, en dan nog wel een wetenschappelijke!

„Hoe zalig, als de jongenskiel nog om de schouders glijdt!" ... C.

MEDEWERKING

verzoekt de redactie in den vorm van casuïstische berichten, kleine artikelen of refereerbare stukken. U helpt zodoende actief mede aan een goed doel.

Arts en Patiënt

„Waarom zijn er zoovele ontwikkelde mensen, welke niet gekelde zijn te spreken over zaken welke ze niet kennen, die met de meeste overtuiging de grootste onzin ophalen wanneer ze het over geneeskunde hebben?"

De schok van de wereldoorlog heeft het mensdom tot in de grond veranderd. Het verbreken der plechtig geschreven beloften was een eerste stap. Toen de oorlogsberichten de wereld ingezonden werden bleek het de eene leugen op de andere te zijn, ten slotte moest de werkelijkheidszin der mensen de bovenhand halen, maar de eerlijkheidssfeer had een geduchte stoot gekregen. Het land werd bezet: onder de dekmantel van spionage of woekershandel, van geheime brieven of loensche overeenkomsten, van vaderlandsliefde of zaakjesdoen werden wantrouwen en veinzerij tot deugden en kwaliteiten verheven. Dit duurde zoo jaren, het werd een tweede gewoonte: iets dus waarover de mensen zich geen rekenschap meer gaven, maar toch tot uiting kwam in hun dagelijksch leven. De jongeren leerden het van de ouderen. Ook in de sfeer der geneeskunde en ziekten heerscht er wantrou-

Rechtzaken

EEN ZONDERLING SCHIJNENDE UITSPRAAK GENEESMIDDELEN VERSTREKT

Chemicus staat terecht. In hooger beroep werd voor de Haagse rechtbank een strafzaak behandeld tegen den 46-jarigen chemicus J. F. v. d. P. te 's Gravenhage. Wegens het onbevoegd uitoefenen van de geneeskunst veroordeelde de Haagsche kantonrechter dezen man onlangs tot een maand hechtenis, daarbij rekening houdend met het feit, dat de verdachte reeds eer voor iets dergelijks is veroordeeld.

In hooger beroep eischte de officier van justitie de vorige week dezelfde straf.

De „patiënten", die de verdachte in zijn woning ontving moesten eerst mededeelen aan welke kwaal of ziekte zij leden. Verdachte verstreekte dan tegen betaling van f 5 geneesmiddelen met een gebruiksaanwijzing. Alvorens deze geneesmiddelen werden afgege-

ven, moesten de patiënten een papier onderteekenen, waarop stond vermeld, dat de preparaten niet werden voorgeschreven, noch dat een diagnose werd gesteld, maar dat de geneesmiddelen, die voor het meerendeel uit kruiden bestonden, uitsluitend op bestelling werden geleverd.

De rechtbank, vonnis wijzend, achtte de feiten bewezen. Zij was echter van oordeel, dat deze niet strafbaar zijn, omdat het verstrekken van geneesmiddelen niet kan worden beschouwd als het uitoefenen van de geneeskunde. De rechtbank ontsloeg den verdachte van alle rechtsvervolgving.

Rt. Nbl. 6/7'37

*

Blijkbaar was de ten lastelegging in dezen niet erg gelukkig gekozen. Op allerhandigste(!) wijze had verdachte zich te voren ervan verzekerd, dat hij t.o.v. het uitoefenen van de geneeskunst zich niet aan een wettelijk strafbaar feit schuldig maakte. Er bestaat echter ook nog een bepaling omtrent het verstrekken van genees-

wen. Men heeft wel eens theorieën opgebouwd over de uitstralingen bij de mensen, niet alleen fysisch maar ook psychisch. Daar is veel van aan.

Wanneer een medicus tegenover een patiënt staat voelt hij al dadelijk of de respectievelijke uitstralingen ineenvloeiën of in botsing komen. Meestal is het botsing: wantrouwen. Gevolg? het genezingsproces wordt bij het begin gehandicapt, want zonder vertrouwen gaat men niet vooruit. Dit verdwijnen van het vertrouwen in de geneeskunde heeft vele motieven.

Het medisch korps heeft er in de eerste plaats schuld aan. Het eeuwige invidia medicorum: brutale miskennen der elementaire beroepspligten, onderkruiperij en ontduiken der minimum-eerloon. De man uit de straat met zijn onverbiddelijke logica scheert dan alle geneesheeren over een kam. Volgen dan de lokkende platen der „specialisten", de echte en namaakspecialisten, de eenigen die zo gezegd nog iets van geneeskunst afweten, die pontificeren ex cathedra, beschermend over niet-specialisten spreken en zeer bedreven in geldbeugel transfusie...

Vergeten we niet de wonderdoktersgeest der mensen. Niet de

dokter weet het maar wel de tante uit Gent, de nonkel uit Antwerpen en de kozijn uit Brussel. Tergelegenheid van ziekenbezoek komen ze over: na de slechte tijd en de politiek komt de zieke ter sprake. De miseries worden uiteengezet en hoe wonder: de vrouw van de melkboer van nonkel Jan had nu eens precies hetzelfde en dokter X. (kent ge hem niet?) heeft het op een twee drie genezen! In de groote stad, daar kent men het. Vooruit, binnen de vier en twintig uren zoo niet dadelijk zijn ze weg. Ofwel heeft de specialist bij een enkel onderzoek niets ontdekt ofwel heeft hij een oude waarheid bevestigd. In elk geval moet een groot bankbriefje eraan geloovent.

Niet altijd heeft de familie uit de stad het hooge woord. De wijze vrouw uit de buurt doet zich eveneens gelden. Ge kent ze wel de wijze vrouw: ze verloor vijf kinderen door nalatigheid, haar vinger moest afgezet ten gevolge van persoonlijke verzorging van een verzwering. Bovendien is ze met moeite of niet geletterd, dus zijn alle voorwaarden verenigd om liever haar dan een geneesheer te vertrouwen.

Moet het dan verwondering wekken dat de geneesheer sceptisch wordt of zijne geneesmiddelen

middelen door onbevoegden. Indien daaraan in dit geval was gedacht, zou de ten lastelegging anders hebben kunnen luiden. De 46-jarige chemicus zou zich in dat geval schuldig hebben hooren verklaren aan overtreding van de wet op de artseneijbereidkunst. Dat dit hier niet gebeurd is moet daarom reeds betreurd worden, daar men hier kennelijk met een kwakzalver te doen heeft, die op listige wijze door de mazen der wet tracht te ontkomen. Een andere reden is, dat de courantenlezers voor de zooveelste keer de indruk krijgen, dat blijkbaar zulke handelwijzen door de rechters niet strafbaar worden geacht. Dit wordt nog geaccentueerd door het feit, dat hier een uitspraak in hooger beroep werd gedaan. Meermalen deden zich gelegenheden voor, die er ons toe brachten op het ondoelmatige van de thans geldende wettelijke bepalingen te wijzen. Uit dit geval blijkt weer eens, hoe bezwaarlijk het voor de rechtsprekende instanties kan zijn, een verdiende straf toe te dienen aan de kwakzalverende onderkruipers der geneeskunst. C.

UIT DE PERS

VERKOOP VAN SLAAPMIDDELEN

Mededeelingen over de gevaren, verbonden aan den onbeperkten verkoop van slaapmiddelen, dringen door tot de dagbladen. Zoo is in een aantal in de provincie Utrecht verschijnende bladen, o.a. het Utrechtsche Nieuwsblad van Vrijdag 7 Juli 1937, een interview opgenomen, dat de Secretaris der maatschappij tot bevordering der Pharmacie, *V. van Itallie* aan een der redactieleden toestond. Hij zet in dit interview uiteen de gevaren verbonden aan den onbeperkten verkoop van slaapmiddelen door elken willekeurigen handelaar.

Krachtiger nog dan dit protest klinkt dat van *Dr D. H. Wester* in De Telegraaf van 9 Juli. Prof. Wester wijst er op, hoe slaapmiddelen in winkels worden verkocht, waarvan de houder zelfs niet in staat is, namen van een-

voudige geneesmiddelen correct te spellen. Hij concludeert, dat een ordening in deze anarchistische verhoudingen alleen mogelijk is, wanneer bepaald wordt:

Art. 1 - Het is aan anderen dan aan apothekers verboden, geneesmiddelen af te leveren;

Art. 2 - Het is aan apothekers verboden, slaapmiddelen en .... anders dan op recept af te leveren;

Art. 3 - Een commissie van ten minste drie en ten hoogste vijf personen zal hebben vast te stellen de uitzonderingen op art. 1 en de geneesmiddelen, welke onder art. 2 vallen.

(*Pharm. Wkbl. No. 29, 1937*)

*

Inderdaad is het meer dan erg zooals er met den verkoop van geneesmiddelen omgesprongen wordt. Als het puntje bij het paaltje zou komen, en men zou eischen, dat een nauwkeurige navoring van de bestaande wettelijke bepalingen doorgevoerd werd, dan waren wij in principe

gebruikt worden en zijn raad opgevolgd?

Geneesmiddelen zijn er trouwens genoeg: hoever is niet de vergiftiging der dagbladgeneesmiddelen doorgedrongen? Erger nog dan bij een morphinomaan! Zie ze eens na: de thee welke voor alles goed is: om vetten te doen vermageren, om mageren te doen vervetten, voor vrouwenziekten, voor mannenziekten, voor kinderziekten, voor hoofdpijn, voor speen, kortom voor alle ziekten, welke maar in een Larousse Médical te vinden zijn. Daar hebt ge nog de poeders der verschillende kruisen en... der kerkhofkruisen, de pillen, de zalven, de bestralde zeepen en de radiumgordels en halssnoeren. Waarom dan nog bij een geneesheer loopen? Eerst dat alles eens beproefd en ten einde raad zal men eens bij een dokter gaan. Inmiddels is het ziekteproces verder en verder gevorderd en het misprijzen valt op de geneesheer welke niet alles in een omdedraai kan genezen. Voorzorgen tegen ziekte door de Ziekenfondsen behartigd is op verre na niet af te keuren. Het demokratisme dezer dagen werkt echter verlagend en de genees-

heer wordt meer en meer aangezien als een bezoldigde waarmee zijn majesteit de cliënt naar goeddunken handelt. Bij dag en bij nacht moet de geneesheer klaar staan, vele „dringende gevallen” herleiden zich tot ongemakken of pijnen welke reeds dagen zooniet weken duren. Hoeveel menschen hebben eens nagedacht dat een dokter ook zijn Zondagsrust mag hebben?

Is het dan te verwonderen, dat we meer bitterheid dan genoegen in ons vak kennen? En toch komt ons Samaritaan-gemoed naar boven onberekend en met de volste toewijding: wanneer de specialist na een consult zich teruggetrokken heeft, dan komt de crisis bij de longontsteking en midden de stormnacht staat de angstige moeder aan de deur totdat de niet-specialist komt en een laatste gevecht met de Dood aangaat bij de wieg van haar jongetje; wanneer de nonkel weg is, en de teringlijder zijn restje leven uitspuwt maar toch op de dokter nog vertrouwt; wanneer de kankerlijder de schorpioen der pijn voelt knagen en gefascineerd uitziet naar de deur, waardoor de dokter zal komen om hem voor

een uurtje de pijn te doen vergeeten, dan verdwijnt de bitterheid van vele dagen, we vergeten de ondankbaarheid der menschen en ons hart, ons heele hart voelt mee met het leed en de miserie.

X, Y, Z.

(*Het Vlaamsche Kruis*)

Correspondentie

J. v. D. te B. — Dat geestelijke krachten een zegevierenden invloed kunnen oefenen op den zieke geest en daardoor op het zieke lichaam, kan men even goed als waar aannemen als het tegenovergestelde, n.l. de verderfelijken invloed van een slechte sfeer op het algemeen welbevinden. Het is echter geen onderwerp waarop hier nader kan worden ingegaan.

L. J. M. te B. — Dergelijke adviezen verstrekken wij om begrijpelijke redenen nooit. Bovendien zou het gen zin hebben. Overleg met uw huisarts.

W. H. te N. — Sascomint vindt u uitvoerig besproken in de nummers van April en Juni van dit Maandblad. Zoo noodig kunnen wij ervoor zorgen, dat deze u worden toegezonden. Eenvoudiger is, ze zelf aan te vragen bij den uitgever: H. J. Paris, Keizersgracht 104, Amsterdam (C.).

niet ver van bovengenoemde voorgestelde regeling af. De kwestie is echter, dat de zaak in hooge mate zóódanig versloft is, dat een rigoureuze verandering niet zonder groote moeilijkheden gepaard zou gaan. Deze dienen evenwel te voren goed onder 't oog gezien te worden. Verandering in den toestand moet noodig intreden. C.

WAARSCHUWING TEGEN HET GEBRUIK VAN ONTHARINGSMIDDELEN

Nu het zomerseizoen weer in volen gang is, wordt alom gebruik gemaakt van deze middelen, meer nog dan in den wintertijd. Het is daarom, dat wij hier het waarschuwend woord afdrucken, door *Dr J. van Caeckenberghe* onlangs in *Het Vlaamsche Kruis* gepubliceerd.

Bij bloote armen strooken haren in de okselholte niet met ons schoonheidsgevoel. Ze vallen dus aan de esthetica ten offer. Dank zij het Gilettemesje kan men ze zonder veel moeite kort houden. Vele vrouwen verkiezen echter het gebruik van ontharingsmiddelen. Deze middelen lossen de haren op en dus wordt het scheren hiermede langs scheikundigen weg uitgevoerd. Evenmin als bij het afsnijden is het resultaat van blijvenden aard; men neme in dit opzicht de valsche voorspiegelingen eener bedriegelijke reklame niet voor klinkende munt. Bij ondeskundige toepassing of op een gevoelige huid kan het gebruik dezer ontharingsmiddelen aanleiding geven tot eczeem, vaak gevolgd door een pijnlijke en soms hardnekkige ontsteking der klieren van de okselholte. Onder de

verschillende sulfiden (van natrium, barium of strontium) die het werkzame bestanddeel der ontharingsmiddelen uitmaken is strontiumsulfide de minst en het natriumsulfide de meest prikkelende verbinding. De prikkeling gaat eigenlijk niet van het sulfide zelf uit maar wel van een ontledingsproduct dat, bij inwerking op de haren ofwel bij het ouder worden van het preparaat daarin van zelf ontstaat. Oude preparaten zijn dientengevolge gevaarlijk, en na het gebruik van versche producten is het raadzaam dit gevormde prikkelende bestanddeel onschadelijk te maken door ruime naspoeling met zwak aangezuurd water, waarna de droge okselheid licht wordt ingevet met creme en overpoederd. Wie met reactie der huid op juist toegepaste ontharingscreme's pleegt te reageren, mag deze middelen niet meer gebruiken, omdat zijn overgevoelige huid daartegen steeds met eczeem en klierontsteking zal blijven protesteeren.

Niet slechts de okselharen maar ook de wenkbrauwen vinden bij vele elegante dames geen genade en moeten dus verdwijnen. Dienengevolge worden ze bij middel van speciale hechtpleisters ofwel bij middel eener ontharingspincet uitgetrokken. Een smal zwart geschilderd lijntje vervangt de natuur en verleent aan draagster een mooier of althans interessanter voorkomen. Dit, van geneeskundig standpunt uit beoordeelde, onzinnige uitrukken der wenkbrauwen kan erge gevolgen hebben. De mogelijkheid van besmetting der hierdoor teweggebrach-

te kleine verwondingen is verre van denkbeeldig. De op de wenkbrauwen ontstane folliculitiden zijn inderdaad zeer gevaarlijk, omdat micro-organismen, van hieruit doorbrekend in de bloedbaan, rechtstreeks naar de hersenen en de hersenvliezen worden gevoerd. Geen wonder dus, dat in de geneeskundige literatuur reeds enkele gevallen met doodelijken afloop werden beschreven als gevolg van besmetting door het uitrukken der wenkbrauwen. Zulks zou moeten volstaan om deze dwaze modegril definitief in den ban te doen.

SEDORMID, EEN GEVAARLIJK GENEESMIDDEL

Dr P. H. Kramer, P. van Andel en Dr J. Groen deelen een aantal gevallen mee in het *Ned. Tijdschr. v. Geneesk.* (1937, 3345 en 3348), waarbij na het gebruik van Sedormid bij een aantal patiënten bloedingen uit de slijmvliezen en uit de huid optraden. Deze onverwachte bijwerking van een veel gebruikt en misbruikt slaapmiddel, een bijwerking, die ook na het gebruik van andere slaapmiddelen werd geconstateerd, en het gevaar voor agranulocytose, dat bij gebruik van een aantal slaapmiddelen bestaat, doen de beide laatste schrijvers besluiten: „Het gevaar van het gebruik van slaapmiddelen zonder medisch voorschrift en toezicht blijkt opnieuw uit de hierboven medegedeelde ervaringen.” Ze hadden er aan toe kunnen voegen, aldus het *Pharm. Weekbl.*: vooral in een land als het onze, waar de slaapmiddelen bazaar- en kruideniersartikelen zijn geworden.

FIRMA P. L. STRAATMAN — ENSCHEDE
Postbus 65 — Gevestigd 1889
Etiketten-, Papierwaren- en Cartonagefabriek
UW ADRES VOOR
VOUWDOOZEN EN FONDSETIKETTEN
Het beste adres voor mooi uitgevoerde
PARTICULIERE DOOZEN EN ETIKETTEN

**ZIEKENVERVOER
ONDERNEMING
HOLLAND**

**11220
ROTTERDAM
GLASHAVEN 37**

N.V.P. MOLENAAR & Co's

Door gebruik der Allerbeste
Grondstoffen en
Vakkundige
Fabricatie
is

WEIGERT MINDERWAARDIGE QUALITEIT.
**Molenaar's
Kindermeel**

met
melk in gepaste
verhouding bereid,
het beste voedsel voor
Kinderen en Zuigelingen. Geheel
automatische verpakking. Waarborgt
uiterste hygiëne. H.H. Medici zenden wij
op aanvraag gratis kistje ter beoordeeling.

MEELFABRIEKEN WEST ZAAAN

HUISHOUDELIJK REGLEMENT

VAN DE

VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ

ARTIKEL 1.

Het vereenigingsjaar loopt van 1 Januari tot 31 December. De contributie wordt in de eerste drie maanden geïnd. Zij die na 30 Juni van het vereenigingsjaar als lid toetreden betalen de halve contributie voor het loopende jaar. Wie voor het lidmaatschap wenscht te bedanken, geeft daarvan vóór 1 December aan den Secretaris-Penningmeester kennis. Bij kennisgeving na dien datum betaalt men ook de contributie voor het volgend jaar.

ARTIKEL 2.

Het Algemeen Bestuur bestaat uit 12 leden, waarvan twee leden in Amsterdam hun woonplaats moeten hebben of aldaar geregeld verblijven tot uitoefening van hunne dagelijksche werkzaamheden.

Deze beide laatste leden zijn bij voorkeur Voorzitter en Secretaris-Penningmeester.

De overige leden worden uit de verschillende provinciën gekozen.

De leden worden gekozen door de Algemeene Vergadering. Het Algemeen Bestuur maakt ter aanbeveling voor elke vacature dubbeltallen op, waaraan candidaten kunnen worden toegevoegd door de afdelingen.

De afdelingen behooren deze candidaten minstens 14 dagen vóór de Algemeene Vergadering aan den Secretaris-Penningmeester op te geven en de candidaten worden minstens acht dagen vóór de Algemeene Vergadering aan de leden medegedeeld.

Van de leden treedt elk jaar een vierde gedeelte volgens een op te maken rooster af, doch zijn terstond herkiesbaar.

ARTIKEL 3.

Het Algemeen Bestuur heeft de algemeene leiding der Vereeniging; het is belast met de handhaving en toepassing der statuten.

Het regelt de uitgaven van de door de Vereeniging uit te geven geschriften en beslist over maatregelen die tot kosten van meer dan Honderd Gulden leiden.

Het houdt toezicht op het Dagelijksch Bestuur.

ARTIKEL 4.

Het Algemeen Bestuur vergadert minstens éénmaal per jaar en alsdan op den dag der en vóór de algemeene vergadering, terwijl het Dagelijksch Bestuur het recht heeft wanneer het dit noodzakelijk acht eene vergadering van het Algemeen Bestuur uit te schrijven.

ARTIKEL 5.

Het Dagelijksche Bestuur bestaat uit drie leden, zijnde de Voorzitter, Secretaris-Penningmeester van het Algemeen Bestuur en een lid uit en door dat Bestuur gekozen op de Vergadering in art. 8 al. 1 genoemd.

Het Dagelijksch Bestuur is belast met de dagelijksche leiding der zaken.

ARTIKEL 6.

Het vertegenwoordigt de Vereeniging in en buiten rechten, doch mag geen procedures aangaan zonder machtiging van het Algemeen Bestuur.

Het mag over de kasmiddelen der Vereeniging beschikken voor zoover het bedragen geldt beneden f 100.—. Het is verantwoording verschuldigd aan het Algemeen Bestuur.

ARTIKEL 7.

De leden van het Algemeen Bestuur genieten eene vergoe-

ding voor reis- en verblijfkosten, voor het bijwonen van vergaderingen.

ARTIKEL 8.

Jaarlijks wordt in het najaar eene algemeene vergadering gehouden op een door het Dagelijksch Bestuur te bepalen tijd en plaats.

Dit bestuur kan, zoo noodig, eene buitengewone Algemeene Vergadering bijeenroepen en is hiertoe verplicht wanneer minstens 20 leden der Vereeniging schriftelijk zulk eene vergadering aanvragen.

ARTIKEL 9.

Tot de vaste werkzaamheden op de Algemeene Vergadering behooren:

1 - het vaststellen van het vooraf aan al de leden toegezonden verslag van de vorige Algemeene Vergadering en van het jaarverslag der Vereeniging over het vorige vereenigingsjaar;

2 - het benoemen van eene commissie van drie leden tot nazien der rekening over het loopende jaar;

3 - het beslissen over het rapport der commissie, belast met het nazien der rekening over het vorige vereenigingsjaar;

4 - het voorzien in de vacatures, ontstaan door de periodieke aftreding van bestuursleden;

5 - het bespreken van de middelen, die tot bereiken van het doel der Vereeniging kunnen bijdragen.

ARTIKEL 10.

De leden worden tot elke Algemeene Vergadering minstens 8 dagen vooraf bijeengeroepen, met opgave van de te behandelen punten.

ARTIKEL 11.

In plaatsen waar minstens twintig leden zich daartoe vereenigen, kunnen zich afdelingen vormen. Deze afdelingen moeten hetzelfde doel als de Vereeniging beoogen en dit vooral in engeren kring trachten te bevorderen.

Zij handelen in overeenstemming met het Algemeen Bestuur der Vereeniging, terwijl hunne reglementen de goedkeuring van dit bestuur behoeven.

Een deel der inkomsten van de Vereeniging kan door het Algemeen Bestuur aan de afdelingen worden uitgekeerd en moet door de betrokken afdelingen aan het bestuur worden verantwoord.

ARTIKEL 12.

Alle besluiten der vergaderingen worden genomen bij volstreckte meerderheid van stemmen behoudens het in de statuten bij art. 10 en 11 bepaalde.

Over zaken wordt mondeling gestemd.

Staken de stemmen hierover, dan is het voorstel verworpen. De stemming over personen geschiedt schriftelijk.

Is bij de eerste stemming de volstreckte meerderheid niet verkregen, dan volgt eene tweede vrije stemming.

Wordt ook nu de volstreckte meerderheid niet verkregen, dan wordt herstemd over tweemaal zooveel personen als gekozen moeten worden en die bij de laatste vrije stemming de meeste stemmen hebben verkregen.

Indien hierbij de stemmen staken, beslist het lot.

Aldus vastgesteld in de algemeene vergadering van 14 November 1936.

Voor het Bestuur der Vereeniging,

Dr C. J. BRENKMAN, Voorzitter.

H. J. A. TER WEE, Secretaris-Penningmeester.

HUISHOUDELIJK REGLEMENT

VAN DE

VEREENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ

ARTIKEL 1.

Het vereenigingsjaar loopt van 1 Januari tot 31 December. De contributie wordt in de eerste drie maanden geïnd. Zij die na 30 Juni van het vereenigingsjaar als lid toetreden betalen de halve contributie voor het loopende jaar. Wie voor het lidmaatschap wenscht te bedanken, geeft daarvan vóór 1 December aan den Secretaris-Penningmeester kennis. Bij kennisgeving na dien datum betaalt men ook de contributie voor het volgend jaar.

ARTIKEL 2.

Het Algemeen Bestuur bestaat uit 12 leden, waarvan twee leden in Amsterdam hun woonplaats moeten hebben of aldaar geregeld verblijven tot uitoefening van hunne dagelijksche werkzaamheden. Deze beide laatste leden zijn bij voorkeur Voorzitter en Secretaris-Penningmeester. De overige leden worden uit de verschillende provinciën gekozen. De leden worden gekozen door de Algemeene Vergadering. Het Algemeen Bestuur maakt ter aanbeveling voor elke vacature dubbelballen op, waaraan kandidaten kunnen worden toegevoegd door de afdelingen. De afdelingen behooren deze kandidaten minstens 14 dagen vóór de Algemeene Vergadering aan den Secretaris-Penningmeester op te geven en de kandidaten worden minstens acht dagen vóór de Algemeene Vergadering aan de leden medegedeeld. Van de leden treedt elk jaar een vierde gedeelte volgens een op te maken rooster af, doch zijn terstond herkiesbaar.

ARTIKEL 3.

Het Algemeen Bestuur heeft de algemeene leiding der Vereeniging; het is belast met de handhaving en toepassing der statuten. Het regelt de uitgaven van de door de Vereeniging uit te geven geschriften en beslist over maatregelen die tot kosten van meer dan Honderd Gulden leiden. Het houdt toezicht op het Dagelijksch Bestuur.

ARTIKEL 4.

Het Algemeen Bestuur vergadert minstens éénmaal per jaar en alsdan op den dag der en vóór de algemeene vergadering, terwijl het Dagelijksch Bestuur het recht heeft wanneer het dit noodzakelijk acht eene vergadering van het Algemeen Bestuur uit te schrijven.

ARTIKEL 5.

Het Dagelijksche Bestuur bestaat uit drie leden, zijnde de Voorzitter, Secretaris-Penningmeester van het Algemeen Bestuur en een lid uit en door dat Bestuur gekozen op de Vergadering in art. 8 al. 1 genoemd. Het Dagelijksch Bestuur is belast met de dagelijksche leiding der zaken.

ARTIKEL 6.

Het vertegenwoordigt de Vereeniging in en buiten rechten, doch mag geen procedures aangaan zonder machtiging van het Algemeen Bestuur. Het mag over de kasmiddelen der Vereeniging beschikken voor zoover het bedragen geldt beneden f 100.—. Het is verantwoording verschuldigd aan het Algemeen Bestuur.

ARTIKEL 7.

De leden van het Algemeen Bestuur genieten eene vergoe-

ding voor reis- en verblijfkosten, voor het bijwonen van vergaderingen.

ARTIKEL 8.

Jaarlijks wordt in het najaar eene algemeene vergadering gehouden op een door het Dagelijksch Bestuur te bepalen tijd en plaats. Dit bestuur kan, zoo noodig, eene buitengewone Algemeene Vergadering bijeenroepen en is hiertoe verplicht wanneer minstens 20 leden der Vereeniging schriftelijk zulk eene vergadering aanvragen.

ARTIKEL 9.

Tot de vaste werkzaamheden op de Algemeene Vergadering behooren:

1 - het vaststellen van het vooraf aan al de leden toegezonden verslag van de vorige Algemeene Vergadering en van het jaarverslag der Vereeniging over het vorige vereenigingsjaar;

2 - het benoemen van eene commissie van drie leden tot nazien der rekening over het loopende jaar;

3 - het beslissen over het rapport der commissie, belast met het nazien der rekening over het vorige vereenigingsjaar;

4 - het voorzien in de vacatures, ontstaan door de periodieke aftreding van bestuursleden;

5 - het bespreken van de middelen, die tot bereiken van het doel der Vereeniging kunnen bijdragen.

ARTIKEL 10.

De leden worden tot elke Algemeene Vergadering minstens 8 dagen vooraf bijeengeroepen, met opgave van de te behandelen punten.

ARTIKEL 11.

In plaatsen waar minstens twintig leden zich daartoe vereenigen, kunnen zich afdelingen vormen. Deze afdelingen moeten hetzelfde doel als de Vereeniging beoogen en dit vooral in engeren kring trachten te bevorderen.

Zij handelen in overeenstemming met het Algemeen Bestuur der Vereeniging, terwijl hunne reglementen de goedkeuring van dit bestuur behoeven.

Een deel der inkomsten van de Vereeniging kan door het Algemeen Bestuur aan de afdelingen worden uitgekeerd en moet door de betrokken afdelingen aan het bestuur worden verantwoord.

ARTIKEL 12.

Alle besluiten der vergaderingen worden genomen bij volstrekte meerderheid van stemmen behoudens het in de statuten bij art. 10 en 11 bepaalde.

Over zaken wordt mondeling gestemd.

Staken de stemmen hierover, dan is het voorstel verworpen. De stemming over personen geschiedt schriftelijk.

Is bij de eerste stemming de volstrekte meerderheid niet verkregen, dan volgt eene tweede vrije stemming.

Wordt ook nu de volstrekte meerderheid niet verkregen, dan wordt herstemd over tweemaal zooveel personen als gekozen moeten worden en die bij de laatste vrije stemming de meeste stemmen hebben verkregen.

Indien hierbij de stemmen staken, beslist het lot.

Aldus vastgesteld in de algemeene vergadering van 14 November 1936.

Voor het Bestuur der Vereeniging,

Dr C. J. BRENKMAN, Voorzitter.

H. J. A. TER WEE, Secretaris-Penningmeester.

**DELIUS
AMSTERDAM**

Benodigdheden voor:
 APOTHEKEN
 ZIEKENHUIZEN
 LABORATORIA
 DROGISTEN
 ONDERWIJS

1840

N.V. ORGANON
OSS

strijdt mede tegen het misbruik van geneesmiddelen, doordat zij uitsluitend bij medici propaganda maakt voor haar preparaten.

In dit Blad worden uitsluitend annonces opgenomen, die door de Vereeniging Tegen de Kwakzalverij zijn goedgekeurd.

**NUTRICIA'S
VOEDING**

VOOR

LIJDERS

AAN

**SUIKER-
ZIEKTE**

SUIKERARME MELK EN ROOM
 LUCHTBROOD, GLUTENBROOD,
 -BESCHUIT, -HAVERVLOKKEN,
 -VERMICELLI- -MACARONI,
 PEPEMUNT, FRAMB. DROPS
 GEBAK, BONBONS, CHOCOLADE,
 ZOETSTOFFEN, ENZ.

AL ONZE PREPARATEN ZIJN
 BEREID VOLGENS RECEPTEN
 VAN BEKENDE MEDICI.

OP DE VERPAKKING VAN ELK PRO-
 DUCT KOMT DE ANALYSE VOOR.

MIJ. NUTRICIA
 ZOETERMEER

IN ALLE PLAATSEN VERTEGENWOORDIGD

HET NEDERLANDSE KALKVOEDSEL

NOURICAL

NOURICAL TABLETTE
 30 tabletten, per tablet 1½ gram calciumgluconaat bevattende. Prijs voor het publiek: f 0.95. Kliniekverpakking à 288 tabletten: f 7.50.

NOURICAL CHOC. HAGELSLAG EN GESTAMPTE ANIJSMUISJES
 bevatten 5% calciumgluconaat en 5% calciumphosfaat. Prijs voor het publiek: f 0.60 per busje van 200 gram.

NOURICAL PAPPOEDER
 bevat 25% calciumgluconaat, 25% droog moutextract, 50% suiker. Prijs voor het publiek: f 0.95 per busje van 180 gram.

**N. V. NOURYPHARMA
 DEVENTER - HOLLAND**

ALUCOL

Colloidaal
 aluminiumhydroxyde

De verlaagde prijzen zijn:
 36 tabletten f 0.80
 60 " " f 1.30
 50 gr. poeder f 0.80
 100 " " f 1.60

N.V. Pharm. Handelsafdeeling
 v.h. KERKHOFF & Co.
 Nassaukade 370 - Amsterdam

<p>PILULAE JOD- OVI</p>	<p>LIQUOR ERODII VERWEY</p>
<p>PIL FERRO-SO-VERWEY PIL ARSEN-FERROWEY-COMP PIL ARSEN-FERROWEY PIL FERROWEY-COMP</p>	<p>PILULAE KAJOETI</p>

<p>U.A. UITSLUITEND IN APOTHEKEN</p>	<p>N. VERWEY & Co. - TIEL Apotheek gevestigd in 1741, tevens fabriekmatig bereidend sinds 1818 Apotheker: J. J. VERMET Postgtra 98061 - telefoon 79 - telegram: vermet</p>	<p>NEDERLANDSCH FABRIKAAT EXPORT VERBODEN</p>
---	---	--

30 Pantonsiletten

3,0 DIAMINO, 10 METHYL-ACRIDINIUMCHLORIDE, 3 m GR. PER TABLET.
 TEGEN VERKOUDEHEID EN TER BESCHERM. V. DE MOND-EN KEELHOLTE

PRISJS F. 0.65
 CHEMIFA-CHEM. FABRIEK-AMSTERDAM N.V.

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

REDACTIE: DR PH. A. COPPENS - Bergschelaan 167a - Rotterdam

Bestuur der Vereeniging: DR C. J. BRENKMAN, Arts te 's Gravenhage, Voorzitter; MR M. D. K. S. VAN LIER, Rechter te Amsterdam, Lid van het Dagelijksch bestuur; DR PH. A. COPPENS, Apotheker Gem. Ziekenhuis, Bergweg, Rotterdam; MR A. VAN DER ELST, oud-Ambtenaar van het O.M. bij Kantongerecht te Leiden, te Noordwijk aan Zee; N. KEULEMANS, Apotheker, Binnengasthuis Amsterdam; MR J. MOOLENBURGH, Kantonrechter te Middelburg; MR J. J. PLUGGE, Rechter te Utrecht; MEJ. J. C. RESSING te Delden; MR H. B. DE BRUEYS TACK, Ambtenaar O.M. te Alkmaar; A. H. v. d. VELDE, Apotheker, Inspecteur v. Volksgezondheid in Alg. Dienst te 's Gravenhage; G. E. WINDEMÜLLER, Arts te Vaassen; H. J. A. TER WEE, Apotheker Wilhelmina Gasthuis te Amsterdam, Secr.-Pennyngmeester.

Adres voor het opgeven v. Leden en Abonnés:
H. J. A. TER WEE - Zoomstr. 30 - Amsterdam
Postgiro der Verg. 32237 - Gem. Giro K. 1672
Lidmaatschap der Vereeniging . . . f 3.—

Het nadrukken van artikelen
uit dit blad is niet alleen
geoorloofd doch wordt zelfs
dringend verzocht.

Abonnement per jaar fr. p. p.
bij vooruitbetaling f 2.—
Administratie Maandblad: Keizersgracht 104 -
Amsterdam C. - Telef. 49122 - Postgiro 78536

Duitsche Kwakzalvers aan de Nederlandsche Grens-Ruif

door arts B.

Wat ik van het „Nieuwe Duitschland” het minst begrepen heb, is de hyper-humane manier waarop men er rasechte kwakzalvers behandelt. Dit soort lieden geniet er volledige vrijheid hun edel beroep uit te oefenen!

Nederlandsche grensbewoners die van de kunst dezer zoogenaamde homoeopathen willen genieten, moeten er een reis naar gene zijde van de grens — naar Elten, Emmerik, Süderwick, Raasfeldt — voor over hebben. Maar kunnen ze zelf bezwaarlijk erheen, dan is het zenden, per vriendelijke gelegenheid, van een fleschje urine ook voldoende om de gezondheid terug te krijgen.

Dat hier de Nederlandsche wetgeving het verre van de Duitsche wint, bleek een tiental jaren geleden. Een in zijn vak blijkbaar niet erg geslaagde huis- en tuinschilder vestigde zich als homoeopaath met kruidenwinkeltje in een Hollandsch grensdorp. Binnen een maand was de man over de grens gevlucht. Een flinke overigens nooit betaalde, boete volgde hem naar zijn nieuwe woonplaats Elten, waar hij rustiger zijn schoone kunsten op dumme Holländer kon en kan toepassen. Jammer voor hem en voor zijn geachte clientèle heeft hij nog geen sterke staaltjes in het genezen gewrocht, met als gevolg: de laatste jaren een sterk verminderde Hollandsche guldens- en urinevloed.

Tegenwoordig zijn er ook Duitsche homoeopathen, niet voldoende finantieel geëerd in eigen Vaderland, die hun geneeskraft over de grens naar Nederland smokkelen. Ze vergaren in café'tjes en kroegjes adressen van chronische patienten en invaliden, en gaan dan den boer op met een zee beloften-van-beterschap-à-contant.

Eigenaardig dat menschen, die nimmer een cent voor een arts of voor een ziekenhuisopname kunnen betalen, en dan drijven op gemeenschapskurken, vaak belangrijke bedragen opbrengen aan kwakzalversbedriegerij. Een kwakzalfster uit Emmerik had zich aardig in ons dorp weten op te dringen; ze behandelde bijv. een sedert de prilste jeugd, half lam meisje, en een volslagen idioten jongen, beide ongelukkigen uit doodarme gezinnen. Ze verscheen iedere week à drie gulden bij deze menschen, die dat maanden en maanden volhielden: herstel was immers gegarandeerd!! De postbode was er beter achter: de Duitsche homoeopathe zou zijn vrouw in een jaar van haar ongeneeslijke ziekte herstellen à drie gulden per keer en per week. Haar werd het vierdubbele bedrag geboden; maar dan te voldoen na de vastbelofde genezing! De juffrouw kwam nooit meer bij den postbode weerom... De P.T.T. had een gezond-finantieel beleid gevoerd.

Nú is die homoeopathische Duitsche dame uit onze geheele streek

Mededeelingen van het Bestuur

NIEUWE LEDEN:

Mej. M. LE COULTRE, Apotheker te Amsterdam.
Dr H. M. KNIPSCHER, Apotheker te Amsterdam.
M. H. P. SITSSEN, Apotheker te Amsterdam.
Mej. C. H. SCHROO, Apotheker te Amsterdam.
H. VAN DER KOLK, Apotheker te Beverwijk.
J. N. TEER, Arts te Hoek v. Holland.

In de maand November zal vermoedelijk de jaarlijksche algemeene vergadering gehouden worden. Leden, die voorstellen voor deze vergadering wenschen in te dienen, worden verzocht hiervan aan ondergeteekende kennis te geven vóór 1 October a.s.

H. J. A. TER WEE, Secr.

verdwenen. Dat is gegaan ten koste van een menschenoffer. Vroeger waren er wilde volkeren, die afgodsbeelden vereerden door er kinderen aan op te offeren. In ons 1900-en-zooveel-milieu was er de plotselinge dood van een moeder noodig — dood door schuld van een Duitsche kwakzalfster — om deze streek van een vampyr te bevrijden...

Het slachtoffer, een jonge corpulente vrouw, was lijdende aan ernstige suikerziekte. Ze moest streng dieet houden. Tot de Duitsche homoeopathe verscheen met druppeltjes, die het heele dieet overbodig maakten!

De menschen, die van de suikerziekte niets wisten, zeiden tot elkander: „Wat een succes. Van den dokter mocht ze maar weinig eten, en ze viel niet af. En nu eet

ze maar raak, en wordt mager." Totdat... de dokter na twee jaren 's avonds plotseling geroepen werd. Bij zijn komst was de vrouw reeds gestorven!

Politie bemoeide zich met het geval, maar kon niets uitrichten, want niemand liet een woord los. Eerst na een half jaar kwam de familie naar mij met het lugubere druppelfleschje. Men wilde weten of het inderdaad vergif was, zooals de menschen nu zeiden. Vergif was het niet. Enkel een middel om de eetlust op te wekken! Tinctura amara. Dus voor een lijder aan suikerziekte, die weinig behoort te gebruiken, toch ook weer wel vergif.

De Duitse juffrouw, met haar reuze middel om suikerziekte te genezen zonder dieet, heeft zich niet meer vertoond: de lichtzijde van het treurige geval. Volgens de laatste berichten zijn er echter enkele Duitse heeren, lang geen ongewenschte vreemdelingen, in het Hollandsche voetspoor der verdwenen Duitse dame getreden. Onze zieke menschen kunnen dus ruhig sein!!

Nog eens SASCOMINT GEVAREN BIJ GEBRUIK

Een medicus vroeg inlichtingen over Sascomint, naar aanleiding van een vrij ernstige verergering bij een zijner patiënten, die dit middel op eigen houtje is gaan gebruiken en daarbij een gedeelte van haar Insuline weg liet.

De maandbladen van April en Juni 1937 werden hem toegezonden, maar omdat het bekend is, dat een patiënt niet straffeloos Insuline kan weglaten en het dikwijls veel moeite kost een dergelijke patiënt weer in evenwicht te brengen, werd ook den medicus gevraagd bericht te zenden, hoe patiënt reageerde op 't weglaten van de Insuline en of 't gelukte de gevolgen daarvan weer te doen verdwijnen.

De medicus was bereid deze inlichtingen te verschaffen en gaf vrijheid deze in ons Maandblad te publiceeren.

Hij schrijft:

De patiënte, die dit geval beleefde, heb ik eerst 2 jaar geleden onder behandeling gehad, toen zij hier tijdelijk verbleef. Eenigen

Onderzochte Kwakzalversmiddelen

KRUIDEN VAN EEN KWAKZALVER UIT KAMPEN

Deze kruiden, welke ons werden toegestuurd, werden verstrekt aan iemand met een kropgezwel. Bij het onderzoek kon vastgesteld worden, dat er slechts één bestanddeel aanwezig was, n.l. de fijngemaakte bladeren van Manjetjes-Eereprijs (*Veronica officinalis*).

Officieel wordt deze plant in de laatste honderd jaren niet meer gebruikt, wel echter in de volks-geneeskunst. In het Kruidenboek van Dinant, waar dit middel wordt toegepast voor tientallen ziekten, vond ik het gebruik bij krop niet vermeld. Waarschijnlijk is dit kruid dus op weg een panacee te worden, zoodat in de naaste toekomst, welke kwaal men ook heeft, zelf zijn geneesmiddel kan gaan plukken en zich dus zeer goedkoop kan „genezen”.

PILLEN, VERMOEDELIIK ALS
ABORTIVUM BEDOELD

Deze waren aangetroffen door

een medicus bij een patiënte, waarschijnlijk voor het bovengenoemde doel. Het bleken slechts *Blaudsche pillen* te zijn, waarin ongeveer 23 mG. ferro-carbonaat aanwezig was. Het is dus een zeer onschuldig middel, dat gelukkig niet aan het gestelde doel zal beantwoorden, alleen zal de prijs hiervan wel het ongeveer het tienvoudige van de waarde bedragen.

DIACID-SLAAPTABLETTEN

Reeds gedurende eenige maanden verschijnen in allerhande buurtblaadjes en periodieken advertenties van „DIACID” afkomstig van de Diacid-Fabriek, Aalsmeerweg te Amsterdam. Dit zou een beslist onschadelijk slaapmiddel zijn met onfeilbare werking, zonder gewenning bij dagelijks gebruik.

Bij onderzoek bleken deze tabletten als werkzaam bestanddeel te bevatten *diaethylbroomacetylureum*, een stof oorspronkelijk in

tijd geleden heeft zij zich hier voor goed gevestigd.

Daar zij diëet en Insuline-dosis van haar Rotterdamschen medicus had meegekregen en een van de huisgenooten regelmatig de urine controleerde, had zij mijn hulp voorloopig niet noodig gehad.

Toen zij mij riep, gebruikte ze sinds ongeveer een maand Sascomint. Aanvankelijk had ze de voorgeschreven hoeveelheid Insuline gehouden, nl. 30 - 20 - 30 eenheden per dag. Na eenigen tijd had zij de middaginjectie laten vervallen en toen zij mij riep, had zij een paar dagen in 't geheel geen Insuline gebruikt!

Zij had toen behalve een flinke glucosurie (overdag ruim 4%, 'snachts $\pm$ 2,5%) en acetonurie, sterke subjectieve klachten: moeheid, hartkloppingen, duizelingen, zweetuitbreking enz., kortom voelde zich „ellendig”.

Ik heb de hoeveelheid Insuline hersteld en ben daarmee langzaam gestegen. De aceton verdween. Het evenwicht was echter dusdanig verbroken, dat ik me genoodzaakt heb gezien, patiënte te laten opnemen voor klinische

observatie. Het suikergehalte bleef sterk wisselen. Het hart vertoont verschijnselen van zwakte, zoodat ik haar niet verder thuis durfde blijven behandelen.

Indien het u belang inboezemt, zal ik u met genoeg over eenigen tijd over patiënte berichten.” Tot zoover de mededeelingen van den medicus. Gaarne zullen we later hooren, hoe het met patiënte gaat, maar publicatie van bovenstaande nu reeds, is gewenscht ter waarschuwing van lijders aan suikerziekte, die de dagelijksche onaangenaamheid van inspuitingen moe zijnde — wat zou het een geluk zijn als het mogelijk werd Insuline voor gebruik door den mond te bereiden — naar gemakkelijk aan te wenden, maar zoo gevaarlijke middelen grijpen.

N. KEULEMANS

Ons Streven

behoeft steun! Daadwerkelijk steunt U, indien U als lid toetreedt tegen per jaar slechts

Secr.: Zoomstraat 30,
Amsterdam Z.

f 3.-

INHOUD

	Blz.
Duitsche Kwakzalvers aan de Nederlandsche Grens-Ruif B.	67
Mededeelingen van het Bestuur	67
Nog eens SASCOMINT N. Keulemans	68
Onderzochte Kwakzalversmidde- len	68
Wilt ge uw gezondheid behou- den, weer krijgen, verbeteren?	69
Onderzoek van een Kruiden- mengsel	70
Het Wondervermageringsmiddel „Bonkora” S. A. Mozes	71
Ingezonden	71

den handel gebracht onder den naam ADALINE. Deze stof komt in de Pharmacopee voor, voorzien van een maximale dosis van 1.5 Gr. per keer. Dit wijst er op, dat dit middel niet zoo geheel onschadelijk is, daar in het lichaam door langdurig gebruik opeenhoo- ping kan plaats vinden.

Slaat men het *Leven* van 3 Juli j.l. op, dan gaat men zich wel even afvragen, of onze Pharmacopee-Commissie, welke door de Nederlandsche Regeering uit zeer voor- aanstaande mannen op weten- schappelijk gebied wordt samen- gesteld, niet aanvulling behoeft van menschen uit de „practijk”. Daar staat in een artikel van een halve pagina over DIACID, let- terlijk:

„Wij maakten een dezer dagen kennis met de slaap- en kalmee- rende tabletten „DIACID” en het bleek *spoedig, dat deze tabletten absoluut onschadelijk zijn*” (Cur- siveering van ons).

Het zou wel van groote practische waarde zijn, indien de gevolgde snelmethode om de onschadelijk- heid te onderzoeken zou worden gepubliceerd. Ook wij zouden dan eventueel gebruik daarvan kun- nen maken bij de beoordeeling van allerlei kwakzalversmidde- len. Wij houden ons aanbevolen. Alles bijeen is het droevig, dat het aantal slaapmiddelen weer met een vermeerderd is geworden. In de afgelopen weken zijn in en- kele dagbladen wederom artike- len verschenen over het gevaar van de vrije verkoop, van dit soort geneesmiddelen.

Wilt ge Uw gezondheid behouden, weerkrijgen, verbeteren?

Onder dezen titel verspreidt een horlogemaker, tevens handelaar in kruiden te Ede een boekje, het- welk quasie gericht is tegen de kwakzalverij en afzetterij op dit gebied. Bij iedere uitgave van dit boekje wisselt het uiterlijk en de titel van het geschriftje. De nieu- were exemplaren werden ver- spreid onder den titel van „Wat is Kwakzalverij”, en de laatste dragen den naam van „Groenten, vruchten, planten, kruiden, dat zijn onze geneesmiddelen”. De in- houd is steeds gelijk. Verschillen- de voorbeelden uit ons bekende boekje, bewerkt door Dr Abra- hams „Kwakzalversmiddelen, hunne inhoud en de gevaren, die bij het gebruik dreigen” worden aangehaald, waarbij gewezen wordt (kan het anders in ver- band met de kruiden) op het toe- nemende gebruik van chemica- liën en het volgens den schrijver onnatuurlijke leven, zooals dat tegenwoordig genoten wordt door de beschaafde volken.

* * *

In de laatste jaren wordt telkens

Niettegenstaande er reeds jaren- lang gewezen is op dit gevaar, blijkt weer uit het in den handel brengen van de „DIACID”-ta- bletten, dat er nog steeds niets ge- daan wordt om dit te beteugelen. Hoe langer men wacht, destemeer grijpt het kwaad om zich heen, b.v. in den vorm van nieuwe spe- cialité's, waarvan de naam niets zegt en ook de samenstelling niet vermeld wordt.

T. W.

Kruiden van Mej. B. v. d. Brink, te Beekbergen. (Ingezonden door arts E. te V.).

„Vooral niet te vroeg met het ge- bruik ophouden”, zoo luidt één der waarschuwingen in een bij- gevoegde brochure. Dit is in alle opzichten niet zulk een bevreem- dende opmerking. Volgens het opgegeven voorschrift van Mej. v.d. Br. moet een *afkooksel* ge- maakt worden van 2 gram der kruiden op 1 Liter water. Dit wordt in 3 dagen gebruikt. Nu is de gebruikelijke sterkte van een

van de kant van kruidenverzend- huizen e.d. gewezen op de leuzen „terug naar de kruiden” en „weg met de chemische geneesmidde- len”. De hierbij naar voren ge- brachte meening is zonder meer niet juist; men kan niet bij het genezen van ziekten *uitsluitend* gebruik maken van kruiden. Dit kan men begrijpen, indien men de geschiedenis der geneeskunst nagaat.

Het ontstaan der geneeskunst vindt zijn oorsprong in de toe- passing der kruiden, welke in iedere landstreek voorkwamen. Door onvoldoende ruilverkeer was in het begin het gebruik der kruiden steeds een lokale, zoodat een gewas slechts aangewend werd in die streken, waar het voorkwam. Door de vooruitgang der scheepvaart, het doen van ontdekkingstochten en allerlei veroveringen, waarvan vooral die van de Romeinsche keizers be- kend zijn, kwam het eene volk in aanraking met de geneesmiddel- schat van andere volken. Het ge- volg daarvan was, dat in den loop

aftreksel dezer kruiden, die uit folia Orthosiphonis bestaan, 5 gr. op 100, dus overeenkomende met 50 gram per liter. Een aanmerke- lijk verschil in sterkte, zooals men ziet, waarbij nog komt, dat het te bezien is of het afkooksel wel zoo goed is als het aftreksel.

De prijs f 1.15 voor 24 gram komt ons wat hoog voor als men rekent, dat 1 kilo in den groot- handel f 1.— kost!

C.

Antépileptique de Liège (ingezon- den met verzoek omtrent samen- stelling door arts v. H. te W.).

Waar slechts een brochure was opgestuurd, moest volstaan wor- den met verstrekken van gegevens uit literatuur. Het middel, dat door het „Laboratorium Fanyau, Prof. Dr Delarce-Fanyau” te Rijs- sel (Fr.) in den handel wordt ge- bracht, bestaat volgens Gehes Co- dex uit een waterige gearomati- seerde en gekleurde oplossing van kaliumbromide.

Het wordt in 4 sterkten geleverd.

C.

der eeuwen als het ware een vergelijkend onderzoek plaats vond, tusschen de voortbrengselen der verschillende landen, waarbij zooals vanzelfsprekend is het kruid met de beste werking het pleit won en allerlei plaatselijke kruiden op den achtergrond gedrongen werden. Deze blijven dan dikwijls als volksmiddel van generatie op generatie hun al of niet juiste toepassing handhaven. In de geneeskunde worden ze niet meer gebruikt, waarvoor allerlei redenen te noemen zijn, zooals: te zwakke en dus onvoldoende werking, nevenverschijnselen, te sterk wisselend gehalte aan werkzame bestanddeelen, enz.

De vooruitgang der scheikunde, in het begin onder invloed der alchemie, later o.a. gericht op het onderzoek en het isoleeren van de werkzame bestanddeelen der in gebruik zijnde kruiden, brengt een verschuiving naar laboratorium en fabriek. Ook de samenwerking tusschen scheikundigen en doktoren, zooals deze plaats vindt in de moderne groote fabrieken, leidt tot het in de handel brengen van allerlei synthetische geneesmiddelen. Een deel hiervan kan misschien vervangen worden door kruiden, dus middelen van plantaardige oorsprong. Hiertegenover staat een groot aantal chemische stoffen, welke zooals elke medicus kan getuigen, onmisbaar zijn voor het genezen van allerlei ziekten, waar in de letterlijke zin „geen kruid tegen gewassen is”.

Voor de in de geneeskunde ge-

bruikte kruiden worden door de diverse Pharmacopeeën meestal alleen eischen gesteld betreffende het gehalte aan werkzame stoffen in de sterkwerkende kruiden. Van de andere geeft men slechts de beschrijving en verder alle kenmerken om ze te onderscheiden van minder-werkzame soorten, welke ermee vervalscht of verwisseld kunnen worden. Zooals Prof. W. C. de Graaff vorig jaar op het Congres voor Openbare Gezondheidsregeling betoogde, zal het weder in eere herstellen van de plantaardige geneesmiddelen slechts bereikt kunnen worden, als men de normalisatie hiervan ter hand neemt. De vaststelling der eischen, vooral wat betreft het gehalte aan werkzame stoffen, waaraan de eerste kwaliteit der kruiden moet voldoen, brengt volgens Prof. de Graaff met zich mee een goede controle van het te verhandelen product en vertrouwen in de verkoop. Hiervoor komt, wettelijk zoowel als door zijn wétenschappelijke opleiding in de eerste plaats in aanmerking de apotheker. Hij kan de waarde der kruiden door chemische analyse waarborgen.

* * *

Laten evenwel de kruidenhandelaren en kweekers zich bepalen tot hun eigen beroep en zich niet zooals bovengenoemden heer bewegen op een gebied, dat niet het hunne is en waar ze een groot gevaar ten opzichte der volksgezondheid met zich meebrengen. Geven zij zich dan nog den schijn

van kwakzalverbestrijder, dan moet men zeker op zijn hoede zijn.

Het boekje, waarvan de titel boven dit artikel prijkt, is zoogenaamd populair geschreven; evenwel met allerlei drogredenen doorspekt, waarvan ik er enkele wil noemen.

Men leest b.v.: „We spraken hier, „boven over „mode” der kwalen. „Dat blijkt ook wel hieruit, dat „ziekten als bleekzucht, bloedarmoede, zenuwen, slechte spijsvertering, reumatiek, stoornis „bij maandstonden, verstoptheid, „Engelse ziekte, exema of ekzeem, „zeem, zwaarlijvigheid, kaalhoofdigheid, sexuële onmacht, „hoofdpijn, verkoudheid, enz. „enz. veel meer optreden dan „voorheen. Was het vroeger jaren „zeldzaam als een kind dauw- „worm had tegenwoordig komt „deze ziekte, die nu ekzeem genoemd wordt, veel vaker voor.” Dat dit een geheel foutief inzicht is, kan ieder die deze dingen objectief beziet constateren. De vooruitgang der medische wetenschap door het veel beter stellen der diagnose door den arts dan in vroeger jaren, o.a. door scheikundig en bacteriologisch onderzoek van bloed, urine, sputum, e.d., betere opleiding, uitgebreider vakliteratuur enz., heeft ertoe geleid, dat men allerlei kwalen, vroeger bijeengebracht onder een of anderen naam, is gaan beschouwen als werkelijk van geheel anderen aard. Niet voor niets is de gemiddelde ouderdom der menschen met 5 à 10 jaar toe-

ONDERZOEK VAN EEN KRUIDENMENGSEL

Op verzoek van een medicus onderzocht ik een kruidenmengsel, door een Belgischen kwakzalver verstrekt ter genezing van asth-

ma.

Het mengsel bestond uit.

Folia Uvae Ursi
Fructus Juniperi
Fructus Foeniculi
Radix Liquiritiae en
Rhizoma Graminis.

Nu komt men in de Geneeskunde wel wat meer terug tot het gebruik van kruiden, maar wie een mengsel als bovenstaande durft aan te bevelen tegen asth-

ma geeft daardoor toch wel blijk niets van de werking van plantaardige grondstoffen te weten.

Zelfs het kruidenboek van Dinand, dat een overvloed van gevallen geeft, waarvoor een bepaalde grondstof dienstig zou zijn, noemt voor asthma geen der hierboven genoemde stoffen.

Volgens Dinand worden Folia Uvae Ursi gebruikt bij ziekten van het urine-stelsel, gries- en steenlijden, blaaskatarrh, waterzucht, nierziekten, blaasbloedingen enz.

Fructus Juniperi worden gebruikt tegen waterzucht, verslijming der urinewegen, blaasziekten, jicht en reumatiek.

Fructus Foeniculi helpen tegen borstkwalen, verkoudheid, buikpijn, winderigheid van kinderen, hoesten, koliek, traagheid van de spijsverteringsorganen, maag- en darmpijn.

Radix Liquiritiae wordt gebruikt tegen verkoudheid, hoest, jicht en reumatiek, longslim.

Rhizoma Graminis werkt urine- en zweetbevorderend, geneest kattarrhale borstziekten, borstslim, buikstoornissen, jicht en reumatiek.

De vraag komt op, heeft de Belgische kwakzalver z'n diagnose verkeerd gesteld en weet hij geen verschil tusschen blaas- en nierlijden en asth-
N. K.

genomen ondanks deze „mode”. Ook de vraag: „Zijn er dan voor alle ziekten natuur-geneesmiddelen?” wordt door den schrijver toestemmend beantwoord, hetgeen ook niet juist is.

Zeer primitief is de meening in de volgende uitspraak vervat: „We zullen een greep doen uit de „vele en de meest uiteenloopende „kwalen der Nederlandse bevolking. Niet voor al deze kwellingen groeien in Nederland kruiden, wat natuurlijk zeer goed te „begrijpen is, daar vele ziekten „zijn overgebracht uit andere landen.”

Hieruit zou dus volgen, dat in elke streek, waar een ziekte voorkomt of ontstaan is, ook de plant groeit, waarmee de kwaal genezen kan worden. De voorzienigheid zou dan wel zeer goed voor het mensdom gezorgd hebben. Men kan niet anders zeggen dan „Ware het slechts zoo.” In het boekje worden ongeveer 120 enkelvoudige kruiden en ± 30 kruidenmengsels tegen honderd-en-één kwalen opgesomd. Hiermee is de kennis van den samensteller echter nog niet uitgeput; want „Indien Uw ziekte „of kwaal niet in het boekje voorkomt, dan kunt U gerust schrijven „ven. Vaak kunnen wij U helpen. „De briefwisseling wordt met *be-roepsgeheimhouding* (cursiveering van ons) behandeld en „desverlangd (na behandeling) „teruggezonden.” Zou dit beroepsgeheim dat van den horlogemaker of van den kruidenhandelaar zijn? Speculeerend op het schaamtegevoel van het publiek worden de langste artikelen gewijd aan sexuele onmacht en geheime ziekten. Dat men voor deze kruiden meer moet betalen dan voor de andere spreekt vanzelf.

Deze dure kruiden trokken mijn aandacht, zoodat ik een onderzoek instelde naar de samenstelling van de nummers 63 en 64 (prijs f 1.75 per pakket). Deze kruiden zijn noodig om te gebruiken voor algeheele genezing van geheime ziekten. Het was een tweetal pakketten, waarvan het eene 75 Gr. *Bucco- of Diosma-bladen* bevatte, en het andere een zakje met 75 Gr. *poeder van rood Santelhout*.

De Bucco bladeren werken volgens het Pharmacotherap. Vade-

mecum van Pinkhof en van der Wielen eenigszins urinedrijvend, het roode santelhout doet alléén dienst als roode kleurstof bij de bereiding van wrijfwas, zalven, tandpoeders zonder eenige andere werking. Dat van deze kruiden geen genezing van de geheime ziekten kan uitgaan, staat vast. Bij deze ziekte kan alleen de medicus de juiste diagnose stellen en de juiste behandeling geven. Iedere verkeerde behandeling zooals deze er zeker één is, leidt tot verergering der kwaal.

Een begeleidend schrijven deelt mede, dat men „voor een goed effect maandenlang met de behandeling moet doorgaan”. Teneinde de kuur te vergemakkelijken, kan men door bestelling van drie pakken tegelijk deze tegen een gereduceerden prijs krijgen van f 4.50. In iedere apotheek kan men 3 × 75 Gr. Buccobladeren koopen voor den prijs van f 1.10 en 3 × 75 Gr. rood santelhout voor een bedrag van f 0.36.

Naar aanleiding hiervan wil ik besluiten met een aanhaling uit het algemeene deel van het boekje, waarin de schrijver o.a. een uitleg geeft van het begrip kwakzalverij.

„Door het onnatuurlijk bereiden „van het leder b.v., om maar van „onderaf te beginnen, door de „vraag naar goedkoop schoeisel, „wordt er ontzaglijk geleden aan „de voeten en dit is in de na-oorlogse jaren zo sterk geworden, „dat als het ware een bende internationale zwendelaars een rijk „leven leiden van de voetkwalen „der hedendaagse mensheid.

„Twintig soorten voetbaden, vijftig soorten onfeilbare eksteroogmiddelen worden dagelijks voor „fabelachtige prijzen — dank zij „de grote reclame — verhandeld. „Gewone grove soda van 4 cent „per pond, wordt verkocht onder „fijn bedachte naam voor 90 cent „per ons, doch dan erg fijn gemalen.

„Mag dit dan? Ja, dit mag nog „steeds, want er is geen gevaar „bij en... een gewoon voetbad in „warm sodawater is zeer goed en „zelfs aan te bevelen. Dus het is „niet helemaal bedrog, als men „het tenminste niet zo noemen „wil om f 4.50 voor een pond „soda te betalen.”

* * *

Hoe moet men het echter noemen, indien men voor f 4.50 een waarde van f 0.36 ontvangt en wel *zonder* kans op genezing, maar *met* kans op achteruitgang der kwaal. T. W.

Het Wonder- vermageringsmiddel „Bonkora”

De laatste tijd komen in de dagbladen en tijdschriften herhaaldelijk en regelmatig annonces voor over het vermageringsmiddel „Bon Kora”. Geweldige successen zou men ermee bereikt hebben en kunnen bereiken. 5, 6 en meer ponden per week zou men door dit preparaat kunnen afvallen. Suggestieve foto's van heel-dikke dames „vóór het gebruik” en daarnaast dezelfde lads met de veel-begeerde slankelijne „ná het gebruik” van „Bon Kora” moeten de goê gemeente, en vooral het vrouwelijk deel hiervan, de overtuiging bijbrengen dat dit vermageringsmiddel „je dàt” is.

Men moet echter met reclame maken m.i. altijd op het terrein van het ethisch-geoorloofde blijven en nooit methoden toepassen, die de standing van bepaalde personen of van hun beroep om laag zouden kunnen halen.

Immers dezer dagen kwam mij onder de ogen een „Bon Kora”-annonce, waarin een gediplomeerd verpleegster zegt, dat zij „in 6 weken 36 pond lichter was geworden en „Bon Kora” aan dikke patiënten aanbeveelt”. Dit nu is een methode van kwakzalversreclame, die m.i. niet door de beugel kan.

Niet dat een gediplomeerd verpleegster geen kwakzalversmiddelen zou gebruiken. — Verpleegsters zijn, per slot van rekening, ook maar mensen en als zulk één jarenlang aan een kwaal lijdt, waaraan geen enkele medicus vermocht iets te kunnen doen, dan is 't begrijpelijk en vergevenlijk, dat ook zij, ten einde raad, het eens met een kwakzalversmiddel probeert. — Dit is niet het onware in deze „Bon Kora”-annonce, maar wèl dat een gediplomeerd verpleegster zich er dan voor zou lenen om propa-

ganda voor de kwakzalverij te maken. Niet één verpleegster met plichts- en verantwoordelijkheidsgevoel doet zulk iets! Zij beveelt geen gewone medicamenten aan, laat staan kwakzalverspreparaten. De verpleegster voert slechts uit, wat de arts haar opdraagt; geeft haar patiënten diè middelen in, welke de behandelende dokter voorgeschreven heeft. Meent een verpleegster, dat het in het belang van de patiënt zou zijn, als een ander geneesmiddel werd toegediend, dan maakt ze dit vermoeden, deze veronderstelling den arts kenbaar, maar *nimmer* de patiënt. De verpleegster die anders handelt is niet waard de naam verpleegster te dragen en verdient zeker niet, dat ze het brevet „gediplomeerd” behoudt!

En dan, welke gediplomeerd-verpleegster, die toch een jarenlange, opleiding genoten heeft (anders had ze immers nooit gediplomeerd kunnen zijn), zal de wetenschappelijk-onhoudbare en praktisch-onmogelijke theorie gaan verkondigen, dat „men in 6 weken 36 pond lichter kan worden”? Wellicht meer dan wie ook weet zij, dat geen arts z'n vetlijvige patiënten een dergelijke snelvermageringskuur zal laten ondergaan. Haar jarenlange praktische ervaring heeft haar geleerd dat, wanneer een medicus een vermageringskuur voorschrijft, hij dit juist bijzonder voorzichtig doet. Ze wéét welk 'n groot gevaar het b.v. voor het hart is, als de patiënt in een te korte tijd

te veel afvalt. Hoe vooral bij oudere patiënten een dergelijke snelle ontvetting *levensgevaarlijk* kan zijn! De arts zal juist trachten door het laten houden van een diët, al of niet ondersteund met medicamenten, en het doen volgen van een bepaalde leefwijze, een *geleidelijke* vermindering van het lichaamsgewicht te verkrijgen. Hoe langzamer het gewichtsverlies is, des te liever is hem dat, des te minder kwaad berokkent het de patiënt en... des te aangenamer is het deze. Want juist de snelle gewichtsafname geeft de patiënt onprettige gewaarwordingen: Hij gaat zich slap en moe gevoelen, krijgt hoofdpijn en soms last van duizeligheid, hartkloppingen enz., zodat de arts zich dan genoodzaakt ziet de kuur minder streng te doen zijn of deze vaak een zekere tijd te onderbreken.

Dit alles, en nog veel meer omtrent vermageringskuren, wéét elke ervaren verpleegster. En zou men dan van zulk een deskundig iemand verwachten, dat zij haar patiënten een kuur aanbeveelt waarbij ze in 6 weken 36 pond zou afvallen? 't Is om te gieren als... het niet zo treurig was.

Want de goê gemeente, die deze onzin leest, gelóóft dit, omdat een gediplomeerd verpleegster, „die”, volgens de lezers, „toch wel betrouwbaar zal zijn”, het zelf ondervonden heeft en het middel aanbeveelt. Dat deze „vermagerde, aanbevelende verpleegster” vermoedelijk slechts in de fantasie van de „Bon Kora”-fabrikant

bestaat, komt gewoonlijk niet bij ze op. Want, in gemoede gevraagd, hoeveel dikke verpleegsters hebt u in uw leven al ontmoet? Het zullen er wel niet te veel zijn. De enerverende, drukke werkkring van deze mensen is nu eenmaal niet geëgend om corpulente wezens te scheppen. Verpleegsters met een embonpoint zal men wel met een kaarsje moeten zoeken.

Ten slotte de vraag: Wat is „Bon Kora”? Leest men de prospectus, die de firma verstrekt, goed, dan kan men daaruit opmaken, dat dit vermageringsmiddel, evenals zovele van zijn voorgangers, uit laxerende stoffen bestaat. „Want”, zegt deze prospectus, „indien derhalve twee theelepels Bon Kora driemaal daags genomen, niet minstens 2 of 3 maal per dag de ingewanden doen werken, moet nog een extra dosis genomen worden”. Een doodgewoon *purgeermiddel* dus! Maar dan voor f 2.25 per fles, hoogstens voldoende voor 8 dagen. 't Is wel goed geprijsd. Daaraan verdient de fabrikant, plus de importeur, plus de winkelier geen enkele cent natuurlijk. — Zou de dikke lijderes niet goedkoper uit zijn door bij de apotheker of drogist wat sennepultjes, aloëpillen, of wat pulv. radix rhei te halen? Ook met een liter ouderwets „bitterwater” van een paar dubbeltjes zijn soortgelijke „wonderen”-van-3-maal-daags stoelgang te verkrijgen. Haar portemonnaie hoeft dan niet zulk een schrik-

INGEZONDEN

DE KWAKZALVERIJ OP DE MARKT

Talloos zijn zij, die door de rechters zijn veroordeeld voor het uitoefenen van een geneeskundige praktijk, waarvoor men geen bevoegdheid bezat, de zoogenaamde kwakzalvers dus.

Onbegrijpelijk is het daarom, dat de overheid wel vergunning verstrekt aan marktkooplui, die op een periodieke markt hun tent opslaan, alwaar zij dan de goegemeente kunnen bedotten met allerlei kwakzalversmiddeltjes, die dan zoogenaamd geschikt zijn voor alle kwalen.

Een „dame” in verpleegsterscostuum of een „heer” in een mooie witte jas, dienen dan om het vertrouwen te wek-

ken, want ook daar geldt het spreekwoord: „de kleeren maken den man”. Door luid geschreeuw trachten zij dan de aandacht te trekken en wanneer dan de publieke belangstelling groot genoeg is, gaan zij hun onfeilbare middelen aanprijzen.

Aan de hand van platen die de lichaamsstructuur van den mensch vertoonen pogen zij de menschen te bedriegen, door zich voor te doen als terzake kundigen en de goegemeente loopt in de val.

Met graagte offert men een kwartje of zelfs meer, voor een fleschje waarde-looze rommel, met behulp waarvan men dan denkt beveiligd te zijn tegen kiespijn, hoofdpijn enz.

Ongelooflijk en betreurenswaardig is

het, dat zoiets in ons land nog mogelijk is.

De overheid draagt op dit punt een zware verantwoordelijkheid en met verlangen wordt de bevoegde man tegemoet gezien, die zijn schouders onder een wetsvoorstel zet waarin ook tegen dit meer dan ergerlijke kwaad wordt opgetreden.

J. v. d. D. JR.

Naschrift.

Zooals bekend werd dit onderwerp reeds hier besproken (Maandbl. 1937, pag. 45 en 60). In eenige plaatsen zooals Amsterdam, Haarlem en Woerden zijn maatregelen getroffen om de verkoop van genees- en/of kwakzalversmiddelen verder te voorkomen. RED.

barende vermageringskuur te ondergaan.

In de annonce wordt eveneens de indruk gewekt, alsof door het gebruiken van dit vermageringsmiddel, het houden van een diët niet nodig is. De „Bon Kora“-fabrikant heeft dus hiermee direct een streepje voor op die „lastige“ dokters, die je „van alles en nog wat verbieden“. Echter... bij nadere kennismaking met het „Bon-Kora“-prospectus blijkt, dat men toch ook bij dit wondermiddel het niet zonder een diët kan stellen en feitelijk precies hetzelfde heeft te doen en te laten als bij het zoveel gesmade voor-

schrift des arts: „Veel groenten en fruit, maar *geen* suiker, *geen* varkensvlees en ham en beperking van boter, vet en olie” — Toch zal — o, wondere geestgesteldheid des mensen — de Bon Kora-gebruikster dit diët wellicht met vreugde opvolgen, omdat de Bon Kora-fabrikant zo'n puike psycholoog is door alle lof van zijn preparaat te verkondigen, het volle accent op dit middel te leggen en uit te bazuinen dat het resultaat aan zijn medicijn te danken is. Over het diët spreekt hij maar terloops, als over een weinig-betekende bijkomstigheid!

Als dan de hoopvolle patiënte na verloop van weken wat afgevalen is, — al is het dan geen 5, 6, 7 pond per week — zal zij natuurlijk menen het succes te danken hebben aan dit „prachtige“ middel. Dat de onthouding van suikers en de beperking van koolhydraten en vetten misschien wel de hoofdzaak geweest is van haar gewichtsverlies, zal wel geen plaats in haar gedachtengang innemen.

Mundus vult decipi.

S. A. MOZES

(Zie over „Bonkora“ Maandbl. Jan. 1936. — Red.)

FIRMA P. L. STRAATMAN — ENSCHEDE

Postbus 65 — Gevestigd 1889

Etiketten-, Papierwaren- en Cartonnagefabriek

UW ADRES VOOR

VOUWDOOZEN EN FONDSETIKETTEN

Het beste adres voor mooi uitgevoerde

PARTICULIERE DOOZEN EN ETIKETTEN

**ZIEKENVERVOER
ONDERNEMING
HOLLAND**

**11220
ROTTERDAM
GLASHAVEN 37**

ALUCOL

Colloidaal
aluminiumhydroxyde

De verlaagde prijzen zijn:

36 tabletten f 0.80
60 „ „ f 1.30
50 gr. poeder f 0.80
100 „ „ f 1.60

N.V. Pharm. Handelsafdeeling
v.h. KERKHOFF & Co.
Nassaukade 370 - Amsterdam

In dit Blad worden uitsluitend annonces opgenomen, die door de Vereeniging Tegen de Kwakzalverij zijn goedgekeurd.

HET NEDERLANDSE KALKVOEDSEL

NOURICAL

NOURICAL TABLETTEN

30 tabletten, per tablet 1½ gram calciumgluconaat bevattende. Prijs voor het publiek: f 0.95. Kliniekverpakking à 288 tabletten: f 7.50.

NOURICAL CHOC. HAGELSLAG EN GESTAMPTE ANIJSMUISJES

bevatten 5% calciumgluconaat en 5% calciumphosfaat. Prijs voor het publiek: f 0.60 per busje van 200 gram.

NOURICAL PAPPOEDER

bevat 25% calciumgluconaat, 25% droog moutextract, 50% suiker. Prijs voor het publiek: f 0.95 per busje van 180 gram.

**N. V. NOURYPHARMA
DEVENTER - HOLLAND**

N.V.P. MOLENAAR & Co's

Door gebruik der Allerbeste

Grondstoffen en

Vakkundige

Fabricatie

is

WEIGERT MINDERWAARDIGE QUALITEIT.

**Molenaar's
Kindermeel**

MEELFABRIEKEN WEST ZAAAN

met melk in gepaste verhouding bereid, het beste voedsel voor Kinderen en Zuigelingen. Geheel automatische verpakking. Waarborgt uiterste hygiëne. H.H. Medici zenden wij op aanvraag gratis kistje ter beoordeling.

**DELIUS
AMSTERDAM**

Benodigdheden voor:

- APOTHEKEN
- ZIEKENHUIZEN
- LABORATORIA
- DROGISTEN
- ONDERWIJS

OPGEBOUIT 1840

N.V. ORGANON

OSS

strijdt mede tegen het misbruik van geneesmiddelen, doordat zij uitsluitend bij medici propaganda maakt voor haar preparaten.

**Halitran 1200
Druppels**

Extract uit de lever van Heilbot

Een natuurlijke concentratie van natuurlijke vitaminen A en D.

Een prachtige hulp voor den geneesheer, daar enkele druppels hetzelfde effect bereiken als vele lepels gewone levertraan, waartegen meestal afkeer bestaat. De eenige gestandaardiseerde natuurlijke vitamine-A- en D-combinatie. Vrij van kunstmatige vitaminen.

Het ideale anti-rachiticum door de mogelijkheid tot exacte, betrouwbare dosering. Onmisbaar in alle gevallen van vitamine-A-gebrek.

Indicaties: Groeistoornissen, groei stilstand, verminderde weerstand, scrofulose, hemeralopie, xerophthalmie, functiestoornissen der ovaria, osteomalacie, rachitis, latente tetanie, manifeste tetanie, dauwworm met dieet, kolpokeratose en alle vitamine-A-gebrek.

Gegarandeerde potentie per gram:

Vitamine A: 36.000 Intern. Groei-Eenh.
Vitamine D: 3.000 Internat. Eenheden.

Dosis: Kleintjes . . . 1-2 druppels
Kinderen . . . 3-6 druppels
Volwassenen 6-10 druppels

Voor Medici:

Gratis monsters
op
aanvraag.

daags na den hoofdmaaltijd. Voor kleintjes in de voeding, voor anderen op fruit, op suiker, in melk of in voeding.

Flacon 10 cc. 288 druppels f 1.25
Flacon 30 cc. 864 druppels f 3.25

Alleenvert. voor het Continent en Ned. Oost- en West-Indië:
N.V. Drogerijen Maatschappij, Pharm. Afdeling, Rotterdam

*In dit Blad worden uitsluitend
annonces opgenomen, die door de
Vereeniging Tegen Kwakzalverij
zijn goedgekeurd*

<p>PILULAE JOD- OVI</p> 	<p>LIQUOR ERODII VERWEY</p>
<p>PIL. FERRO-50-VER-WEY PIL. ARSEN-FERROWEY-COMP. PIL. ARSEN-FERROWEY PIL. FERROWEY-COMP.</p> 	<p>PILULAE KAJOETI</p>

<p>U.A. UITSLUITEND IN APOTHEKEN</p>	<p>N. VERWEY & Co. - TIEL Apotheek gevestigd in 1741, tevens fabriekmatig bereidend sinds 1818 Apotheker: J. J. VERMET Postgto 98061 - telefoon 79 - telegram: vermet</p>	<p>NERDERLANDSCH FABRIKAAT EXPORT VERBODEN</p>
--	---	--

BROMOCALM liq.
BROMOCALM bouillonblokjes
BROMOCALM tabletten

Voortreffelijk Nervinum en Sedativum in 3 verschillende samenstellingen en vormen

Voor Artsen Literatuur op aanvraag
N.V. Pharmaceutisch Chemische Industrie
Amsterdam „Phia”
Brouwersgracht 115 - Amsterdam C
Telef. 42131 - 42331

ASCAL-CALQUINAL-HEPREX
zijn GENEESmiddelen

Fabrikanten: N. V. AMSTERDAMSCH E CHININEFABRIEK

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

REDACTIE: DR PH. A. COPPENS - Bergschelaan 167a - Rotterdam

Bestuur der Vereeniging: DR C. J. BRENKMAN, Arts te 's Gravenhage, Voorzitter; MR M. D. K. S. VAN LIER, Rechter te Amsterdam, Lid van het Dagelijksch bestuur; DR PH. A. COPPENS, Apotheker Gem. Ziekenhuis, Bergweg, Rotterdam; MR A. VAN DER ELST, oud-Ambtenaar van het O.M. bij Kantongerecht te Leiden, te Noordwijk aan Zee; N. KEULEMANS, Apotheker, Binnengasthuis Amsterdam; MR J. MOOLENBURGH, Kantonrechter te Middelburg; MR J. J. PLUGGE, Rechter te Utrecht; Mej. J. C. RESSING te Delden; MR H. B. DE BRUEYS TACK, Ambtenaar O.M. te Alkmaar; A. H. v. D. VELDE, Apotheker, Inspecteur v. Volksgezondheid in Alg. Dienst te 's Gravenhage; G. E. WINDEMÜLLER, Arts te Vaassen; H. J. A. TER WEE, Apotheker Wilhelmina Gasthuis te Amsterdam, Secr.-Penningmeester.

Adres voor het opgeven v. Leden en Abonnés:
H. J. A. TER WEE - Zoomstr. 30 - Amsterdam
Postgiro der Verg. 32237 - Gem. Giro K. 1672
Lidmaatschap der Vereeniging . . . f 3.—

Het nadrukken van artikelen
uit dit blad is niet alleen
geoorloofd doch wordt zelfs
dringend verzocht.

Abonnement per jaar fr. p. p.
bij vooruitbetaling f 2.—
Administratie Maandblad: Keizersgracht 104 -
Amsterdam C. - Telef. 49122 - Postgiro 78536

TOCH KWAKZALVERIJ

door

G. E. WINDEMULLER, Arts

I
Onder de gebruikelijke toespraken tijdens een groot, officieel diner van artsen was er één, waarin de spreker, een als gast aanwezig hoog staats-ambtenaar, zich o.a. de opmerking veroorloofde, dat sommige leeken toch blijkbaar een bijzondere gave hebben, „een knobbel in hun hersens”, om diagnose's te stellen en behandeling te vinden op geneeskundig gebied. Deze spreker was jurist en een zeer sympathiek man; Z.Edl. woonde vroeger in een groote stad, waarvan het bekend is, dat er veel van die „knobbel-dragers” voorkomen.

Wij luisterden overigens geboeid naar zijn geestige woorden; en ik meen te hebben opgemerkt, dat Z.Edl. wel een beetje schrok van de, uit hoffelijkheid slechts zacht, murmelende protesten uit de smakelijk tafelende dokter's-gelederen!

Het was inderdaad niet „the right knobbel in the right place” in dit gezelschap van be-oefenaren van een wetenschappelijk vak, dat stellig aan een bijzondere roeping gepaard met een bijzondere aanleg, of zoo men wil: beide tezamen in een bijzondere knobbel ge-praeformeerd, groter geschiktheid kan ontleenen... zooals elk vak trouwens.

Het was te verwachten, dat de een of ander zou terugkomen op deze slip of the tongue; en dat gebeurde dan ook prompt, en wel

uit de mond van onze internationaal-befaamde nestor der sociaal-geneeskundige autoriteiten. Deze hield één van zijn bekende speeches, waarin de rake opmerkingen werden afgewisseld door fijne humor, dit alles in een rad tempo en met een als vergoelijkende glimlach en met inwendige pret in de schitteroogen haast droog gelanceerd; — nu, in antwoord op die knobbel wenschte deze tafelredenaar, ook als gast aanwezig en tevens als geneeskundig geïnteresseerde, dit soort knobbel voor een „maligne tumor” te houden, d.i. een kwaadaardig gezwel. Groote instemming en hilariteit natuurlijk; en buitengewoon ad rem!

Bovengeschetste episode is mij om verschillende redenen duidelijk bijgebleven. Vooreerst om het aanvankelijk wat pijnlijk intermezzo van die medische knobbel in b.v. juridische hersenen, vervolgens om de pijnlijke operatie aan die tumor waarbij het lachgas niet de patiënt maar de omstanders toe-woei; en ten slotte, om de goede copie die er in het geval zit voor ons blad!

Het is nu een goede vijf-en-twintig jaar geleden, dat de sindsdien berucht gebleven actie van drie... juristen wier naam toevallig alle drie met v. H. begon, tegen het „Artsen-monopolie” en vóór de vrije uitoefening der geneeskunst, nog al wat stof deed opwaaien.

Mededeelingen van het Bestuur

NIEUWE LEDEN:

Afdeeling: de Vecht en Omstreken der Nederl. Mij. tot bevordering der Geneeskunst.

L. E. W. VAN ALBADA, Arts te Akkrum (Fr.).

W. FEIKEMA, Arts te Middelburg.

G. J. FORTUIN, Arts te Munnekeburen (Fr.).

Mevr. de Wed. J. C. VAN DER HARST-PETERS te Middelburg.

Mej. M. G. HAYTINK, Apotheker te Rotterdam.

Mej. M. VAN HOUWELINGEN, Apotheker te Rotterdam.

Dr C. F. KOCH, Chirurg te Middelburg.

J. H. C. SNIJDER, Arts te Oldeboorn (Fr.).

Mej. C. E. J. H. VEEN, Arts te 's Gravenhage.

Mej. J. TH. WERKER, Apotheker te Rotterdam.

S. VAN ZUIDEN, Arts te Lippenhuizen (Fr.).

Zij, die met ingang van het nieuwe vereenigingsjaar lid onzer vereeniging wenschen te worden, of zich wenschen te abonneren op het Orgaan, kunnen zich thans reeds aanmelden bij ondergeteekende. De nog dit jaar verschijnende nummers zullen hun dan gratis worden toegezonden.

H. J. A. TER WEE, Secr.

Ik heb toentertijd met deze Ha, Ha, Ha!-actie een beetje den spot gedreven in een dagblad en naar het mij gegeven inzicht getracht het lezende publiek duidelijk te maken, op welke gronden de officieele geneeskundige school zich, zacht uitgedrukt, niet kan en mag vereenigen met de aantasting van het eenig juiste beginsel: „uitoefening van geneeskunde alleen onder waarborg van bewijzen van

voor-opleiding", evenals dat b.v. voor de juridische practijk wordt gehuldigd.

Ik heb in dat artikel niet nagelaten als mijn overtuiging uit te spreken, dat waarlijk niet de geneeskunde-be-oefenaren alleen er zoo over denken. Zou het publiek vertrouwen hebben in een brug, gebouwd door een koekfabrikant; in een horloge-reparatie door een schoorsteenveger; in de behartiging van zijn procesbelangen door een kruidenier? Ieder beroep heeft zijn speciaal monopolie, dat is gegrondvest, als een natuurlijke uitsluiting van mede-dinging door onbevoegden, op kunde, kennis, en ervaring, voorzoover gebruikelijk gewaarborgd door een diploma.

En wel niemand zal ontkennen, dat in het bijzonder voor de wetenschappelijke beroepen met jarenlange noodzakelijke voorbereiding de mededinging door volslagen leeken onduldbaar is; niet in het belang van die be-oefenaren, maar in dat van de samenleving!

Het is onmogelijk, zich zacht te blijven uitdrukken over de baarljke onzin van hen, jurist of niet, die meenen, dat de goedgefundeerde geneeskunde ooit gelijkwaardige be-oefenaren kan recruteeren uit gewone kwakzalvers en knobbel-kwakzalvers. Over gewone kwakzalvers, de bedriegers, die zelf heel goed weten waar Abraham de mosterd haalt, wil ik het thans niet hebben. Ik wil naar aanleiding van mijn hierboven meegedeelde teekenende ervaring behandelen dié vorm van kwakzalverij, welke haar recht beweert te ontleenen aan de vervanging van langs wetenschappelijke weg verkregen kennis en kunde door onnaspeurlijke intuïtie en occulte vermogens. Ik wil tenminste aannemen, dat de geachte spreker-jurist alléén het oog had op die onbevoegde genezers, bij wie de „flair" om ziekten te herkennen en genezing aan te brengen niet slechts bestaat in bluff en bewust bedrog, maar in een te goeder trouw vermeende gave om zonder eenig verband met specifieke kennis toch specifiek inzicht te verkrijgen en een wondergenezing te bewerkstelligen.

Wanneer ik in het volgende het woord „knobbel" nog een enkele maal gebruik, doe ik dat met terzijde lating van elke scherts; men spreekt immers inderdaad wel van „een knobbel ergens voor hebben". En de geachte redenaar sprak ook in volle ernst toen hij zijn geloof aan een bij sommigen aanwezige aanleg voor ziekte-genezing toelichtte met de adaequate betiteling met „knobbel" voor eenige liefhebberij of tak van wetenschap of kunst of techniek.

Alvorens over te gaan tot ons huidige onderwerp, de wondergenezing door leeken, is het misschien gewenscht, er op te wijzen, dat het begrip „knobbel" in dit verband niet geheel misplaatst is. Wij weten, dat in de bouw van onze hersenen een met het bloote oog zichtbare structuur is te onderkennen, die in groeven en rimpels en tal van andere vormen bij manier van spreken aan het hersenweefsel de gelegenheid geeft, vele van zijn onderscheiden functie's in kleine bepaalde gebieden vast te leggen. De knobbel-beeldspraak nu is niets anders dan dat men in zoo'n soort knobbel of kronkel of rimpel de bedoelde aanleg een plaats (centrum) aanwijst, waar zij in het bijzonder misschien uit een combinatie van geestelijke en stoffelijke elementen der hersenen geboren wordt. Indien men maar afziet van een echte knobbel, die zich voordoet als een verhevenheid die bij hersens zonder die knobbel niet te vinden is, dan is die vergelijking met plaatsbepalingen (localisatie) van bekende functie's als spraak, gehoor, gezicht, denken enz. niet onjuist en niet onaanvaardig.

Maar het blijft slechts een vergelijking, met alle zwakke punten aan deze eigen. — Zooals ik hoop aan te toonen heeft een wondergenezer niets gemeen met iemand, die een aanleg heeft voor een of ander, i.c. voor het beroep van geneeskunde.

Integendeel. Hij staat zoover mogelijk er van af, hij erkent er geen enkele waarde van, hij heeft er geen gegevens van noodig, geen techniek, geen methodes. Zijn z.g. „bovennatuurlijke" gave is geen „aanleg", geen knobbel, zij is een

INHOUD

	Blz.
Toch Kwakzalverij	
G. E. Windemüller	75
Mededeelingen van het Bestuur	75
Ingetrokken Wetsontwerpen	77
Bestrijding der Kwakzalverij op de Markt	77
Haarlemmerolie	77
Melkdrinken op School	78
Ingezonden	79
Koemest als Geneesmiddel	80
Correspondentie	80

zekere gesteldheid van zijn hersen-functie in het algemeen, die zich b.v. manifesteert als z.g. helderziendheid, en waarbij het aanvankelijk bloot toeval was, op welke gebied deze zich productief zou kunnen maken voor den bezitter.

Een dergelijke gesteldheid is als een compleet geheel aanwezig en hoogstens vatbaar voor eenige ontwikkeling en versterking door training. Wij gaan op deze veel omstreden z.g. para-psychologie natuurlijk hier niet nader in.

Hoe geheel anders is het met een gave, een aanleg, een knobbel, binnen het terrein, dat wij normaal, „natuurlijk" noemen.

Een bepaalde dispositie en voorkeur is hier niet veel meer dan een, zij het kostelijke, richtingswijzer; de bezitter moet er nog alles bij opbouwen met studie of oefening of beide, en dit geldt zoowel voor den musicus als voor den knutselaar, voor den geboren dokter als voor een goochelaar, om nu eens zeer uiteenlopende voorbeelden te noemen. Het gemeenschappelijk kenmerkende is dan ook: elke aanleg heeft de natuurlijke hulpbronnen van intellect en vaardigheid noodig om te groeien; de bezitter van een zekere aanleg gebruikt de fysieke, de psychische, de biologische natuur in al haar vormen, slaat haar niet over, zooals de z.g. boven-natuurlijk begaafde.

(Wordt vervolgd)

INGETROKKEN

WETSONTWERPEN

Nadat wij sinds Mei 1936 met belangstelling hebben uitgekeken naar de vervulling van de door de toenmalige ministers van sociale zaken en justitie in het vooruitzicht gestelde instelling of wijziging van wetsartikelen waardoor een schrede vooruit zou zijn gekomen in de beteugeling der kwakzalverij (zie maandbl. No. 6, 1936), is thans onze nieuwsgierigheid voorloopig overbodig gebleken. Krachtens machtiging van de Koningin, heeft de huidige regering o.a. de volgende bij de Tweede Kamer aanhangige wetsontwerpen ingetrokken:

Regeling betreffende de uitoefening der artsnijbereidkunst;

Bepalingen omtrent het met openlijke aanprijzing in het verkeer brengen van middelen tegen ziekten.

Laten wij hopen erop te kunnen rekenen, dat 't in dezen niet zal zijn: van uitstel komt afstel. Vermoedelijk ligt dit ook niet in de bedoeling, doch momenteel blijkt er zeker niet uit, dat wij belangrijk zijn vooruit gegaan.

C.

Bestrijding der Kwakzalverij op de Markt!

In September gebeurde het, dat men op de Zaterdagsmarkt te Rotterdam een heerschap kon aantreffen, wiens optreden groote belangstelling wekte. Ten einde zijn auditorium beter te kunnen overzien, en het alles goed duidelijk te kunnen maken wat hij alzo te berde zou brengen, was de spreker op de gebruikelijke wijze op een geïmproviseerde tafel gaan staan. Reeds vanuit de verte maakte zijn druk-doende verschijning een argelooze marktbezoeker nieuwsgierig. Deze indruk werd niet weinig versterkt door een op dergelijke plaatsen nu niet alledaagsch voorwerp, waarmede de man op men zou haast zeggen, elegante wijze stond te manipuleren; hij vertoonde n.l. een menschelijke schedel, dewelke afwisselend met linker en rechterhand werd vastgehouden. In de andere hand voerde hij dan een geopend zakmes, zoodat 't geheel aan een of andere krijgslustige of krijgshaftige betooging deed denken. 's Mans uiterlijk droeg hiertoe overigens in niet geringe mate bij. Hij scheen zich zéér in te spannen om zijn willige toehoorders iets te verduidelijken. Het geval bleek bij nadere beschouwing niet zóó heel erg vechtlustwekkend te zijn als men aanvankelijk wel

dacht. In ieder geval de aandacht was voldoende getrokken zoodat men, dichterbij gekomen, toch wel eens iets meer van 't geheel wenschte te weten. Zóó zal 't vermoedelijk met elk van het totaal ± 50 man sterke gehoor zijn gegaan. Er staat hier „man”, 't geen volledig juist is, daar geen vrouwelijk element was te zien. De dames vonden 't blijkbaar óf te griezelig óf de moeite van 't luisteren niet waard, althans ze waren ter plaatse niet vindbaar.

Het mes bleek de spreker in die oogenblikken slechts te gebruiken om op nadrukkelijke en klinkende wijze, te pas en te onpas, het schedeldek of de kaken te be-timmeren.

Op een stoel naast hem was een stilleven ten toon gespreid, bestaande uit een bosje gedroogde, althans verdorde, kruiden, een paar tomaten en een citroen.

Een zeker oratorisch talent kon men den man niet ontzeggen. Het kostte hem wel veel moeite, zooals gezegd, maar de toehoorders hingen dan ook aan z'n lippen.

„Allemaal kwakzalverij menschen,” hoorde men hem zeggen. „Het is een groot schandaal. Jul-lie, stomme arbeiders die je bent! Je bent tegenwoordig allemaal zoo geleerd hè, en jullie loopen alle-

HAARLEMMEROLIE

In de Nieuwe Barneveldsche Courant was een advertentie geplaatst van Haarlemmer Olie. Dit is op zichzelf niet zoo bijzonder. De strijd tegen ontoelaatbare advertenties is nog niet uit. Het is echter sterk te veroordeelen, dat in het redactioneële gedeelte het volgende stukje voorkomt, waardoor bovengenoemd blad grooter verantwoording op zich neemt dan het kan dragen:

Er zijn menschen die in den waan verkeerden, dat Haarlemmerolie een z.g. kwakzalversmiddel is. Dit vooroordeel, aldus een brochure over dit artikel, heeft zijn ontstaan te danken aan de talloze namaaksels die de oorspronkelijk goede en alom gevestigde reputatie van het medicament hebben benadeeld. Het goed vertrouwen van het publiek is daardoor geschokt geworden het werd misleid door de bedriegelijke handelingen van namakers,

die de verpakking, fleschjes en etiketten nabootsten, terwijl de vlag van C. de Koning Tilly de lading dekte en het valt niet te ontkennen, dat juist deze namaaksels de klad hebben gebracht in het heilzame volksgeneesmiddel. Wil men dan ook het oorspronkelijke goede medicament gebruiken dan lette men op de handteekening, welke in rood op het etiket en de winkelomslagen moet voorkomen. - Aldus het stukje in de N.B.Ct. Het opschrift ontlokt onwillekeurig de uitspraak van het gezegde: de pot verwijft de ketel, dat zij zwart ziet. Er is over Haarlemmerolie al heel wat geschreven. Kort en bondig komt het hierop neer: de prikkelende werking, die bestanddeelen der Haarlemmerolie kunnen geven kan voor sommige menschen als niet ongevaarlijk worden aangemerkt. Het klakkeloos gebruik van dit middel door Jan en alleman is zeker af te raden. Wij geven hierbij in herinnering de uitspraak van de

rechtbank te Amsterdam op 10 November 1936, waarbij naar aanleiding van een artikel van Dr Pinkhof in het Ned. Tijdschrift voor Geneesk., getiteld: „Mag men Haarlemmerolie een kwakzalversmiddel noemen?”, de door de N.V. Oprechte Haarlemmerolie-fabriek ingestelde eisch tot schadevergoeding werd afgewezen en eischer veroordeeld in de kosten.

Men trekke hieruit zijn conclusies. Intusschen moge dit, naar wij hopen, voor redacties van couranten en andere periodieken een aanwijzing zijn om zich niet zonder meer in artikelen te laten verleiden tot het schrijven van uitspraken over z.g. geneesmiddelen. Het zou een kleine moeite zijn, die zeker loonend zou blijken, zich tevoren door een terzake kundige te laten inlichten. Het lezende publiek zou er wel bij varen, hetgeen naar wij mogen veronderstellen toch in de bedoeling ligt.

C.

maal met boorden om en dragen mooie gleufhoedjes. Jullie weten 't zoo best, dat denken jullie tenminste. Intellectueelen zijn jullie geworden. — Nou, maar laat ik jullie dan eens gauw vertellen, dat je nog veel verderop bent als vroeger. Gek hè?! Je loopt nog veel meer aan de band van 't kapitaal dan vroeger. — Zei daar iemand iets? — Nee zeker. Dat dacht ik wel. Moet je eens in 't Volk kijken of in de Voorwaarts. Vlak naast de medische kroniek van dr Heyermans kan je zoo nu en dan een prachtige kwakzalvers-advertentie vinden voor een haarmiddel. Begrijpen jullie hoe 't mogelijk kan zijn op zoo'n kaal dak (tikkende op de schedel) nog haar te laten groeien? — Nee, dat begrijpen jullie niet hè?! Nou, ik ook niet en de heele wetenschappelijke wereld van professors en doktoren ook niet. Heb je wel eens gehoord, dat een dokter, die d'r zeven jaren in gestudeerd heb, ooit aan iemand een recept gaf om op zoo'n kale kop weer haar te laten groeien? Nee, dat weten jullie ook wel beter, want dat ken niet, dat bestaat niet Die geleerde doktoren zouden 't anders toch zeker wel weten, als 't wel bestond. Als d'r eens iemand kwam

vertellen, dat hij een middel had om nieuwe tanden hier (wijzen-de) in je leege bakkes te laten groeien zou je ook zeggen dat 't een bedrieger was. Nee, daar hoeft niemand mee an te kommen. Maar zoo gauw as zoo'n kwakzalver een groote advertentie in de kranten zet, die veel geld kost en met mooie namen werkt, dan, ja dan staan jullie met je intellectueele gezichten direct klaar om je de rijksdaalder of drie gulden voor 't eerste flessie uit je zak te laten trommelen! Die kwakzalvers zijn tegenwoordig heele heeren. Groote fabrieken houden ze erop na; de kranten hebben ze heelemaal op d'r hand. Die verdienen daar maar niet effen veel an zulke groote advertenties! Ze zijn veel te blij, dat die er zijn. — Maar dat snappen jullie niet hè. Daar ben je nou zoo geleerd voor geworden om dat nog niet eens te snappen Die maatschappijen werken naar buiten met namen van hooge personen, en daar laten jullie je door pakken. De firma Bayer, die zooveel miljoenen met aspirine heeft verdiend, dat je zooveel goedkooper op andere wijze kan krijgen, die firma hebben jullie wel eens hooren noemen hè?! Nou, laat ik je

dan eens zeggen dat Zijne Koninklijke Hoogheid, Prins Bernhard gewerkt heb bij diezelfde firma. Om z'n capaciteiten zal 't ze wel niet te doen zijn geweest, denk ik, want dat had een ander ook wel kunnen doen, maar de menschen, jullie arbeiders, laat je vangen door zulke namen van hooggeplaatste personen. Allemaal om te lokken. (*Dit schijnt allemaal te mogen op de markt.* C.) Je denkt, dat je alles weet, maar ik zal je bewijzen, dat je niks weet. (Intusschen verwisselde hij de schedel voor een tomaat.) Kijk, dat is nou een tomaat. Dat weet je natuurlijk. Ja, nou hoef je niet zoo te grijnzen, want ik zal je wel eens laten hooren, dat je d'r niks van weet. (zich tot een dichtbij staande jongen wendend) Zeg eens jongetje, weet jij ook wanneer Bonifacius door de Friezen werd vermoord? Hè-je op school wel van geleerd hè? Ja, dat wist ik wel. Nou maar zeg me dan ook eens of je wel eens op school geleerd heb, dat deze tomaten tot de beste voedingsmiddelen gerekend moeten worden omdat ze zooveel vitamines bevatten? Nee, dat dacht ik wel. Dàt leeren jullie niet. Een volksvoedsel moest 't zijn die to-

Melkdrinken op School

„Het Zuivelbureau” te 's Gravenhage verzoekt ons opname van onderstaande uiteenzetting, naar aanleiding van enkele passages voorkomende in het artikel van Dr Lebeer over „Kwakzalverij bij kinderziekten”, dat wij overnamen uit het Vlaamsche Kruis. Gaarne voldoen wij aan dit verzoek, er tegelijkertijd op wijzend, dat de beschreven toestanden of opvattingen in bovengenoemd artikel, vanzelf-sprekend betrekking hebben op Vlaanderen en niet op ons land.

Blijkbaar zijn er hier en daar onjuiste conclusies uit getrokken, die wij gaarne zien rechtgezet.

De strekking van het betoog van Dr Lebeer gaat over „Kwakzalverij bij kinderziekten”. Inderdaad zijn de passages waar „Het Zuivelbureau” op wijst met betrekking hierop minder gelukkig, hetgeen vooral tot uitdrukking komt waar dit gedeelte uit z'n oorspronkelijk verband gelicht wordt. Aan dit euvel bezondigt men zich helaas wel meer, waardoor onnoodige

verkeerde voorstellingen ontstaan. C.

In het Maandblad, Orgaan van de Vereeniging tegen de Kwakzalverij, No. 4 en 5 van jaargang 1937, komt een artikel voor getiteld: „Kwakzalverij bij kinderziekten” van de hand van Dr J. Lebeer, kinderarts te Antwerpen. Dit artikel blijkt in zijn geheel overgenomen te zijn uit het Vlaamsche Kruis van October 1935. Schrijver trekt in dit opstel op sympathieke wijze te velde tegen het streven om allerlei dure voedingspreparaten te willen gebruiken, ook daar waar men goede natuurproducten bij de hand heeft.

Inderdaad is het niet alleen oneconomisch, maar ook ongezond om b.v. als goede melk en goede kaas verkrijgbaar zijn, deze niet te nemen, doch te vervangen door dure melk- of melkeiwit (caseïne)-preparaten, evenmin als het van goed inzicht getuigt om het versche eitje te willen vervangen door dure lecithine-pillen!

Aan het slot van zijn artikel gekomen valt schrijver echter helaas geheel buiten het kader van zijn tot nu zoo ge-

zond betoog. Schrijver staat nu stil bij de „officieele belangstelling rond het kind”, men bedenke, zóó als die hem in Vlaanderen in 1935 voorkwam — en constateert, dat „de tas melk”, daar toen reeds 's morgens op school gegeven, ontstond uit „officieele ijver, aanstellerige voorstellenmakerij en demagogische „opbod”. Even verder beoordeelt hij de schoolmelkverstrekking in Vlaanderen als „een op zijn zachtst gezegd, nuttelooze uitgave; maar het „geeft een cachet van philanthropie aan de school.”

Elke insider weet, dat dergelijke motieven bij het tot stand komen van de schoolmelkverstrekking hier te lande geen rol hebben gespeeld. Daarom is het niet juist, indien — zooals geschiedt — deze Vlaamsche stem als een Hollandsch geluid wordt aangehaald en dan nog wel in den vorm van een waarschuwing, gesanctioneerd door de Vereeniging tegen de Kwakzalverij. (Deze uitdrukking „geeft de indruk weer, die ontstond en die niet speciaal op dit gedeelte door ons bedoeld was. Red. Mndbl.). (Men leze:

maten. Geen wonder, dat ze jullie dat niet leeren, want anders zou je als je groot was niet goedvinden, dat ze bij duizende kilo's weggesmeten werden. Waarom? Omdat de groote heeren d'r niet genoeg aan verdienen kunnen! Snap je dat nou?! Nee hè, maar jullie worden ook nog altijd even stom gehouden en je denkt, dat je tegenwoordig zooveel weet!

Wat anders. Vroeger, als ik hier in Rotterdam kwam, stonden er hier vlakbij om me heen van die jongetjes met blauwe kieltes met stukken erin, en gestopte kousen an. Zukke dikke koppen hadden ze. Daar groeiden die flinke Rotterdamsche bootwerkers uit, weet je wel?! — Kijk nou es: fijne meneertjes zijn 't, die daar staan. Geplakte haren, boordjes om en een fijn pakkie an, maar ze hebben geen bloed meer in d'r d...r. Allemaal omdat jullie zooveel weten en omdat jullie meneeren willen zijn. Hier, daar heb ik nog wat anders (hij houdt een bosje verlepte kruiden in de hoogte). Dat hier, dat ken je overal vinde. Heb je een zweer, of een etterende wond of een puist, je neemt een blaadje van deze versche plant, legt 't erop en al 't vuil trekt er zóó maar uit. Dat is de

Verstrekking melk op school. Een ander geluid. Schiedamsche Courant van 24 Mei '37 en Melkdrinken voor de kinderen in het Twentsche Zondagsblad Almelo van 6 Aug. '37).

In ons land is de schoolmelkverstrekking gebaseerd op het inzicht, dat in het algemeen de moeilijke kunst van begrooten, inkoop en toebereiden van onze voedingsmiddelen nog te veel als een gemakkelijke ervaringskunst (sleur) wordt beoefend, met tot gevolg, dat, — al kan men gelukkig niet van ondervoeding spreken — toch een groot deel van onze schoolgaande kinderen geen volledige (optimale) voeding voor hun lichamelijke en geestelijke ontwikkeling van zoo buitengewoon groot belang is. Nu is volgens recente inzichten van tal van voedingsdeskundigen melk bij uitstek geschikt om mogelijke voedingsfouten te compenseren.

De opvattingen welke in deze bij de Schoolmelkcomité's in ons land heerschen, blijken wel duidelijk uit den inhoud van de circulaires welke van hen plegen uit te gaan.

weegbree, die je overal ken vinden, ook hier in de stad. Maar daar weten jullie allemaal niks van hè. Je leest liever deftig je krant en haalt daaruit de dure kwakzalversmiddelen, die je alleen maar de centen uit je zak halen. Maar van die kruiden weten jullie niks. Mag je ook niet weten want ze groeien overal, ook hier in de stad en iedereen ken ze plukken maar dan wordt er niks an verdiend! — Ik was gisteren in de diergaarde. Nou die kennen jullie wel. Daar zag ik de menschen staan gapen bij de apeskooien, net of je daar wijzer van wordt, en bij de olifanten. Och, och wat een groote beesten benne dat! Interessant vinden jullie dat allemaal, maar wordt je daar nou een cent meer van waard? Nee, je centen d'r voor neertellen kun je. En ik zag daar in de tuin rondom me heen de prachtigste geneeskruiden. Vol stond 't er mee. Maar gapende naar die stomme dieren loopen de menschen die kostelijke kruiden compleet te vertrappen. Alleen omdat ze 't niet weten wat voor kostelijke planten daar staan. Nou 't wordt hoog tijd dat jullie oogen eens open gaan. — Nou zal ik je daar eens wat meer van vertellen. 't Is alleen natuurlijk jammer, dat je dat dan toch allemaal vergeet. Op zoo'n manier zou je al die goeie raad, die ik je hier gratis

geef, ineens weer kwijt zijn en 't zou zonde van je tijd zijn, die je verdoet om naar mij hier te luisteren. Ik zal 't je zoo meteen vertellen. Maar laat ik je dan eerst geruststellen, dat je al die raadgevingen over toepassingen van kruiden en vruchten, die je niks of bijna niks kosten om ze te zoeken of te koopen, niet hoeft te vergeten. — Ik heb hier een klein boekje. D'r zijn d'r nog maar een paar, en omdat ik 't niet langer an kan zien, dat jullie nog maar altijd zoo onwetend blijven en ik ze beslist kwijt wil, zal ik 't jullie geven voor niks, voor bijna niks. Voor tien centen heb je zoo'n boekje. En daar staat 't allemaal in. — Alstublieft meneer, alstublieft; twee, nou dat gaat haast niet, centen krijg ik zoo meteen wel..." — En daar vlogen de kostelijke werkjes door de lucht. Het kleine stapeltje slonk snel maar werd als door een onzichtbare hand steeds bijgevuld. — Heel wat menschen „verrijkten" zich die middag voor „niks, bijna niks" met een exemplaar van dit werkje, geheeten: „De dokter in huis". De inmiddels schor klinkende stem van den marktkruidenkundige deed zich ten slotte met iets triomphantelijks erin nog hooren: Ja, nou zijn ze allemaal heusch op hoor. Moet je d'r maar gauwer bij zijn...

C.

I N G E Z O N D E N

Mijnheer de Redacteur,

Naar aanleiding van het artikel: het wondermiddel „Bonkora" kan ik niet nalaten u de volgende ervaring mede te deelen. Eenige maanden geleden vertelde een dame mij, dat zij Bonkora ging gebruiken daar het op andere wijze blijkbaar niet lukte haar naar haar zin voldoende te doen vermageren. Hoewel ik het resultaat ernstig beweerde te betwijfelen, beloofde zij mij de gevolgen toch eens te komen vertellen. Na eenigen tijd verscheen ze weer en vertelde, dat zij zich vóór en na een flesch had laten wegen bij haar drogist. Resultaat: 1 pond zwaarder geworden. Boos op drogist en Bonkora maar toch met wil bezielde om zich de hoop niet zóó maar te laten ontnemen, stapt zij nu naar een andere drogist en daar blijkt zij gelukkig 1 pond lichter te zijn. Toen heeft zij bij dien drogist

een flesch gekocht en is niet meer naar den oude terug gegaan.

Een bewijs te meer, dat men bij het gebruik van kwakzalversmiddelen geen kritiek uitoefent maar totaal onder invloed van suggestie verkeert, in tegenstelling met de houding tegenover een geneesmiddel, dat na ernstig onderzoek wordt voorgeschreven en dat daardoor een tekort aan suggestie bezit.

v. A.

Wij danken dokter v. A. voor zijn ingezonden mededeeling, die inderdaad kostelijk illustreert hoe kritiekloos men kwakzalversmiddelen slikt. Dergelijke ervaringen hebben medici natuurlijk meer. Dat men ze ons sture!

C.

*Men late dit blad
ook anderen lezen!*

(Red.)

Koemest als Geneesmiddel

Aanleiding tot dit artikel is een vraag in de vragenrubriek van een Duitsch tijdschrift. Iemand vraagt daar inlichtingen over een in zijn bezit gekomen papierhuls met het in oude letterteekens samengestelde opschrift „Aechter und gerechter KuhDraegk”. Dit zou een middel zijn tegen borstkwalen. Bij de toepassing hiervan, voor welke kwalen en in welken vorm ook, vraagt ieder weldenkend mensch zich af: „Komt dit werkelijk nog voor?” Inderdaad is koemest volgens de ingekomen antwoorden een artikel, waarin zelfs handel wordt gedreven. Een drogist in Hibernsdorf bij Chemnitz immers brengt dit „preparaat” in rolvorm in den handel. Hiertoe worden koeienplakkaten in een oude krijtton verzameld en een jaar lang aan zichzelf ovregelaten, zoodat ze doorgewinterd zijn. Het aldus ontstane product kan dan in hulsen uitgevuld worden en bestaat uit een grijze, nagenoeg reukelooze massa welke hoewel bladerig van uiterlijk gemakkelijk tot poeder te brengen is. Men moet er dan eetlepelsgewijs een aftreksel van maken, dat bij longziekten gedronken genezing zou brengen. Een smakelijk brouwsel dus, waarbij men zich eenige honderden jaren terug waant, in een tijd toen er nog een zogenaamde „Drek-Apotheek” bestond, waarin deze stof „het” geneesmiddel was.

~

Correspondentie

P. v. L. te Z. — Dergelijke vage mededeelingen hebben weinig zin. Om u de waarheid te zeggen begrijpen we niet goed wat u bedoelt. Gaarne dus wat duidelijker omschrijving s.v.p.

J. H. arts te A. — De „Pilules anti-diabétiques” van Dr Séjournet, gefabriceerd door M. Leprince te Parijs, bevatten volgens de Mededeelingen van het Rijks-Instituut voor Pharmacotherapie onderzoek, Reeks No 28: Santonine, arseen, lithium, carbonaat en plantenextract. Het gehalte aan arseen en santonine werd lager bevonden dan op het etiket is aangegeven.

Een andere toepassing is uitwendig, zooals b.v. nog geschiedt in enkele Beiersche dorpen. Daar wordt de gedroogde koemest met water aangeroerd tot een „trekpleister” tegen fijs; ook is evenwel het afkooksel in gebruik tegen allerlei interne ziekten, waarbij het dan gedronken moet worden. Dat de gevolgen van deze „Kuren” levensgevaarlijk kunnen zijn, is duidelijk.

Onwillekeurig denkt men, dat zoiets alleen kan geschieden in enkele afgelegen streken bij onze oostelijke bureu; de Hollander is immers te nuchter om iets dergelijks toe te passen of te laten toepassen. Hierin vergist men zich echter deerlijk, zooals blijkt uit eenige gevallen, welke in ons maandblad signaleerd zijn en welke getuigenis afleggen van het feit, dat de kwakzalver voor niets staat.

In de eerste plaats wil ik een tweetal gevallen memoreeren welke gepubliceerd zijn in de maandbladen van Augustus 1920 en Maart 1931. Deze handelen over het verstrekken van een zalf en smeersel door een emerituspredikant aan zieken met tuberculose o.a. van de wervelkolom en de knie. Bij onderzoek door den Heer Keulemans bestond het smeersel uit een stof, welke als koemest geïdentificeerd moest worden. Ook in dit geval dus toepassing tegen tuberculose, zij het dan niet door het drinken van een koemest-soep, maar toch een zeer twijfelachtige en gevaarlijke toepassing.

~

Ook het andere gebruik van koemest n.l. die op zweren, enz. komt onder de kwakzalvers hier te lande voor. Ik kan niet beter doen dan in dit verband een geval aan te halen uit de practijk van Dr J. Koopman (Maandblad Januari 1931), waaruit de bijna onbegrijpelijke domheid van het publiek duidelijk blijkt. Deze medicus deelde het volgende mede:

In 1916 was ik als jong reserve officier van gezondheid in IJmuiden geplaatst. Op een goeden dag werd ik door een onderofficier

geraadpleegd. De man liet mij een onderbeen zien, waarop slechts enkele kleine plekjezonde huid te vinden waren; verder was de huid overal door diepe, afschuwelijk uitzierende, zweren weggevreten. Het been zag er vreeselijk uit, maar toch kon ik den patiënt beloven, dat hij geheel zou genezen, daar hij ongetwijfeld aan syphilis leed. De man vroeg mij: Wat wilt U doen? waarop ik medicijnen voorschreef en hem den volgenden dag voor een inspuiting terugbestelde. Het woord inspuiting stond hem blijkbaar niet aan; ik zag hem althans den volgenden dag niet terug. Veertien dagen later werd de man doodziek in de ziekeninrichting gebracht. Wat was er gebeurd? De patiënt was onmiddellijk naar een kwakzalver getrokken. Deze had om de diagnose gelachen, had eerst de zweren eenige dagen met een zwarte zalf bestreken, en was toen begonnen versche Koemest (historisch) erop te leggen. Natuurlijk kreeg de ongelukkige een hevige infectie; de zweren begonnen er nog afgrijselijker uit te zien, het geheele been werd rood en zwol hevig op. De zieke had ondragelijke pijnen en hevige koorts. De kwakzalver was zeer voldaan, want dit was een bewijs dat... „de kwade sappen” uit het been kwamen. Toen de man bij ons werd opgenomen, was zijn temperatuur 40.4 en had hij een hevige wondroos. Op welke wijze hij door mij behandeld is, doet er hier niet toe. Voldoende is het te weten, dat hij twee maanden later met een been zonder een spoor van zweren het ziekenhuisje verliet. Toen ik hem op het hart drukte, zich toch vooral verder te laten behandelen, omdat zijn syphilis niet genezen was, kreeg ik het antwoord: „Nou, ja, ik heb er toch geen last van” en op mijn uitroep: „Maar, man, heb je nou nog geen leergeld gegeven” was zijn laatste woord: „Och, dokter, U hebt mij best geholpen, maar als ik nog eens twee maanden bij den „fistelman” was gebleven, zou ik even goed beter zijn geworden.”

~

De bovenstaande voorbeelden tonen evenals zoovele andere ten

duidelijkste aan, dat de kwakzalverij onberekenbaar is in haar methoden en dat het publiek dom en kritiekloos alles met graagte aanvaardt, wat hun door den

kwakzalver wordt geboden. Alleen het publiceeren van gevallen uit de practijk, zooals het bovenstaande, kan hen even tot nadenken brengen en hen doen besef-

fen aan welke levensgevaarlijke handen zij hun lichaam toevertrouwen.

T. W.

BROMOCALM liq.
BROMOCALM bouillonblokjes
BROMOCALM tabletten

Voortreffelijk Nervinum en Sedativum in 3 verschillende samenstellingen en vormen

Voor Artsen Literatuur op aanvraag
 N.V. Pharmaceutisch Chemische Industrie
Amsterdam „Phia”
 Brouwersgracht 115 - Amsterdam C
 Telef. 42131 - 42331

Haliphoscal

Halitran 1200 en
 Kalkphosphaten

Een waardevolle aanvulling bij de bestrijding van winterhanden en -voeten en van circulatie-stoornissen.

Het zeer hoge gehalte aan vitamine A bevordert een gezonde conditie van de epitheel-weefsels. Het vitamine-D-gehalte waarborgt de beenvorming.

Bestrijdt tandcaries en tanduitval, en bevordert de tandvorming bij kinderen door het op peil houden van het kalkgehalte.

Van belang tijdens de graviditeit, en in alle gevallen, waar een kalk-tekort bestaat of dreigt te ontstaan.

Indicaties: Zie boven.

Gegarandeerde potentie per gram:

Vitamine A: 36.000 Intern. Groei-Eenh.
 Vitamine D: 3.000 Internat. Eenheden
 Plus kalk-phosphaten.

Voor Medici:

Gratis monsters
 op
 aanvraag.

Dosis: Prophylactisch en
 bij tandcaries . . . 2 capsules
 In acute gevallen . . . 4 capsules
 daags na den hoofdmaaltijd.

Flacon 25 capsules . . . . . f -.80
 Flacon 50 capsules . . . . . f 1.40
 Flacon 100 capsules . . . . . f 2.40

Iedere capsule bevat 0.148 cc Halitran
 1200 en 0.1296 gr. calcium-phosphaat.

Alleenvert. voor het Continent en Ned. Oost- en West-Indië:
 N.V. Drogerijen Maatschappij, Pharm. Afdeling, Rotterdam.

In dit Blad worden uitsluitend annonces opgenomen, die door de Vereeniging Tegen Kwakzalverij zijn goedgekeurd

ZIEKENVERVOER
ONDERNEMING
HOLLAND
11220
ROTTERDAM
GLASHAVEN 37

Verschenen **ZESDE DRUK:**

Inleiding tot de
Physische Chemie

DE KOLLOIDCHEMIE IN HET BIZONDER
 VOOR BIOLOGEN EN MEDICI

DOOR PROF. DR. H. R. KRUYT

IN DEZEN NIEUWEN DRUK:

o.m. belangrijke omwerking van het kolloidchemisch gedeelte en toevoeging van nieuwe onderwerpen (b.v. redox-potentialen)

INGENAAID f 3.75 - GEBONDEN f 4.50
 VRAAGT UW BOEKHANDELAAR

FIRMA P. L. STRAATMAN — ENSCHEDE

Postbus 65 — Gevestigd 1889

Etiketten-, Papierwaren- en Cartonnagefabriek

UW ADRES VOOR

VOUWDOOZEN EN FONDSETIKETTEN

Het beste adres voor mooi uitgevoerde

PARTICULIERE DOOZEN EN ETIKETTEN

N.V.P. MOLENAAR & Co's

Door gebruik der Allerbeste

Grondstoffen en

Vakkundige

Fabricatie

is

WEIGERT MINDERWAARDIGE QUALITEIT.

Molenaar's
Kindermeele

MEELFABRIEKEN **WEST ZAAAN**

met melk in gepaste verhouding bereid, het beste voedsel voor Kinderen en Zuigelingen. Geheel automatische verpakking. Waarborgt uiterste hygiëne. H.H. Medici zenden wij op aanvraag gratis kistje ter beoordeeling.

**DELIUS
AMSTERDAM**

Benodigdheden voor:
APOTHEKEN
ZIEKENHUIZEN
LABORATORIA
DROGISTEN
ONDERWIJS

OPGELOST 1840

N.V. ORGANON

OSS

strijdt mede tegen het misbruik van geneesmiddelen, doordat zij uitsluitend bij medici propaganda maakt voor haar preparaten.

NUTRICIA IS SEDERT 40 JAREN DE FABRIKANTE VAN

ZUIGELINGENVOEDING

KINDERMEEL
FARINE LACTÉE
EIWITMELK, SYSTEEM PROF. FINKELSTEIN
GEC. KARNEMELK, „ Dr. THOMAS
VOEDINGSSUIKER (NÄHRZUCKER)
SYST. PROF. Dr. SOXHLET
EN ANDERE SPECIAALPREPARATEN
SPENEN EN ZUIGFLESSCHEN

ZOETERMEER IN ALLE PLAATSEN VERTEGENWOORDIGD.

VRAAGT VLIEDIG PROSPECTUS

ALUCOL

Colloidaal aluminiumhydroxyde

De verlaagde prijzen zijn:

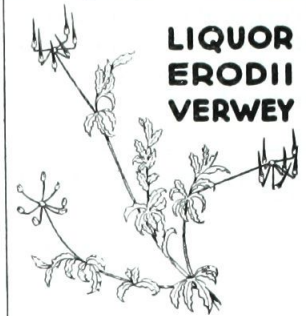
36 tabletten f 0.80
60 „ „ f 1.30
50 gr. poeder f 0.80
100 „ „ f 1.60

N.V. Pharm. Handelsafdeeling
v.h. KERKHOFF & Co.
Nassaukade 370 - Amsterdam

In dit Blad worden uitsluitend annonces opgenomen, die door de Vereeniging Tegen de Kwakzalverij zijn goedgekeurd.

PILULAE
JOD-
OVI

LIQUOR
ERODII
VERWEY

PILULAE
KAJOETI

PIL FERRO-50-VERWEY
PIL ARSEN-FERROWEY-COMP
PIL ARSEN-FERROWEY
PIL FERROWEY-COMP

N. VERWEY & Co. - TIEL

Apotheek gevestigd in 1741, tevens
fabriekmatig bereidend sinds 1818

Apotheker: J. J. VERMET
Postgho 98061 - telefoon 79 - telegram: vermet

30 Pantonsiletten

3,6 DIAMINO, 10 METHYL-ACRIDINIUMCHLORIDE, 3 mg. GR. PER TABLET.

TEGEN VERKOUDEID EN TER BESCHERM. V. DE MOND-EN KEELHOLTE

CF A
PRIJS F. 0.65
CHEMIFA-CHEM. FABRIEK-AMSTERDAM N.V.

HET NEDERLANDSE KALKVOEDSEL

NOURICAL

NOURICAL TABLETTEN
30 tabletten, per tablet 1½ gram calciumgluconaat bevattende. Prijs voor het publiek: f 0.95. Kliniekverpakking à 288 tabletten: f 7.50.

NOURICAL CHOC. HAGELSLAG EN GESTAMPTE ANIJSMUISJES
bevatten 5% calciumgluconaat en 5% calciumphosfaat. Prijs voor het publiek: f 0.60 per busje van 200 gram.

NOURICAL PAPPOEDER
bevat 25% calciumgluconaat, 25% droog moutextract, 50% suiker. Prijs voor het publiek: f 0.95 per busje van 180 gram.

**N. V. NOURYPHARMA
DEVENTER - HOLLAND**

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

REDACTIE: DR PH. A. COPPENS - Bergschelaan 167a - Rotterdam

Bestuur der Vereeniging: DR C. J. BRENKMAN, Arts te 's Gravenhage, Voorzitter; MR M. D. K. S. VAN LIER, Rechter te Amsterdam, Lid van het Dagelijksch bestuur; DR PH. A. COPPENS, Apotheker Gem. Ziekenhuis, Bergweg, Rotterdam; MR A. VAN DER ELST, oud-Ambtenaar van het O.M. bij Kantongerecht te Leiden, te Noordwijk aan Zee; N. KEULEMANS, Apotheker, Binnengasthuis Amsterdam; MR J. MOOLENBURGH, Kantonrechter te Middelburg; MR J. J. PLUGGE, Rechter te Utrecht; Mej. J. C. RESSING te Delden; MR H. B. DE BRUEYS TACK, Ambtenaar O.M. te Alkmaar; A. H. v. d. VELDE, Apotheker, Inspecteur v. Volksgezondheid in Alg. Dienst te 's Gravenhage; G. E. WINDEMÜLLER, Arts te Vaassen; H. J. A. TER WEE, Apotheker Wilhelmina Gasthuis te Amsterdam, Secr.-Peningmeester.

Adres voor het opgeven v. Leden en Abonnés:
H. J. A. TER WEE - Zoomstr. 30 - Amsterdam
Postgiro der Verg. 32237 - Gem. Giro K. 1672
Lidmaatschap der Vereeniging . . . f 3.—

Het nadrukken van artikelen
uit dit blad is niet alleen
geoorloofd doch wordt zelfs
dringend verzocht.

Abonnement per jaar fr. p. p.
bij vooruitbetaling f 2.—
Administratie Maandblad: Keizersgracht 104 -
Amsterdam C. - Telef. 49122 - Postgiro 78536

De Markt-Kwakzalverij

In de bladen van de „N.V. De Arbeiderspers” van 5 October j.l. komt een artikel voor over den — vele Nederlanders, doch in 't bijzonder wel de Amsterdammers — zeer bekenden marktkoopman-standwerker-kwakzalver MARCUS HOLLANDER. Een der redacteuren interviewde hem ter gelegenheid van de 70ste verjaardag van den, thans in ruste zijnde, „weldoener der menschheid”.

Een ieder, die voor eenige jaren wel eens over de verschillende markten in Nederland wandelde, heeft dezen man minstens één maal wel aan het werk gezien. Want er is bijna geen markt in ons land of Hollander heeft er zijn tent(en) opgeslagen gehad en... volk getrokken. Want zijn sterk-suggestieve manier van optreden, zijn imponeerend uiterlijk en schel-doordringende stem trokken het publiek in groote getale naar zijn stalletje, dat, op een verhooging geplaatst (handkar, tafel, kist of derg.), meestal uitsluitend bestond uit een geopende koffer met spanen doosjes gevuld, waarover een plank lag met een rij allerhande tangen en ander gereedschap om tanden en kiezen te trekken. Doch als zoodanig gebruiken deed hij, tenminste op de markt, deze tangen nooit. Meestal dienden ze als indrukwekkende etalage, of als dirigeerstok in de sterk gesticuleerende hand van den standwerker, of om op de al of niet zieke tanden en kiezen te worden getikt van de werkelijke of dit-zich-verbeeldende patiënt,

die zich schoorvoetend naar de „operatietafel” van den standwerker-tandarts had begeven.

Een goede indruk hoè deze kwakzalver werkte geeft u het volgend citaat uit bovenvermeld krantenartikel:

...Aan het eind van de toespraak kwam er iemand uit het publiek aarzelend naar voren. Ja — hij had kiespijn. Hier achter in zijn linkeronderkaak zat een loeder van een holle kies en die deed 'm de dood an.

„Kan U er heete thee op verdragen?” vroeg dan de tandendokter.

„Nee,” schudde het benarde slachtoffer.

„Kan U er ijskoud water op velen?”

„Asjeblieft niet!” schrok de lijder.

„Wilt U eens hard op die tang bijten?” inviteerde hem de heer Hollander.

„Als ik gek was!” verklaarde de patiënt.

„Laat maar es kijken...” zei dan de openlucht-tandarts. „Oei, wat een leelijke kies! Maar daar heb je veel te lang mee rondgelopen, vriend! Je moest je schamen! — Maar ik, Maximiliaan Hollander, de zoon van Hartog Hollander, zal je genezen!”

De zwarte, fonkelende oogen boorden zich in de fletse oogen van den heilzoekende.

„Hier heb ik een tandpoeder, dat wonderen doet. Er zitte baksillen in de kies en die knagen aan de zenuw. Die moeten er uit en mijn poeier zal ze weggagen, begrepen?”

Hollander legde een watje, dat hij in een spanen doosje had getipt, op de zeere kies.

„Hier — hou dat twee minuten in je mond en je zal es wat zien!”

INHOUD Blz.

De Markt-Kwakzalverij	
S. A. MOZES	83
Benzedrine, een gevaarlijk geneesmiddel	84
Mededeelingen van het Bestuur	85
Oproep Ledenvergadering	85
Verkoop van Slaapmiddelen	85
Umckaloabo-Extract	86
Rechtszaken	87

Die twee minuten werden volgepraat met allerlei mondheekundige geleerdheid. Dan moest de patiënt op zijn pet spuwen en de heer met de doordringende ogen toonde het bevlekte hoofdedksel aan de menigte.

„U ziet niks!”, riep hij uit. „Gewoon spuug! Maar ik zal U wèl wat anders laten zien...”

Uit het keurige colbert werd een groote loupe gehaald. En door die loupe zag het verbaasde publiek tientallen wurmpjes, die griezelig over de pet kriewden.

„Ik feliciteer je, mijn vriend!” kreet de van zijn eigen prestaties verrukte wonderdoener uit en hij liet zijn suggestieve blik een wijle rusten op het gelaat van den wurmenspuger. „Jijbent-van-je-kiespijn-af!” — „Hier durf je nou op die tang te bijten? Toe maar je kauwt 'm niet stuk. Heb je nog pijn? Nee nietwaar? Je bent er van af!”

En dan vonden de spanen doosjes met het zegenrijke poeder tegen twee kwartjes per stuk hun weg naar de massa...

Met een tevreden gebaar incasseerde Marcus Hollander zijn guldentjes...

Duizenden zullen, evenals ik, dit tafereeltje in de lange loop der jaren, dat Hollander de markten bezocht, wel eens hebben ervaren.

En velen zullen, evenals de „lijder” zelf, na dit indrukwekkend experiment er van overtuigd geraakt zijn dat „die koopman 't toch maar bij het rechte eind had en al was ie dan geen dokter, toch een verbazend knappe baas was”... Och, armen, ge moest eens alles weten.

Dit „alles” wordt nu geopenbaard in het interview, dat Hollander den krantenman verleende. Leest wat de „zondaar” ter gelegenheid van zijn 70ste verjaardag den interviewer gebiecht heeft. Hij zal eens vertellen wat er eigenlijk in die spanen doosjes zat:

„...„Doodgewoon geprepareerd aluin,” zegt Hollander met zijn sappige glimlach. „Ik had alle weken voor twee kwartjes handelswaar. M'n grossier is nooit een cent aan me te kort gekomen.”

„En die wurmpjes dan?”

„Dat zal ik U vertellen. Als mijn vrouw soep had gekookt dan nam ik een stukje prei en sneed dat in heel kleine vezeltjes. Precies wormpjes! Dat watje deed ik in de prei en lei het op de kies en dan liet ik ze de boel uitspuwen!”

„En dan was de pijn weg...?”

„Dat is te zeggen: 'n oogenblikje! De Comédie die is alles, meneer. De Comédie — bij het licht van God! — die is niet te betalen. Praten meneer — de mensen niet op adem laten komen — ze aankijken en zeggen: „Nou is de pijn weg!”...

Zoo ziet men hoe wonderlijk-goed de standwerker-kwakzalver z'n menschen kende, hoe intens-juist hij wist welk een machtige invloed de suggestie op het volk had.

Hollander was in zijn tijd niet de eenige die dit wist, niet de eenige die op de markt de goê-gemeente beet nam en door middel van de kracht der overtuiging de luisterende schare onder de invloed van zijn woorden wist te brengen en deze wat waardeloze rommel voor grof geld wist te verkoopen. — Jarenlang verscheen er op de Amsterdamsche markt een koopman met fleschjes „borstsiroop” voor allerhande borst- en longkwalen, van de eenvoudige verkoudheid tot asthma en zelfs t.b.c. toe. Het „medicament” zou door de „Eerwaarde Paters van het Klooster Sankta-Paulo”, in Limburg, gemaakt zijn uit door deze zelf gekweekte kruiden. In heel Nederland was echter geen klooster met die naam te vinden. — Maar het portret van den Eerwaarden Priester, dat op 't fleschje geplakt was, en het aplomb, waarmee die bewering geuit werd, werkten zóó suggestief, dat „men” het geloofde en — grif het „gewijde” geneesmiddel kocht!

Ook kwam regelmatig het „Franekeer boertje” ter markte met kruiden voor nier- en blaaslijden en voor gal- en levensziekten en

voor zenuwzwakte en bloedarmoede en weet-ik-veel voor wat al meer. Het feit, dat hij in echte boerendracht gekleed was en steeds een groote flesch allerhande gedroogde kruiden in z'n kraampje had staan werkte schijnbaar zoo sterk op de verbeeldingskracht en goedgeeloovigheid van het publiek, dat hij zelden z'n groote voorraad kleine pakjes á raison-van-zeven-stuiver-het-stuk niet geheel kwijt raakte.

Zelfs de beroemde professor Coadorus, hoewel hij nooit medicamenten of dergelijke verkocht, was toch niet geheel vrij van would-be-medicus eigenschappen. Zijn „gezondheids”-sokken waren van speciaal weefsel gemaakt, waardoor „de ergst-transpireerende voeten in korte tijd volkomen genazen” en zijn „gezondheids”-bretels waren het geneesmiddel om „kromgegroeide ruggengraten weer geheel recht te maken.”... Dat gebeurde tien, vijftien jaar geleden.

En is de wereld in die tijd verstandiger, wijzer geworden??

Helaas, neen!! Ondanks de dagelijksche voorlichting op velerlei gebied, door pers en radio, in kranten en tijdschriften, door openbare vergaderingen, lezingen, cursussen door volksuniversiteiten en ontwikkelingsinstituten, — ondanks dit alles viert de kwakzalverij nog steeds hoogtij. Eens-

BENZEDRINE, EEN GEVAARLIJK GENEESMIDDEL

Eenige jaren geleden werd veel reclame gemaakt voor dinitrophenol, als vermageringsmiddel. Toen dit medicament tot volksmiddel dreigde te worden, zoo schrijft het *Pharm. Weekbl.* No. 29, 1937, daagden van alle zijden waarschuwingen op, waarbij gewezen werd op de schadelijke gevolgen na het gebruik. Wij herinneren hier o.a. aan een referaat in dit Maandblad (No. 3, 1936) van een artikel in het *Ned. Tijdschrift v. Geneesk.* afkomstig van Prof. J. van der Hoeve en Dr A. Polak Daniëls, waarin melding werd gemaakt van de ernstige oogbeschadigingen welke dit middel ten gevolge kunnen hebben. In het *Ph. Weekblad* 1937, pag. 494 werd melding gemaakt van

het intreden in de therapie van phenylisopropylamine, onder den naam benzedrine, aanbevolen als verstuivingsmiddel tegen hooikoorts en dergelijke aandoeningen en inwendig bij zenuw-aandoeningen, oververmoeidheid, depressietoestanden, enz.

Volgens *The Pharmaceutical Journal* (1937, I, 647) is zoowel in Engeland als ook in de Ver. Staten van N. Amerika door de leekpers de aandacht van het publiek op dit geneesmiddel gevestigd. Het gevolg daarvan is, dat de patiënten bij den apotheker advies komen vragen, of dit nieuwe geneesmiddel geschikt is om hem fit te maken en om slapeloosheid te voorkomen.

In de *Journal of the American Medical Association* wordt thans gewezen op mogelijke schadelijke gevolgen, die het uitvloeiisel kun-

nen zijn van het niet-gecontroleerde gebruik van benzedrine. Er is, volgens dit artikel, even weinig excuus voor het gebruik van dit middel ter voorkoming van vermoeidheid en slapeloosheid, gedurende een tijdelijke periode van overspanning en overwerking, als voor het gebruik van morphine als slaapmiddel, nadat bedoelde periode voorbij is.

Er wordt een uitnoodiging gericht tot de apothekers, om met de medici samen te werken, door dit middel, dat zeker goede therapeutische eigenschappen bezit, maar waarvan pharmacologisch en klinisch nog te weinig bekend is, slechts op recept te verstrekken. (Wij zouden geneigd zijn te zeggen: als er zóó weinig van bekend is moest het als geneesmiddel nog niet te verkrijgen zijn. C.)

deels door de advertentiepagina's in diezelfde pers, die in z'n redactioneel gedeelte het volk door sociaal-hygiënische voorlichting tegen de kwakzalverij waarschuwt. — Anderdeels door de suggestieve uitstallingen en aanprijzingen in de etalages van vele apothekers, dus van menschen, die uit hoofde van hun wetenschappelijke opleiding, hun vakkennis en wel speciaal hun beroepsbelang in de eerste plaats de aangewezenen moesten zijn om de bestrijding der kwakzalverij met alle macht te steunen. Ten slotte, door de nog steeds niet algemeen-verboden verkoop van geneesmiddelen, of van wat voor zulks wordt aangegeven, op de openbare weg, op straten en pleinen, op markten! Gelukkig zijn er enkele gemeenten die (na het droevig gebeuren van een sterfgeval door een markt-geneesmiddel) strenge verbodsbepalingen in het leven hebben geroepen, doch het aantal gemeenten, dat de verkoop niet meer toestaat, is nog te klein om van enig-merkbare invloed op het zoo wijdvertakte euvel te zijn. Slechts een verbod door Rijkswet, dus een algeheel-landelijk verbod kan het kwaad van de marktverkoop van geneesmiddelen, medicamenten, geneeskruiden enz. geheel doen ophouden. Vooral in deze tijd van groote werkloosheid, nu velen alles aangrijpen om wat te verdienen, om zich weer een bestaan te verzekeren. Dit streven der werklozen kan op zich zelf prijzenswaardig heeten, doch de tol die hierdoor aan de volksgezondheid wellicht betaald zal moeten worden kan zoo hoog zijn, dat, — hoe spijtig voor hen, die trachten door eigen wil en kracht zich uit de klauwen van het malaisespook los te werken —, het in het belang van het gansche volk kan zijn een dergelijke wijze van broodwinning ontoelaatbaar te achten en door wettelijke bepalingen dit euvel der marktkwakzalverij te doen verdwijnen.

Het kwakzalversreptiel zal dan ten minste één angel uitgetrokken zijn!

Wellicht zullen er dan spoedig afdoende middelen gevonden worden om het geheel onschadelijk te maken. S. A. MOZES

Mededeelingen van het Bestuur

NIEUWE LEDEN:

- Afd. Enschedé der Ned. Mij t.b.d. Geneeskunst.
 J. H. M. VAN DOKKUM, *Apotheker te Franeker.*
 M. F. L. ENNEMA, *Apotheker te Apeldoorn.*
 Gem. Geneesk. en Gezondheidsdienst te Leiden.
 Groene Kruis, Afd. Noordeloos.
 R.K. Vereeniging „Het Limburgsche Groene Kruis” te Sittard.
 J. L. HENNEMAN, *Tandarts te Beverwijk.*
 G. B. LUTEYN, *Arts te Roodeschool.*
 H. VAN SEVENTER, *Rustend arts te Apeldoorn.*
 A. J. VAN DER SLUIS, *Apotheker te Sneek.*
 Witte Kruis, afd. Heemstede.

LEDENVERGADERING

De Ledenvergadering zal worden gehouden op Zaterdag 27 November a.s. te 3 uur in het American Hotel, Leidscheplein te Amsterdam.

A g e n d a :

- 1 - Opening.
- 2 - Notulen.
- 3 - Verslag over het jaar 1936 (Zie Maandblad Mei 1937).
- 4 - Rekening en verantwoording over 1936 (gepubliceerd in Maandblad Mei 1937) voorzien van Rapport van de Commissie tot het nazien der rekening.
- 5 - Verkiezing van 4 Bestuursleden: wegens periodieke aftreding:
  - a - Dr PH. A. COPPENS te Rotterdam (aftr.)
R. ARMBRUST, Apotheker te Amsterdam.
  - b - Mr J. J. PLUGGE te Utrecht (aftr.)
Mej. Mr R. VAN DER HEIDE, journaliste te Amsterdam.
  - c - Mej. J. C. RESSING te Delden (aftr.)
Mej. E. H. HENGEVELD, Arts te Zwolle,
Mej. C. W. E. VELTHUYSEN, Arts te Apeldoorn.
  - d - wegens tusschentijdsche bedanking van:
Mr A. VAN DER ELST, Noordwijk aan Zee
Mr G. VAN ITALLIE, Subst. Griffier te Dordrecht.
Dr J. W. BIRZA, Apotheker te Amsterdam.
- 6 - Bespreking van een in te dienen request bij den minister betreffende een voorstel onzerzijds over de aanprijzing van geneesmiddelen (zie o.a. Maandblad van November '36).
- 7 - Rondvraag.
- 8 - Sluiting.

H. J. A. TER WEE, *Secr.*

Verkoop van Slaapmiddelen

Dr Meerloo schrijft hierover in het Ned. Tijdschr. v. Gen. (16 Oct. '37). Het Pharm. Weekbl. van 23 Oct. j.l. refereert dit artikel. Waar er een duidelijk verband bestaat tusschen het vrijelijk in den handel voorkomen van slaapmiddelen en het gevaar van kwakzalverij, willen ook wij over den inhoud van het genoemde artikel iets mededeelen.

Dr M. heeft in de laatste maanden 5 gevallen van poging tot zelfmoord door slaapmiddelen waargenomen. Deze gevallen staan natuurlijk niet op zichzelf en zouden over 't geheele land genomen met vermoedelijk een ontstellend aantal aangevuld kunnen worden. Schrijver dezes is b.v. juist in den laatsten tijd met verschillende vergiftigingen door slaapmiddelen in aanraking gekomen.

Weliswaar bestaat er een bindend besluit der Ned. Mij. ter bevordering der Pharmacie, waarbij aan de leden der Mij. de vrije verkoop van slaapmiddelen met uitzondering van bromural en adaline is verboden, doch men krijgt den indruk dat lang niet alle veramon, somnifeen en dergelijke middelen, die de menschen zoo maar slikken, alleen afkomstig zijn van kappers en drogisten. Waar er reeds gevaar dreigt, als slaapmiddelen zonder onoverkomelijke moeilijkheden in vele apotheken te verkrijgen zijn, spreekt het vanzelf, dat dit gevaar nog grootere afmetingen aanneemt, als het publiek ze zonder eenige bezwaren bij drogisten en verkoopers van toiletartikelen kan koopen.

De goede apotheken zullen zeer zeker maatregelen getroffen hebben waardoor de menschen beschermd zijn tegen klakkeloos gebruik van bedwelmende middelen. Dit spreekt vanzelf. Onjuist blijft 't evenwel, dat de minder goede de kans hebben wettelijk onstrafbaar te blijven.

Over de vrije verkoop door volkomen onbevoegden is 't laatste woord nog niet gesproken. — Wij kunnen ons in dezen aansluiten bij de woorden waarmede Dr M. besluit: „zoo lang deze middelen

in den vrijen handel kunnen voorkomen, is iedere contrôle vruchteloos. Wettelijk ingrijpen is urgent."

Hieraan zouden wij willen toevoegen:

Ter voorkoming van uitbreiding der misstanden met alle gevolgen van dien, is het meer dan hoog tijd de geheele distributie van be-

dwelmende middelen volledig en afdoend te regelen.

Hoe noodig het overigens is de geheele geneesmiddelenverkoop in alle opzichten te herzien, weet een ieder. Men denke maar eens aan de belachelijk geworden lijst C, die de rechters en verkoopters hopeloos zou kunnen maken. Zoo sukkelen we maar voort met een

wet van 1865 waarvan de consequenties onmogelijk meer zijn door te voeren. Met recht kan hier de Vlaming nagezegd worden, wien over een dergelijke verandering een oordeel gevraagd werd: D'er is een wet, en d'er is geen wet... en toch is er een wet!

C.

Umckaloabo-Extract

Of het geneesmiddel der kaffers voor tering in Holland geïntroduceerd

Eenigen tijd geleden vroeg een onzer leden mij om inlichtingen over een middel „Umckaloabo-extract”, dat door een lijder aan tuberculose zou worden gebruikt en vanuit Engeland werd geïmporteerd. Een vertegenwoordiger is — gelukkig voor de zieken — nog steeds niet in ons land aanwezig, doch het middel kan door middel van de groothandel of direct uit Engeland betrokken worden. In de prijscourant van een onzer handelaren komt het zelfs voor en wel tegen een verkoopprijs van f 8.50 per flesch à 4 ounces = ± 114 cm³

f 15.— per flesch à 8 ounces = ± 228 cm³

Ik kreeg toen ook een verpakingshuls in handen, waarop in het Engelsch het volgende te lezen stond:

UMCKALOABO-EXTRACT (Polygonaceae)

Sterkte No. 2
50 % sterker dan No. 1)

Wordt aanbevolen tegen:

Longtering, bronchitis, long- en keelkatarrh en tegen *tuberculose* in ieder deel van het lichaam.

„Het geneesmiddel in deze verpakking is gegarandeerd het „zuivere extract van UMCKALOABO, zooals is aangegeven en „bereid in het „Tering-Genezings-„Lasterproces” van Stevens versus de British Medical Association, waarvan de beide verhooren in het hooger gerechtshof 16 „dagen duurde, terwijl het bereid „wordt onder direct toezicht van „de eischer in dat proces

Chas. H. Stevens
204 & 206 Worple Road,
Wimbledon Londen Sw.

„UMCKALOABO, hoewel nog niet „erkend door de officieele geneeskunde als het belist specifiek „middel tegen tuberculose, wordt „blijvend erkend door die artsen, „die hooger denken over de levens van hun patiënten dan over „hun beroepsvooroordeelen, als „te zijn, wat het is — het eerste „werkelijke geneesmiddel, het „welk ontdekt is, voor deze vreeselijke ziekte, en zij laten hun „appreciatie blijken door het aan „al hun patiënten met tuberculose „en tering te geven. Zij bevelen „het ook aan hun collegae aan, „welke ongelukkigerwijze door „deze ziekte bezocht worden en „vele van deze menschen zijn nu „particuliere patiënten van den „Uitvinder.”

Reeds op het eerste gezicht kan men al constateeren, dat er sprake moet zijn van zeer gevaarlijke kwakzalverij. Dat dit ook werkelijk het geval is, blijkt uit de geschiedenis, omdat reeds meer dan dertig jaren tegen dit middel wordt gestreden, dat telkens ondanks talrijke vervolgingen en naamsveranderingen steeds weer popingen doet een ander afzetgebied te vinden, zoodat het zeker zaak is in Holland een stem hier tegen te laten klinken.

Stevens, de uitvinder, zou in Basoetoland in Zuid-Afrika, waar hij lijdend aan longtering in een tent woonde, kennis gemaakt hebben met het aftreksel van een aldaar groeiende wortel „UMCKALOABO” welke hem verstrekt werd door een kaffer. Deze kennismaking, waarvan het resultaat was, zooals vanzelf spreekt, dat hij geheel genas, was aanleiding voor hem dit op de markt te brengen onder den naam van „SACCO” — „STEVENS - AFRICAN - CONSUMPTION - CURE - ORIGINAL”. Dat dit zaakje hem geen windeieren heeft gelegd, blijkt

wel uit de netto-winst, welke hij maakte over 1904 ten bedrage van \$ 15.000.

Toen de grond hem te Kaapstad, waar hij handelde, te warm onder de voeten werd, verhuisde hij naar Johannesburg, waar het middel tevens werd omgedoopt in „LUNGSAVA”, in den handel gebracht door het „South-African-Institute of Medicine”. Bij deze gelegenheid voegde hij er ook nog een tweede onbekend kruid aan toe, dat hij „CHIJTSE” noemde. Na een tweetal veroordeelingen wegens het onbevoegd uitoefenen der Geneeskunst volgt zijn overkomst naar Engeland.

In 1908 volgt de analyse vanwege de British Medical Association, waarbij uitgemaakt werd, dat het middel *geen werkzame bestanddeelen* bevatte, behoudens een 23 % alcohol naast ± 2 % glycerine, dus een waarde van ongeveer 20 cents per flesch. De namen der bestanddeelen, zooals Stevens die opgeeft zijn totaal onbekend en vermoedelijk ontsproten aan een fantasierijke brein. De British Med. Ass. beschuldigde Stevens ervan een oplichter en kwakzalver te zijn, die het publiek een zogenaamd geneesmiddel aansmeerde, waarvan hij wist, dat het absoluut waardeloos was. Drie jaar na deze beoordeeling begint Stevens een proces tegen de Brit. Med. Ass., waarvan sprake is op het bovengenoemde verpakkingcarton. Indien men dit carton leest, krijgt men het idee, dat het proces door Stevens is gewonnen, wat echter niet het geval was. Bij het eerste verhoor was de Jury het onderling niet eens, bij het tweede verhoor 2 jaar later maakte de Jury uit, dat hier in het geheel geen sprake is van laster, maar dat in waarheid de feiten juist waren weergegeven.

Door Stevens werd cassatie aangevraagd, waarbij hij evenwel

wederom in het ongelijk gesteld werd.

Dan begint hij het middel onder den naam van „UMCKALOABO-EXTRACT” of „U-C. EXTRACT” (U-C = Umckaloabo-Chijitse) in Amerika en Canada in te voeren. Zooals dat gebruikelijk is gaat dit gepaard met een grootscheepsche reclamecampagne, attesten van genezen patiënten en o.a. een „analyse-certificaat” van een zekere J. P. Lord. Deze werd aangekondigd als een der meest vooraanstaande chemici van Londen. Bij het proces was gebleken, dat hij een employe van Stevens was tegen een salaris van 30 shillings per week. Aangaande het wetenschappelijk peil van dezen analyst kan men zelf zijn conclusie trekken als men weet dat hij toen in een tehuis van het Leger des Heils onderdak vond als drankzuchtige. Van de attesten werden ook enkele gecontroleerd. Stevens vertelde b.v. van een zekere Miss Olley: „werd uit het Brompton-Hospital weggedragen als ongeeneeslijk, maar geniet nu een goede gezondheid dank zij Umckaloabo”. Een feit is echter, dat Miss Olley aan longtuberculose is overleden. Later gaf hij een losbladig boekje met getuigschriften om door stelselmatige verwijdering van die patiënten, die toch aan tuberculose waren overleden, aanmerkingen als bovenstaande te ontgaan.

* * *

Na Zuid-Afrika, Engeland, Amerika, Canada, zullen zonder twijfel nog vele landen door hem als operatie-terrein voor zijn kwakzalverij worden gekozen tot groote schade der patiënten, die bij hem genezing hopen te vinden, doch bitter teleurgesteld moeten constateeren, dat hun beurs slechts lichter geworden is. Misschien genieten wij binnenkort de twijfelachtige eer in ruime mate met zijn „geneesmiddel” kennis te maken; laten we hopen, dat het niet zóó ver komt, dat men kan spreken van pousseeren. In ieder geval zij men op zijn hoede.

* * *

De bovenstaande geschiedenis is typeerend voor het ontstaan en

verdere ontwikkeling van een kwakzalversmiddel en de pogingen aangewend om er steeds nieuwe verbreiding aan te geven. Ook in dit geval blijkt de twijfelachtige waarde, welke men moet hechten aan attesten en analyse-rapporten. Hiervan kunnen oude jaargangen van ons maandblad getuigen, daar ook door onze vereniging in ons land vele voor-

*Men late dit blad
ook anderen lezen!*

beelden werden opgespoord, waarbij b.v. het attest na den dood van de patiënt nog werd gepubliceerd, enz. T. W.

Rechtszaken

TEGEN KRUIDENDOKTER EEN JAAR GEEISCHT IN HOOGER BEROEP

VERDACHT VAN BEDRIEGLIJKE BANKBREUK

Een ton van zijn depôt-houders losgekregen

De procureur-generaal bij het Gerechtshof te Leeuwarden eischte in hooger beroep tegen den 43-jarigen „kruidendokter” H. A. A. A. R. Jonkers te Hoogeveen, verdacht van bedrieglijke bankbreuk, een jaar gevangenisstraf. Verdachte zou een aantal baten niet hebben verantwoord en aan den boedel hebben onttrokken tot 'n totaal bedrag van f 1900. Tegen het vonnis der Asser rechtbank, vijf maanden gevangenisstraf, teekende de officier van Justitie zoowel als verdachte hooger beroep aan.

De eerste getuige, mr M. S. Kalma te Assen, curator in het faillissement van verdachte, begon met te zeggen, dat hij den dag na de faillietverklaring den inboedel heeft geïnventariseerd. Hij was niet tevreden over verdachte's houding. Het was hem bekend, dat verdachte van zijn depôt-houders ongeveer f 100.000 had ontvangen. Hier van bleek zoo goed als niets aanwezig te zijn, voor welk feit verdachte geen bevredigende verklaring kon geven. Deze had bovendien vorderingen van f 700 en f 800 op zijn zwager S. Groen te Haren verzwezen. Tijdens een huiszoeking in de woning van Groen kwam een contract voor den dag, waarin was bepaald, dat Groen de zaak, indien zij failliet mocht worden verklaard, zou overnemen. Uit een onderzoek der boeken en bescheiden was aan getuige gebleken, dat het passief in het faillissement f 116.915 bedroeg; het actief daarentegen slechts f 2.364. De filialen, die over het geheele land waren verspreid, leverden niet veel op. Door het telkens weer oprichten van nieuwe

filialen hield verdachte de beschikking over enkele duizenden guldens uit de gestorte waarborgsommen.

De tweede getuige, S. Groen te Haren, een zwager van verdachte, vertelde, dat hij vroeger compagnon, later administrateur in de zaak Jonkers was. De zaak wordt thans door getuige voortgezet onder den naam Flora.

Procureur-generaal: En hebt u nu ook al f 100.000 aan waarborgsommen binnengekregen?

Getuige: O, nee.

President: Het is gewoon belachelijk zooveel geld er is binnengestroom. Procureur-generaal: Dit zaakje is de grootste flesschentrekkerij, die men zich kan voorstellen.

Getuige vertelt dan verder, dat er thans bittere armoede heerscht in het gezin Jonkers.

De derde en laatste getuige, C. Verhulst, koopman te Rotterdam, was een van verdachte's slachtoffers. Bij zijn benoeming tot filiaalhouder had hij f 3500 gestort, waarvoor hem 6 % rente zou worden vergoed. Hij zag er nooit iets van terug. Zijn salaris bedroeg f 100 per week. Verdachte vroeg hem later f 400 ter leen, wat getuige hem gaf. Had hij toen geweten, dat verdachte reeds was failliet verklaard, dan was het niet gebeurd.

Verdachte interrumpeert: „Heb ik je als patroon niet altijd goed behandeld?” President: Dat is een buitengewoon brutale vraag.

Hierna werd verdachte verhoord. Hij deelde mede met zijn zwager het bewuste contract betreffende de overneming van de zaak te hebben gesloten. Raadsheer mr O. J. Cluysenaar en de procureur-generaal citeerden vervolgens enkele gedeelten uit brieven door verdachte aan zijn zwager geschreven, waarin passages voorkwamen, die aanleiding gaven tot het vermoeden van oplichting. Deze citaten, aldus de procureur-generaal, zijn voor mij aanleiding u te beschouwen als een flesschentrekker.

In zijn uitvoerig requisitoir liet de pro-

curieur-generaal scherp het licht vallen op het bedriegelijke in verdachte's handelingen. Spr. achtte de ten laste gelegde feiten wettig en overtuigend bewezen en eischte een gevangenisstraf van een jaar.

Het laatste woord.

Zichtbaar bewogen vroeg en verkreeg verdachte na dezen eisch nogmaals het woord. Door de gevoerde perscampagne is er langzamerhand een vooroordeel tegen mij gegroeid, aldus verdachte. Ik erken tegenover enkele filiaalhouders verkeerd te hebben gehandeld, doch te goeder trouw. Indien mijn verdediger mij met woord en daad niet zoo krachtig ter zijde had gestaan, zou ik hier thans voor u staan als een moordenaar, als de moordenaar van mr Kalma, die mij formeel en financieel volkomen te gronde heeft gericht door zijn lasterlijke perscampagne. Ik heb een strafklacht tegen hem ingediend bij den Officier van Justitie te Assen naar aanleiding van zijn valsche aanklacht tegen mij, waarvoor ik 99 dagen onrechtmatig in hechtenis werd gehouden. Heb ik verkeerd gehandeld, straf mij dan. Ik zal dan de straf aanvaarden. Ik ben echter niet de verachtelijke mensch, dien u, mijnheer de president, in mij meent te zien. Clementie van het Hof vraag ik dan ook niet.

Na een uitvoerig pleidooi, waarin mr Goldstein te 's-Gravenhage, vooral op juridische gronden verdachte's goede trouw in het licht trachtte te stellen, riep hij, indien er gestraft moet worden, de clementie van het Hof in. De president bepaalt hierna de uitspraak op heden over veertien dagen.

(Telegraaf 22/10 '37)

ONTHAREN IS MEDISCH INGRIJPEN
De kantonrechter te Utrecht, mr Steen-

De Kwakzalversmiddelen

HUNNE INHOUD EN GEVAREN
DIE BIJ HET GEBRUIK DREIGEN

Volgens analyses, gedurende 50 jaar
gemaakt door de

VEREENIGING TEGEN DE
KWAKZALVERIJ

Prijs voor leden f 1.37, voor niet-leden f 1.64 franco per post. —
Aan te vragen b. d. Secr. Penningm.
den Heer H. J. A. TER WEE,
Apotheker Wilhelmina Gasthuis.
POSTGIRO 32237 - AMSTERDAM

berghe, heeft schriftelijk vonnis gewezen in een zaak tegen een schoonheidsspecialiste aldaar, wie het onbevoegd uitoefenen der geneeskunst ten laste was gelegd.

Verdachte had in haar instituut n.l. een afdeling verbonden voor het verwijderen van overtolligen haargroei. In deze zaak werden eenige medici gehoord, o.a., die allen van meening waren, dat het verwijderen van haargroei, dat geschiedt door middel van 't dooden van den inwendigen haarwortel, slechts door medici mag worden verricht.

De verdediger van verdachte, mr Kramer, stelde daartegenover, dat men dan ook de kappers- en de pedicure-inrichting met een veroordeeling zou moeten treffen. De ambtenaar van het O.M., mr. Zijlstra vorderde een boete van vijf gulden subs. twee dagen hechtenis.

Bij schriftelijk vonnis is de schoonheidsspecialiste thans veroordeeld tot een boete van f 5.50 subs. twee dagen hechtenis.

Naar wij vernemen ligt het in de bedoeling van mr Kramer een beslissing in hoogste instantie uit te lokken.

(Leeuw. Ct.)

DE VERKOOP VAN GENEESMIDDELEN DOOR DROGISTEN

De kantonrechter te Rotterdam, mr T. de Jong, heeft schriftelijk vonnis gewezen in de zaak van den drogist A. J. M., die vervolgd was terzake dat hij, geen apotheker of geneeskundige zijnde, als geneesmiddel had verkocht een flesch siroop, waarin zich een hoeveelheid van minder dan 10 gram codeïne bevond.

De kantonrechter heeft verdachte strafbaar geoordeeld, het van geen belang achtend dat de Abdijsiroop te voren vrijelijk in drogisterijen verkocht werd, noch de omstandigheid, dat wellicht andere artikelen niet vrij meer in drogisterijen zullen mogen worden verkocht, indien de lijst C. in volle gestrengheid wordt toegepast.

De kantonrechter heeft verdachte veroordeeld tot f 6 boete subs. 1 dag hechtenis.

(N.R.Ct.)

(Gedurende de behandeling dezer zaak zeide de drogist terecht, dat de doorvoering van de wettelijke gevolgen bij handhaving van lijst C vrijwel de ondergang van de drogisten zou betekenen. Zóóover is 't dus reeds gekomen. Verandering in deze halfslachtige toe-

standen is meer dan noodzakelijk. Hoe lang zal dit nog duren? - Red. Mndb.)

**DE DROGIST, DIE
SUBLIMAATPASTILLES VERKOCHT,
VRIJGESPROKEN**

De drogist A. P. M., die aan een 24-jarig meisje sublimaat-pastilles had verkocht, waarna het meisje ten gevolge van het spoelen met een oplossing daarvan is overleden, is van den ten laste gelegden dood door schuld vrijgesproken.

(N.R.Ct.)

**ONBEVOEGD AFGEVEN
VAN RECEPTEN**

**TANDHEELKUNDIGE EN ZIJN
ASSISTENT VEROORDEELD**

Het gerechtshof te Amsterdam veroordeelde conform den eisch van den procureur-generaal een tandheelkundige tot drie maanden gevangenisstraf en zijn assistent tot twee maanden voorwaardelijk met een proeftijd van drie jaar, wegens het aanbieden van een geschrift, dat op een recept geleek om daardoor verdoovende middelen machtig te worden.

In het begin van het vorige jaar bood de assistent op bevel van den tandheelkundige een recept aan, waarop o.a. 5 gr. cocaine stond voorgeschreven. De apothekers-assistente vond de hoeveelheid verdacht groot en stelde een onderzoek in, waaruit bleek, dat de dentist geen recht had om dit recept aan te doen bieden.

De rechtbank had den assistent tot twee maanden en den tandheelkundige tot drie maanden veroordeeld.

(N.R.Ct.)

**HET BEREIDEN EN VERKOOPEN
VAN GENEESMIDDELEN DOOR
ONBEVOEGDEN**

De plaatsvervangend kantonrechter te Leeuwarden, mr. M. Koopmans wees 23 Sept. j.l. schriftelijk vonnis in de zaak tegen B. M., drogist te Oudkerk, inzake het bereiden en afleveren van geneesmiddelen zonder bevoegdheid.

De kantonrechter overwoog hierbij dat het beroep op art. 30 der wet niet opgaat. Art. 1 van deze wet stelt toch het bereiden en afleveren van geneesmiddelen alleen in deskundige handen, laat echter blijkbaar de op de bereiding volgende verkoop vrij, behoudens de in artikel 30 genoemde beperking.

Waar verdachte echter bereiding en aflevering is ten laste gelegd, komt de

vraag of verdachte wellicht tot verkoop bevoegd is niet aan de orde.

Waar de kantonrechter de bereiding bewezen acht, blijkt dat verdachte buiten noodzaak een beroep uitoefent waartoe hij niet is toegelaten en waarvoor bij de wet toelating wordt geëischt.

Waar de kantonrechter voorts overwoog dat de door het O. M. gevorderde maximum straf van f 300 boete te hoog is in verband met de ernst van het feit, veroordeelde hij verdachte tot een geldboete van f 150 subs. één maand hechtenis met bevel tot teruggave van de in beslag genomen boeken.

(Leeuw. Ct.)

OVERTREDING VAN DE WET OP DE GENEESKUNDE

Onlangs heeft de 69-jarige W (alraven), leider van een instituut ter genezing van chronische ziekten, te Rotterdam, wien ten laste was gelegd, dat hij de wet op de uitoefening van de geneeskunst had overtreden, door aan te kondigen, dat hij de geneeskunde uitoefende, te 's Gravenhage terecht gestaan.

W. beweerde, dat hier sprake was van een drukfout. Gedurende twaalf jaar is hij leider van het instituut en heeft daarover velerlei circulaires verspreid en nooit was hij daarvoor met de justitie in aanraking gekomen. Dit jaar echter waren uit de circulaire de woorden *onder toezicht van* weggevallen, waardoor de indruk gewekt

was, dat W. zelf zijn patiënten behandelde. In werkelijkheid geschiedde dat door een dokter, echter met medewerking en onder toezicht van W., die speciale instrumenten voor de behandeling ter beschikking stelde.

De ambtenaar van het O.M., mr Vissering, achtte uit de woorden van de circulaire het ten laste gelegde bewezen en vorderde een geldboete van f 50, subs. 20 dagen hechtenis.

De verdediger, mr. I. Cohen, uit Rotterdam, betoogde, dat, al zijn de woorden *onder toezicht van* weggevallen, verdachte nog niet den indruk wekt, de geneeskunde zelf uit te oefenen. Verdachte heeft slechts aangekondigd, dat hij een instituut heeft en dat kan men toch niet als strafbaar beschouwen.

WONDERDOKTER VOOR DE RECHTBANK

THEE HIELP NIET

„Thee goed voor alle kwalen” was het prachtige geneesmiddel van den „wonderdokter”, J. E. uit Wittem, zóó prachtig zelfs, dat de man een niet onbelangrijke cliëntèle bleek te hebben.

Reeds ettelijke malen heeft deze wonderdokter kennisgemaakt met de Maastrichtsche rechtbank en reeds ettelijke malen is hij veroordeeld geworden. Hij zat nog een oud zaakje uit toen hij 28 Sept. j.l. weer op het verdachtenbankje mocht zitten.

Verschillende mensen in Zuid-Limburg had hij zijn waar weten aan te smeren. Door zijn patiënten in de oogen te kijken kon hij een diagnose stellen, die de mensen verraste. Hij vertelde er echter niet bij, dat hij zich van te voren bij buren of familieleden terloops had laten inlichten.

Goedkoop was hij niet. Voor een pak thee liet hij zich tien gulden betalen. Bij een vrouw van 71 jaar had hij reumatiek geconstateerd. Na vijf maanden zou hij haar genezen hebben en zou zij nog harder kunnen loopen dan hij. De thee had blijkbaar niet geholpen, want het menschje kwam slechts sukkelend tot voor den president.

President: En als de thee nu geholpen had, had u zeker nog iets extra moeten betalen?

Getuige: Neen, dan had ik het in de krant moeten zetten.

President: Reclame is toch maar alles. En zoo kwamen er verscheidene getuigen hun ziekte aan den president vertellen. Rheumatiek, nierziekte, „pijn in de darmen”, enz. enz. De thee had echter niemand genezing gebracht, alhoewel verdachte genezing gegarandeerd had.

In de beide zaken waarvoor hij wegens het onbevoegd uitoefenen der geneeskunst terechtstond, hoorde hij beide keeren tegen zich honderd gulden boete, of een hechtenisstraf van twee maanden eischen.

N. v.d. D. 29/9 '37

BROMOCALM liq. BROMOCALM bouillonblokjes BROMOCALM tabletten

Voortreffelijk Nervinum en Sedativum in 3 verschillende samenstellingen en vormen

Voor Artsen Literatuur op aanvraag
N.V. Pharmaceutisch Chemische Industrie
Amsterdam „Phia”

Brouwersgracht 115 — Amsterdam C
Telef. 42131 — 42331

ZIEKENVERVOER ONDERNEMING HOLLAND

11220
ROTTERDAM
GLASHAVEN 37

In dit Blad worden uitsluitend annonces opgenomen, die door de Vereeniging Tegen Kwakzalverij zijn goedgekeurd

De dokter zei:

Borstvoeding en daarna

Molenaar's Kindermeel

Voor 2 à 3 cents per dag
Uw kind kerngezond.

**DELIUS
AMSTERDAM**

Benodigdheden voor:
APOTHEKEN
ZIEKENHUIZEN
LABORATORIA
DROGISTEN
ONDERWIJS

1840

**N.V. ORGANON
OSS**

strijdt mede tegen het misbruik van geneesmiddelen, doordat zij uitsluitend bij medici propaganda maakt voor haar preparaten.

ALUCOL

Colloidaal aluminiumhydroxyde

De verlaagde prijzen zijn:

36 tabletten	f 0.80
60 „ „	f 1.30
50 gr. poeder	f 0.80
100 „ „	f 1.60

N.V. Pharm. Handelsafdeling
v. h. KERKHOFF & Co.
Nassaukade 370 - Amsterdam

In dit Blad worden uitsluitend annonces opgenomen, die door de Vereeniging Tegen de Kwakzalverij zijn goedgekeurd.

FIRMA P. L. STRAATMAN — ENSCHEDE
Postbus 65 — Gevestigd 1889
Etiketten-, Papierwaren- en Cartonnagefabriek
UW ADRES VOOR
VOUWDOOZEN EN FONDSETIKETTEN
Het beste adres voor mooi uitgevoerde
PARTICULIERE DOOZEN EN ETIKETTEN

Halimalt

Halitran 1200 en Mout-extract

Een extract uit Schotsch moutkoren en Halitran 1200 vormen een uiterst lichtverteerbaar versterkingsmiddel voor zwakke en nerveuze kinderen, voor reconvalescenten, en voor allen, die behoefte hebben aan een goed tonicum.

Halimalt bevat het zoo waardevolle vitamine-B-complex en is vooral om zijn belisten anti-anaemie factor waardevol.

Vrij van traansmaak! Hoog diastasegehalte. Hoog proteïne-gehalte. Hoog mineralen-gehalte. Vrij van vulstoffen en van toegevoegde suiker.

Indicaties: Als bij Halitran 1200 en: stofwisselingsstoornissen, neurosen, beri-beri, oedemen t.g.v. pellagra, symm. haaruitval, spruw, anaemie en pern. anaemie, dermat. seborrh. inf.

Gegarandeerde potentie per gram:

Vitamine A: 1.000 Intern. Groei-Eenheden
Vitamine D: 90 Internat. Eenheden
Vitamine B: evenredig

Dosis: Naar gelang van den leeftijd: een theelepel tot een eetlepel 3 maal daags na den hoofdmaaltijd.

Pot inhoudende 1 Engelsch pond: f 1.45

Voor H.H. Medici:
Gratis monsters op aanvraag.

Alleenvert. voor het Continent en Ned. Oost- en West-Indië:
N.V. Drogerijen Maatschappij, Pharm. Afdeling, Rotterdam

<p>PILULAE JOD-OVI</p> 	<p>LIQUOR ERODII VERWEY</p>
<p>PIL FERRO-50-VERWEY PIL. ARSEN-FERROWEY-COMP. PIL. ARSEN-FERROWEY PIL. FERROWEY-COMP.</p> 	<p>PILULAE KAJOETI</p>

U.A. **N. VERWEY & Co. — TIEL** **NEDELANDSCH**

Apotheek gevestigd in 1741, tevens fabriekmatig bereidend sinds 1818

Apotheker: J. J. VERMET

Postgto 98061 - telefoon 79 - telegram: vermet

FABRIKAAT EXPORT VERBODEN

ABONNEERT U OP DIT MAANDBLAD
Administratie: KEIZERSGRACHT 104 - AMSTERDAM C.

ASCAL-CALQUINAL-HEPREX
zijn GENEESmiddelen

Fabrikanten: N. V. AMSTERDAMSCH E CHININE FABRIEK

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

REDACTIE: DR PH. A. COPPENS - Bergschelaan 167a - Rotterdam

Bestuur der Vereeniging: DR C. J. BRENKMAN, Arts te 's Gravenhage, Voorzitter; MR M. D. K. S. VAN LIER, Rechter te Amsterdam, Lid van het Dagelijksch bestuur; DR PH. A. COPPENS, Apotheker Gem. Ziekenhuis, Bergweg, Rotterdam; MR A. VAN DER ELST, oud-Ambtenaar van het O.M. bij Kantongerecht te Leiden, te Noordwijk aan Zee; N. KEULEMANS, Apotheker, Binnengasthuis Amsterdam; MR J. MOOLENBURGH, Kantonrechter te Middelburg; MR J. J. PLUGGE, Rechter te Utrecht; Mej. J. C. RESSING te Delden; MR H. B. DE BRUEYS TACK, Ambtenaar O.M. te Alkmaar; A. H. v. d. VELDE, Apotheker, Inspecteur v. Volksgezondheid in Alg. Dienst te 's Gravenhage; G. E. WINDEMÜLLER, Arts te Vaassen; H. J. A. TER WEE, Apotheker Wilhelmina Gasthuis te Amsterdam, Secr.-Peningmeester.

Adres voor het opgeven v. Leden en Abonnés: H. J. A. TER WEE - Zoomstr. 30 - Amsterdam
Postgiro der Verg. 32237 - Gem. Giro K. 1672
Lidmaatschap der Vereeniging . . . f 3.—

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd doch wordt zelfs dringend verzocht.

Abonnement per jaar fr. p. p. bij vooruitbetaling f 2.—
Administratie Maandblad: Keizersgracht 104 - Amsterdam C. - Telef. 49122 - Postgiro 78536

LEDEN-VERGADERING

op 27 November 1937, 's middags drie uur in American Hotel te Amsterdam.

Wederom kan deze vergadering niet als druk bezocht worden aangerekend.

Het eerste deel der agenda n.l. voorlezen der notulen, goedkeuring van jaarverslag en rekening en verantwoording over 1936, welke door de commissie tot het nazien der rekening was gecontroleerd, worden snel afgedaan. Hierna wordt overgegaan tot verkiezing der Bestuursleden. Het Bestuurslid mejuffrouw J. C. Resing heeft bericht gezonden liever geen nieuwe benoeming te aanvaarden als een jongere gegadigde gevonden kan worden, terwijl Mr A. van der Elst te kennen heeft gegeven tusschentijds te willen aftreden. In deze beide leden verliest het Bestuur de laatste vertegenwoordigers der oude garde, die als Bestuursleden een staat van dienst vertoonen van resp. 22 jaar en 26 jaar, waarin zij steeds een ijverig aandeel hebben gehad in de daadwerkelijke medewerking in onzen strijd. Met algemene stemmen wordt besloten hun de zilveren penning-van-verdienste onzer Vereeniging toe te kennen. In hun plaats worden verkozen mejuffrouw E. H. Hengeveld, Arts te Zwolle en Mr. G. van Itallie, subst. Griffier te Dordrecht. Verder worden herkozen Dr Ph. A. Coppens en Mr J. J. Plugge. De vergadering kan zich vereeni-

gen met een door het Algemeen Bestuur ontworpen request aan den Minister, aangaande de aanprijzing van geneesmiddelen en geneeswijzen. De tekst hiervan zal afzonderlijk gepubliceerd worden.

Van mejuffrouw C. Hugenholtz is een schrijven ingekomen, waarin ze verzocht in de kascommissie in haar plaats een ander te willen kiezen. Besloten wordt Dr J. W. Birza te vragen deze functie te willen vervullen.

Na eenige opmerkingen over de gestadige groei van het ledental, wordt de vergadering gesloten.

De Secretaris-Peningmeester:
H. J. A. TER WEE

Mededeelingen van het Bestuur

NIEUWE LEDEN:

A. BEIBOER, Arts te Staphorst.
F. L. BERGHAUSER PONT, Arts te Staphorst.
Bloemendaalsche en Overveensche Apotheek DE FOUW & VEENENBOS te Bloemendaal.
P. VAN DEN BURG, Arts te Heteren.
Mevr. E. C. FUCHS-VAN KRUGTEN te Arnhem.
Noord-Hollandsche Vereen. „HET WITTE KRUIS” te Hilversum.
A. C. P. TREFFERS, Arts te Bunschoten.
HET WITTE KRUIS, afdeling Amsterdam.
HET WITTE KRUIS, afdeling Heemskerk.

H. J. A. TER WEE, Secr.

Request aan den Minister

De tekst van het reeds in het verslag der ledenvergadering besproken request, luidt als volgt:

Aan Zijne Excellentie
den Minister van Sociale Zaken
te 's Gravenhage.

Geeft eerbiedig te kennen:

De Vereeniging tegen de Kwakzalverij, laatstelijk goedgekeurd bij Koninklijk Besluit van 18 Juli 1930 (Staatscrt. No. 170) ten deze vertegenwoordigd door het Dagelijksch Bestuur, dat verzoekster hierbij een exemplaar van het Bijvoegsel tot de Nederl. Staatscourant, waarin hare Statuten zijn afgedrukt, overlegt (bijlage) waaruit het doel van verzoekster blijkt; dat verzoekster volgens artikel 2 sub e tracht haar doel te bereiken, door aan te dringen op be-

tere wettelijke bepalingen ter bestrijding der kwakzalverij; dat in 1925 een wetsontwerp is ingediend betreffende bepalingen omtrent het met openlijke aanprijzing in het verkeer brengen van middelen tegen ziekte, welk wetsontwerp in 1937 is ingetrokken;

dat korten tijd na het indienen van genoemd wetsontwerp handelaren en fabrikanten van medicamenten en specialité's in samenwerking met de Dagbladpers een Commissie van Contrôle op de Aanprijzing van Geneesmiddelen en Geneeswijzen benoemd hebben, welke op haar beurt een Bureau belastte met de beoordeling van ter keuring ingezonden advertentie's; dat, ofschoon het werk van dit Bureau met zekere waardeering

genoemd mag worden, het toch door zijn oorsprong en opdracht door de Commissie in vele oogen niet voldoende onafhankelijk is; dat verzoekster van meening is, dat door het instellen van een van Regeeringswege ingestelde Commissie zich algemeen de overtuiging zal vestigen, dat de controle op de aanprijzing van geneesmiddelen en geneeswijzen deugdelijk en zoo onpartijdig mogelijk zal geschieden; dat verzoekster in het belang der volksgezondheid Uwe Excellentie zou willen verzoeken Uwe medewerking te willen verleen bij het instellen van een aldus gereorganiseerde Commissie van Contrôle, welke zou kunnen bestaan uit:

a - voorzitter aangewezen door den Minister.

b - 2 leden artsen, van wie 1 aangewezen door het Hoofdbestuur der Ned. Mij. t. b. d. Geneeskunst en 1 aangewezen door het Bestuur der Vereeniging tegen de Kwakzalverij.

c - 2 leden apothekers, van wie 1 aangewezen door het Hoofdbestuur der Ned. Mij. t. b. d. Pharmacie en 1 aangewezen door het Bestuur der Vereeniging tegen de Kwakzalverij.

Dokter was niet noodig

Een onzer geneeskundige leden deed ons het volgende sobere en droeve verhaal.

In het dorp zijner inwoning, gelegen in de onmiddellijke nabijheid van een groote stad, woonde een flink gebouwde jonge boer, wien het finantieel zeer naar den vleeze was gegaan en waarschijnlijk zou dit wel zoo voortgegaan zijn, daar de man een spaarzame natuur had. Zelfs waren er die hem gierig noemden en wij moeten wel aannemen dat zij, die er zoo over dachten, niet ver bezijden de waarheid waren. De boer hield zich altijd arm en of het nu daardoor kwam of dat andere overwegingen bij hem golden: naar een dokter gaan leek hem niet al te best. Toch was hij eens naar den dokter, onzen zegsman, gegaan omdat hij een kleine *dikte in de lies* had opgemerkt, die hem hinderde. Hem werd aangeraden

d - lid, aangewezen door de Vereenigde Nederlandsche Pers.

e - lid, aangewezen door de grootste vereeniging van Handelaren in pharmaceutische artikelen.

dat volgens verzoekster het groote voordeel dezer aldus samengestelde Commissie is, dat alle belangen in deze Commissie vertegenwoordigd zouden zijn, terwijl aan deskundigen een groote plaats zou ingeruimd worden;

dat verzoekster desgewenscht gaarne bereid is tot het verstrekken van meerdere gegevens, welke Uwe Excellentie van belang mocht achten en tot het mondeling toelichten van het onderhavige verzoek, waarbij zij Uwe Excellentie meer uitvoerige gegevens zou kunnen verstrekken over de nog heden voorkomende misstanden op het gebied der openlijke aankondiging van middelen tegen ziekte.

redenen, waarom verzoekster Uwer Excellentie eerbiedig, doch met aandrang verzoekt te willen bevorderen, dat een Commissie ter Contrôle op de Aanprijzing van Geneesmiddelen en Geneeswijzen, zooals door verzoekster is geprojecteerd of op de wijze waarop het Uwer Excellentie het meest

de dikte bij grooter worden te laten opereeren. Dit gebeurde echter niet. De dokter hoorde tijdens visites bij familieleden en vrienden wel vreemde verhalen van bedlegerig worden, etter en bloed die hem door de pijp van de broek waren afgeloopen enz., dat hij deswege door diverse kwakzalvers werd behandeld. —

Na overlijden van de eerste kwakzalver, trad nummer twee op, die de ziekte alleen door „urine kijken” beoordeelde en behandelde, daarna no. 3, die *schriftelijk* advies gaf. Deze, een bekend „tuberculose genezer”, die ontdekt had op afstand dat het tuberculose was, verkocht dure smeersels en petroleumcapsules. Van deskundige hulp was natuurlijk geen sprake.

Het einde zou de last dragen. Op zekeren avond kreeg de dokter het verzoek om den boer den laatsten medischen dienst te bewijzen, hij was n.l. *uitgeteerd gestorven*.

INHOUD

Blz.

Ledenvergadering	TER WEE	91
Request aan den Minister		91
Mededeelingen van het Bestuur		91
Dokter was niet noodig	C. J. B.	92
Medische Voorlichting in de Pers	C.	93
Wetsontwerp inzake verkoop van Geneesmiddelen		93
Toch Kwakzalverij	G. C. WINDEMULLER	94
Naamlijst van de leden der Ver. tegen de Kwakzalverij		95
Inhoud van den 57en Jaargang		100
Mevrouw De Vries-Bruins over de Geneesmiddelenverkoop en het Artsenmonopolie		101
Rechtszaken		101

wenschelijk voorkomt, worde ingesteld,

Hetwelk doende enz.,

Voor de Vereeniging tegen de Kwakzalverij,

(w. get.)

BRENKMAN, Voorzitter

M. D. K. S. VAN LIER,

Onder-Voorzitter

H. J. A. TER WEE,

Secretaris-Penningmeester.

Amsterdam, 17 Dec. 1937

Wij sparen U het verhaal van den dokter, waarbij hij vertelde in welke deplorabele toestand hij den overledene aantrof en hoe star en eigenwijs de familie nog steeds was.

Begrijpelijkerwijze werd een justitieel onderzoek ingesteld en bij de sectie bleek dat het eertijds zeer kleine plekje in de lies was uitgegroeid tot een manshoofd groot gezwel. Het was open en etterde geweldig. Dit was misschien nog wel de reden dat de familie gemeend had dat men op den goeden weg was en dat „de kwade sappen er uit kwamen”.

Wanneer dit kwaadaardige kankerachtig gezwel niet aan een geneeskundige behandeling was onttrokken dan was er alle kans geweest dat het leven van den boer, door een tijdige operatie, behouden was.

Zie: De hoofdig boer van Staring!

C. J. B.

Medische Voorlichting in de Pers

EEN VOORBEELD VAN DE GEVAREN DAARVAN

Vele onzer dag- en weekbladen houden er een op geregelde tijden verschijnende medische kroniek op na. Op zichzelf genomen kan er een groote verdienste in schuilen het lezende publiek kennis te laten nemen van belangrijke standpunten der hedendaagsche medische wetenschap. Maar al te dikwijls blijkt op onstellende wijze hoe noodig het is, dat de menschen, wat hun kennis op geneeskundig en aanverwant gebied betreft, eens een duidelijke voorlichting behoeven. Dit dient echter met de grootste omzichtigheid te geschieden. Het volgende zal dit duidelijk illustreeren.

In het Rotterdamsch Nieuwsblad van 10 November 1937 komt onder de rubriek „Grepn uit de medische wetenschap” een artikel voor getiteld: „Hoe ontkomen wij aan zwaarlijvigheid?”, geschreven door „Medicus”. Na een bespreking over de wenschelijkheid van met mate eten, drinken en zorgen voor lichaamsbeweging, gaat de schrijver over tot een uiteenzetting van eenige geneesmiddelen. Teneinde geen onjuiste indruk te wekken van de wijze waarop dit geschiedt, laten wij het daarover handelende gedeelte hieronder volgen.

Velen zijn de meening toegedaan, dat bij den strijd tegen de zwaarlijvigheid allereerst geneesmiddelen ter sprake dienen te komen. Deze zienswijze is onjuist.

Eerst dan komen geneesmiddelen aan de orde, wanneer diët en lichaamsbeweging niet aan het doel beantwoorden.

Na volhardende studie en proefnemingen is men erin geslaagd enkele preparaten samen te stellen, welke de zwaarlijvigheid tegengaan.

In de eerste plaats moet ik dan noemen het schildklierpraeparaat of het thyreoid, dat zelfs in hardnekkige gevallen veelal succes heeft.

Merkwaardig genoeg bleven er toch nog menschen over, die op geenerlei wijze magerder waren te krijgen. Nauwelijks een jaar geleden heeft men echter ook voor hen iets gevonden, n.l. het dinitrophenol, dat zelfs bij een

minder streng diët den patiënt lichter in gewicht weet te maken. Dit middel zet het stofwisselingsproces in niet geringe mate aan, m.a.w. het stookt de kachel in ons lichaam goed op, met het noodzakelijke gevolg, dat de persoon in kwestie het gewoonlijk wat warm krijgt. Het gevolg van een en ander is natuurlijk, dat men dunne kleeren gaat dragen en koude vat. Men dient dus in dit opzicht op zijn hoede te zijn.

Tevens werd in de betrekkelijk korte spanne tijds, waarin het middel werd toegepast nu en dan een niet zeer ernstige huiduitslag waargenomen, welke echter spoedig verdween, wanneer men staakte met dit medicament.

Het bleek een minder aangename complicatie te zijn, welke ook de meest alledaagsche praeparaten, zooals aspirine, soms teweeg brengen. Ook bij sommige voedingsmiddelen is een dergelijke complicatie niet onbekend, men denke slechts aan den aardbeientijd. Tenslotte moet ik nog opmerken, dat elke strijd tegen de zwaarlijvigheid langzaam moet worden aangebonden. De patiënt mag liefst niet meer dan 4 à 5 pond per maand afvallen, aangezien wij anders kans loopen kennis te maken met zenuwstoornissen van allerlei aard. In 't algemeen zal men dan ook liefst niet op eigen houtje met de zwaarlijvigheid slag gaan leveren en zeer zeker geen behandeling met medicamenten beginnen, doch steeds zijn vertrouwensman, den huisarts, bij een dergelijke kuur „in den arm” nemen.

Tot zoover het bedoelde artikel. Hoewel schrijver eenigszins te kort schiet in volledigheid bij de vermelding omtrent de schadelij-

ke werking van dinitrophenol (bekend, of beter berucht, is toch de kans op gevaarlijke oogbeschadigingen, die na het gebruik van dit middel te voorschijn kunnen treden), spreekt uit zijn woorden toch een aanmaning tot voorzichtigheid, die men in het algemeen in acht dient te nemen alvorens tot toepassing van vermageringsmiddelen over te gaan. Het lezende publiek neemt deze waarschuwing echter niet al te zwaar op en vreest, in zijn zucht naar het verkrijgen van een slanke lijn, denkend aan „den aardbeientijd”, de beschreven complicatie niet bijzonder.

Dit nu is gebleken door het navolgende: *in een week tijd kwam het in één apotheek viermaal voor, dat iemand zich vervoegde met het verzoek dinitrophenol-bevattende vermageringsmiddelen te verschaffen. Telkens was dit een andere aanvrager (vraagster) en telkens bleek na informatie, dat het bovengenoemde medische artikel de menschen op de gedachte had gebracht dergelijke geneesmiddelen eens te beproeven.*

Toevalligerwijs kwam ons dit uit één apotheek ter oore. Hoewel de kans groot is, dat na verdere onderzoek misschien zou blijken, dat men op meer plaatsen deze ervaring heeft opgedaan, wordt het feit, dat het publiek op een dergelijke wijze reageert daardoor niet meer of minder belangrijk.

Ten duidelijkste treedt naar voren, dat voorlichting over medische aangelegenheden met de uiterste zorg dienen te geschieden daar de kans groot is anders juist het tegenovergestelde te bereiken als wordt beoogd. C.

WETSONTWERP IN ZAKE VERKOOP VAN GENEESMIDDELEN

In October j.l. moesten wij de mededeeling doen, dat het wetsontwerp over de uitoefening der artsenijsbereidkunde en dat over het in den handel brengen van middelen tegen ziekten, voorlooppig waren komen te vervallen. Het is ons in alle opzichten een genoegen thans hier te kunnen

laten afdrucken, dat bij de voortgezette behandeling der begroting van Sociale Zaken, minister Romme op 26 November j.l. in de Tweede Kamer o.a. in het vooruitzicht heeft gesteld een wetsontwerp in zake den verkoop van geneesmiddelen.

Het voorkomen van deze mededeeling nog in het laatste nummer van ons maandblad van 1937 stemt ons hoopvol bij den aanvang van het nieuwe jaar.

TOCH KWAKZALVERIJ

door

G. E. WINDEMULLER - Arts

II

(No. 1 in Oct.-nummer)

De z.g. bovennatuurlijk-begaafde heeft dus geen „vakkennis” van de geneeskunde en haar hulpwetenschappen, en begéert die niet te hebben. De enkele ernstige occult-begaafde, die volkomen te goeder trouw meent, zonder behulp van vaktechnische kennis een „diagnose” te kunnen stellen langs psychische wegen, en op grond van het „waargenomene” enkele aanwijzingen geeft voor een behandeling, grondt zijn vermogen daartoe dan ook niet op geneeskundige kennis maar op zijn occulte gaven, die hij *onder andere* ook toepast op de geneeskunde, op zijn wijze, maar meestal tegelijkertijd op ander terrein: misdaad-opsporing, telepathische seance's, spontane berichtgevingen e.d.

Ik geloof toch wel te mogen zeggen, dat geen enkele geneeskundige vertrouwen heeft in deze „methode”, en geen enkel wetenschappelijk mensch, indien hij onbevooroordeeld tracht, met zijn gezond verstand de kwestie te overdenken, niet ten slotte tot de conclusie zal komen: „toch kwakzalverij”, even goed of liever: slecht als elke ordinaire kwakzalverij! Er is meermalen, om elk verwijt van vooroordeel te ontgaan, door ernstige wetenschappelijke onderzoekers nagegaan, of eenige „behandeling” door dergelijke lieden de toets der critiek kon doorstaan. Het resultaat was nul komma nul. Het is van geen belang, de verschillende methoden hier op te sommen, waarlangs men voor „onderzoek” en „behandeling” tot het verlangde resultaat komt; of deze „magnetisch” is of „chr. scientistisch” of louter „occult”, bij handoplegging, enz. enz.; liever ga ik over tot een beschouwing in het algemeen over de verklaring, hoe intelligente mensen het onderscheidingsvermogen voor deze dingen missen, en over het schijnbaar merkwaardige feit, dat alléén in de geneeskunde kwakzalverij bestaat en met eenig vertrouwen wordt

bejegend door leeken.

1 - Ik wil beginnen met het laagstgenoemde. Het begrip Kwakzalverij is wel-is-waar in het bijzonder gereserveerd voor onbevoegd uitoefenen der geneeskunde, maar ik denk, dat op *elk* gebied „kwakzalverij” mogelijk is, d.w.z., dat op elk gebied onbevoegde prutsers of beunhazen bestaan, die met of zonder zekere oppervlakkige kennis „kwakzalven” op hun eigen terrein.

De samenleving, enkele leden ervan, mogen het misschien eens probeeren met zoo'n beunhaas, — gewoonlijk komt men heel gauw terug van deze proefnemingen: men eischt deugdelijke vakkenis, vooral op het gebied der exacte wetenschap en techniek; ik heb nog nooit een occult-begaafd electricien zien slagen op de wereld!

En als ik mij niet vergis, is het op de meer geestelijke, rasonneerende gebieden al taalwetenschap, rechtsgeleerdheid, al niet anders. Hoewel hier kwakzalverij veel ongevaarlijker is, vinden onbevoegden hier geen emplooi, en worden zij niet geduld. „Schijnbaar-merkwaardig” noemde ik het feit, dat de kwakzalverij op geneeskundig gebied door de leeken wordt geduld, en zelfs door intellectueelen in zekeren zin gesanctioneerd.

Welnu: waar leven en gezondheid de eerste en belangrijkste ondergrond is voor geluk in dit ondermaansche, zoekt ieder deze beide zoo mogelijk te behouden of te herkrijgen. Dit is een zóó belangrijke primaire voorwaarde; dit is zoo'n instinctieve drang, dat zéker de massa, maar óók zelfs de intelligentere mensch in gevallen van z.g. „falen” van de „officieele geneeskunde” zijn heil dikwijls zoekt overal, waar hij meent, het te kunnen vinden.

Gevaren, daaraan verbonden, kent hij niet; hij heeft geen vergelijkingsmateriaal voor de beoordeling en afweging van de waarden, die voor hem van belang zijn; en bovenal: waar menschenwerk onvolmaakt is, zal ook de geneeskunde vaak machteloos zijn — en niet zonder feilen!

Dán begint de kwakzalverij, indien dit al niet eerder is geschied, aantrekkingskracht uit te oefenen; en óók in de gewetenlooze gewone bedrieger zit voor de massa een occult, mysterieus element, dat evenals de bewust gezochte occult-werkende genezer, maar nu *onbewust*, sterk suggestief werkt.

Het is in *dit* artikel niet de bedoeling, de al zoo herhaaldelijk behandelde oorzaken van de vermeende successen van kwakzalverij en de enkele werkelijke „successen”, die echter *ondanks* de kwakzalver ontstaan (zenuwafwijkingen!), nogmaals te bespreken. Ik volsta met het volgende, dat naar mijn meening dienstig is, om voor de onderhavige kwestie motieven aan te voeren. Het menschelijk organisme in zijn gehéél is, in de naïeve werkelijkheid, een combinatie van geest en stof. Voor de kennis van de (biologische) stof ligt een massa exacte wetenschap bereid, waarvan de niet-deskundige geen benul heeft, noch de noodzakelijke waarde voor de geneeskunde kan beoordelen.

Voor de kennis van de geestelijke functie's en haar belangrijke verbindingsen (in geneeskundig opzicht) met de stoffelijke deelen van het organisme ligt geringer hoeveelheid, en dan nog speculatieve, abstracte, wetenschap bereid, waarvan de leek weinig of niets weet, maar waarvoor hij een heilige eerbied heeft en die hij in tegenstelling met de deskundige volkomen scheidt van het geheel. Al deze formuleringen gaan onbewust langs hem heen natuurlijk; maar het resultaat is dit: onderschatting van wat voor de stof gekend moet worden; overschatting van het mysterieuze in het geestelijke, dat los van het lichamelijke vatbaar wordt geacht voor hanteering door iedereen! vatbaar voor terugwerking op het stoffelijke, zonder grenzen! Hier treedt het geloof, het bijgeloof, het vertrouwen in den kwakzalver op, mede op basis van... hoop! En waar de werkelijke grenzen van de bovengenoemde terugwerking op de stof niet worden overschreden, kan de kwakzalver succes hebben, door de gezindheid van wie aan hem gelooft!

(Wordt vervolgd)

NAAMLIJST

VAN DE LEDEN DER

Vereeniging
tegen de Kwakzalverij

op 1 Januari 1938

Totaal 678 leden

DAGELIJKSCH BESTUUR:

Dr C. J. Brenkman, arts te 's Gravenhage, *Voorzitter*.

H. J. A. Ter Wee, Apotheker te Amsterdam.

Secretaris-Penningmeester.

Mr M. D. K. S. van Lier, Rechter te Amsterdam.

ALGEMEEN BESTUUR:

Dr Ph. A. Coppens, apotheker te Rotterdam.

Mej. E. H. Hengeveld, arts te Zwolle.

Mr G. van Itallie, Substituut-griffier te Dordrecht.

N. Keulemans, Apotheker te Hilversum.

Mr J. Moolenburgh, Kantonrechter te Middelburg.

Mr J. J. Plugge, Rechter te Utrecht.

Mr. H. B. de Brueys Tak, Ambtenaar O. M. te Alkmaar.

A. H. van de Velde, Apotheker te 's Gravenhage.

G. E. Windemüller, arts te Vaassen.

NEDERLAND

GEWONE LEDEN:

Aalsmeer

Aug. Snethlage, tandarts.

Aarlanderveen

W. van der Wind, arts.

Abcoude

Afd. de Vecht en omstreken der Ned. Mij. t. b. d. Geneeskunst.

Akkrum

L. E. W. van Albada, arts.

Alkmaar

Afd. Alkmaar, Ned. Mij. t. b. d. Geneesk. Mr. H. B. de Brueys Tak, Ambtenaar O. M.

Dr J. Degenaar, arts.

H. Hartong van Ark, apotheker.

B. Schouten, apotheker.

Th. v. d. Sluis, arts.

Almelo

Afd. Twente der Ned. Mij. t. bev. d. Geneeskunst.

Alphen a/d Rijn

J. F. Allart, apotheker.

L. W. Hildernisse.

Ameide

L. A. Donker, arts.

Amersfoort

D. G. J. Bolten, milit. apoth.

Amsterdam

Amsterdamsche Ver. tot Bestrijding van Tuberculose.

R. F. Armbrust, apotheker.

J. Armbrust, apotheker.

Dr B. H. de Beer, tandarts.

J. v. d. Berg, apotheker.

W. Binnendijk, arts.

Dr J. W. Birza, apotheker.

Dr C. J. Blok, apotheker.

P. H. Bon, apotheker.

Jhr. Kr. W. v. d. Borne, arts.

Dr C. F. Bosch, arts.

L. A. Bouvy, apotheker.

Mevr. Fr. v. d. Broek-Swart, apoth.

A. J. van Bronkhorst, apotheker.

Dr P. W. C. M. Busch, arts.

J. Bijlsma, arts.

Dr E. H. La Chapelle, arts.

Mej. F. Con, apotheker.

Mej. M. le Coultre, apotheker.

Depart. Amsterdam van de Nederl.

Maatsch. tot bev. d. Pharmacie.

Dr M. H. L. Jos. Duquesne, arts.

Mevr. J. M. P. Edel-Visser, apoth.

S. Engers, arts.

Dr H. Feriz, chirurg.

C. Ferkenius, arts.

Mevr. J. A. Fey, apotheker.

J. C. Filedt Kok, apotheker.

Dr C. L. de Fouw, Inspecteur v/d

Volksgezondheid.

S. S. Gallée, apotheker.

H. Gersons, apotheker.

J. B. Gersons, apotheker.

L. J. de Haan, pharm. cand.

H. D. de Haas, arts.

W. B. ten Harmsen v. d. Beek, apoth.

Mej. G. E. Hastman, gedipl. masseuse.

Mej. Mr R. v. d. Heide.

G. J. H. Hempenius, apotheker.

Mevr. M. M. Hertstein-Schouten, apoth.

E. van der Hoop, arts.

Dr A. Huender, apotheker.

Mej. C. Hugenholtz, apoth.

Mej. N. Hugues, apoth.

Dr C. Hijmans, arts.

V. van Itallie, apotheker.

Dr J. C. de Jong, apotheker.

M. de Jong, apotheker.

D. B. Kagenaar, arts.

S. van Kempen, arts.

Mej. J. Kerssemakers, pharm. cand.e.

Mevr. J. de Klerck-v. Rietschoten,

apoth.

Dr H. M. Knipscheer, apotheker.

Mr W. P. C. Knuttel, Rechter.

J. Kok, apotheker.

A. Kropveld, arts.

Mevr. J. C. Kruysse-Rübsaam, apoth.

C. J. v. Ledden Hulsebosch, apoth.

M. J. Lewenstein.

F. Lieffijn, arts.

Mej. C. A. Lubsen, apoth.

H. Meijer, arts.

G. C. E. Moesman, apoth.

E. Monasch, apotheker.

Ned. Maatsch. t. bev. d. Geneesk.

Ned. Maatsch. t. bev. d. Pharmacie.

A. Otto, arts.

H. Pekelharing.

Pharm. Stud. Vereen. „Luctor et

Emergo”.

W. Polak, arts.

W. Posthumus Meijes.

A. J. v. Reeuwijk, arts.

Mr A. J. van Royen, Vice-President der Rechtbank.

H. van 't Sant, apotheker.

C. N. Schmidt.

Mej. C. H. Schroo, apotheker.

Mej. A. H. C. Sinke, apoth.

M. H. P. Sitsen, apotheker.

Mr P. H. Smits, Rechter.

Mevr. J. Stärcke-Polenaar, arts.

Mevr. de Wed. S. J. Stork-v. d. Horst.

Dr G. J. Stracke, leeraar M.O.

Mevr. A. D. J. Suyver-Stoutjesdijk, apotheker.

C. Suir, apotheker.

Dr F. Tekelenburg.

Dr J. Temminck Groll, Lector.

R. Vedder, arts.

Vereeniging t. bev. d. Homoeopathie.

J. H. Verhave, arts.

H. J. A. Ter Wee, apotheker.

H. W. Welvaart, arts.

Mej. B. H. Wentink.

Ed. Wiener, arts.

Dr P. A. de Wilde, arts.

P. H. de Wit, apotheker.

Witte Kruis, Afd. Amsterdam.

Dr I. A. Wijsenbeek, arts.

J. de Clercq Zubli, arts.

St. Antonius (N.Br.)

Jos Verbeek, arts.

Apeldoorn

Afd. Apeldoorn der Ned. Mij. t. b. d. Geneeskunst.

N. H. Biegan, arts.

L. Bouwman, arts.

M. F. L. Ennema, apotheker.

E. J. Fresemann Viëtor, arts.

Mevr. A. G. Kerkhoven-Wijthof.

P. Persijn, apotheker.

M. C. J. Pilaar, arts.

A. J. Risseeuw, arts.

H. van Seventer, rustend arts.

Ch. Simons, arts.

Dr N. Speyer, arts.

Dr P. L. Stal, arts.

G. A. v. d. Stok, arts.

Mej. C. W. E. Velthuysen, arts.

A. de Vries, arts.

Appingedam

Groene Kruis.

Arnhem

Afd. Walcheren, Ned. Mij. t. b. d. Geneeskunst.

Arnhem

Afd. Arnhem v. d. Ned. Maatschappij

t. b. d. Geneeskunst.

Dr. W. H. Bloemendal, Insp. v. d.

Volksgezondheid.

W. K. Brevet, arts.

Mevr. E. C. Fuchs-van Krugten.

Dep. Gelderland v. d. Ned. Mij. t. b. d.

Pharmacie.

Th. Hillen, apotheker.

H. F. Louwe Kooymans, apotheker.

Dr H. C. Maats.

Dr J. P. v. d. Marel, mil.-apoth.

E. Menthen, apotheker.

D. Raven, apotheker.

Dr M. J. Schulte, apotheker.

Asperen

G. Verdoes Klein, arts.

Assen

L. G. Boet, offic. van gezondheid.

G. A. Kalverkamp, arts.

Baarn

Dr P. V. Astro, arts.

Rud. Heybroek, arts.

Mej. M. C. Julius, apotheker.

Balkbrug

Groene Kruis.

Barendrecht

P. Westra, arts.

Barneveld

Groene Kruis.

J. H. v. d. Horst, arts.

L. D. Korthuis, arts.

- Barsinghorn**
Witte Kruis.
- Beekbergen**
D. Pont, arts.
- Bentveld**
Dr S. Simons, arts.
- Bergum (Fr.)**
B. J. Hornstra, arts.
- Berlikum**
Dr J. Kwast.
- Beverwijk**
Mej. P. v. Hattum.
J. L. Henneman, tandarts.
H. van der Kolk, apotheker.
Jac. v. d. Ree, arts.
- Bloemendaal**
Bloemendaalsche en Overveensche
apothek de Fouw en Veenbos.
H. Lemstra van Beusekom, arts.
Mr J. D. v. d. Plaats.
- Bodegraven**
Groene Kruis.
- Bolsward**
C. ten Cate, arts.
Dep. Friesland Ned. Mij t. b. d. Phar-
macie.
- Den Bommel**
P. Oosthoek, arts.
- Borculo**
Groene Kruis.
- Borne**
Groene Kruis.
- Boxtel**
C. P. J. Hoek, arts.
- Breda**
Afd. Breda der Ned. Mij t. b. d. Ge-
neeskunst.
Groene Kruis.
Mevr. C. E. v. d. Heem van Lier.
M. J. N. Schuurmsma, apotheker, Insp.
van Volksgezondheid.
R. Smagghé, groothandelaar.
F. Wetselaar, apotheker.
- Breezand**
J. N. Veenis, arts.
- Breskens**
J. N. C. Broodman, arts.
- Breukelen**
Dr M. H. J. Adels.
- Brielle**
J. Joppe, arts.
A. Sonnega, apotheker.
- Bunschoten**
A. C. P. Treffers, arts.
- Burg (Texel)**
Witte Kruis.
- Bussum**
H. M. van Linschooten, apotheker.
Ned. Maatsch t. b. d. Tandheelkunde,
p/a Den Heer J. Salomons.
J. Roozeboom, apotheker.
H. Schouten, arts.
Dr F. G. de Wilde, apotheker.
G. van Woerkom.
- Castricum**
Witte Kruis.
- Culemborg**
Groene Kruis.
- Cuyck**
J. van den Broek, arts.
- Delden (O.)**
Dr J. W. A. Gewin, arts.
Groene Kruis.
R. A. van der Laan, arts.
Mej. J. C. Rassing.
- Delft**
Z. v. d. Belt, arts.
A. J. v. Gerrevink Gzn., apoth.
W. v. Krimpen, arts.
J. H. Rassing, arts.
G. Sauer, arts.
- Deventer**
Mej. G. C. Ekker.
P. Volders, apotheker.
- Diemen**
W. Balfort, arts.
- Dieren**
J. van Eijk, apotheker.
- Diever**
Dr S. v. Nooten.
- Dinxperlo**
Groene Kruis.
- Dirksland**
Groene Kruis.
- Dodewaard**
P. A. Cornet, arts.
- Doesburg**
Dr J. Brand, arts.
W. Meyering, apotheker.
- Doetinchem**
F. W. E. de Haan, apotheker.
- Doorn (U.)**
M. J. van Dam, arts.
- Dordrecht**
P. W. Brandt, uitgever.
Dep. Dordrecht der Ned. Mij t. b. d.
Pharmacie.
S. M. Hugo van Gijn.
Mr. G. van Itallie, Subst. griffier.
Afd. Dordrecht Ned. Mij t. b. d.
Geneeskunst.
Z.-H. Ver. het Groene Kruis.
- Driebergen**
L. H. T. Breedvelt, Off. v. Gez. K. M.
G. H. P. v. d. Meene, apotheker.
- Dronrijp**
Afd. Friesland-Noord der Ned. Mij
t. b. d. Geneeskunst.
- Dubbeldam**
Groene Kruis.
- Echt**
A. J. A. B. Stijns, arts.
- Edam**
Witte Kruis.
- Ee**
J. Ruinen, arts.
- Eindhoven**
H. C. E. Keunen, apotheker.
- Elst**
Groene Kruis.
- Enschede**
Afd. Enschede der Ned. Mij t. b. d.
Geneeskunst.
G. Baurichter, apotheker.
H. Sijtsma, apotheker.
- Franeker**
J. H. M. van Dokkum, apotheker.
- Garmerwolde (Gr.)**
D. S. Niermeyer, pharm. cand.
- Gasselternijveen**
A. R. Frijling, arts.
- Gemert**
A. A. M. F. Pannekoek, arts.
- Giessendam**
Groene Kruis.
M. Schlemper, arts.
- Giessen-Nieuwkerk**
H. K. Kettenborg, arts.
- Giethoorn**
R. A. Prins, arts.
- Goes**
C. v. Baak, dierenarts.
H. Snoek, arts.
- Gorinchem**
Afd. Gorinchem v. d. Ned. Mij t. b. d.
Geneeskunst.
- Gouda**
Dep. Gouda Ned. Mij t. b. d. Pharmacie.
J. Haddéus Oostingh, tandarts.
- Gouderak**
Dr F. Beeckenkamp, arts.
- Groningen**
Dr L. M. v. d. Berg, apotheker.
Dr. L. Bouman.
H. Cazemier, apotheker.
Dept. Groningen, Ned. Mij t. b. d.
Pharmacie.
P. Diephuis, apotheker.
R. G. C. Oldeman, apotheker.
Pharm. Stud. Vereen. Pharmaciae
Sacrum.
J. J. Rietema Polman, arts.
B. W. L. Siemens, arts.
Mej. A. Sissing, apotheker.
J. J. Venema, apotheker.
- Grootegast**
P. Bolt, arts.
- Grijpskerk**
Groene Kruis.
- Gulpen**
Groene Kruis.
- Den Haag**
Prof. Mr P. J. H. Aalberse, oud-
Minister.
Dr L. Arisz, arts.
C. G. Baert, inspecteur v. d. Volks-
gezondheid.
W. H. Bal.
H. Beekhuis, arts.
Firma F. L. E. en E. van Beest, apoth.
Prof. G. J. W. Koolemans Beynen Jr.
B. J. Bijnen, arts.
Dr A. M. Blok, arts.
Dr J. Blomberg Jr, apotheker.
G. C. Bolten, arts.
Dr C. J. Brenkman, arts.
Dep. den Haag der Ned. Mij t. b. d.
Pharmacie.
Dr A. W. M. v. Deventer, arts.
J. Doorschodt.
I. Hanks Drielsma, arts.
N. Faber, arts.
Dr E. W. Goteling Vinnis, arts.
Dr J. de Groot Sr, arts.
Dr A. Hendriks, arts.
Dr J. J. Hofman, apotheker.

A. J. van Huffel Jr, apotheker.
 Dr H. M. Hijmans, arts.
 Dr M. Hijmans.
 Prof. Dr L. van Itallie.
 Dr C. L. de Jongh, arts.
 Dr N. M. Josephus Jitta, voorzitter
 Centr. Gezondheidsraad.
 C. E. Keilholz, arts.
 J. de Konink, arts.
 J. A. G. Krüger, arts.
 Mej. A. E. van Laaren, apotheker.
 W. van der Linden, apotheker.
 Dr P. Th. Luyckx, apotheker.
 Dr. M. M. de Monchy.
 Afd. Den Haag, Ned. Mij t. b. d.
 Geneeskunst.
 Ned. Genootsch. tot bevord. der voet-
 verzorging.
 A. C. Nanning, apotheker.
 E. L. Nauta, arts.
 Mej. C. Offerhaus, apotheker.
 Dr J. L. A. Peutz, arts.
 Mej. C. M. v. d. Pijl, arts.
 W. C. Rensen, arts.
 Mevr. Wed. N. v. Riel-Breebaard, apoth.
 J. v. Riel, Gep. Dir. Mil. Apoth.
 A. H. Schirm, apotheker.
 Dr A. Sikkel, arts.
 Dr Wilha Smidt, arts.
 L. M. C. F. Steger, arts.
 Mej. L. van Straaten.
 J. A. v. Tooren, apotheker.
 W. D. Valkis, apotheker.
 Mej. C. E. J. H. Veen, arts.
 A. H. v/d Velde, apotheker, Inspecteur
 in Algem. Dienst bij de Insp. v/d
 Volksgezondh.
 Mr J. D. Verbroek, advocaat.
 R.K. Vereen. van Slechthoorenden.
 Mej. J. H. Visser, apotheker.
 D. de Vos, arts.
 Mevr. A. E. J. de Vries-Bruins, arts,
 lid der 2e Kamer.
 L. H. Vrijman.
 G. H. van der Wal, apotheker.
 Dr H. v. Wely, arts.

Haaksbergen

J. M. Scaf, arts.

Haarlem

Afd. Haarlem der Ned. Mij t. b. d.
 Geneeskunst.
 Mej. Dr C. G. v. Arkel, apoth. Lector.
 H. Bartels, apotheker.
 S. Boonzaayer, arts.
 C. Hage, arts.
 J. G. Hage, arts.
 E. W. Henssen, apotheker.
 Mej. A. C. Honig, apoth.
 Mevr. C. M. Hoog-Guldensteeden Ege-
 ling.
 Dr L. C. Kersbergen, arts.
 I. Koster, apotheker.
 Mr M. D. K. S. van Lier, Rechter.
 Dr W. E. Merens.
 Dr Sluyterman, arts.
 A. H. de Vries, arts.

Harderwijk

Afd. Amersfoort der Ned. Mij t. b. d.
 Geneeskunst.

Hardinxveld

Groene Kruis.

Harlingen

Mevr. C. Suij-Verwaal, apoth.

Heemskerk

Witte Kruis.

Heemstede

Mej. C. E. Schotsman, apoth.

Dr J. F. Selhorst, arts.
 Witte Kruis.

Heenvliet

D. G. Bier, arts.

Heer Hugo Waard

Witte Kruis.

Heerlen

J. H. M. A. Cremers, apotheker.
 Dr E. Hollmann, apotheker.

Heinenoord

Afd. Z.-H. Eilanden, Ned. Mij t. b. d.
 Geneeskunst.
 G. de Reus, arts.

Den Helder

Afd. den Helder der Ned. Mij t. b. d.
 Geneeskunst.

Dr A. W. C. G. Kamerling, arts.
 W. H. Kingma, apotheker.
 G. v. d. Nieuwenhuizen, Off. v. Gez.
 K. M.

A. J. F. Thorbecke, arts.
 M. G. Vroom, arts.

Witte Kruis.

Helmond

J. van Riet, apotheker.

Hem (gem. Venhuizen)

M. de Heer Kloots, arts.

Hengelo (O.)

P. J. M. Haanappel, arts.
 J. M. Sytsema, arts.

's Hertogenbosch

H. v. Baer, apotheker.
 Afd. 's Hertogenbosch Ned. Mij t. b. d.
 Geneeskunst.
 Dr K. L. E. Lamers, arts.

Heteren

P. van den Burg, arts.

Heukelum

L. Hoejenbos, arts.

Heythuizen

J. D. Smits, arts.

Hilversum

Dep. N.-Holland Ned. Mij t. b. d.
 Pharmacie.
 Mevr. Feenstra-ten Seldam, apoth.
 Mevr. G. H. Frima-Nijhoff, apoth.
 H. J. Guljé, arts.
 Afd. Gooi en Eemland Ned. Mij t. b. d.
 Geneeskunst.
 N. Keulemans, apotheker.
 D. Kok, apotheker.
 Mej. A. C. A. Sepp, Apotheker.
 Noordholl. Vereen. het Witte Kruis.
 Prof. P. van der Wielen.

Hoek van Holland

J. N. Teer, arts.

Hoensbroek

J. Martens, apotheker.

Hoofddorp

Dr H. D. Nanninga, arts.

Hoogezand

Mevr. M. Beukema-Goudsmit, apoth.

Hoogblokland

W. B. v. Herwijnen.

Hoogkerk

Groene Kruis.
 A. Polman, arts.

Hoorn

Afd. West-Friesland der Ned. Mij t. b. d.
 Geneeskunst.
 Dr P. F. J. Baesjou.

Huizum (Fr.)

W. Fortuin, arts.
 Groene Kruis.
 Dr W. Sinninghe Damsté, arts.

Hulst

J. A. van Lierop, arts.

St. Jacobi Parochie

T. Wassenaar, arts.

Kampen

Witte Kruis.

Kerkrade

Jos Schönefeld, apotheker.

Kethel (Z.-H.)

G. Sauer, arts.

Klundert

J. H. Wilmink, dierenarts.

Kollum (Fr.)

Dr H. de Jager.

Kornhorn

J. Collet, arts.

Kortgene

L. G. Gelderman, arts.
 Groene Kruis.

Krommenie

Witte Kruis.

Kwadijk

Het Witte Kruis.

Laag Keppel

R. P. Belinfante, arts.

Laag-Soeren

E. G. van Heusden, arts.

Lage Zwaluwe

D. Dooremans, arts.

Landsmeer

Afd. Purmerend der Ned. Mij t. b. d.
 Geneeskunst.

Laren (N.-H.)

Mej. J. A. Stheeman, apoth.

Leeuwarden

S. G. Cath, apotheker.
 S. W. van Dantzig, apotheker.
 Dr K. Dijkstra, apotheker.
 Groene Kruis.
 W. C. C. ten Veldhuys, arts.

Leeuwen bij Tiel

Dr A. W. van Haagen.

Leiden

Afd. Leiden der Ned. Mij t. bev. der
 Geneeskunst.
 C. G. J. van Alphen, arts.
 J. P. A. Brand, tandarts.
 A. J. Donk, apotheker.
 D. J. v. Driesum Jr.
 Mej. J. E. M. ten Dijk, apotheker.
 Gem. Geneesk. en Gezondh. dienst.
 Prof. P. H. G. v. Gilse.
 Mej. A. Harmsma.
 P. Jasperse, arts.
 Jac. J. de Jong, arts.
 D. C. Kok, apotheker.
 Prof. Dr W. A. Kuenen.
 Leidsche Tandheelk. Vereen.
 Dr C. Pieck, oogarts.
 Dr T. Potjewijd, apotheker.
 R. D. G. Ph. Simons, arts.
 Mevr. Dr A. A. M. Starck-Loeber.
 Mej. Dr A. Steenhauer, apoth.
 Prof. Dr W. F. Suermondt.
 Dr J. H. Zaayer, arts.

Leimuiden

D. Stapensea, arts.

Lippenhuizen (Fr.)
 S. van Zuiden, arts.
Loosduinen
 H. A. N. Vechtman, arts.
Lunteren
 S. A. Appel, arts.
Maastricht
 J. M. H. Beckers, apotheker.
 J. Hollman, arts.
 J. H. C. Nievergeld, apotheker.
 A. H. Schmedding, arts.
 Th. van der Stok, arts.
 Dr E. J. A. H. Verzijl, apotheker.
Makkinga
 Groene Kruis.
Markeloo
 J. S. B. Wanrooy, arts.
Medemblik
 Witte Kruis.
Meerkerk
 Dr C. Spijkerboer, arts.
Meppel
 Firma Brocades en Stheeman.
Middelburg
 Dep. Zeeland der Ned. Mij t. b. d.
 Pharmacie.
 W. Feikema, arts.
 Mevr. de Wed. J. C. v. d. Harst-Peters.
 Dr C. F. Koch, chirurg.
 Mr J. Moolenburgh.
Midwolda
 Afd. Oldambt Ned. Mij t. b. d. Geneeskunst.
Midwoud
 Witte Kruis.
Molenaarsgraaf
 P. L. Burggraaf.
Munnekeburen (Fr.)
 G. J. Fortuin, arts.
Naarden
 L. L. Posthuma, arts.
Nieuw-Beijerland
 M. P. Doorenbos, arts.
Nieuwenhoorn
 Afd. Voorne en Putten, Ned. Mij t. b. d. Geneeskunst.
NieuwoIda
 G. Gerritsma, arts.
Nieuwpoort (Z.-H.)
 W. N. v. Stralen, arts.
Nieuwe Tonge
 P. J. de Man, arts.
Nieuw Vennep
 W. G. Schreuder.
Nieuw-Weerdinge
 Groene Kruis.
Noordeloos
 Groene Kruis.
 A. A. Weenink, arts.
Noordwijk
 Dr Coenraads Nederveen, arts.
 Mr A. v. d. Elst.
Numansdorp
 C. Flohil, arts.
 H. Hartman, arts.
Nijmegen
 J. J. W. v. Beek, tandarts.
 R. van Gelder, arts.
 Dr H. G. L. Moeys, arts.

Nijverdal
 K. J. Schaafsma, arts.
 Dr H. Smit, arts.
Oegstgeest
 Mej. J. Doedens, apotheker.
 Dr H. Varekamp, arts.
Oene
 Groene Kruis.
Oisterwijk
 Dr B. Schröder, arts.
Oldeboorn (Fr.)
 J. H. C. Snijder, arts.
Oldekerk
 Groene Kruis.
Oostburg
 I. Buskop, arts.
 C. Foudraïne, apotheker.
Oosterbeek
 Dr W. van Rijn, apotheker.
 Mevr. J. de Wit-Louwaars, apoth.
Oost en West Souburg
 J. C. Huysman, arts.
Ooster-Nijkerk
 G. A. Dekker.
Oosterwolde (Fr.)
 M. J. Stoel, arts.
Oosterzee
 E. R. v. Schothorst, arts.
Oostzaan
 T. Thorbecke, arts.
 Witte Kruis.
Oppeerdoes
 Witte Kruis.
Oss
 N.V. „Organon”
Oud-Beijerland
 Dr F. Groenewoud.
Oude Wetering
 A. v. d. Bijl
Oud-Karspel
 Witte Kruis.
 J. de Wit.
Purmerend
 Apotheek fa B. H. Jurgens.
 K. Zijp, pharm. cand.
Puttershoek
 Groene Kruis.
Pijnacker
 W. v. d. Horst, arts.
Raamsdonksveer
 B. Knaap, arts.
Rhoon
 Groene Kruis.
Rockanje
 Groene Kruis.
Roermond
 F. A. Haan, apotheker.
 J. J. E. H. Oor.
 J. Wiggelendam, arts.
Roodeschool
 G. B. Luteyn, arts.
Rotterdam
 Afd. Rotterdam der Ned. Mij t. b. d. Geneeskunst.
 J. Beker, apotheker.
 Jac. Beker, apotheker.
 Dr W. A. v. Bronkhorst, apotheker.
 J. Brunt, arts.

Mevr. G. v. Buuren-v. Asselt, apoth.
 J. A. Buurman, arts.
 M. Cohen, apotheker.
 Dr Ph. A. Coppens, apotheker.
 H. E. Ekker, tandarts.
 P. S. Exler, apotheker.
 C. Groenewegen, arts.
 C. de Groot, arts.
 Dr P. de Haan, arts.
 Mej. M. G. Haytink, apotheker.
 Mej. M. van Houwelingen, apotheker.
 P. Huizinga, apotheker.
 Dr M. Kingma Boltjes, chirurg.
 K. Kuiken, arts.
 Dr J. J. van Leeuwen, arts.
 Levensverz. Mij. R. V. S.
 R. Maathuis, arts.
 Dr E. C. Tuinzing.
 D. Veen, arts.
 A. Verdam, apotheker.
 J. H. M. Vos, apotheker.
 F. de Waard, apotheker.
 Mej. J. Th. Werker, apotheker.
 H. C. Zeelt, apotheker.
Rozenburg
 Groene Kruis.
Rijen (N.-Br.)
 A. A. van Glabbeek, arts.
Rijnsburg
 H. G. Jonker, arts.
Rijssen
 Groene Kruis.
Rijswijk
 P. Greup, arts.
 Dr B. J. de Haan, arts.
 G. W. Reddingius, arts.
 Dr S. v. d. Schaaf, apotheker.
Sassenheim
 Dr P. le Grand.
Schaesberg
 A. H. Claessens, apotheker.
Schalkwijk
 W. J. M. Janssen, arts.
Scheveningen
 J. E. Brouwer, arts.
 J. van Buuren, apotheker.
 M. den Heijer, apotheker.
 Dr C. Oorthuys.
 J. A. Speltie, apotheker.
Schiedam
 C. I. Jansen, apotheker.
 W. Lomars, apotheker.
Schipluiden
 Groene Kruis.
Schoorl
 S. G. L. F. Baron v. Fridagh,
 Burgemeester.
 Witte Kruis.
Sittard
 H. J. G. Boelens, apotheker.
 Het Limburgsche Groene Kruis.
Sliedrecht
 Groene Kruis.
 D. Zijp, arts.
Sneek
 A. J. van der Sluis, apotheker.
Soestdijk
 J. Baart de la Faille, arts.
Soesterberg
 Jhr. L. Schorer.
Staphorst
 A. Beiboer, arts.
 F. L. Berghauser Pont, arts.

Steenwijk
M. J. Vlezenbeek, apotheker.

Stompvoren (N.-H.)
Witte Kruis.

Streefkerk
Groene Kruis.

Ten Boer
W. R. van der Meer, arts.
Afd. Hunzingo, Fivelingo en Westerkwartier der Ned. Mij t. b. d. Gen.k.

Ter Aar
A. Quartel, arts.

Ternaard
Groene Kruis.

Terneuzen
Afd. Zeeuwsch Vlaanderen Oostel. deel
Ned. Mij t. b. d. Geneeskunst.

Tholen
P. J. Duinker, arts.

Tiel
Afd. Tiel en Omstr. Ned. Mij t. b. d.
Geneeskunst.

Tilburg
M. J. M. Bijvoet, apotheker.
Th. N. Cloosterhuis, apotheker.
P. W. J. Heydens, apotheker.
Dep. Noord-Brabant Ned. Mij t. b. d.
Pharmacie.

Utrecht
Dr J. H. G. Carstens.
Gem. Geneesk. Dienst.
Groene Kruis - Centr. Bureau.
W. G. de Haas, arts.
Mej. Ir A. J. H. Kam, scheikundige.
Dr E. H. B. van Lier.
Pharmaceutisch Laboratorium.
Redactie Maandblad tot studie van
med. beroepsbelangen.
Afd. Utrecht, Ned. Mij t. b. d. Geneeskunst.
Ned. Ver. het Groene Kruis.
Mr J. J. Plugge, Rechter.
Mej. M. E. Stas, scheikundige centr.
Laboratorium.

Vaassen
Groene Kruis.
G. E. Windemüller, arts.

Valkenswaard
Frans v. Best.

Veendam
W. Boer, notaris.
J. A. Fijnvandraat, apotheker.
Dr Th. Tjabbes, arts.

Veenendaal-de Klomp
C. Engel, arts.
J. P. Vergouwen, arts.
G. H. de Waard, arts.

Velp (bij Arnhem)
Dr P. E. Bos.
J. G. Kijlstra, arts.
Dr A. v. d. Willigen Sr, arts.

Velsen-Noord
Mej. R. Pothoff, apoth.

Venhuizen
Dep. West-Friesland, Ned. Mij t. b. d.
Geneeskunst.

Venlo
A. Schrijnen, apotheker.

Vianen
H. J. Thorbecke, rustend arts.

Vlaardingen
J. Backer, apotheker.
G. A. H. v. d. Corput, apotheker.

Vlissingen
A. Staverman, arts.

Voorburg
Guill. Beck.

Waarder
Groene Kruis.

Wageningen
Afd. Wageningen der Ned. Mij t. b. d.
Geneeskunst.
J. H. Auer, arts.
D. E. Jansen, apotheker.

Wamel
L. A. v. Hoeke, arts.

Warffum
M. A. J. Jansma, arts.

Warmenhuizen
G. J. W. E. v. Hesteren, arts.

Wassenaar
Dr N. W. Bouman, arts.
Floris Hers, arts.

Weert
E. Hupperetz, apotheker.

Wehl (Gelderl.)
Th. A. Blom, arts.

Wervershout (N.-H.)
Witte Kruis.

Wierden
Groene Kruis.

Wildervank
Dr D. Huizinga.

Winschoten
Fokko Beek, apotheker.

Winterswijk
H. G. Enklaar, officier v. gezondheid.
Th. A. Jagerink, arts.
C. v. Schothorst, arts.

Woerden
W. G. Haye Jr, apotheker.

Wolvega
Groene Kruis.

Woudsend
Afd. Friesland's Zuidwesthoek der Ned.
Mij t. b. d. Geneeskunst.

Wouw
H. Voerman, arts.

Wijhe
K. Ittmann, arts.

IJzendijke
H. C. Rozemeyer, arts.

Zaandam
W. H. Beekhuis, arts.
D. K. Boom, arts.
Dr C. v. Dam, arts.
Mevr. H. J. W. Eskens-Krabbé, apoth.
J. W. de Goeje, arts.
A. M. Pelt, arts.
H. M. Romijn, apotheker.
Firma Dr Willmar Schwabe.

Zalt-Bommel
J. A. v. Haften, tandarts.

Zandvoort
J. J. L. A. Wijnne, apotheker.

Zeist
H. Blanken, arts.
Dep. Utrecht, Ned. Mij t. b. d. Pharmacie.

N. A. Kortland, arts.
J. A. van der Vliet, arts.
D. van Zanten, apotheker.

Zevenbergen
L. van der Linde, arts.

Zevenhuijzen (Z.-H.)
Dr H. J. de Wit, arts.

Zoeterwoude
Wijbo Kortmann.

Zuid-Beijerland
P. W. van Waasbergen, arts.

Zuidbroek
Groene Kruis.

Zuidlaren
L. Hamminga, arts.

Zuidwolde
S. G. Vegter, arts.

Zutphen
Afd. Zutphen Ned. Mij tot bev. der
Geneeskunst.
G. Fuhri Snethlage, arts.
Dr H. Jonker.
Dr H. W. van Lier, arts.
Dr J. Oudenampsen, apotheker.
E. Tielenius Kruythoff, arts.

Zwolle
Afd. Zwolle der Ned. Mij t. b. d. Gen.k.
Dep. Overijssel Ned. Mij tot bev. der
Pharmacie.
Overijsselsche Vereeniging tot bestr.
der Tuberculose.
Mej. E. H. Hengeveld, arts.
Dr G. J. van Thienen, arts.
J. J. Tijl, uitgever.

Zwijndrecht
G. M. A. J. Krijger, arts.

NED. O. INDIË

Bandoeng
N.-I. Assistent-Apoth. Bond.
R. C. J. ten Seldam, arts.

Batavia (Centr. Java)
M. J. Straub, apotheker.

Buitenzorg
Dr Thung Soey Hay.

Malang
A. Bruins, apotheker.

Pankalan Brandan
Mevr. L. M. de Zoeten-Padt.

Pontianak
Lie Giok Tjoan, arts.

Souerabaja
Bond van Apothekers in Ned.-Indië.

Tandjong-Priok
Dr W. F. de Priester, arts.

Tjepoe
Dr E. Smits.

ZUID-AFRIKA

Bloemfontein
Mr H. de Munnik.

Nijlstrom
Gerrit Bakker.

I N H O U D

VAN DEN ZEVEN- EN VIJFTIGSTEN JAARGANG

	No. Mndbl.		No. Mndbl.
Abortivum, Pillen als	1	Markten, Verkoop van geneesmiddelen op	6, 8, 9, 10, 11
Afgelopen jaar, Het	1	Medische voorlichting in de Pers	12
Antiépileptique de Liège	9	Mededeelingen R.I.P.T.O. (29)	1, 2, 3, 7
Arts en patiënt	8	Melkdrinken op school	10
Asthma-kruiden	9	Mevrouw de Graaf—Hemmes	12
Benzedrine, gevaarlijk	11	Mevrouw Schellevis	2, 4, 6
Bestrijding kwakzalverij o/d markt	10	Mevrouw de Vries—Bruins in de Kamer	12
Bevoegdheid tandtechnici	1	Monnsma, Medicamenten van	7
Boertje van Rinsumageest	7	Moutfabriek Aurora te Gennep	2
Bonkora	9, 10	Mundus vult decipi	2
Bouman †, Mr W. P. R.	2	Naamlijst leden Ver. Tegen de Kwakzalverij	1, 12
Brochure, Misleidende	3	Nervaton	2
Brochure van kruidenhandelaar Ede	3	Ontharingsmiddelen, waarschuwing	8
Byschl'sche Apotheke	1	Ontharen is medisch ingrijpen	11
Capsules M.I.S.T.	1	Palmsuiker	1
Colitis, Middel tegen	2	Poorten, Geneesmiddelen van Van der	1
Commissie van contrôle	3, 5	Radio-hoorspel over kwakzalverij	7
Complex 121, 114 en 38	3	Radium-bekers	6
Diacid-slaaptabletten	9	Rechtszaken	
Diëet door dokter te kiezen	7	Bereiden en verkoopen van geneesm. (Leeuwarden)	11
Dokter was niet noodig	12	Instituut Walraven (Den Haag)	11
Duitsche kwakzalvers aan Ned. grens	9	Kruiddokter veroordeeld (Leeuwarden)	11
Eet meer wortels	7	Magnetiseur te Delden (Enschede)	1
Fenegriek-zaad, Dr Kosmos	1	Magnetiseur (Enschede)	5
Gemagnetiseerd water	7	Magnetiseur (Almelo)	6
Haarlemmer-olie	10	Mevrouw Schellevis (Amsterdam)	2, 4, 6
Heilpraktiker, Maatregelen tegen	8	Onbevoegd uitoefenen geneeskunst (Amsterdam)	2, 4, 5, 6
Herz-balsem, Dr Kosmos	1	Onbevoegd uitoefenen geneeskunst (Almelo)	2
Hesper, Augendiagnostiker	1	Onbevoegd uitoefenen geneeskunst (Utrecht)	12
Hesper's Niertonicum	2	Onbevoegd afgeven recept (Amsterdam)	11
Huishoudelijk Reglement Ver. Tegen de Kwakzalverij	8	Onbevoegd uitoefenen tandheelk. (Amsterdam)	6
Ingetrokken wetsontwerpen	10	Ontharen is medisch ingrijpen (Utrecht)	11
Instituut voor Diaetetik	7	Prof. Kladderatsky (Den Haag)	6
Instituut Walraven	5, 11	Sublimaatpastilles verkocht drogist (Den Haag)	11
Instituut Zeileis	8	Verstrekken geneesmiddelen door drogisten	(Rotterdam) 11
Jonkers veroordeeld	11	Verstrekken van geneesmiddelen door chemicus	(Den Haag) 8
Käthe Gündl	2	Wonderdokter Karl Fick (Almelo)	2
Koemest als geneesmiddel	10	Wonderdokter uit Wittem (Maastricht)	11
Kosmos, Medicamenten van Dr	1	Registratie Pharm. specialiteiten Zweden	7
Kruiden tegen Asthma	9	Request aan Minister van Sociale Zaken	12
Kruiden van Mej. v/d Brink	9	Rhymonal	1
Kruidenhuis Hoogstr. 16 R'dam	6	Sascomint	4, 6, 9
Kruidenhuis Nizam	1	Sedormid. Waarschuwing tegen	8
Kruidenhuis Natura Sanat	7	Schröder, Dr Th. S. Te Keulen	2, 3
Kruiden Laboratorium Java	3	Slaapmiddelen, Verkoop van	8
Kruiden tegen kropgezwel	9	Statuten, Ver. Tegen de Kwakzalverij	7
Krelis Modderpot en zijn praktijken	3	Spiritol	1
Kwakzalverij en electr. apparaten	3	Suikerziekte, Capsules M.I.S.T.	1
Kwakzalverij en tuberculose	2	Suikerziekte, Middel van Aurora	2
Kwakzalverij en oogziekten	2	Suppositoria tegen prostaat-hypertrophie	1
Kwakzalverij en zenuwziekten	4	Tandtechniek, Bevoegdheid uitoefening	1
Kwakzalverij o/d markt	9	Toch Kwakzalverij	10, 12
Ledenvergadering	12	Umckaloaba-extract	11
Leens, Ernstig geval te	7	Verkoop van geneesmiddelen op markten	8, 10
Maagpoeder	2	Verkoop van slaapmiddelen	11
Maagzweer, Middel tegen	7	Walraven	11
		Wereld wil bedrogen worden	8
		Wet uitoefening artsenijsbereidkunde	10
		Wet in verkeer brengen geneesmiddelen	10
		Wetsontwerp contrôle patent-geneesmiddelen België	7
		Wetsontwerp contrôle patent-geneesmiddelen Z.-Afrika	7
		Wetsontwerp verkoop geneesmiddelen, Nederland	12
		Wonderdokter uit Wittem	11
		Wonder Dokter, Roman door Jos. Janssen	6
		Wondergolven van Käthe Gündl	2

*Saxomin
Kruide + Albumen
Radio Hoorspel*

**MEVROUW DE VRIES—BRUINS
OVER DE GENEESMIDDELEN-
VERKOOP EN HET ARTSEN-
MONOPOLIE**

Bij de besprekingen in de Tweede Kamer gevoerd op 23 November j.l. over de Justitie-begroeting, heeft Mevrouw De Vries-Bruins weer eens een lans gebroken over bovengenoemde onderwerpen. Wij lazen daaromtrent het volgende:

Mevr. De Vries-Bruins (s.d.) hoopte, dat het artsenmonopolie niet opgeheven zou worden. De commissie-Van Houten heeft dit bepleit en wil er andere regelingen voor in de plaats stellen. Men zij uiterst voorzichtig in deze en geve aan personen, die een „medische knokkel” bezitten, geen te groote bevoegdheden. In ieder geval zou aan deze personen de eisch moeten worden gesteld, dat zij een diagnose kunnen stellen en op de hoogte zijn van bouw en werking van het menschelijk lichaam. Spreekster betoogde voorts, dat het met de uitvoering der wet betreffende de artsenijbereidkunst zoo langzamerhand komisch begint te worden. Opgericht is een vereeniging voor de vrije handel in pharmaceutische middelen. Op markten worden onder meer slaapmiddelen verkocht. Enkele gemeenten hebben dit bij verordening verboden. Maar de wetgever moet dit doen. De minister zorge, dat de wet worde nageleefd, en verscherpe de strafmaatregelen.

Rechtszaken

**ONBEVOEGD UITOEFENEN
VAN DE GENEESKUNDE**

Voor den kantonrechter te Utrecht, mr. L. N. Otten, heeft terecht gestaan de 32-jarige S. C. de G.-H. (mevr. de Graaf-Hemmes - Red.) terzake van het onbevoegd uitoefenen van de geneeskunde te Woerden. Zij had zonder daartoe bevoegd te zijn en zonder noodzaak aan verschillende personen geneeskundigen raad gegeven en was deswege reeds door denzelfden kantonrechter in November van het vorige jaar veroordeeld tot f 200 boete. Niettemin was zij met haar praktijken voortgegaan. Verscheidene getuigen kwamen verklaren, dat verdachte hun urine had onderzocht waar zij bij waren en dan kruiden en poeders had voorgeschreven, die zij aan een bepaald adres te Bilthoven konden krijgen. Als honorarium ontving zij dan telkens een gulden.

Enkele getuigen à décharge vertellen van gevallen uit hun gezin, die door den medicus waren opgegeven en waarbij men bij de verdachte baat had gevonden.

Het O.M., waargenomen door mr J. C. Louet Feisser, achtte het ten laste gelegde bewezen. Het is hier een geval van recidive en of de getuigen tevreden zijn of niet doet volgens het O.M. niets terzake. Tegen deze gevallen moet met kracht worden opgetreden, anders wordt ons land met zulke menschen overstroemd. Het O.M. achtte een strenge straf op haar plaats, doch wilde ditmaal nog geen principale hechtenis vragen. Spr. eischte een geld-

Ons Streven

behoeft steun! Daadwerkelijk steunt U, indien U als lid toetreedt tegen per jaar slechts

*Secr.: Zoomstraat 30,
Amsterdam Z.*

f 3.-

boete van vierduizend gulden, subs. 4 maanden hechtenis.

Mr A. J. Moll uit Utrecht wees er op, dat hier menschen waren geholpen, die door den medicus niet konden worden genezen. Daardoor was het element van het buiten noodzaak uitoefenen van de geneeskunde niet aanwezig. Mr Moll herinnerde aan een vrijsprekend vonnis van den kantonrechter in den Haag voor een dergelijk geval en betoogde, dat verdachte een zekere feeling of gave schijnt te hebben, die zij toepast om menschen te helpen, hetgeen toch niet laakbaar kan zijn. Er was hier geen sprake van het bedotten van het publiek en een correctie als de ambtenaar vroeg, achte pleiter hier niet op haar plaats. Hij vroeg vrijspraak, subs. een lichte geldboete.

De kantonrechter, dadelijk vonnis wijzende, achtte eveneens het ten laste gelegde bewezen. Het feit, dat zij voelt, zekere gaven te hebben, geeft aan verdachte's handelingen nog niet het element van noodzaak. Dat heeft de wetgever juist niet gewild. De vorige veroordeeling was voor verdachte blijkbaar niet voldoende. Het nog eenmaal willende probeeren met een geldboete, veroordeelde mr Otten verdachte tot f 350 boete subs. 30 dagen hechtenis.

N.R.C.

30 Pantonsiletten
3.6 DIAMINO, 10 METHYL-ACRIDINIUMCHLORIDE, 3 m GR. PER TABLET.
TEGEN VERKOUDEHEID EN TER BESCHERM. V. DE MOND-EN KEELHOLTE
PRIJS F. 0.65
CHEMIFA-CHEM. FABRIEK-AMSTERDAM N.V.

FIRMA P. L. STRAATMAN — ENSCHEDE
Postbus 65 — Gevestigd 1889
Etiketten-, Papierwaren- en Cartonagefabriek
UW ADRES VOOR
VOUWDOOZEN EN FONDSETIKETTEN
Het beste adres voor mooi uitgevoerde
PARTICULIERE DOOZEN EN ETIKETTEN

 De dokter zei:
Borstvoeding en daarna
Melenaar's Kindermeel
Voor 2 à 3 cents per dag
Uw kind kerngezond.

**DELIUS
AMSTERDAM**

Benodigdheden voor:
**APOTHEKEN
 ZIEKENHUIZEN
 LABORATORIA
 DROGISTEN
 ONDERWIJS**

OPGELOST 1840

**N.V. ORGANON
OSS**

strijdt mede tegen het misbruik van geneesmiddelen, doordat zij uitsluitend bij medici propaganda maakt voor haar preparaten.

ALUCOL

Colloidaal aluminiumhydroxyde

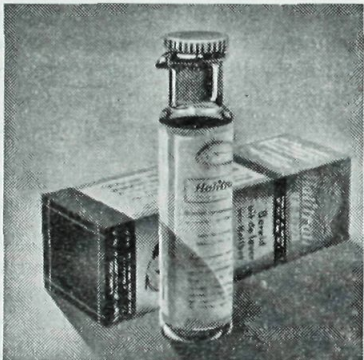
De verlaagde prijzen zijn:
 36 tabletten f 0.80
 60 " " f 1.30
 50 gr. poeder f 0.80
 100 " " f 1.60

N.V. Pharm. Handelsafdeeling
 v h. KERKHOFF & Co.
 Nassaukade 370 - Amsterdam

In dit Blad worden uitsluitend annonces opgenomen, die door de Vereeniging Tegen de Kwakzalverij zijn goedgekeurd.

**ZIEKENVERVOER
 ONDERNEMING
 HOLLAND**

11220
 ROTTERDAM
 GLASHAVEN 37

**Halitran 1200
 Druppels**

Extract uit de lever van Heilbot

Een natuurlijke concentratie van natuurlijke vitaminen A en D.

Een prachtige hulp voor den geneesheer, daar enkele druppels hetzelfde effect bereiken als vele lepels gewone levertraan, waartegen meestal afkeer bestaat. De eenige gestandaardiseerde natuurlijke vitamine-A- en D-combinatie. Vrij van kunstmatige vitaminen.

Het ideale anti-rachiticum door de mogelijkheid tot exacte, betrouwbare dosering. Onmisbaar in alle gevallen van vitamine-A-gebrek.

Indicaties: Groeistoornissen, groeistilstand, verminderde weerstand, scrofulose, hemeralopie, xerophthalmie, functiestoornissen der ovaria, osteomalacie, rachitis, latente tetanie, manifeste tetanie, dauwworm met dieet, kolpokeratose en alle vitamine-A-gebrek.

Gegarandeerde potentie per gram:

Vitamine A: 36.000 Intern. Groei-Eenh.
 Vitamine D: 3.000 Internat. Eenheden.

Dosis: Kleintjes . . . 1-2 druppels
 Kinderen . . . 3-6 druppels
 Volwassenen 6-10 druppels

daags na den hoofdmaaltijd. Voor kleintjes in de voeding, voor anderen op fruit, op suiker, in melk of in voeding.

Flacon 10 cc. 288 druppels f 1.25
 Flacon 30 cc. 864 druppels f 3.25

Voor H.H. Medici:
Gratis monsters op aanvraag.

Alleenvert. voor het Continent en Ned. Oost- en West-Indië:
 N.V. Drogerijen Maatschappij, Pharm. Afdeeling, Rotterdam

**NUTRICIA'S
 VOEDING**

VOOR
LIJDERS

AAN
**SUIKER-
 ZIEKTE**

SUIKERARME MELK EN ROOM
 LUCHTBROOD, GLUTENBROOD,
 -BESCHUIT, -HAVERVLOKKEN,
 -VERMICELLI- -MACARONI,
 PEPEMUNT, FRAMB. DROPS
 GEBAK, BONBONS, CHOCOLADE,
 ZOETSTOFFEN, ENZ.

AL ONZE PREPARATEN ZIJN
 BEREID VOLGENS RECEPTEN
 VAN BEKENDE MEDICI.

OP DE VERPAKKING VAN ELK PRO-
 DUCT KOMT DE ANALYSE VOOR.

**MIJ. NUTRICIA
 ZOETERMEER**

IN ALLE PLAATSEN VERTEGENWOORDIGD

VRAAGT VOLLEDIG PROSPECTUS

<p>PILULAE JOD- OVI</p>	<p>LIQUOR ERODII VERWEY</p>
<p>PIL.FERRO-SO-VERWEY PIL.ARSEN-FERROWEY-COMR PIL.ARSEN-FERROWEY PIL.FERROWEY-COMR</p>	<p>PILULAE KAJOETI</p>

U.A.

N. VERWEY & Co. - TIEL

Apotheek gevestigd in 1741, tevens
 fabriekmatig bereidend sinds 1818

Apotheker: J. J. VERMET

Postgto 98061 - telefoon 79 - telegram: vermet

**UITSLUITEND
 IN
 APOTHEKEN**

**NEDERLANDSCH
 FABRIKAAT
 EXPORT
 VERBOODEN**